

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN "TÜRK SAZI" ADLI ŞİİR KİTABININ SÖZ DİZİMİ
(CÜMLENİN ÖGELERİ)

Tuğba YETER

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı Programı

Yüksek Lisans

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Özlem DEMİREL DÖNMEZ

Tez Jüri Üyeleri
Prof. Dr. Özlem DEMİREL DÖNMEZ (DANIŞMAN)
Dr. Öğr. Üyesi Muhittin ÇELİK
Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz İNCE

MALATYA

2026

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ ..... Enstitüsü	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-142
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	1 / 1

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Mehmet Emin Yurdakul'un "Türk Sazı" Adlı Şiir Kitabının Söz Dizimi (Cümlelerin Öğeleri)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. ÖZLEM DEMİREL
DÖNMEZ

HAZIRLAYAN
Tuğba YETER

Jürimiz tarafından 01 / 07 / 2026 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği / oyçokluğu** ile başarılı bulunarak Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin: Ünvanı Adı SOYADI

İmza

1. Prof. Dr. Özlem DEMİREL DÖNMEZ (Danışman)
2. Dr. Öğr. Üyesi Muhittin ÇELİK
3. Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz İNCE

.....
.....
.....

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..... / ..... / 20. .... tarih ve 20. .... / ..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Osman AĞIR
Enstitü Müdürü

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

ETİK ve YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

11 / 06 / 2026

İnönü Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak, “Prof. Dr. Özlem DEMİREL DÖNMEZ” danışmanlığında hazırlayıp sunduğum “Mehmet Emin Yurdakul’un ‘Türk Sazı’ Adlı Şiir Kitabının Söz Dizimi (Cümlelerin Ögeleri)” başlıklı Yüksek Lisans tezimde:

1. ETİK ve BİLİMSEL SORUMLULUKLARIM:

- Tezimde yer alan verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Çalışmada yararlandığım tüm kaynaklara bilimsel kurallara uygun şekilde atıfta bulunduğumu ve kaynakça gösteriminde APA 7. baskı kurallarına uyduğumu,
- Tezimin özgün olduğunu, çalışma ve yazım sürecinde patent ve telif haklarını ihlal edici hiçbir davranışta bulunmadığımı,
- Aksi bir durumda doğabilecek tüm hukuki ve akademik sonuçları kabul ettiğimi,

2. YAPAY ZEKÂ KULLANIMINA İLİŞKİN BEYANIM:

(x) Tez yazım sürecinde yapay zekâ tabanlı araçlardan **faydalanmadım.**

( ) Tez yazım sürecinde yapay zekâ tabanlı araçlardan **faydalandım.**

Bu durumda:

- Yapay zekâ araçlarını yalnızca bilimsel üretim sürecini desteklemek amacıyla kullandığımı,
  - Kullanımın hipotez geliştirme, teorik tartışma ve yorumlama gibi üst düzey akademik becerileri içermediğini,
  - Kullanımın tezin özgünlüğüne, bilimsel etik kurallarına ve ilgili mevzuata aykırı olmadığını,
  - Usulsüz kullanımlara (kaynak göstermeksizin metin üretimi, yanıltıcı kaynak gösterimi, otomatik içeriklerin özgün eser gibi sunulması vb.) kesinlikle başvurmadığımı,
  - Kullanılan yapay zekâ araçlarının ve işlevlerinin, danışmanımın bilgisi dâhilinde, ekte verilen tabloda şeffaf biçimde belirtildiğini,
  - Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehber’de belirtilen ilkelere riayet ettiğimi,
- kabul ve taahhüt ederim.

Tuğba YETER

İmza

TEŞEKKÜR

Çalışmanın her aşamasında hem akademik birikimiyle hem de anlayışı, sabrı ve rehberliğiyle yolumu aydınlatan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Özlem DEMİREL DÖNMEZ'e teşekkürlerimi sunarım. Emeği ve unutulmaz katkıları için kendisine minnettarım.

Tüm yaşam mücadelemde olduğu gibi bu süreçte de sevgi ve inancını eksik etmeyen annem Saniye YETER'e, göz ardı edilemeyecek emeğiyle daima yanımda olan babam Fatih YETER'e, desteğini her an kalbimde hissettiğim sevgili kardeşim Murat Enes YETER'e, eğitim hayatımın şekillenmesinde büyük rol oynayan Kamile ve Gökmen ÖZKAYA ailesine ve bu yolculukta yaşamımı daha anlamlı hâle getiren kıymetli dostlarıma şükranlarımı sunarım. Varlıkları, en büyük armağandır.

Tuğba YETER

ÖZET

Mehmet Emin Yurdakul'un "Türk Sazı" Adlı Şiir Kitabının Söz Dizimi (Cümlelerin Öğeleri)

Döneminde, halkın dertlerini dile getirerek birçok yeniliğe imza atan Mehmet Emin Yurdakul, yayımladığı *Türk Sazı* adlı şiir kitabıyla Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada bahsi geçen eserdeki cümlelerin öğelerini incelemek ve tespit edilen veriler neticesinde şairin dil ve üslup özelliklerini belirlemek amaçlanmıştır.

İki ana bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, Mehmet Emin Yurdakul'un hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri ile ilgili bilgiler verilip *Cümle* başlığı altında cümlelerin öğeleriyle ilgili kavramlar örneklerle açıklanmıştır. İkinci bölümde ise *Türk Sazı*'nda yer alan şiirlerin cümle öğeleri incelenmiş ayrıca çalışma, her şiirin altında yer alan öge tablosu ile desteklenmiştir.

Son olarak ulaşılan bulgular, sonuç bölümünde nicel verilerle ele alınarak değerlendirilmektedir. Çalışmada faydalanan kaynaklar ise kaynakça bölümünde verilmiştir. Çalışmamızın hem Mehmet Emin Yurdakul hem de cümlelerin öğeleri konusunda, alanındaki boşluğu dolduracağını ümit etmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Cümlelerin Öğeleri, Mehmet Emin Yurdakul, Türk Sazı.

ABSTRACT

The Syntax (Sentence Constituents) of Mehmet Emin Yurdakul’s Poetry Book “Türk Sazı”

Mehmet Emin Yurdakul, who made many innovations by expressing the troubles of the people during his period, has an important place in Turkish literature with his poetry book titled Türk Sazı. In this study, it is aimed to examine the elements of the sentences in the mentioned work and to determine the language and style characteristics of the poet as a result of the determined data.

In the first part of the study, which consists of two main parts, information about Mehmet Emin Yurdakul's life, literary personality and works is given and concepts related to the elements of the sentence are explained with examples under the title of Sentence. In the second part, the sentence elements of the poems in the Turkish Saz were examined and the study was supported by the element table under each poem.

Finally, the findings are evaluated with quantitative data in the conclusion section. The sources used in the study are given in the bibliography section. We hope that our study will fill the gap in the field regarding both Mehmet Emin Yurdakul and the elements of the sentence.

Key Words: Elements of the Sentence, Mehmet Emin Yurdakul, Türk Sazı.

KISALTMALAR DİZİNİ

B'Lİ N: Belirtili nesne

B'SİZ N: Belirtisiz nesne

CDU: Cümle dışı unsur

DT: Dolaylı tümleş

Ö: Özne

TDK: Türk Dil Kurumu

t.y.: tarih yok

Y: Yüklem

ZT: Zarf tümleci

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ	x
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	4
1. MEHMET EMİN YURDAKUL.....	4
1.1. Mehmet Emin'in Hayatı	4
1.2. Mehmet Emin'in Edebî Kişiliği ve Sanatı	6
1.3. Mehmet Emin'in Eserleri	10
1.3.1. Mensur Eserleri	10
1.3.1.1. Fazilet ve Asâlet:	10
1.3.1.2. Türk'ün Hukuku:	10
1.3.1.3. Dante'ye:.....	10
1.3.1.4. Mustafa Kemal:.....	11
1.3.2. Manzum Eserleri.....	11
1.3.2.1. Türkçe Şiirler:	11
1.3.2.2. Türk Sazı:.....	11
1.3.2.3. Ey Türk Uyan (1914):	13
1.3.2.4. Aydın Kızları:	13
1.3.2.5. Dicle Önünde:	13
1.3.2.6. Ordu'nun Destanı:	14
1.3.2.7. Tan Sesleri:.....	14
1.3.2.8. Turan'a Doğru:.....	14
1.3.2.9. Ankara (1939):	14
1.3.2.10. Dağınık Şiirler:.....	14

1.3.2.11. İsyân ve Dua:.....	14
1.3.2.12. Hasta Bakıcı Hanımlar:.....	15
2. CÜMLE.....	15
2.1. Cümlenin Öğeleri:	15
2.1.1. Yüklem:.....	16
2.1.2. Özne:.....	17
2.1.2.1. Gerçek Özne:	18
2.1.2.2. Gizli Özne:	19
2.1.3. Nesne:.....	20
2.1.3.1. Belirtili Nesne:	20
2.1.3.2. Belirtisiz Nesne:	21
2.1.4. Dolaylı Tümleç:	22
2.1.5. Zarf Tümleci:.....	23
2.2. Cümle Dışı Unsurlar / Öğeler	25
II. BÖLÜM	28
MEHMET EMİN YURDAKUL’UN “TÜRK SAZI” ADLI ŞİİR KİTABININ SÖZ DİZİMİ	28
1. Benim Şiirlerim Cümlenin Öğeleri.....	28
2. Zavallılar Cümlenin Öğeleri	31
2.1. Kaynana ile Damat Cümlenin Öğeleri	34
2.2. Ana ile Kızı Cümlenin Öğeleri	48
3. Ahretlik Cümlenin Öğeleri.....	65
4. Anadolu Cümlenin Öğeleri	70
5. Sürücü Cümlenin Öğeleri	84
6. Kibritçi Kız Cümlenin Öğeleri.....	89
7. On Para Ver Cümlenin Öğeleri	95
8. Kesildi mi Ellerin? Cümlenin Öğeleri	100
9. Zavallı Kayıkçı Cümlenin Öğeleri	113
10. Çiçekçiğim Cümlenin Öğeleri	119
11. Bırak Şu Kuşçağızı Cümlenin Öğeleri	122

12. Bıçaksız Katiller Cümlelerinin Öğeleri	125
13. İssiz Ev Cümlelerinin Öğeleri	128
14. Çekiç Altında Cümlelerinin Öğeleri	130
15. Beşiğin Önünde Cümlelerinin Öğeleri	132
16. İlk Yara Cümlelerinin Öğeleri.....	141
17. Ya Ölürsem Ne Yaparlar? Cümlelerinin Öğeleri	144
18. Yavrumun Mezarında Cümlelerinin Öğeleri.....	146
19. Gutenberg Cümlelerinin Öğeleri	148
20. Martin Luther Cümlelerinin Öğeleri.....	151
21. Kristof Kolomb Cümlelerinin Öğeleri	154
22. Bırak Beni Haykırayım Cümlelerinin Öğeleri	157
23. Biliniz ki Ey Gaddarlar Cümlelerinin Öğeleri.....	159
24. Vatan Tehlikede Cümlelerinin Öğeleri	163
25. İşte O Gün Cümlelerinin Öğeleri	175
26. Ya Bir Mezar, ya Zindan Cümlelerinin Öğeleri	179
27. On Temmuz Cümlelerinin Öğeleri.....	182
28. Yaşamak Kavgası Cümlelerinin Öğeleri	190
29. Bize Diyorlar ki Cümlelerinin Öğeleri	192
30. İlim Cümlelerinin Öğeleri	194
31. Para Cümlelerinin Öğeleri	197
32. Zanaat Cümlelerinin Öğeleri	201
33. Hakkaniyet Cümlelerinin Öğeleri	203
34. Çiftçilik Cümlelerinin Öğeleri.....	206
35. Ey Genç Çiftçi Cümlelerinin Öğeleri	209
36. Kur'an-ı Kerim Cümlelerinin Öğeleri	214
37. Sakın Kesme Cümlelerinin Öğeleri	216

38. Yolcu Cümlelerinin Ögeleri.....	220
39. Yavrumuzu Çoğaltalım Cümlelerinin Ögeleri	225
40. Sebep Ne ki Doğurmasın? Cümlelerinin Ögeleri	228
41. Demir Cümlelerinin Ögeleri	232
42. Demirci Cümlelerinin Ögeleri.....	235
43. Örs Başında Cümlelerinin Ögeleri	239
44. Bırak, Yapma Cümlelerinin Ögeleri	242
45. Ne Zaman? Cümlelerinin Ögeleri	246
46. Yurdumuzun İniltisi Cümlelerinin Ögeleri	249
47. Ya Gazi Ol, ya Şehit Cümlelerinin Ögeleri.....	252
48. Cenge Giderken Cümlelerinin Ögeleri.....	260
49. Kur'a Neferi Cümlelerinin Ögeleri.....	264
49.1. Bir Yolcuya: Cümlelerinin Ögeleri.....	269
50. Ordudan Bir Ses Cümlelerinin Ögeleri	273
51. Sen Feryada Başlayınca Cümlelerinin Ögeleri.....	280
52. Bir Genç Kıza Cümlelerinin Ögeleri	282
53. Bir Delikanlıya Cümlelerinin Ögeleri	285
54. Çocuklar Cümlelerinin Ögeleri	289
55. İmtihan Cümlelerinin Ögeleri.....	291
56. Çömlekçi Cümlelerinin Ögeleri.....	295
57. Günahkâr Cümlelerinin Ögeleri.....	301
58. Bahtiyarlık Cümlelerinin Ögeleri	305
59. Gemici Cümlelerinin Ögeleri	310
60. Fener Cümlelerinin Ögeleri	311
61. Balıkçı Cümlelerinin Ögeleri	314
62. Ölü Kafası Cümlelerinin Ögeleri	319

63. Nifak Cümlelerinin Öğeleri	324
64. Felâketler Karşısında Cümlelerinin Öğeleri	327
65. Benim Rüyam Cümlelerinin Öğeleri	330
66. İrkımın Türküsü Cümlelerinin Öğeleri	332
67. Selâm Sana Cümlelerinin Öğeleri	346
68. Barbaros Cümlelerinin Öğeleri	368
69. Kanımı Taşıyana Cümlelerinin Öğeleri	370
70. Ona Ölüm! Cümlelerinin Öğeleri	372
71. Üstat Ekrem'e Cümlelerinin Öğeleri	375
72. İsmail Gasprinski'ye Cümlelerinin Öğeleri	377
73. Şair Cümlelerinin Öğeleri	381
SONUÇ	384
KAYNAKÇA	387

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No.	Sayfa No.
Tablo 1. Benim Şiirlerim cümlesinin ögeleri.	30
Tablo 2. Zavallılar cümlesinin ögeleri.	33
Tablo 2.1. Kaynana ile Damat cümlesinin ögeleri.	45
Tablo 2.2. Ana ile Kızı cümlesinin ögeleri.	61
Tablo 3. Ahretlik cümlesinin ögeleri.	68
Tablo 4. Anadolu cümlesinin ögeleri.	81
Tablo 5. Sürücü cümlesinin ögeleri.	88
Tablo 6. Kibritçi Kız cümlesinin ögeleri.	94
Tablo 7. On Para Ver cümlesinin ögeleri.	99
Tablo 8. Kesildi mi Ellerin? cümlesinin ögeleri.	110
Tablo 9. Zavallı Kayıkçı cümlesinin ögeleri.	118
Tablo 10. Çiçekçiğim cümlesinin ögeleri.	121
Tablo 11. Bırak Şu Kuşçagızı cümlesinin ögeleri.	125
Tablo 12. Bıçaksız Katiller cümlesinin ögeleri.	127
Tablo 13. Issız Ev cümlesinin ögeleri.	129
Tablo 14. Çekiç Altında cümlesinin ögeleri.	132
Tablo 15. Beşğin Önünde cümlesinin ögeleri.	139
Tablo 16. İlk Yara cümlesinin ögeleri.	143
Tablo 17. Ya Öürsem Ne Yaparlar? cümlesinin ögeleri.	146
Tablo 18. Yavrumun Mezarında cümlesinin ögeleri.	148
Tablo 19. Gütenberg cümlesinin ögeleri.	151
Tablo 20. Martin Luther cümlesinin ögeleri.	153
Tablo 21. Kristof Kolomb cümlesinin ögeleri.	156
Tablo 22. Bırak Beni Haykırayım cümlesinin ögeleri.	158
Tablo 23. Biliniz ki Ey Gaddarlar cümlesinin ögeleri.	162
Tablo 24. Vatan Tehlikede cümlesinin ögeleri.	173
Tablo 25. İşte O Gün cümlesinin ögeleri.	178
Tablo 26. Ya Bir Mezar, ya Zindan cümlesinin ögeleri.	181

Tablo 27. 10 Temmuz cümlelerinin öğeleri.....	188
Tablo 28. Yaşamak Kavgası cümlelerinin öğeleri.	192
Tablo 29. Bize Diyorlar ki cümlelerinin öğeleri.....	194
Tablo 30. İlim cümlelerinin öğeleri.....	197
Tablo 31. Para cümlelerinin öğeleri.	200
Tablo 32. Zanaat cümlelerinin öğeleri.....	203
Tablo 33. Hakkaniyet cümlelerinin öğeleri.....	205
Tablo 34. Çiftçilik cümlelerinin öğeleri.....	209
Tablo 35. Ey Genç Çiftçi cümlelerinin öğeleri.....	213
Tablo 36. Kur'an-ı Kerim cümlelerinin öğeleri.....	216
Tablo 37. Sakın Kesme cümlelerinin öğeleri.	219
Tablo 38. Yolcu cümlelerinin öğeleri.....	224
Tablo 39. Yavrumuzu Çoğaltalım cümlelerinin öğeleri.	228
Tablo 40. Sebep Ne ki Doğurmasın cümlelerinin öğeleri.	231
Tablo 41. Demir cümlelerinin öğeleri.....	234
Tablo 42. Demirci cümlelerinin öğeleri.	238
Tablo 43. Örs Başında cümlelerinin öğeleri.	241
Tablo 44. Bırak, Yapma cümlelerinin öğeleri.....	245
Tablo 45. Ne Zaman? cümlelerinin öğeleri.	248
Tablo 46. Yurdumuzun İniltisi cümlelerinin öğeleri.	251
Tablo 47. Ya Gazi Ol, ya Şehit cümlelerinin öğeleri.....	258
Tablo 48. Cenge Giderken cümlelerinin öğeleri.....	263
Tablo 49. Kur'a Neferi cümlelerinin öğeleri.	268
Tablo 49.1. Bir Yolcuya: cümlelerinin öğeleri.....	272
Tablo 50. Ordudan Bir Ses cümlelerinin öğeleri.....	278
Tablo 51. Sen Feryada Başlayınca cümlelerinin öğeleri.	282
Tablo 52. Bir Genç Kıza cümlelerinin öğeleri.....	285
Tablo 53. Bir Delikanlıya cümlelerinin öğeleri.....	288
Tablo 54. Çocuklar cümlelerinin öğeleri.....	291
Tablo 55. İmtihan cümlelerinin öğeleri.	294
Tablo 56. Çömlekçi cümlelerinin öğeleri.....	300
Tablo 57. Günahkâr cümlelerinin öğeleri.....	304

Tablo 58. Bahtiyarlık cümlesinin ögeleri.	308
Tablo 59. Gemici cümlesinin ögeleri.	311
Tablo 60. Fener cümlesinin ögeleri.	313
Tablo 61. Balıkçı cümlesinin ögeleri.	318
Tablo 62. Ölü Kafası cümlesinin ögeleri.....	323
Tablo 63. Nifak cümlesinin ögeleri.	326
Tablo 64. Felâketler Karşısında cümlesinin ögeleri.	329
Tablo 65. Benim Rüyam cümlesinin ögeleri.	332
Tablo 66. İrkımın Türküsü cümlesinin ögeleri.	343
Tablo 67. Selâm Sana cümlesinin ögeleri.	362
Tablo 68. Barbaros cümlesinin ögeleri.	370
Tablo 69. Kanımı Taşıyana cümlesinin ögeleri.....	372
Tablo 70. Ona Ölüm! cümlesinin ögeleri.	374
Tablo 71. Üstat Ekrem’e cümlesinin ögeleri.....	377
Tablo 72. İsmail Gasprinski’ye cümlesinin ögeleri.....	380
Tablo 73. Şair cümlesinin ögeleri.....	382
Tablo 74. Cümlesinin ögeleri sonuç tablosu.....	384

GİRİŞ

Dil, insanlar arası iletişimi sağlayan en gelişmiş ve en etkili araçtır. Doğuşu insanlık tarihine kadar uzanan dil; canlı olma özelliği taşıdığından, insanlığa ait tüm gelişim ve değişimlerle birlikte sürekli gelişip değişir. Bu gelişim ve değişimin sonucu olarak her dilin kendine has kuralları oluşur. Dil bilgisinde bu kurallar; ses bilgisi, köken bilgisi, söz dizimi ve anlam bilgisi temel başlıkları altında incelenir.

Bir milletin inançları, kültürleri, yaşam tarzları hakkında bilgi veren edebî eserler, cümle bilgisi incelemeleri bakımından önemli bir yere sahiptir. Çünkü edebî eserlerin okuyucuda estetik haz uyandırma görevi dışında dönemin dili ve kültürünü belgeleyerek gelecek nesillere aktarma gibi görevi de vardır. Dolayısıyla bu eserler, dil bilgisi çalışmaları için birer malzeme niteliğindedir.

Mehmet Emin Yurdakul'un *Türk Sazı* adlı şiir kitabı, dil bilgisi çalışmaları için kaynak oluşturabilecek en güzel malzemelerden biridir. Keza Doğan Aksan'ın "*... dilbilim, dilin bilimidir; dil adı verilen kuruluşu her yönüyle inceler, onu mercek, hatta mikroskop altına getirir. Şiir söze dayandığı, şiirin gerci sözcükler ve çeşitli anlatım biçimlerini yansıtan tümceler olduğu için şiir dilinin incelenmesi her alandan önce dilbilimin görevi ve yetki alanı içinde yer alır.*" ifadeleri, çalışmamızda kullanacağımız şiirlerin önemini vurgulamaktadır (2013: 23). Özellikle şairin eserlerinde halkın konuşma diline özgü söyleyişlere sıkça yer vermesi de söz konusu esere cümle bilgisi bakımından daha fazla önem kazandırmaktadır.

Bu çalışmada, dönemi boyunca şairliği yönünden çeşitli eleştirilere maruz kalan Mehmet Emin'in *Türk Sazı*'ndaki şiirlerini; ögeleri bakımından inceleyip tespitte bulunmak ve elde edilen veriler doğrultusunda şairin dil ve üslup özelliklerini belirlemek hedeflenmiştir. Bununla birlikte hakkında pek çok dil bilimsel çalışma yapılmış olan edebî eserler içerisinde *Türk Sazı*, üzerinde herhangi bir dil bilgisi çalışması yapılmamış olması yönüyle öne çıkmaktadır.

İnceleme; Mehmet Emin Yurdakul'un doğumunun 100. yılına ithafen Atlas Kitabevi tarafından yeni Türk harfleriyle ilk defa yayımlanan *Türk Sazı*'nın 1969 tarihli ikinci baskısı esas, Osmanlı Türkçesiyle yayımlanmış 1914 tarihli ilk baskısı referans alınarak hazırlanmıştır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Mehmet Emin Yurdakul'un hayatı, sanatı ve eserlerine kısaca değinilmiş; cümlelerin ögeleri, farklı araştırmacıların görüşlerine yer verilerek açıklanmıştır. Açıklanan kavramlar eserden örneklerle sayfa ve satır numaraları verilerek desteklenmiştir. İkinci bölümde ise kitapta yer alan bütün şiirler taranarak tek tek numaralandırılmış ve cümleler ögeleri bakımından incelenmiştir. Her şiirin sonunda elde edilen öge dizilimleri tablolastırılarak sunulmuştur. İlk bölümde yer alan terimler açıklanırken literatür taramasına

başvurulmuş, ikinci bölümde ise cümle çalışmasının hazırlanmasında büyük oranda Prof. Dr. Leyla KARAHAN'ın *Türkçede Söz Dizimi* adlı eseri esas alınmıştır.

Cümlelerin ögeleri incelenirken eserde birçok yazım ve noktalama hatalarına rastlanmaktadır. Örneğin *Bırak Şu Kuşçağızı*, *Bıçaksız Katiller*, *Zanaat* ve *Yavrumuzu Çoğaltalım* şiirlerinde *mademki* bağlacı yerine *madameki* (Yurdakul, 1969: 60-97); *Çiçekçiğim* şiirinde *yetiştigi* sözcüğü yerine *tetiştigi* (1969: 59) sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir. Bu sözcükler, asılları alınarak kastettiği anlama göre ögeye dâhil edilmiştir. Aynı zamanda eserdeki noktalamalarda yapılan hatalar, şairin kendi tercihi olarak değerlendirildiğinden üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmamış fakat bu durum öge diziliminde değişikliklere neden olmuştur. Bunlardan biri, *Kaynana ile Damat* şiirindeki *Biraz daha sağa, sola yüründü*; (38, 2.1-20) dizesinde yer alan *sağa, sola* ifadesinin arasına virgül girmesi ile; diğeri ise *Çiftçilik* şiirindeki *Ondan sonra gece, gündüz altın diye sayıklar*. (91, 34-5) dizesinde yer alan *gece, gündüz* ifadesinin arasına virgül girmesi ile gerçekleşmiştir. Bu durum ifadelerin tek bir öge altında değil de yine aynı öge ismiyle fakat iki ayrı öge olarak sınıflandırılmasına sebep olmuştur. Ayrıca cümlelerde aynı soruya yanıt veren ögeler, virgül veya noktalı virgülle ayrıldığında yine aynı öge ismiyle fakat farklı ögeymiş gibi birbirinden ayrılarak ele alınmıştır.

Değmemiz gereken bir diğer konu ise *bağlaç*lardır. Eserimizdeki şiirleri cümlelerin ögeleri bakımından incelerken; yükleme sorulan soruya öge ile beraber cevap veren bağlaçlar, ögeye dâhil edilerek birlikte alınmış ancak yükleme sorulan soruya öge ile beraber cevap vermeyen bağlaçlar, cümle dışı unsur olarak kabul edilmiştir. Örneğin, *Bahtiyarlık* şiirinde geçen *Bu dünyaya elbet sen de bunlar için doğmadın*; (124, 58-3) dizesindeki *sen de* ifadesi yükleme sorulan *kim* sorusuna *de* bağlacı ile beraber yanıt verdiği için özne, *sen de* olarak belirtilmiştir.

Ayrıca Çohadar, *ki* bağlacının fonksiyonlarını incelerken isim unsurunu ana cümleye bağlama görevindeki *ki*'nin tamlayanı tamlanana bağlama görevinden de bahsetmektedir (2008: 36). Şöyle ki *Felâketler Karşısında* adlı şiirde geçen *O başım ki tufanı var...* (132, 64-6), *O kalbim ki cellâdı var...* (64-7), *O dilim ki şekvası var...* (64-8) dizelerinde yer alan *ki* bağlaçları; iki isim tamlamasını birbirine bağlama görevinde kullanılmıştır. Dolayısıyla bu ve benzer dizelerdeki *ki*'ler cümle dışı unsur olarak kabul edilmemiş, bağlandığı öge ile birlikte değerlendirilmiştir.

Yüklemi olmayan *eksiltili cümleler* ise sonuna *bildirme eki* (-Dir) veya *ek-filin geniş zamanının şahıs çekimlemesi* haricinde, hiçbir kelime eklemekten tamamlanmıştır. Bu yapı dışında bir kelimeye yani yükleme ihtiyaç duyan cümleler, sonuna *eksiltili cümle* yazılarak ifade edilmiştir. Üstelik tablolarda tüm ögeler, cümlelerin yapısı bozulmadan sırasıyla gösterilmiş fakat *eksiltili cümleler*, ögeleri bulunamadığı için *cümle dışı unsur* olarak gösterilmiştir.

Bildirme eki ya isimler üzerine gelerek onları yüklem yapar ya da çekimli fiiller üzerine gelerek cümleye kesinlik, süreklilik veya ihtimal anlamları katar. Ancak incelediğimiz şiirlerde bildirme ekinin farklı görevde kullanıldığı da tespit edilmiştir. Örneğin, Torun'un bildirme ekiyle oluşturulan yapıların cümledeki kullanımlarını ele aldığı çalışmasında belirttiği gibi *bir* kelimesiyle oluşturulan bazı sıfat tamlamalarının üzerine *bildirme eki* getirilerek özne görevinde kullanılan farklı bir yapının da oluşturulabileceği bilinmektedir. Bu öznelerde aşırılık anlamı hâkimdir ve bu tür yapılar, *cümle görünüşlü kalıplaşmış anlatımlar* şeklinde adlandırılır (2006: 114). İncelediğimiz eserde bu tür kullanımla karşılaşmak mümkündür. Örnek verecek olursak *Kur'an-ı Kerim* adlı şiirde geçen *Bir koncadır, Muhammed'in gül bağından derildi.* (94, 36-18) dizesindeki *bir koncadır* ifadesi her ne kadar yargı bildiriyor gibi görünse de bu ifadeyi yüklem kabul etmek doğru değildir. Bu sebeple söz konusu ifade, kalıplaşmış bir anlatım olduğundan özne olarak değerlendirmiştir.

Son olarak elde edilen bulgular, nicel verilerin yer aldığı tabloyla desteklenerek sonuç bölümünde; çalışma boyunca yararlanılan tüm kaynaklar ise kaynakça bölümünde verilmiştir.

I. BÖLÜM

1. MEHMET EMİN YURDAKUL

1.1. Mehmet Emin'in Hayatı

Yazdığı şiirlerle Millî Edebiyat akımının oluşumuna zemin hazırlayan Mehmet Emin Yurdakul, 13 Mayıs 1869'da babasının İstanbul Beşiktaş'taki küçük ahşap evinde dünyaya gelir. Babası, Terkos Gölü çevresindeki Zekeriya köyü halkından Halim Ağa'nın oğlu ıgırbacı Salih Reis; annesi Edirne çevresindeki Uzuncaova Hasköy halkından Kömürcü Mehmet Ağa'nın kızı Emine Hatun'dur (Özsarı, 1996: 22).

Mehmet Emin Yurdakul, eğitim ve öğretim hayatına 1876-1877 yılları arasında bölgede Saray Mektebi olarak anılan sübyan mektebinde başlar. Burada üç yıl süren eğitimin ardından 1879'da Beşiktaş Askerî Rüştîyesine girer ve rüştîyede ortaokul öğrenimini başarı ile tamamlayıp Mülkiye Mektebine yazılır. Ancak 1887'de Mülkiye İdadisi derslerinde başarılı olamadığı için tasdiknamesini alarak mektepten ayrılır. Babiâli Sadaret Dairesi Evrak Odasında aylıksız kâtip olarak işe başlar (Özger, 2010: 115-116).

Memurluk hayatı devam ederken on dokuz yaşına basan şair, 1888 yılında Giresun'un Şebinkarahisar ilçesinde tanınmış bir ailenin kızı olan Müzeyyen Hanım ile begayet mutlu sürecektür dünyaevine girer. Bu saadetli evlilikten yaş sırası ile Halim Yurdakul (1895-1954), Hüseyin Ertuğrul Yurdakul (1903-1961), Mebruke Kuter (1904-?) ve Adil Oğuz Yurdakul olmak üzere bir kız, üç erkek evlat dünyaya gelir. Ayrıca şairin şanlı soyadını şerefle taşıyan yedisi erkek, ikisi kız; dokuz torunu bulunmaktadır (Tevetoğlu, 1988: 7).

Babiâli Sadaret Dairesi Evrak Kalemindeki kâtiplik görevini iki yıl sürdürdükten sonra 1889'da Hukuk Fakültesine kaydolar. Burada öğrenimine devam ederken tanıştığı Madam Mut adlı bir Amerikalı, eğitimini ABD'de alması için kendisine yardımda bulunacağını söyleyerek onu bu konuda teşvik eder. Yurt dışı hayaline kapılan şair, Hukuk Fakültesini ikinci sınıfta bırakır ve yabancı dil öğrenmeye başlar. Tüm bu hazırlıklar sırasında Madam Mut'un zamansız ölümü, şairin Amerika'ya gitme umudunu tamamen yitirmesine sebep olur, bir daha dönmek şartıyla öğrencilik hayatına veda eder ve bütünüyle edebiyata yönelir (Oğuzkan, 1953: 3; Uyguner, 1992: 9-10).

Mehmet Emin Yurdakul, kimi araştırmacılara göre Hukuk Mektebindeyken kimi araştırmacılara göre ise Babiâli Sadaret Dairesi Evrak Kalemindeyken yazdığı *Fazilet ve Asâlet* adlı küçük mensur eserini, 1891 yılında Ebuzziya Matbaası'nda bastırarak yayımlar. Yazar, ruhsal soyluluğun biçimsel soyluluktan üstün olduğunu iddia ettiği eserini, Sadrazam Ahmed Cevad Paşa'ya takdim eder. Paşa, eseri çok beğendiği için Millî Şair'i gümrük müdürü Hasan Paşa'ya tavsiye eder. Hasan Paşa da Mehmet Emin'i 700 kuruş aylıkla Rüsumat Tahrirat Kalemi Müsevvitliğine atar. Buradaki dürüstlüğü ve çalışkanlığı

sebebiyle birkaç yıl içerisinde Rüşumat Evrak Müdürlüğüne kadar yükselir, on dört yıl kadar bu görevi devam ettirir (Tansel, 1969: XVIII, dipnot; Oğuzkan, 1953: 3).

1898 yılında yayımladığı *Türkçe Şiirler* adlı kitabı ile sarayda kuşku uyandıran şair, hak ve gerçek yolunda daha fazla savaşılabileceği düşüncesiyle İttihat ve Terakki Fırkasına girerek üzerindeki şüpheleri daha da artırır. Bu sebeple 1907’de İstanbul’dan uzaklaştırılmak amacıyla Erzurum’a gönderilerek Rüşumat Nazırlığı ile görevlendirilir. Bir sene sonra ise Trabzon Rüşumat Nazırlığına nakledilir. İstanbul’da çıkan 31 Mart Vakası ile Trabzon İttihat ve Terakki Merkez Heyeti’nde faaliyetlerde bulunmaya başlar. Yaptığı konuşmalarla halkı gericiliğe karşı uyararak Anadolu’ya yayılma eğilimindeki ayaklanmanın bu bölgeye sıçramasını engellemeye çalışır (Acar, 2018: 27).

Ayaklanma bastırıldıktan hemen sonra dönem sadrazamı Hilmi Hüseyin Paşa, Mehmet Emin’i İstanbul’a davet ederek Matbuat Umum Müdürlüğü vazifesini teklif eder. Yurdakul ise bu görevi, bir fikir esareti olarak gördüğü için kabul etmez. Reddettiği teklif üzerine Arif Hikmet Paşa Nazırlığı sırasında Bahriye Bakanlığı Müsteşarlığı görevine zorla getirilir. Bu işlerden anlamadığı gerekçesiyle bir ay sonra görevden çekilir ve Hicaz Valiliğine atanarak Mekke’ye gider. Bir süre sonra Mekke Şerifi ile anlaşmazlığa düşen Mehmet Emin, 1910 yılında Sivas Valiliğine atanır. Üç ay sonra bu görevden de istifa ederek Mayıs 1911’de İstanbul’a döner (Tevetoğlu, 1988: 22).

İstanbul’da bulunduğu süre zarfında Türk Ocağı’nın kurucuları arasında yer alan Mehmet Emin, bu ocağın başkanlığı ile yayın organı olan *Türk Yurdu* dergisinin sorumluluğunu üstlenir. İttihat ve Terakki Merkezi, artık yurt dışında büyük yankılar uyandırmaya başlamış olan şairi büyük bir propaganda gücüne sahip olduğu için İstanbul delegesi yapmak ister. Ancak onların Osmanlılık ideolojisini savunmaları, kendisinin Türkçülük düşüncesine ters düştüğü için bu teklifi kabul etmez. Yaşanan bu hadise sonucu Erzurum Valiliğine atanır ve Türk Ocağı Başkanlığını yürütemez. *Türk Yurdu*, başkalarınca hazırlanıp çıkarılmaya devam eder (Uyguner, 1992: 11).

Bir yıl kadar Erzurum Valiliğindeki görevini sürdürdükten sonra, yirmi beş yıllık görev süresini doldurduğu gerekçesiyle Büyük Kabine (Gazi Ahmed Muhtar Paşa Kabinesi) tarafından vazifesinden uzaklaştırılır. 1912’de emekliye ayrılan Mehmet Emin Yurdakul, 1913 seçimlerinde Musul Milletvekili olarak Osmanlı Meclisi Mebusanına girer. Bunca hadiseye rağmen yazmaya devam eden şair, 1914’te yayımladığı *Türk Sazı* adlı şiir kitabı ile Balkan Savaşı yenilgisine karşı Türklük ruhunu diri tutmaya çalışır (Tevetoğlu, 1988: 27).

Yurdu için kendisini mücadeleye adanmış şair; 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir’in Yunanistan tarafından işgali sonucu, Türk Ocağı ve Karakol Cemiyeti tarafından 23 Mayıs’ta düzenlenen Sultanahmet Mitinginin ilk konuşmacılığını yapar (Şenal, 2019:21).

1921 yılında ise zorlu geçen işgal ve mütareke günlerinin kasvetli havasına daha fazla dayanamayarak fikir arkadaşı Yusuf Akçura ile birlikte Millî Mücadele’ye katılmak için İstanbul’dan Anadolu’ya kaçar. İnebolu’ya indiğinde “Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal” imzasını taşıyan bir

telgrafın takdim edilmesi, kendisini çok onurlandırır. Mustafa Kemal Atatürk, 1 Nisan 1921 tarihli bu telgrafta Millî Şair'e şu cümleleri beyan eder:

"Türk milliyetperverliğinin tanrısal müjdecisi olan şiirleriniz bugünkü kutsal savaşımızın kahramanlık ruhuna doğuş ufku olmuştur. Teşrifinizden duyduğum memnuniyeti bildirerek sizi milletimizin mübarek babası olarak selamlarım." (Uyguner, 1992: 12).

Tam bir halk adamı olan Yurdakul, arkadaşı Akçura ile birlikte Anadolu'nun çeşitli yerlerini gezerek yaptığı konuşmalarla halkın millî ve manevi gücünü artırır. Kurtuluş Savaşı bittikten sonra Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti bünyesinde girdiği ikinci dönem seçimlerinde Şebinkarahisar milletvekili seçilerek buradaki görevine yedi yıl devam eder. Daha sonraki dönemlerde ise sırasıyla Urfa ve İstanbul milletvekilliğine seçilen şair, meclisteki son vazifesini de İstanbul milletvekili olarak tamamlar (Urgenç, 2019: 43).

Şairi ölümüne az bir vakit kala yaşadığı iki hadise derinden etkiler. Bunlardan ilki, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine bağışlamak istediği kitaplarının evinde çıkan yangınla birlikte kül olması; diğeri ise elli beş yıllık hayat arkadaşı Müzeyyen Hanım'ın vefat etmesidir (Eraslan, 2023: 2).

Torunu Doğan Yurdakul, hayatı boyunca kendini halk ve devlet için hizmete adanmış Mehmet Emin'i şu ifadelerle tasvir eder:

"Millî şair ortadan uzun boylu, şişmana yakın tıknaz, açık yeşil gözlü, beyaz tenli, geniş ve açık alınlı, yirmi altı yaşındayken bıraktığı ve son zamanlarında bembeyaz olan sivri sakalı ve bıyığı ile meşhur ve birçok kimsenin teslim ettiği üzere, nuranî yüzlü bir insandı."

Ellerinin biçimi sanatkârlığının adeta sembolüydü. Uzun ve uçları kıvrık parmakları, geniş ve muntazam ayaları olan elleri, ekseriya kurşun kalem tozu ile siyahlanmış görünürlerdi." (Yurdakul, 1969: 31).

1943 yılı sonlarına doğru kalbinden rahatsızlandığı için Alman Hastanesi'ne kaldırılan Yurdakul, burada aldığı tedaviler sonuçsuz kalınca 14 Ocak 1944 tarihinde hayata gözlerini yumar. 15 Ocak Cumartesi günü öğle vakti hastaneden alınan şair, 13.30'da Teşvikiye Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Balmumcu'daki Asri Mezarlık'a defnedilir (Urgenç, 2019: 44).

Ertesi gün adına Siyasal Bilgiler Okulu'nda bir ihtifal düzenlenir. Ölümünden bir hafta sonra ise Ankara Halkevi'nde Genç Edebiyatçılar tarafınca düzenlenen anma törenine dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel bizzat iştirak eder. Bu durum, Mehmet Emin'in ne kadar önemli bir yazar ve devlet adamı olduğunu gözler önüne sermektedir (Tevetoğlu, 1988: 84).

1.2. Mehmet Emin'in Edebî Kişiliği ve Sanatı

Mehmet Emin Yurdakul'un edebî kişiliğinin oluşmasında sırasıyla ailesinin, savaş döneminin, ona memleketi tanıtan devlet vazifelerinin büyük etkisi vardır. Bunlar dışında sahip olduğu mizacın da sanat sınırlarını çizerek nitelikte olduğu kabul edilmelidir. Yalın bir yaşayışla birleşen mütevazı bir

öğrenim, pek dürüst geçen bir memurluk hayatı ile sağlıklı bir bünye; şairin yaratılıştan gelen yetenekleriyle örtüşmektedir (Oğuzkan, 1953: 10).

Mehmet Emin, okumayı öğrendiği yıllarda ümmî olan babasının okuttuğu *Kerem ile Aslı, Battal Gazi, Aşık Garip* gibi halk hikâyelerinden ve Namık Kemal'in *Evrâk-ı Perîşan* adlı eserinden etkilenerek halkçı bir sanat görüşüyle yazmaya başlar. On dokuz yaşındayken evlendiği Şebinkarahisarlı Müzeyyen Hanım sayesinde bu kasabaya sık sık ziyaretlerde bulunan Yurdakul gerek Anadolu'ya yaptığı yolculuklarda gerekse Şebinkarahisar'da kaldığı zamanlarda içinden geldiği halkı daha iyi tanır, halkın sıkıntılarını daha yakından görme imkanına ulaşır. Bu sebeple kaleme aldığı eserlerde eşinin bir Anadolu kadını olmasının da etkisi oldukça büyüktür (Özsarı, 1996: 27).

Düzensiz ve pek de parlak olmayan öğrenim hayatı boyunca Namık Kemal dışında diğer dönem sanatçılarından etkilenmeyen şair, 1889 yılında kaydolduğu Hukuk Mektebi'nde yalnız Münif Paşa'nın edebiyat, hikmet-i hukuk ve medhal-i hukuk dersleriyle ilgilendiğini dile getirir. Bu derslerin eserleri üzerindeki tesiri ise yadsınamaz bir gerçektir. (Tevetoğlu, 1988: 7).

Şairin düşünce dünyasının şekillenmesinde Cemâlettin Efganî'nin büyük rolü olduğu, herkes tarafından bilinmektedir. İlk kez 1870 yılında İstanbul'a gelen, daha sonra 1892'den vefatına kadar İstanbul'da yaşayan Afganlı Cemâlettin'in Mehmet Âkif Ersoy, Şemsettin Günaltay gibi isimler üzerinde etkileri olmakla birlikte Millî Şair üzerindeki tesirleri çok daha önemli ölçüdedir (Aslan, 2019: 49).

Efganî için *"Beni o yağurmuştur; eğer ruhların ebediyet ve lâyemutluğu varsa, derim ki, o, etlerini, kemiklerini Maçka Mezarlığı'nın topraklarına bırakmış ise, ruhunu bana yâdigâr etmiştir. Cemâlettin'in ruhu bende yaşıyor."* ifadelerini kullanan şair, *Kur'an-ı Kerim* adlı şiirini Efganî'nin fikirlerinden esinlenerek yazdığını açıkça beyan eder. *Cenge Giderken* adlı şiirini ise Efganî'ye okuduğunda takdirle karşılandığını ve böyle şiirler yazması hususunda teşvik edildiğini dile getirir (Tansel, 1989: XVI).

Ayrıca ömrünün sonuna kadar Efganî etkisinde kalan Yurdakul, Şeyh'in en çok inkılapçılık yönünü benimsemektedir (Özsarı, 1996:28).

Yazmaya başlamadan önce kendine sorduğu *"Ben ne yolda yazmalıyım?"* sorusuna *"Gözleri ilk açıldığında bir balıkçı evinin isli çatılarına ilişen ve ninesinin söylediği ninnileri dalgaların uğultuları boğan bir balıkçı oğluna, bir halk evladına nasıl yazmak yaraşırsa işte öyle."* cümleleriyle cevap veren Yurdakul, şiir dilinin ne olması gerektiğine de bu şekilde karar verir (Uyguner, 1992: 16).

Yurdakul, bastırdığı ilk eseri *Fazilet ve Asâlet* ile "ruh asaletinin soy asaletinden üstün olduğu" görüşünü ileri sürer. Eserini dönem sadrazamı Ahmet Cevat Paşa'ya takdim eden şair, bunun üzerine iyi bir maaşla Rüsumat Emaneti Tahrirat Kalemi Müsevvitliğine atanır. Ayrıca bu üç formalık risaleye Abdülhak Hamit ile Muallim Naci'nin manzum, Recâizâde Mahmud Ekrem ile Lastik Said Bey'in mensur takrizleri mevcuttur (Aslan, 2019: 48).

Hem Türkçemizin gücünü ortaya koyan yazar ve ozanların yazdıklarından esinlenerek hem de halkın çektiği acılardan yola çıkarak şiir diline ulaşan Mehmet Emin;

“Ben bir Türküm; dinim, cinsim uludur

Sinem özüm ateş ile doludur.”

dizelerinin yer aldığı *Anadolu’dan Bir Ses yahud Cenge Giderken* (1897) adlı şiiri ile ilk ününü kazanır. Ayrıca şiir, “Rüsumat Emaneti Evrak Müdürü Mehmed Emin” imzasını taşımaktadır (Tevetoğlu, 1988: 10).

Mehmet Emin, yaralı bir vatanın dertlerini anlatmayı kendine ülkü edinen bir şairdir. Konu, vezin ve söyleyişte tamamen yerli olmaya, hece vezni ve sade bir dille yazarak halka hitap etmeye çalışır. Bu sebeple yazdığı ilk şiirleri hayret ve biraz da alay ile karşılanır. Ancak bu şiirlerin yayımlanması; dil, vezin ve muhteva bakımından dönem şiirinin gözden geçirilmesine sebebiyet verir. Tanzimat’ta ufak kıpırdanışlar hâlinde hissedilen halk tarzına dönüş isteği de artık bir çığır hâlini alma eğilimine yönelir (Oğuzkan, 1953: 10).

Mehmet Emin’in şiirleri, konu bakımından çağına göre farklılık ve çeşitlilik gösterir. Şiir içerisinde dahi şiire yer veren şair; Türklük, Turancılık, Türk dili, yurt ile Anadolu, Kurtuluş Savaşı, din, özgürlük, aile, insan, devrim, köy, iş ve sanat gibi konuları eserlerinde sıklıkla ele almaktadır (Uyguner, 1992: 31-45).

Babası ve eşinden aldığı milliyetçilik düşüncesi, Namık Kemal’den aldığı devrimci ruh ve Efganî’den aldığı inkılapçı görüş ile diğer Osmanlı sanatçılarından ayrılan Yurdakul; Osmanlı şiir ve edebiyatından dil, vezin ve mana, mevzu ile iki yolda ayrıldığını ifade eder. Eserlerinde halkın konuştuğu dili ve hece ölçüsünü esas alırken de 15 ve 16. yüzyıllarda yaşamış Aydınî Visalî, Edirneli Nazmî gibi şairlerin yolundan ilerler (Şenal, 2019: 23).

Mehmet Emin, aruz-hece tartışmaları ışığında vezin ve dil hususundaki farklı görüşlerin ileri sürüldüğü bu dönemde; Recâizâde Ekrem, Abdülhak Hamit, Şemseddin Sami gibi isimlere sorduğu *“Doğru yolda mı yürüyorum? Yoksa uçurumlara mı düşeceğim?”* sorusuna karşılık aradığı desteği bulunca hece veznini kararlılıkla uygulamaya başlar. *Türkçe Şiirler*’i yayımlamadan önce bahsi geçen isimlere gönderen şair, olumlu ve takdir dolu dönüşler aldıktan sonra kitabı yayımlamaya karar verir (Levend, 1969: 9).

Ruşen Eşref’in *Diyorlar ki* adlı kitabında yer alan konuşmasında, arınmış Türkçe ile yazılacak şiirlerin ölçüsünün aruz olmadığını ve olamayacağını açıklayan Mehmet Emin, kendi ölçümüz olan hece ölçüsünü kullanmak gerektiğini vurgular. Buna bağlı olarak hece ölçüsüne ayrı bir genişlik ve gelişme katmak isteyerek 7, 8, 11 ve 14 heceli dizelerden farklı; 15, 17 ve 19 heceli dize kalıplarını da tatbik eder (Uyguner, 1992: 27).

Kenan Akyüz ise Mehmet Emin’in şiirlerinde kullandığı ölçü ile nazım şekilleri için *“Mehmed Emin, aruzu hiç kullanmış değildir. İlk denemelerinden başlayarak şiirlerinde yer verdiği hece veznini*

sonuna kadar bırakmadı. Ancak bu vezni, onun asıl sahipleri olan halk şairleri gibi ustalıkla kullanamadı. Bu veznin kullanılmasındaki incelikleri onlar kadar bilmiyordu. Nazım şekilleri hususunda ise halk şiirinden tamamıyla uzak kaldı. Şiirlerinde, halk nazımının şekillerine hiç rastlanmaz. En çok kullandığı nazım şekilleri, Servet-i Fünun şiirinin Batı'dan getirdiği Sone ile Müstezâd'tan bozma serbest nazımdır.” ifadelerini kullanır (2015: 136).

Dönem içerisinde muhtelif Türk yurtlarının bağımsızlıklarını elde etmek amacıyla ruhen mücadeleye hazırlanmaları, İstanbul'daki fikir akımlarına ayrı bir canlılık katar. Buna bağlı olarak Pan-İslamizm ile Pan-Türkizm ideolojileri birçok taraftar kazanır ve Mehmet Emin, bu iki görüşü de telif etmek ister. Şairin ilk şiirlerinden itibaren görülen ölçülü din sevgisi, milliyetçilik anlayışını hiçbir zaman gölgelemez. O; dindarlığı, yurdunu ve milletini seven temiz bir kalple harmanlayarak aşırılığa kaçmadan anlatır (Oğuzkan, 1953: 11).

Bu anlayış çerçevesinde Türkçülük, milliyetçilik, memleketçilik, halkçılık ve Cumhuriyet'ten sonra inkılapçılık daima odak konuları olur. Şiirlerinde daima bu konuları işleyen Yurdakul, bireysel temalara ilgi göstermez. Şiirlerindeki didaktizm ise halkın anlayacağı dilden yazma ve halkı eğitme amacından kaynaklanır (Aslan, 2019: 51).

Mustafa Özsarı, Mehmet Emin Yurdakul'un mensubu olduğu milletin beş büyük savaşa girdiğini ve bu savaşlardan ikisinin zaferle, üçünün hezimetle sonuçlandığını vurgulayarak şairin şiirlerinde işlediği temaların ve ondaki inkılapçılık, milliyetçilik fikirlerinin gelişimini, üç ayrı safhada incelemek gerektiğini ifade eder. 1895-1908 yıllarını kapsayan ilk dönemde, 1897'de yaşanan Türk-Yunan Harbi'nin büyük etkisi olduğunu ve *Türkçe Şiirler*'i bu tesirle kaleme aldığını dile getirir. Aynı zamanda 1908'e kadar sosyal içerikli şiirler yazan şairin işlediği temalar yönünden Tevfik Fikret'le paralellik gösterdiğini de belirtir. İkinci döneme tekabül eden 1908-1920 yılları arasında, II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle yeniden yazmaya başlayan Mehmet Emin'in yeni şiirlerindeki temaların artık kahramanlık içerdiğinden bahseder. Şairin bu dönemde yazmış olduğu şiirlerinde Türk tarihi, Türk milleti ve Viyana'dan Çin'e uzanan Türk coğrafyası boy gösterir. Son dönemin ise 1920'den ölümüne kadar geçen süreyi kapsadığını ifade eden Özsarı, şairin bundan böyle kazanılan zaferin destanını yazarak yapılan inkılapları alkışladığını dile getirir (1996: 29-31).

Şairin şiirleri, biçim yönünden de çeşitlilik gösterdiği için belirli bir kalıba bağlı değildir. *Anadolu'dan Bir Ses yahud Cenge Giderken, Yunan Sınırını Geçerken, Tırhala Kal'asına Bayrak Diktikten Sonra* gibi şiirlerinde koşma; *Dante, Comedia* adlı ünlü yapıtlarında terzarıma; kitaplarına girmemiş *Kurtarıcıya, Anıt* şiirleri ile *Aydın Kızları* kitabındaki birkaç şiirinde çapraz uyak biçimini kullanır. *Türk Sazı* adlı eserindeki birçok şiirinde sone; *Anneciğim, Babacığim, Sabah* şiirlerinde ise kuple tarzına yönelir. Pek az şiirinde mesneviyi tercih eden şair; *Ordunun Destanı* adlı kitabındaki çoğu şiirini serbest müstezatla, Kurtuluş Savaşı'nı konu aldığı şiirlerini destan biçiminde yazar. Basılan ilk şiiri *Köyde Fırtına*'da ise özgür biçimleri kullanır (Uyguner, 1992: 20-22).

Levend; Yurdakul'un şiirlerinin estetik değeri bakımından saf ve katıksız şiir olmadığını ifade ederek "... Bizi hayal dünyasına çekmiyor; düşündürüyor, sarsıyor ve acındırıyor. Bunları geçmek zorunda olduğumuz yolun başında bize amacı gösteren, gün görmüş, acı çekmiş bir kılavuzun tok sesi olarak dinleyince, bu şiirlere hangi yönden değer vermek gerekeceği anlaşılır." açıklamasında bulunur. Aynı zamanda onun şiirlerinde dil bakımından dikkatsizlikler görüldüğünü, hatta ilk göze çarpanın mısra ve beyitlerdeki ritimsizliğin olduğunu belirtir. Bu durum Anadolu ve Rumeli ağızlarına benzemeyen, İstanbul ağzına da uymayan bir deyiş meydana getirir (1969: 25).

Hece vezniyle yazdığı şiirleri ile sosyal meseleleri ele alan Mehmet Emin, özgün şairliğiyle bilinir. Bu sebeple edebiyat tarihimizde önemli bir yere sahiptir.

1.3. Mehmet Emin'in Eserleri

Fevziye Abdullah Tansel'in de belirttiği gibi Mehmet Emin Yurdakul'un eserlerinin tam ve doğru listesi hala neşredilmiş değildir (1969: LXXV).

Buna rağmen 76 yıllık ömrüne sığdırdığı birçok eserle Türkiye'de ve dünya Türkleri arasında geniş tesir ve yankılar uyandıran Yurdakul, yerli ilim ve sanat adamlarımız kadar; Vambéry, Gibb, Horn gibi ünlü Doğu bilginleri başta olmak üzere yabancı araştırmacı ve aydınlar tarafından da büyük ilgiyle karşılaşır. Şairin eserleri ve hayatı hakkında birçok yazılar kaleme alınırken bazı şiirleri Rusça, İngilizce, Almanca, Macarca ve Fransızca gibi yabancı dillere çevrilir (Tevetoğlu, 1988: 120).

Devri içinde Türk'ün gür sesi olup Türkçülük akımında çığır açmış Mehmet Emin Yurdakul'un söz konusu eserleri şunlardır:

1.3.1. Mensur Eserleri

1.3.1.1. Fazilet ve Asâlet:

Mehmet Emin Yurdakul'un 1891 yılında yayımlanan ilk mensur eseridir. Eserini yazdıktan sonra Abdülhak Hamid, Muallim Naci, Recâizâde Mahmud Ekrem gibi dönemin önde gelen isimlerine gönderir. Yazılan manzumelerle takdir toplayan *Fazilet ve Asâlet*, devrin dil özelliklerine uygun ve söz dağarcığı zengin bir eserdir. Şiirlerinde karşılaştığımız sade dile nazaran bu eserde kullandığı dil ve üslup özellikleri, şairin ilk kalem tecrübelerindeki üslup özelliklerini örnekler niteliktedir (Soydaş, 2016: 9).

1.3.1.2. Türk'ün Hukuku:

1919 yılında Paris Barış Konferansı üyelerine bu eser ile seslenmek isteyen Mehmet Emin, milliyetçi duygularını ve işgale karşı serzenişlerini bu eser ile ifade etmektedir (Aslan, 2019: 52).

1.3.1.3. Dante'ye:

1928 yılında yayımlanan kitap, Yurdakul'un İtalyan şair Dante'ye olan hayranlığını dile getirdiği on iki sayfalık küçük bir eserdir.

Eser, Türk ve Doğu dünyasının yaşadığı felaketler, Batı'nın bunlara karşı duyarsız kalması ve o felaketlerde rol oynamasıyla ilgili şairin; Dante'yle dertleşmesi ve Batı dünyasını sorguya çekmesi şeklinde özetlenebilir. Hatta Mehmet Emin, Rıza Tevfik tarafından Dante'ye benzetilmektedir (Karakartal, 2009: 469-470).

1.3.1.4. Mustafa Kemal:

Şiirlerinde dile getiremediği Atatürk sevgisini, 1928 yılında düzyazı ile anlatmak isteyen Mehmet Emin; Atatürk'ün Türk ulusu için ortaya koyduğu hizmetleri ve kalkınma için gösterdiği çabaları bu eserinde dile getirir (Uyguner, 1992: 50).

1.3.2. Manzum Eserleri

1.3.2.1. Türkçe Şiirler:

Mehmet Emin Yurdakul'un 1897'de başlayıp beş ay süren Türk-Yunan Harbi sırasındaki olayları; askerlerimizin cenge gidişlerinden başlayarak kazandıkları başarıları, şehit ve gazilerimizi, yetim çocukları ve dul kadınları anlattığı eseridir. (Tansel, 1969: XXI- XXII).

1.3.2.2. Türk Sazı:

Türkçe Şiirler'den alınan bazı şiirlerle birlikte 1914 yılında yayımlanan *Türk Sazı*, “*Yaralar ve Sargılar*” alt başlığı ile “*Büyük İrkıma*” ithafını taşımaktadır. İki bölümden oluşan yapıtın ilk bölümü 18 farklı şiir ile *Yaralar* başlığını, ikinci bölümü ise 55 şiir ile *Sargılar* başlığını oluşturmaktadır. *Yaralar*'da *Benim Şiirlerim* ve *Zavallılar* olmak üzere iki alt başlık bulunurken eserin en hacimli bölümü olan *Sargılar*'da sırasıyla *Karanlıklarda*, *Çocuklarımla*, *Müjdeciler*, *Bırak Beni Haykırayım*, *Hürriyet Yolunda*, *Yaşamak Kavgası*, *Terakki Yolunda*, *Çiftçi*, *Demirci*, *Ne Zaman?*, *Asker*, *Ömür Yolunda*, *Ölü Kafası*, *Bulutlar*, *Benim Rüyam*, *Türklük*, *İki Mezar Önünde*, *Bana İtiraz Edenlere* olmak üzere on sekiz ayrı alt başlık bulunmaktadır. Ayrıca ilk bölümde yer alan *Zavallılar* alt başlığındaki *Zavallılar* şiiri, kendi içerisinde *Kaynana ile Damat* ve *Ana ile Kızı* olmak üzere iki alt başlığa daha ayrılmaktadır. İkinci bölümde yer alan *Asker* alt başlığındaki *Kur'a Neferi* ise *Bir Yolcuya* alt başlığını taşımaktadır. Böylelikle eserde toplam 76 şiirin yer aldığı bilinmektedir.

Biriken şiirlerini ilk şiir kitabından yaklaşık on altı yıl sonra bu eserde bir araya toplayan Mehmet Emin, kitabındaki tema yelpazesini geniş tutarak toplumsal temalı şiirler dışında doğa, aşk gibi bireysel temalı şiirlere de yer vermektedir. Sade dille ve hece ölçüsüyle yazdığı şiirleri ağırlıklı olarak manzum hikâye özelliği taşır. Kibrit satan kız çocuğu, arabacılık yapan erkek çocuğu, kocası savaşta şehit olmuş Anadolu kadını, dilenmek zorunda kalan çocuklar, kısaca yaşamak ve geçinmek için savaşan insanlar; şiirlerde sıkça karşımıza çıkan karakterler arasındadır (Aydoğan, 2021: 2).

Mehmet Emin'in söz konusu eserinde yer alan gerek kahramanlıkla harmanlanmış şiirlerinde gerekse sosyal hayattaki insan ilişkilerini anlatan şiirlerinde Anadolu'daki bir köylüden İstanbul kıyısındaki bir balıkçıya, zalim zenginden yoksul, hasta, kimsesiz kadınlara, oğlu tarafından tartaklanan annelerden delikanlılara; genç kızlara, babasızlara, mekteplilere, dilencilere ve hatta sürücülere kadar toplumun her tabakasından geniş bir insan kadrosuyla karşılaşılır (Kılıç, 2014: 39).

Örneğin, *Zavallılar* başlıklı şiirde yer alan *Kaynana ile Damat*'taki "*Çünkü benim hiç kimsem yok, yardımcım yok yalnızım. / Ben yoksulum; senin baban köyün zengin muhtarı.*" (Yurdakul, 1969: 37) dizelerinde zalim zengin ile yoksul, yalnız kadın karakterlere; *Kibritçi Kız*'daki "*Baban yok mu, bilmez misin onu sen? / — Benim babam yoktur, evet, bilmiyorum onu ben!...*" (1969: 53) dizelerinde babasız karakterlere; *On Para Ver*'deki "*— Beyefendi, çoluğunun, çocuğunun başıyçın / On paracık sadaka ver; ihtiyarı sevindir. / Öf, usandık bu dilenci sürüsünden, bütün gün. / Allah versin!*" (1969:53) dizelerinde dilencilere; *Kesildi mi Ellerin?* adlı şiirdeki "*Hain evlât, beğendin mi? Bak ananın haline. / Ah, ben senden son vaktimde evlâtlıklar beklerken / Beni böyle al kanların içersine koydun sen!...*" (1969: 55) dizelerinde ise oğlu tarafından tartaklanan anneye rastlanılır.

Aynı zamanda Türk harp edebiyatı ile özdeşleşmiş şairimiz; namus, vatan, bayrak, ecdat ve Türkçülük ile ilgili değerlere ve bunlarla ilgili söz varlığına *Türk Sazı*'ndaki şiirlerinde sıkça yer vererek kendisi gibi Osmanlı'yı çöküşe sürükleyen savaşların içerisine doğmuş ve bu savaşlarla büyümüş Anadolu halkının millî bilincini uyandırarak ayağa kaldırmayı hedefler (Akmaz, 2016: 65-86).

Eserde yer alan *Cenge Giderken*, *Vatan Tehlikede*, *Irkımlın Türküsü*, *Selâm Sana* ve *Bize Diyorlar ki* adlı şiirler de millî değerlerin ön planda tutulduğu şiirlerdendir. *Bize Diyorlar ki* başlıklı şiirde yer alan dizeler ise halkın millî bilincini uyandırmayı hedefleyen dizelere örnek gösterilebilir:

"Evet tarih, bize büyük kahramanlık devirleri gösterir:

Türk milleti, cihangirler esir etmiş, kırallardan taç almış;

Şarka, garba hükmeylemiş, vahşî çöller içersine ün salmış;

Öyle cenkler kazanmış ki her birisi bir devlete şan verir." (Yurdakul, 1969: 86)

Türk Sazı'ndaki şiirlerin çoğu, II. Abdülhamid döneminde yayımlanırken sadece on iki tanesi Sultan Abdülhamid tahttan indirildikten sonra basılmıştır. Dolayısıyla sansürün en tavizsiz şekilde yürütüldüğü zaman aralığında şairin politik konular yerine halk için halka dair meseleleri yazmış olması, dönemin siyasal atmosferiyle yakından ilgilidir. Aynı zamanda Sultan Abdülhamid'in imparatorluğun farklı etnik unsurlardan dolayı milliyetçi ideolojiye sıcak bakmaması, eserde halkçı düşüncenin daha fazla işlenmesine ve halkçı motiflerin daha fazla yer almasına olanak sağlamaktadır. Bu sebeple Mehmet Emin'in eserlerinin her ne kadar milliyetçi ideolojinin etkisiyle şekillendiği düşünülse de aslında halkçı düşüncenin tesirinde kalarak şiirlerini kaleme aldığı serdedilmektedir (Akdemir, 2025: 1357-1374).

Mehmet Emin'in şiirlerinin önemli bir kısmının didaktik şiir özelliği taşıdığı aşikârdır. Bu öğretici şiirlerdeki hedef kitlesi ise çoğunlukla gençler ve çocuklardır ki bir grup şiirinin "Küçük Vatandaşlarım'a" ithafıyla yayımlandığı bilinmektedir. *Türk Sazı*'nda yer alan *Sürücü*, *Kibritçi Kız*, *Çiçekçiğim*, *Bırak Şu Kuşçağızı*, *İlk Yara*, *Çocuklar* adlı şiirler; bu ithaf altında değerlendirilen şiirlerdendir. Yine eserde *Zavallılar*, *Kesildi mi Ellerin?* gibi muhatabı gençler olan ve kahraman kadrosu gençlerden oluşan şiirler de mevcuttur (Aydoğan, 2010: 122-124).

Mehmet Emin Yurdakul; hediyeleşmenin günümüze kadar ulaşmış en etkili yöntemi olan güzel söz söyleme sanatını, eserlerini ithaf ederek gerçekleştirir. Kitaplarının hepsinde çokça ithaf kullanan Millî Şair'imiz, ana başlıklarıyla 73 şiirin bulunduğu *Türk Sazı*'nda 32 farklı ithaf kullanmıştır. Bu ithafların geneline bakıldığında şiirlerin ya hürriyet kahramanlarına ya da ülkeyi yeniliklerle tanıştıranlara armağan edildiği görülmektedir (Türk, 2014: 246-249).

Örneğin şairimiz; *Türk Sazı*'ndaki *Anadolu* adlı şiirini *Gençliğe*, *Beşiğin Önünde* adlı şiirini *Hürriyet Kahramanlarından Enver Beye*, *Gutenberg* adlı şiirini *İbrahim Müteferrika'ya*, *Martin Luther'i Musa Carullah Efendiye*, *Kristof Kolomb'u "Kızıl Elma" şairine*, *Biliniz ki Ey Gaddarlar* adlı şiirini *Hürriyet Kahramanlarından Halil Beye*, *İşte O Gün* adlı şiirini *Orhun ve Ganj'ın Evlâtlarına*, *10 Temmuz'u İttihat ve Terakki Cemiyetine*, *Yaşamak Kavgası'nı* da *Yusuf Akçura Beye* armağan etmiştir. Ayrıca *Yurdumuzun İniltisi* adlı şiir *Millette*, *Ya Gazi Ol*, *ya Şehit* adlı şiir *Yurdumun dışı aslanlarına*, *Cenge Giderken* adlı şiir ise *Yurdumun koç yiğitlerine* ithafını taşımaktadır.

1.3.2.3. Ey Türk Uyan (1914):

Mehmet Emin Yurdakul'un Balkan Savaşı'ndan sonra 20 Aralık 1913'te tamamladığı *Ey Türk Uyan* adlı eseri, farklı hece ölçüleriyle yazılmış uzun ve tek bir şiirdir. Turancılıktan esinlenilerek kaleme alınan eser, Türk tarihini konu edinmektedir (Aslan, 2019: 53).

1.3.2.4. Aydın Kızları:

Aydın Kızları, *Ovaların Hikâyesi*, *Yurtlarına Karşı* ve *Vur* olmak üzere içerisinde dört farklı şiir barındıran eser; Kurtuluş Savaşı sırasında kadınların çektiği acıları konu edinmektedir (Uyguner, 1992: 53).

1.3.2.5. Dicle Önünde:

"*Kahraman Irak Ordusu'na*" ithaf edilen 9 Haziran 1916 tarihli şiir, I. Dünya Savaşı'nın önemli cephelerinden biri olan Irak cephesindeki Türk ordusunun moralini yükseltmek amacıyla kaleme alınır. Şair burada Türk ve Arap milletlerinin kardeşliğini ön plana çıkararak düşman karşısında tek yumruk olmak gerektiğini vurgulamaktadır (Türk, 2014: 250).

1.3.2.6. Ordu'nun Destanı:

Mehmet Emin Yurdakul; 28 Eylül 1915 tarihli bu eserde, Çanakkale Savaşı'nı kazanmanın vermiş olduğu sevinçten ve kahramanlık duygusundan bahsetmektedir (Aslan, 2019: 53).

1.3.2.7. Tan Sesleri:

1915'te yayımlanan *Tan Sesleri*, “Aç Bağrını Biz Geldik” ile “Ey İğnem Dik” adlı iki farklı şiirden oluşur. İlk şiir *Aç Bağrını Biz Geldik*'te “Kurtarıcı Ordumuza ve Kahraman Başbuğu'na” ithafı yer alır. Şair bu şiirde, yeni bir tarih başlatmak için bayrak açtıklarını ve Rusların zulmü altındaki Turan ülkesi ile Türk'ü kurtarmayı amaçladıklarını ifade eder. İkinci şiirde ise “Ey iğnem dik” diye seslenen Türk kadınıdır. Çünkü iğne, bayrak dikmek gibi kutsal bir iş yapmaktadır. Bu sebeple kadın; iğnesinin işlemesini, pas tutmamasını dilemektedir. Aynı zamanda şiirde, Türk mitolojisine ve Ergenekon'a göndermeler de yapılmaktadır (Aydoğan, 2021: 3-4).

1.3.2.8. Turan'a Doğru:

1916-1917 tarihlerini taşıyan eserde on farklı şiir yer almaktadır. Bu şiirlerde Anadolu, Rumeli, Irak, Kafkasya gibi Turan memleketlerinde çekilen acı ile dökülen gözyaşı ele alınır. Mehmet Emin'in müzik unsurlarından da yararlanarak kaleme aldığı eserde özellikle Çarlık Rusya'nın zulmettiği Türkler vurgulanmaktadır (Türk, 2014: 250).

1.3.2.9. Ankara (1939):

Mehmet Emin Yurdakul'un Cumhuriyet döneminde yayımlanan tek eseridir. “*Türk Gençliği'ne*” adanan bu uzun şiirde Cumhuriyet sonrası yaşanan gelişmeler dile getirilir (Aslan, 2019: 54).

1.3.2.10. Dağınık Şiirler:

Fevziye Abdullah Tansel tarafından hazırlanan ve 1969 yılında Türk Tarih Kurumunca basılan *Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri- I. Şiirler* adlı kitabın son bölümünü *Dağınık Şiirler* oluşturmaktadır. Bu bölümde şairin ilk yazdığı *Köyde Fırtına*'dan *Çocuk Esirgeme Kurumu İçin* adlı şiirine kadar, çeşitli tarihlerde yazılmış otuz sekiz farklı şiiri yer alır (Uyguner, 1992: 53).

1.3.2.11. İsyan ve Dua:

1918 yılında yayımlanan eserde *İsyan* ve *Dua* başlıklı iki ayrı şiir bulunur. *İsyan* başlıklı ilk şiir “*Halide Edip Hanımefendi'ye*” ithafını, *Dua* ise “*Cemâleddin Efganî'nin Aziz Hatırasına*” ithafını taşımaktadır (Aydoğan, 2021: 5).

1.3.2.12. Hasta Bakıcı Hanımlar:

“*Hilâl-i Ahmer Hanımları’na*” ithaf edilen eser, 20 Mart 1917 yılında yayımlanır. Kızılay’da yaralılar ve hastalara hizmet eden hanımlara hitaben yazılan şiir, on altı bölümden oluşur. Şiirin bazı bölümlerinin bestelendiği de bilinmektedir (Aslan, 2019: 53).

2. CÜMLE

Dil bilgisi çalışmalarına bakıldığında araştırmacıların cümle ile ilgili tanımları, genel itibariyle benzerlik göstermektedir:

Ergin, cümleyi “*Cümle bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm hâlinde ifade eden kelime gurubudur.*” şeklinde tanımlar (2013: 398).

Ediskun, cümle için “*Cümle, içinde ya bir tek bağımsız yargı ya da yeteri kadar yan yargıyla bir tek temel yargı bulunan kelime dizisidir.*” ifadelerini kullanır (1999: 323).

Gülensoy, “*Bir hüküm (yargı) bildirmek üzere tek başına kullanılan çekimli bir fiille veya çekimli bir fiille birlikte kullanılan kelimeler dizisine cümle denir.*” tanımını yapar (2019: 587).

Karahan, “*Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir.*” açıklamasında bulunur (2018: 9).

Özmen, cümlenin tanımını “*Bir yükleme bağlı olarak oluşan, bir duyguyu, bir düşünceyi, bir eylemi veya bir isnadı, tam olarak anlatan ve birbirlerine belirli kurallarla bağlanan kelimeler dizisine cümle, denir.*” şeklinde yapar (2013: 5).

Tüm bu “yargı” kavramı etrafında şekillenen benzer tanımlara karşılık Delice, “*Cümle, bir yükleme -biri mutlaka özne veya nesne olmak koşuluyla- ona bağlı en az bir tamamlayıcıdan oluşan ve bir kılış, oluş veya durum bildiren sözdizimidir.*” yorumunu yapar (2012: 37).

Karaağaç ise cümleyi “*Bir yapma veya olmanın nitelendirildiği dil yapılarına cümle denir.*” şeklinde açıklar (2012: 220).

2.1. Cümlenin Öğeleri:

Cümle içerisinde bir duyguyu, bir düşünceyi veya bir hükmü tam olarak anlatabilmek için kullanılan kelimelerin cümle bilgisinde aldığı adlara *cümlenin öğeleri* denir (Korkmaz, 2003: 55).

Cümlenin dizgesinde yüklem ile yüklemın anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan farklı öğeler bulunur. Özne, nesne, dolaylı tümleç, zarf adı verilen bu öğelerin varlığı, sayısı ve yeri; yüklemın anlamına, soy ve çatı yönünden niteliğine ve ihtiyaca göre değişir. Bu öğeler, cümle içerisinde *temel* veya *yardımcı öge* olarak görev alır (Karahan, 2018: 13).

Cümle; *yüklem, özne, nesne, dolaylı tümleç* ve *zarf tümleci* olmak üzere beş öğeye sahiptir:

2.1.1. Yükleme:

Cümlelerin temel ögesi kabul edilen yükleme, araştırmacılar tarafından şu ifadelerle tanımlanmaktadır:

“Bir eylem, bir iş, bir oluş ya da isnat bildiren ve cümleyi kuran ögeye yükleme denir.” (Böler, 2022: 22).

“Yükleme, cümleyi bir yargıyla sonuca hazırlayan ya da cümleyi sonuca bağlayan kelime öbeğidir; kelime niteliğinde bir hece ya da harftir.” (Ediskun, 1999: 328).

“Cümlede yargıyı üzerinde taşıyan ögeye yükleme denir.” (Aktan, 2016: 84).

“Bir cümlede iş, oluş, yargı bildiren ve çekimli eylemden oluşan sözcüğe yükleme denir.” (Hengirmen, 1998: 324).

“Tümcede bütün öğelerin işlevlerini kendisine göre belirledikleri, sözdizimsel açıdan tümcenin temelini oluşturan ve hiçbir öğeye bağlı olmayan, ortadan kalkmasıyla da tümcenin yok olmasına yol açan öğe.” (Vardar, 2002: 226).

“Yükleme, yargıyı üzerinde taşıyan unsurdur. Bazen isim unsurunun ek-fiil alıp çekimlenmesi sonucunda yargı taşınmasıyla bazen de fiilin çekimlenip yargı taşınmasıyla oluşur.” (Demirel, 2021: 106).

“Yükleme, fiil cümlelerinde yapılan, kılınan; isim cümlelerinde oluş bildiren ögedir.” (Özkan ve Sevinçli, 2017: 126).

Yüklemeler, fiil cümlesi yüklemi ve isim cümlesi yüklemi olmak üzere iki türde karşımıza çıkar. *Fiil cümlesi yüklemi*; bütün fiil ve birleşik fiillerin olumlu veya olumsuz kök ve gövdeleri ile yapılabilen, yapma veya olma bildiren fiillerle kurulan yüklemelerdir. *İsim cümlesi yüklemi*; bütün isim, zamir, özel ad ve söz öbekleriyle yapılan, sadece var oluş bildirerek ana yardımcı fiille kurulan bildirme yüklemeleridir (Karaağaç, 2012: 224).

Fiil cümlesi yüklemi, aşağıdaki cümleler ile örneklendirilebilir:

Hürriyetin hiç bir dalı bize yemiş *vermedi*. (64, 15-12)

Fikirleri, zincirleri çözülmez muammalar *ezerdi*. (71, 19-4)

Vicdanları, mezhepteki hikmetin etrafına *çağırdın*. (72, 20-4)

Medeniyet, her bir ırka kollarını *uzattı*. (105, 45-4)

Felâketle, ölümle bahar ömrün yas *doldu*. (153, 71-2)

İsim cümlesi yüklemine ise şu cümleler örnek gösterilebilir:

Ne acıklı bir haldir bu?... (44, 3-19)

İnsan olan *vatanının kuludur*. (110, 48-3)

Bu dünyada çalışmak herkes için *kanundur*. (121, 56-19)

Sefil mahluk, kaygun *nedir?* (124, 58-1)

Türk sesleri gelen her yer *bizimdir*; (138, 66-23)

Bazı cümlelerde yüklem bulunmaz ve bu tür cümleler, *eksiltili (kesik) cümle* olarak tanımlanır. Böyle cümlelerin anlamı ise bağlamdan çıkarılır. Cümle ya kendinden önceki cümlenin yardımıyla ya da dinleyenin, okuyanın hayal gücüyle tamamlanır (Karahana, 2018: 15-17).

Akbayır, eksiltili cümleyi “*Türkçede türlü nedenlerle cümlenin öğelerinden birinin, genellikle yüklem kullanılmadığı görülür. Bu tür cümlelere eksiltili (kesik) cümle denir.*” ifadeleriyle tanımlar (2010: 133).

Özkan ve Sevinçli için eksiltili cümle, “*Konuşma veya anlatım esnasında genellikle yüklemi, bazen de başka bir ögesi kullanılmayan cümle*”dir ve bu cümleler, eksik ögeye karşın tam bir anlatım değeri taşır (2017: 222).

Üstünova’ya göre de eksiltili yapı, anlatım kısalığına yol açan etkenlerdendir. Bu tür, dilin tekrara düşmeme yollarından biri olduğu gibi iletişimde zaman tasarrufu sağlamaya da yarar (2004: 162-163).

Öküz gibi... (37, 2.1-13)

Bundan sonra... (45, 4- 17)

Masumcuğu alçak görmek... (52, 6-21)

Bir anaya kalkan eli... (55, 8-16)

Artık benden ne bir volkan ve ne de bir yıldırım!... (80, 25-20)

Şu göğsümde ağlayan / Beşiklere merhamet! (106, 46-13 / 14)

Haydi kardeş... (111, 49-15)

Devletini kuran Gazi Osman’ın / Ayağının izlerine bin hürmet!.. (113, 50-19 / 20)

Sol elinde bir bakraç, sağ elinde bir testi; (121, 56-7)

Benim dahi ayağımda ağır, paslı demirler... (123, 57-2)

Bizden senin pak ruhuna Fatıha’lar, rahmetler, (155, 72-17)

2.1.2. Özne:

Özne, fiil cümlelerindeki yüklem bildirdiği işi, oluşu, hareketi yapan; isim cümlelerindeki yüklem bildirdiği duruma konu olan ögedir.

Ergin, özneyi fâil olarak adlandırır ve bu terim için “*Cümlenin fiilden sonra ikinci unsurudur. Fâil fiili yapan veya olan unsurdur.*” ifadelerini kullanır (2013: 399).

Doğan Aksan’a göre özne, “*bir eylemin dile getirdiği olayın, işin ya da durumun doğrudan doğruya ilişkili olduğu, yöneldiği ya da içinde bulunan kişi ya da şeye verilen addır.*” (1980: 126).

Özmen, “*Özne, yüklemde söz konusu olan eylemi yapan, o eyleme maruz kalan, eylem kendi üzerinde oluşan veya kendisine isnatta bulunulan cümle ögesidir.*” açıklamasında bulunur (2013: 20).

Bilgegil için özne, “*yüklem anlamı kendisiyle gerçekleşen bir öge*”dir (1984: 20).

Selma Gülsevin, özneyi “*yüklem bildirdiği işi yapan, yapılan işten etkilenen ya da yüklem bildirdiği durumda olan cümle unsuru*” şeklinde tanımlar (2001: 198).

Ulutaş ise özne için “*yüklemdeki eylemi gerçekleştiren veya olan varlık*” tanımını yapar ve öznenin cümledeki isimlerden birine gramerlik işaretlemeler neticesinde verilen bir görev adını ifade ettiğini belirtir (2018: 2).

Cümlelerin ögeleri tasnif edilirken öznenin temel öge mi yoksa yardımcı öge mi olduğu hususunda her ne kadar farklı ifadeler yer alsada aslında birbirine yakın üç ayrı yaklaşım görülmektedir. Bunlardan ilki; özne ve yüklem temel öge, diğerlerinin ise yardımcı öge olduğu görüşündedir. İkinci yaklaşım, daha esnek bir tasnif yaparak yüklem ana unsur, öznenin de ondan sonraki en önemli unsur olduğunu savunur. Üçüncü görüş ise cümlelerin tek temel ögesinin yüklem olduğunu belirtir (Bulak, 2015: 165-166).

Özne, yüklem bildirdiği anlamı tamamlayan yani cümlede bildirilen hükmün meydana gelmesini sağlayan ögedir. Bu sebeple cümlede yüklemden sonra gelen en önemli öge, genel görüş ile özne kabul edilir. Fiile öteki ögelerden daha yakın olan özne, aynı zamanda cümlelerin yükleminden ayrılmayan bir parçasıdır. Bu bakımdan bazen ayrı bir kelime hâlinde olmayıp yüklem içinde şahıs eki hâlinde de ifade edilebilir. Cümlede yapanı ve olanı temsil eden özne, bir kişi veya nesne olabileceği gibi soyut bir kavram da olabilir. Ayrıca cümle tahlillerinde yükleme sorulan *kim* ve *ne* soruları, özneyi bulmaya yardımcı olur (Özkan ve Sevinçli, 2017: 126).

Özne; fiile çokluk ve iyelik eki dışında çekim eki almadan, yalın hâlde bağlanır. Ancak geçişsiz-edilgen fiillerle kurulan cümlelerde, gereklilik kipinin teklik üçüncü şahsının bazı kullanışlarında ve aynı işlevdeki *-mak lazım/ gerek* kalıplı cümlelerde özne bulunmamaktadır. Yükleme birleşik fiil olan bazı cümlelerde de özne, yüklem içinde yer alabilir. *Özneli yüklem*, yüklem ve öznenin anlamca kaynaşmasından meydana gelir (Karahana, 2018: 19-23).

Yazık, sana ağlamayan şiire; (48, 4- 6)

Kuvvet akla geçtiğinden beridir ki, her davaya bakıldı; (87, 30-1)

Ölümlerden kurtulunur ileriye gitmekle!... (96, 38-5)

Mavimtırak alev saçan ocağımın önünde / Şu ak kızıl demirleri dövmek gerek bugün de. (102, 43-4 / 5)

— Helâl olsun... (111, 49-11)

2.1.2.1. Gerçek Özne:

Cümlede alenen görünen özne, *gerçek özne*dir.

Atabay’a göre etken çatılı fiillerin yüklem olduğu cümlelerle isim cümlelerinde genellikle özne vardır ve bu durum *gerçek özne* kavramıyla açıklanır (1981: 32).

Hatiboğlu, gerçek özne için “*Tümcedeki çekimli eylem, etken bir eylemse özne yerindedir ve gerçek öznedir.*” ifadelerini kullanır (1972: 116).

Tahsin Banguoğlu da geçişli veya geçişsiz olan yalın görünüşlü fiillerin uylaştığını söylediği bu özne türünü, *gerçekte kimse* terimiyle adlandırmaktadır (1995: 544).

Beride de *o yetimcik* varsın ölsün, gebersin. (37, 2.1-7)

Kadıncağz bırakmadı baş vurmamak hiç bir yer! (39, 2.1- 6)

Şu kayıkçı, kötü yerde yakalanmış boraya; (57, 9-1)

Sen bu kinden kork, sakın; (81, 26-3)

Bu kitaptır: *Yürekleri iyilikle besleyen*; (94, 36-9)

Şu karanlık, dar mağara mezar gibi bir yerdir; (99, 41-1)

— Ya sizlere *kimler* ekmek getirir? (128, 61-9)

O çölleri, kutupları inildetti; (147, 67-29)

Çünkü *bizler*, serencamı destan olmuş erlerdik; (150, 68-5)

Sen, şu sefil dünyada hiçbir zaman gülmedin; (153, 71-1)

2.1.2.2. Gizli Özne:

Araştırmacılar; cümlede açıkça söylenmeyen, yüklem aldışı şahıs ekine göre varlığı belirlenen öznenin *gizli özne* olduğu konusunda aynı görüşe sahiptir.

Bazı cümlelerde öznenin açıkça söylenme mecburiyeti yoktur. Çünkü yüklemde öznenin varlığı zaten gizlidir. Dolayısıyla cümlede özne kullanılmadığında da yüklemdeki şahıs ekleri özneyi belirleyebilir. Bu tür özneler *gizli özne* denir (Böler, 2022: 32).

Aktan, gizli özneyi “*Kılış ve oluşun gerçek sahibinin cümlede kurucu öge olarak açıkça yer almayıp yüklem kapsamındaki kişi ekinden çıkarılan öznedir.*” şeklinde tanımlar (2016: 96).

Hengirmen ise bazı cümlelerde öznenin gizli olduğunu ifade eder ve çoğu zaman kısa anlatım nedeniyle adıların söylenmediğini vurgular (1998: 327).

(*o*) İşte yine sayıklıyor: (39, 2.2- 10)

(*ben*) Ah, o vakit vermeliydim istiyorken o rençper!... (40, 2.2-25)

(*siz*) Şu dağların, ovaların seslerine kulak verin; (82, 27-1)

(*biz*) Çiçeklerden, böceklerden birer örnek alalım, (97, 39-12)

(*sen*) — Sus, söyleme! (98, 40-7)

(*sen*) Haydi oğlum, haydi git; (108, 47-9)

(*biz*) Nasıl böyle kara yüzle varacağız mahşere? (111, 49-2)

(*onlar*) Memleketin büyükleri: “Öl!” diyince ölürler; (112, 49.1-14)

(*biz*) Köyde idik, (*ben*) bir sabah, hava almak istedim. (121, 56-1)

(*ben*) O saatta zalim, vahşî olurum; (151, 69-10)

2.1.3. Nesne:

Geçişli fiili tamamlama göreviyle cümlede yer alan nesne, araştırmacılar tarafından şu ifadelerle tanımlanmaktadır:

“Geçişli fiilin tesir ettiği şahsı veya nesneyi gösteren karşılayan cümle unsuru nesnedir.” (Karaörs, 1993: 40).

“Yüklemi geçişli eylem olan temel veya yardımcı tümcelerde öznenin eyleminden etkilenen belirtme ekli veya eksiz sözcük veya sözcük öbeği şeklindeki ögeye nesne (düz tümleş, doğrudan tamlayıcı, sarih-i mef’ul) denir.” (Boz, 2007: 102).

“Yüklemi geçişli fiil olan bir cümlede, bu yüklemın etki alanını ifade eden kelime veya kelime grubu nesneyi teşkil eder.” (Bilgegil, 1984: 31).

“Yüklemi geçişli eylemle kurulmuş tümcelerde, yüklemın anlamını tümleyen, açıklayan tümlece nesne denir.” (Atabay, Özel ve Çam, 1981: 51).

“Cümlede yüklemın bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge, nesnedir.” (Karahan, 2018: 25).

“Öznenin ediminden doğrudan doğruya etkilenen sözcüklere nesne denir.” (Gencan, 1979: 96).

Nesne, tanımlardan da anlaşılacağı üzere yüklemi geçişli fiilden oluşan cümlelerdeki eylemin etkisi altında kalan varlık veya kişidir.

Cümlede belirtme hâli eki alan nesne olabildiği gibi bazen bu eki almayan nesnenin yalın hâlde bulunduğu da görülür. Belirtme hâli eki alan nesne, *belirtili nesne*; yalın hâlde bulunan nesne ise *belirtisiz nesne* olarak tanımlanır. İsim cümlelerinde ve yüklemi geçişsiz fiil olan cümlelerde nesne bulunmaz. Ayrıca nesne, yükleme sorulan *ne*, *neyi*, *kimi* sorularına da cevap verir (Demirel, 2021: 107).

2.1.3.1. Belirtili Nesne:

Cümlede belirtme hâli eki alan nesne, belirtili nesne olarak adlandırılır.

Korkmaz, *belirli nesne* terimiyle ifade ettiği belirtili nesneyi *“Cümlede fiili geçişli olan yüklemın belli bir kişiyi veya nesneyi etkilediğini gösteren ve yükleme durumu eki almış olan nesne”* olarak tanımlar (2003: 38).

Özmen ise benzer bir tanımla belirtme durum eki almış olan nesneyi belirtili nesne kabul eder ve tanımına *“Belirtili nesne, ya bilinen bir nesnedir ya da belirtilmek istenen bir nesnedir.”* ifadelerini ekler (2013: 37).

Gülensoy da bu nesne türü için *“Geçişli fiilin manâsını bütünüyle tamamlayan ve doğrudan doğruya fiili etkileyen tümleçtir.”* açıklamasında bulunur (2019: 589).

Belirtili nesnenin cümle içerisindeki yeri, değişkenlik gösterebilir. Belirtme hâli eki; nesneye belirlilikle beraber söz dizimi içerisindeki yeri bakımından bağımsızlık da kazandırmaktadır (Karahan, 2018: 26).

Kadınlığın duygusunu genç bağrında uyuttun (46, 4-28)
Her şey *seni* hırpalar: (47, 4-6)
İnsan *onu* iter, kakar, azarlar; (54,7-1)
Gençlik bize, *aşkın ballı kadehini* sunmadı. (65, 15-1)
Emredince *Peygamberin merkadini* satsınlar, (78, 24-2)
*Bunun ruha verdiği*ni bir musiki veremez. (80, 25- 18)
Vatanımız *talihini* bugün bize terk ediyor. (84, 27-6)
Gönülleri açmadadır, yaprakların arasından esen yel. (95, 37-5)
Herkes *senin ocağını* gariplere göstersiz; (98, 40-15)
Düşmanımı vatanıma saldırtmam. (110, 48-7)
Düşmanları o sararmış otlar gibi biçtin, kestini; (143, 67-12)
İslâm *Şarkın çehresini* değiştirdi. (147, 67-16)
Bu zayıf kalp, *en mağrur alınları* eğiltir. (157, 73-3)

2.1.3.2. Belirtisiz Nesne:

Cümlede belirtme hâli eki almayan, yalın hâlde bulunan nesne; belirtisiz nesnedir.

Karaağaç, belirtisiz nesneyi “*Eksiz olan yapma haliyle bildirilen nesne, belirtisiz nesnedir*” şeklinde tanımlar (2012: 232).

Böler, belirtisiz nesne için “*Eksiz/ sıfır (Ø) yükleme hâlinde olan nesneye belirtisiz nesne denir. Belirsiz bir varlığı, niteliği gösterir.*” ifadelerini kullanır (2022: 41).

Akbayır ise belirtisiz nesnenin tanımını “*Bir cümlede yüklem bildirdiği işten etkilenen varlık kesin olarak bilinmiyorsa ya da nesne olan sözcük ya da sözcük öbeği yalın durumda ise böyle nesnelere belirtisiz nesne denir.*” şeklinde yapar (2010: 126).

Belirtisiz nesne ile yüklem arasında daimî, ayrılmaz bir ilişki vardır. Bu iki öge arasına kuvvetlendirme edatları ile soru eki dışında başka bir öge giremez. Bu sebeple belirtili nesnenin cümle içerisindeki yer değişkenliğine karşılık belirtisiz nesne, yüklem yanarda yer almaktadır (Karahana, 2018: 26).

Ona köy köy *hekim, hoca, ilâç, şifa* arattı; (39, 2.1-5)
Bir şey veren, ondan da *bir şey* ister... (52, 6-17)
Ve başını kaldırarak: “*Anne, de de yap!*” diyor. (66, 16-14)
Şu millete *can verecek hiç bir kitap* bastırtmayın; (75, 23-2)
Dağ başında, şehir içinde, her yerde / *Öldürecek, yiyecek şey* arıyor. (85, 28-3 / 4)
Diyorlar ki: “*Altın sarı bir yılan, vicdanları ısıtır.*” (88, 31-1)
Boş ambarlar yarın *buğday* dolacak!.. (93, 35-8)
Şu yaralı bağrıma *kara taşlar* çalayım!.. (108, 47-8)

Ey kardeşler, bu yiğit de *Türk gayreti* güderdi; (112, 49.1-9)

Bana bütün ufuklarda *kasırgalar* sezdirtir; (125, 59-6)

Biz *girdaplar, uçurumlar* aşanız; (136, 66-1)

2.1.4. Dolaylı Tümleç:

Dolaylı tümleç; cümlede ismin -e, -de, -den hâllerini alarak yüklem anlamını yönelme, bulunma, çıkma ilgileriyle tamamlayan ögedir.

Vardar, dolaylı tümleci “*İkincil ve zorunlu olmayan bir belirleme getiren tümleç.*” olarak tanımlar (2002: 81).

Bilgegil, bu tümleç için “*yüklemdeki anlamı, başlangıç, zuhur ve yöneliş yönlerinden birine delâlet etmek suretiyle tamamlayan söz*” ifadelerini kullanır (1984: 37).

Korkmaz, “*Cümlede yüklem anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan ve kesinleştiren; bulunma, yönelme ve çıkma durumu eklerinden biriyle veya bir edatla birlikte bulunan yalın veya grup durumundaki adın cümle bilgisindeki adlandırılışı.*” şeklinde açıklar (2003: 71).

Hatiboğlu da “*Eylemin anlamını, yer, zaman, sebep, nitelendirme veya ölçü bakımlarından tamamlayan, yönelme, kalma, çıkma durumlarından birinde bulunan veya ilgeçle kullanılan tümlece (Osm. Gayri sarih mef’ul; Fr. Complément indirect; İng. Indirect object; Alm. Entfernteres Objekt) dolaylı tümleç denir.*” açıklamasında bulunur (1972: 136).

Ergin, Karahan, Aktan ve Karaörs gibi isimler ise söz konusu ögeyi *yer tamlayıcısı* şeklinde adlandırarak şu tanımları yapar:

“*Fiilin mekânını ve istikametini gösteren cümle unsurudur.*” (Ergin, 2013: 400).

“*Cümlede yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge, yer tamlayıcısıdır.*” (Karahan, 2018: 29).

“*Cümlede yüklem bildirdiği iş, oluş veya hareketin yerini ve yönünü bildiren ögeye yer tamlayıcısı denir.*” (Aktan, 2016: 100).

“*Fiilin yapıldığı yeri ve yönünü gösteren cümle unsurudur.*” (Karaörs, 1993: 41).

Kaynaklarda dolaylı tümleç ve yer tamlayıcısı dışında *yer ve yön tamlayıcısı, dolaylı nesne, isimleme* gibi farklı adlandırmalarla tanımlanan öge; yer ve istikamet bildiren, başlangıç, zuhur ve yöneliş ifade eden, yönelme, bulunma ve ayrılma durum eklerinden biriyle çekimlenerek eylemin veya işin *neye, nereye, kime* yöneldiğini belirten, üzerinde hareket icra edilen objeyi bildiren, cümlede yüklem gerçekleşmesiyle ilgili kişileri ve şeyleri gösteren ögedir (Akin, 2007: 210-211).

Dolaylı tümleç, yükleme sorulan *kime, kimde, kimden, neye, nede, neden, nereye, nereden, nereden* sorularına da yanıt verir.

— Onlar, bacım, hepsi *köyde* kaldılar. (43, 3-11)

Evet, seni *genç kocandan* uzun yıllar ayırdık; (46, 4-20)

Ve *burada* Allah bütün dilekleri yaratır! (47, 4-24)
On para ver, *bir düşmüşe* el uzat; (54, 7-5)
Gülüyordu: *Yangınlara, hançerlere, her şeye*. (66, 16-4)
Bu yıldırım, *başlardaki o paslı zembereğe* dokundu; (72, 20-9)
Sen *bu kinden* kork, sakın; (81, 26-3)
Sen *yolunda* bir büyük dev adımıyla ilerle. (96, 38-3)
İçersinde ne güneş var, ne de sağlam hava var; (99, 41-2)
Bak, *şu ıssız, viran kalan örümcekli ocağa*; (103, 44-8)
Beşiklere, mabetlere, her bucağa yaslar çöker. (115, 51-8)
Toprakların altına gir, *denizlerde* çalkalan, (124, 58-8)
Sen bu aşkla *gençliğe* kollarını uzattın: (153, 71-5)

2.1.5. Zarf Tümleci:

Cümlede zamanı ve durumu bildiren öge, zarf tümlecidir. Araştırmacılar, zarf tümleci için şu tanımları yapmaktadır:

“Zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle ögesi, zarftır.” (Karahan, 2018: 32).

“Cümlede fiil unsurunun zamanını ve şartlarını gösteren cümle unsurudur.” (Karaörs, 1993: 42).

“Yüklemdeki kavramı; zaman, durum, derece veya ölçü fikirlerinden biriyle tamamlayan kelimeler, kelime grupları zarf tümleçlerini teşkil eder.” (Bilgegil, 1984: 43).

“Yüklemin anlamını, zaman, yer hâl, miktar, benzerlik, olabilirlik ya da kesinlik bakımından tamamlayan zarflara, zarf görevinde bulunan kelimelerle kelime gruplarına ve edatlara denir.” (Gülensoy, 2019: 592).

“Yüklemi, durum, zaman, ölçü, yer – yön ve soru bakımından tamlayan sözcük veya öbeklerine zarf tümleci denir.” (Akbayır, 2010: 127).

Banguoğlu ise *zarflama* terimini kullanarak belirtilen ögeyi, “Cümlede yüklemin içinde geçtiği hal ve şartları belirten zarflara ve zarf niteliğindeki belirtme öbeklerine *zarflama (déterminant adverbial, complément circonstanciel)* deriz.” ifadeleriyle açıklar (1995: 530).

Zarf tümleçleri, yükleme sorulan *nasıl, niçin, neden, ne zaman, ne şekilde, hangi durumda, hangi şartlarda, neyle, kiminle* sorularına karşılık veren ögedir.

— Ey Allah’ın zalimleri! onu *niçin* aldınız, (37, 2.1-27)

Biraz daha sağa, sola yüründü; (38, 2.1-20)

Ona *köy köy* hekim, hoca, ilâç, şifa arattı; (39, 2.1-5)

*Bari*¹ sizler dokunmayın, şu yuvasız kuşçuğa: (44, 3-8)

Bugün sende en yaralı rençperin derdi var; (47, 4-1)

Şahlanarak gökyüzünden uçan kuşu kapıyor, (57, 9-12)

*Artık*² kayık çalkanmıyor, suya doğru batıyor. (58, 9-9)

*Ta ki*³ benim o sevgili çocuklarım gülsünler!... (67, 17-14)

Şu Japonya *acep* kimin eseri? (87, 30-9)

*Belki*⁴ senin gönlün için hep güzeller çirkindir;

Aileme olan borcum *bir parçacık* ödenir. (120, 55-4)

Edilgen özneli cümlelerde öznenin yapmak zorunda kaldığı veya maruz bırakıldığı eylemi gerçekleştiren ve yüklemdeki eylemin gerçekleşmesine neden olan etken öge, cümlede zarf tümleci görünümündedir. Bu nedenle *ötürü, dolayı, dolayısıyla, nedeniyle vb.* edatlar veya edat gruplarıyla *isim unsuru + tarafından* veya *isim unsuru + -CA* yapıları, cümle içerisinde zarf tümleci görevini üstlenerek eylemin oluş sebebini bildirir (Özmen, 2013: 41).

Şimdi ise kovulmaklık isteniyor *bu evce!*... (36, 2-12)

Bir kuvvetli tarafından zayıf malı yenmeyecek; (83, 27-22)

Oğuz Han'ın töresince Kayahanlı aşireti / Otağında toplanarak huzurunda dize geldi; (144, 67-16 / 17)

Ağzı dönmez kılıcının hakkı olan saltanatın / *Aksakallar derneğince* kızımlarla kutlulandı. (144, 67-18 / 19)

Ayrıca cümlede isim durum eklerinden yönelme, bulunma ve ayrılma eklerini alan ögeler, yer ve yön bildirdiklerinde dolaylı tümleç; tarz, şekil, zaman ve miktar bildirdiklerinde ise zarf tümleci görevindedir (Özkan ve Sevinçli, 2017: 147).

Bir çift öküz uğurunda bir kız kurban oluyor. (44,3-7)

Gidiyorduk: *Ben hayvanın üzerinde*, o yayan; (49, 5-3)

— Oğlum, *her bir seferinde* sen kaç para alırsın? (49, 5-9)

— Çıldırdın mı, çocuk, bende para *nerden* olacak? (55, 8-5)

Bunun ile bütün dünya *çöl halinde* kalmadı; (99, 41-14)

Bir ses bana *içimden*: “Çalış, çalış, çalış!” der. (101, 42-12)

Pek az vaktin içinde zanaatı öğrenmiş, (122, 56-17)

¹ *Bari* sözcüğü, bir durum karşısında hiç değilse, hiç olmazsa anlamında kullanılırsa *zarf*; keşke anlamında kullanılırsa *ünlem* kabul edilir (Türk Dil Kurumu [TDK], t.y.).

² *Artık* sözcüğü, bundan böyle anlamında kullanılırsa *zarf* kabul edilir (TDK, t.y.)

³ *Ta ki*; yeter ki, sonunda anlamı ile *zarf* kabul edilir (TDK, t.y.)

⁴ *Belki* sözcüğü, muhtemel olarak, herhâlde anlamında kullanılırsa *zarf*; olabilir, belkim anlamında kullanılırsa *bağlaç* kabul edilir (TDK, t.y.)

Özezen; Gencan (1979: 106), Atabay (1981: 60), Hatiboğlu (1972: 139) ve Ediskun (1999: 362) gibi isimlerin hazırladığı kaynaklarda, içerisinde edat bulunduran ögelerin *edat/ ilgeç tümleci* veya *ilgeçli tümleş* şeklinde başka bir öge olarak tanımlandığından bahsetmektedir. Ancak cümle içerisindeki genel olarak tüm sıfatlar, sözcük türü olarak bütün zarflar, edatlar ve bazı durum ekli yapılar; yüklemnin tarzını belirterek zarf tümleci görevinde kullanılabilir. Bu sebeple Özezen'e göre zarf tümleci olabilen bu dil bilgisel yapılar içerisinde yalnızca edatlı ögeleri ayırarak onları özel bir terimle tanımlamak doğru değildir. Bu ögeleri zarf tümlecine dahil etmek gerekir (2000: 30-31).

Zavallı ben, *elimdeki şu üç telli saz ile* / Milletimin felâketli hayatını söyleyim; (35, 1-12 / 13)

Ninesini *çılğın gibi* sokaklara uğrattı. (39, 2.1-4)

— Peki, *senin İstanbul'a gelmen ile* n'olacak? (44, 3-2)

Ben *seninçün* doğmuş idim, ben *seninçün* yaşardım; (56, 8- 1)

Bizim için, bir güvercin bir ağulu yılandır. (64, 15-18)

Her yuvadan *bülbüllerin demi gibi* yükselir, (80, 25-16)

Bunun ile bugün insan bahtiyardır, serbesttir!... (99, 41-15)

Bir cümlede birden fazla aynı veya değişik türde zarf tümleci bulunabilir. Değişik türden zarfların bir arada bulunduğu cümlenin zaman zarfı, diğer zarfların önünde; miktar zarfı ise yüklemnin hemen yanında yer alır (Aktan, 2016: 104).

Günden güne bir kırık / Ağaç gibi içlenerek, yaprak gibi solarak / Tırtıl üşmüş dallar gibi kurumaya yüz tuttu; (46, 4-25 / 26 / 27)

Şimdi her kim kendisini kucaklamak isterse, / En sevdiği oyuncağı göstererek: "Gel!" derse / Artık öyle atılmıyor, elleriyle itiyor. (66, 16-9 / 10 / 11)

Böylelikle bir ziyana karşı iki artalım!... (97, 39-14)

Öldüğü gün hep sancaklar ayrılmıştı; (144, 67-12)

2.2. Cümle Dışı Unsur / Öge

Cümle dışı unsur; araştırmacıların genel tanımı ile cümle oluşumuna doğrudan etki etmeyen, yükleme sorulan herhangi bir soru ile görevi belirlenemeyen ancak anlama dolaylı yollardan katkı sağlayan ögedir.

Korkmaz, cümle dışı ögeleri "*Cümlelerin kuruluşuna katılmayan; ancak, dolaylı olarak cümlelerin anlamına katkıda bulunan bağlaç, ünlem, ünlem grubu, seslenme, ara söz gibi birimler*" şeklinde tanımlar (2003: 55).

Karaağaç, "*Cümlelerin kuruluşuna katılmayan; fakat cümle ögeleri ve cümleler arasında bağlantı kurarak metnin oluşmasını sağlayan ögeler, cümle dışı ögelerdir.*" açıklamasında bulunur (2012: 236).

Aktan, cümle dışı unsur için, “Cümlelerin kuruluşuna doğrudan katılmayan ve şekil olarak yükleme bağlanmayan, ancak cümlelerin anlamına dolaylı olarak katkıda bulunan unsura cümle dışı unsur denir.” ifadelerini kullanır (2016: 107).

Özkan ve Sevinçli, “Cümlelerin kuruluşuna doğrudan katılmayan, şekil olarak yükleme bağlanmayan, ancak cümlelerin anlamına dolaylı olarak katkıda bulunan bu birliklere cümle dışı öge (unsur) denir.” tanımını yapar (2017: 154).

Ergin cümle dışı unsuru; fiille hiçbir ilgisi olmayan, genellikle cümlelerin başında, sonunda ve cümleler arasında bulunan, sadece cümleye ilave edilmiş durumda olan unsur olarak tanımlar (2013: 401).

Özmen, cümle dışı unsuru *bağımsız tümleç* olarak adlandırarak “Cümleye türlü anlam ilişkileri ile katılan; ancak, yükleme doğrudan doğruya bağlanamayan, yükleme sorulan hiçbir soruya cevap veremeyen cümle ögesi, bağımsız tümleçtir.” açıklamasında bulunur ve söz konusu tümlecin cümlelerin bütünüyle ilgili olabileceği gibi cümle ögelerinden herhangi biriyle de ilgili olabileceğini ifade eder (2013: 43-44).

Karahan ise cümle dışı unsurları daha ayrıntılı açıklayarak cümle dışı ögelerin açıklama, pekiştirme vb. işlevlerle cümleye yardım ettiğini ve cümleleri çeşitli anlam ilişkileri çerçevesinde birbirine bağladığını vurgular. Cümledeki ünlemler, ünlem grupları, hitaplar, bağlama edatları, açıklama cümleleri ve ara sözler bu ögeye dahildir. Cümle dışı ögeler, cümlelerin her yerinde; başında, sonunda, ortasında bulunabilir (2018: 36-38).

Ya her gece yastığına yaşlar saçan yavrum, / O, n’olacak?... (37, 2.1-24 / 25)

— Ha, peki... (39, 2.2-5)

İşte yine sayıklıyor: (39, 2.2-10)

Hayır hayır, bu nasibi almak için doğmadın. (46, 4-6)

Ah yoksulluk, ah babasız çocuklar!... (52, 6-18)

— Anne, anne, hişt, hişt!... (55, 8-1)

Batı yeli, su yüzünü altüst eden bu çılgın, / Yılan gibi ısıklarla ağu gibi esiyor. (57, 9-7 / 8)

Zira bizim hayatımız, baharına ermedi. (64, 15-12)

Gerçektir ki kıtlık, birçok vahşilikler ettirir; (65, 15-9)

Milletleri yeni hayat önünde hülya ile durdurtun; / Ancak¹ yine sen, o perde altında, bir ekmeğe hasrettin. (71, 19-13 / 14)

Benim dahi çiçeklerim varsın², öyle açılsın. (80, 25-4)

¹ Ancak sözcüğü, yalnızca, güçlülük veya en erken anlamlarında kullanılırsa *zarf*; aykırılık bildirmek amacıyla başına geldiği cümleyi önceki cümleye bağlamak amacıyla kullanılırsa *bağlaç* kabul edilir (TDK, t.y.)

² TDK’de *varsın* sözcüğü için herhangi bir sözcük türü karşılığı yoktur ancak Leyla Karahan bu sözcüğü, cümle dışı unsur olarak kabul eder (Karahan, 2017: 38).

*Sakin*¹, bunu yapma çiçek demetine katmayın; (94, 36-19)

Eşhedü en lâ ilâhe illallah. (111, 49-16)

Lâkin bizler yaşıyoruz, ölmedik. (113, 50-5)

Cesaret! (120, 55-9)

---

¹ *Sakin* sözcüğü, asla anlamında kullanılsa dahi ünlem kabul edilir (TDK, t.y.)

II. BÖLÜM

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN "TÜRK SAZI" ADLI ŞİİR KİTABININ SÖZ DİZİMİ

1. Benim Şiirlerim Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. — *Sen kalpsizsin;*

Yüklem: kalpsizsin

Özne: sen

1.2. *hani(-dir) senin gençliğinin hayatı?*

Yüklem: hani

Özne: senin gençliğinin hayatı

2. Cümle:

2.1. — *Aşklarım mı?*

Yüklem: aşklarım mı

Özne: bir nefesle solabilen bu şeyler (**gizli özne**)

2.2. *Bir nefesle solabilen bu şeyler, / Bir yanardağ ateşiyle kömür gibi karardı;*

Yüklem: karardı

Özne: bir nefesle solabilen bu şeyler

Zarf tümlecisi: bir yanardağ ateşiyle

Zarf tümlecisi: kömür gibi

3. Cümle: *Şimdi ise yerlerinde bir sıtmal yel eser.*

Yüklem: eser

Özne: bir sıtmal yel

Zarf tümlecisi: şimdi ise

Dolaylı tümleç: yerlerinde

4. Cümle: *Evet, benim her şi'rimde yılan dişli diken var;*

Yüklem: var

Özne: yılan dişli diken

Dolaylı tümleç: benim her şi'rimde

Cümle dışı unsur: evet

5. Cümle:

5.1. *Sizler gidin,*

Yüklem: gidin

Özne: sizler

5.2. *bal verecek yeni açmış gül bulun.*

Yüklem: bulun

Özne: sizler (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: bal verecek yeni açmış gül

6. **Cümle:** *Belki benim acı sesim kulakları tırmalar;*

Yüklem: kulakları tırmalar

Özne: benim acı sesim

Zarf tümleci: belki

7. **Cümle:**

7.1. *Sizler gidin,*

Yüklem: gidin

Özne: sizler

7.2. *genç kızların türküsüyle şen olun.*

Yüklem: şen olun

Özne: sizler (**gizli özne**)

Zarf tümleci: genç kızların türküsüyle

8. **Cümle:**

8.1. *Varın sizler, onlar ile korularda el ele / Gezin,*

Yüklem: gezin

Özne: sizler

Zarf tümleci: onlar ile

Dolaylı tümleç: korularda

Zarf tümleci: el ele

Cümle dışı unsur: varın

8.2. *gülün,*

Yüklem: gülün

Özne: sizler (**gizli özne**)

8.3. *bir çift bülbül aşkı ile yaşayın;*

Yüklem: yaşayın

Özne: sizler (**gizli özne**)

Zarf tümleci: bir çift bülbül aşkı ile

8.4. *Yalnız kendi, yalnız kendi ruhunuzu okşayın.*

Yüklem: okşayın

Özne: sizler (**gizli özne**)

Belirtili nesne: yalnız kendi, yalnız kendi ruhunuzu

9. Cümle:

9.1. *Zavallı ben, elimdeki şu üç telli saz ile / Milletimin felâketli hayatını söyleyim;*

Yüklem: söyleyim

Özne: zavallı ben

Zarf tümleci: elimdeki üç telli saz ile

Belirtili nesne: milletimin felâketli hayatını

9.2. *Dertlilerin göz yaşını çevrem ile sileyim!...*

Yüklem: sileyim

Özne: zavallı ben (**gizli özne**)

Belirtili nesne: dertlilerin göz yaşını

Zarf tümleci: çevrem ile

Tablo 1. Benim Şiirlerim cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	Özne (Ö)	Yüklem (Y)				
	2.	Y	Ö				
2. Cümle	1.	Y					
	2.	Ö	Zarf tümleci (ZT)	ZT	Y		
3. Cümle		ZT	Dolaylı tümleş (DT)	Ö	Y		
4. Cümle		Cümle dışı unsur (CDU)	DT	Ö	Y		
5. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Belirtisiz nesne (B'SİZ N)	Y				
6. Cümle		ZT	Ö	Y			

7. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	ZT	Y				
8. Cümle	1.	CDU	Ö	ZT	DT	ZT	Y
	2.	Y					
	3.	ZT	Y				
	4.	Belirtili nesne (B'Lİ N)	Y				
9. Cümle	1.	Ö	ZT	B'Lİ N	Y		
	2.	B'Lİ N	ZT	Y			

2. Zavallılar Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Köy muhtarı, beş yıl evvel kur'a çeken oğluyçün / Üç dört köyü üst üstüne aratarak birkaç gün / Yetim, yoksul, yosma, güzel bir kızcağz bulmuştu.*

Yüklem: bulmuştu

Özne: köy muhtarı

Belirtisiz nesne: yetim, yoksul, yosma, güzel bir kızcağz

Zarf tümleci: beş yıl evvel

Zarf tümleci: kur'a çeken oğluyçün

Zarf tümleci: birkaç gün üç dört köyü üst üstüne aratarak

2. Cümle: *O yetimcik, kocasını kurtararak askerden / Bu ocağa "evim" diye sevinerek girmişken / Biraz sonra bir ortağın beslemesi olmuştu.*

Yüklem: olmuştu

Özne: o yetimcik

Belirtisiz nesne: bir ortağın beslemesi

Zarf tümleci: askerden kocasını kurtararak

Zarf tümleci: bu ocağa "evim" diye sevinerek girmişken

Zarf tümleci: biraz sonra

3. Cümle:

3.1. Bir yıl var ki

Yüklem: var

Özne: bir yıl

Cümle dışı unsur: ki

3.2. *dirlik yüzü görmemekte zavallı,*

Yüklem: görmemekte

Özne: zavallı

Belirtisiz nesne: dirlik yüzü

4. Cümle:

4.1. *Bir yıl var ki*

Yüklem: var

Özne: bir yıl

Cümle dışı unsur: ki

4.2. *bir dul gibi yürek yanık(-tır),*

Yüklem: yanık

Özne: yürek

Zarf tümleci: bir dul gibi

4.3. *göz yaşlı(-dır);*

Yüklem: yaşlı

Özne: göz

5. Cümle:

5.1. *Bir yıl var ki*

Yüklem: var

Özne: bir yıl

Cümle dışı unsur: ki

5.2. *ishak gibi ah etmede her gece,*

Yüklem: ah etmede

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: ishak gibi

Zarf tümleci: her gece

6. Cümle:

6.1. *Bir yıl var ki*

Yüklem: var

Özne: bir yıl

Cümle dışı unsur: ki

6.2. *ırgat gibi bayırların sırtında(-dır),*

Yüklem: bayırların sırtında

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümlecisi: ırgat gibi

7. Cümle:

7.1. Bir yıl var ki

Yüklem: var

Özne: bir yıl

Cümle dışı unsur: ki

7.2. hayvan gibi yumruk, sopa altında(-dır).

Yüklem: hayvan gibi yumruk, sopa altında

Özne: o (gizli özne)

8. Cümle: *Şimdi ise kovulmaklık isteniyor bu evce!...*

Yüklem: isteniyor

Özne: kovulmaklık

Zarf tümlecisi: şimdi ise

Zarf tümlecisi: bu evce

Tablo 2. Zavallılar cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Ö	ZT	ZT	ZT	B'SİZ N	Y
2. Cümle		Ö	ZT	ZT	ZT	B'SİZ N	Y
3. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	B'SİZ N	Y	Ö			
4. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	ZT	Ö	Y			
	3.	Ö	Y				
5. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	ZT	Y	ZT			
6. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	ZT	Y				
7. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	Y					
8. Cümle		ZT	Ö	Y	ZT		

2.1. Kaynana ile Damat Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: — *Bu ne iştir?*

Yüklem: ne iştir

Özne: bu

2. Cümle: — *Ne olmuş ki...*

Yüklem: olmuş ki

Özne: ne

3. Cümle: — *Hiç bir şey yok, öyle ya,*

Yüklem: yok

Özne: hiç bir şey

Cümle dışı unsur: öyle ya

4. Cümle:

4.1. *Hep işlerin oldu bitti,*

Yüklem: oldu bitti

Özne: işlerin

Zarf tümlecisi: hep

4.2. *şimdi asker değilsin.*

Yüklem: asker değilsin

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümlecisi: şimdi

5. Cümle:

5.1. *Artık onu ne yapmalı?...*

Yüklem: ne yapmalı

Belirtili nesne: onu

Zarf tümlecisi: artık

5.2. *Yakalardan atmalı,*

Yüklem: yakalardan atmalı

5.3. *Bir kahpenin kucağına yaslanarak yatmalı;*

Yüklem: yatmalı

Zarf tümlecisi: bir kahpenin kucağına yaslanarak

6. Cümle:

6.1. *Beride de o yetimcik varsın ölsün,*

Yüklem: ölsün

Özne: o yetimcik

Dolaylı tümleç: beride de

Cümle dışı unsur: varsın

6.2. *gebersin.*

Yüklem: gebersin

Özne: o yetimcik (**gizli özne**)

7. Cümle

7.1. — *Bir suç muymuş,*

Yüklem: bir suç muymuş

Özne: o (**gizli özne**)

7.2. *dörde kadar hakkım yok mu almaya?*

Yüklem: yok mu

Özne: hakkım

Zarf tümleci: dörde kadar

Dolaylı tümleç: almaya

8. Cümle:

8.1. — *Hakkın vardır;*

Yüklem: vardır

Özne: hakkın

8.2. *fakat bir yol mollalardan sor,*

Yüklem: sor

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: bir yol

Dolaylı tümleç: mollalardan

Cümle dışı unsur: fakat

8.3. *öğren,*

Yüklem: öğren

Özne: sen (**gizli özne**)

9. Cümle:

9.1. *Bak,*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

9.2. *bir molla sana der mi: “Bir karını hoş kullan; / Ötekini ağlat, inlet, her dakika ağula.”*

Yüklem: der mi

Özne: bir molla

Belirtisiz nesne: “Bir karını hoş kullan, / Ötekini ağlat, inlet, her dakika ağula.”

Dolaylı tümleç: sana

10. Cümle:

10.1. *Ona günah değil mi ki*

Yüklem: günah değil mi

Dolaylı tümleç: ona

Cümle dışı unsur: ki

10.2. *göz yaşında boğula?*

Yüklem: boğula

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: göz yaşında

11. Cümle: *Öküz gibi...*

Eksilteli cümle

12. Cümle: — *Edepsizlik edip durma oradan.*

Yüklem: edepsizlik edip durma

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: oradan

13. Cümle:

13.1. — *Söyle,*

Yüklem: söyle

Özne: sen (gizli özne)

13.2. *söyle,*

Yüklem: söyle

Özne: sen (gizli özne)

13.3. *sövmek değil,*

Yüklem: sövmek değil

Özne: o (gizli özne)

13.4. *öldürürsün istersen.*

Yüklem: öldürürsün

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: istersen

14. Cümle:

14.1. *Çünkü benim hiç kimsem yok,*

Yüklem: yok

Özne: benim hiç kimsem

Cümle dışı unsur: çünkü

14.2. *yardımcım yok,*

Yüklem: yok

Özne: yardımcım

14.3. yalnızım.

Yüklem: yalnızım

Özne: ben (gizli özne)

15. Cümle:

15.1. Ben yoksulum;

Yüklem: yoksulum

Özne: ben

15.2. senin baban köyün zengin muhtarı(-dır).

Yüklem: köyün zengin muhtarı

Özne: senin baban

16. Cümle:

16.1. Ben zayıfım;

Yüklem: zayıfım

Özne: ben

16.2. senin kolun benimkinden kuvvetli(-dir).

Yüklem: kuvvetli

Özne: senin kolun

Dolaylı tümleç: benimkinden

17. Cümle:

17.1. Sen uslusun,

Yüklem: uslusun

Özne: sen

17.2. akıllısın;

Yüklem: akıllısın

Özne: sen (gizli özne)

17.3. ben bir ahmak(-ım),

Yüklem: bir ahmak

Özne: ben

17.4. bir deli(-yim).

Yüklem: bir deli

Özne: ben (gizli özne)

18. Cümle:

18.1. Sen her şeysin;

Yüklem: her şeysin

Özne: sen

18.2. ben zavallı(-yım),

Yüklem: zavallı

Özne: ben

18.3. eksik etek bir karı(-yım).

Yüklem: eksik etek bir karı

Özne: ben (gizli özne)

19. Cümle: *Lâkin ben de bir anayım!...*

Yüklem: bir anayım

Özne: ben de

Cümle dışı unsur: lâkin

20. Cümle: — *Yıkıl şurdan!...*

Yüklem: yıkıl

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: şurdan

21. Cümle: — *Ya kızım?*

Eksilteli cümle

22. Cümle: *Ya her gece yastığına yaşlar saçan yavrum, / O, n'olacak?...*

Yüklem: n'olacak

Özne: her gece yastığına yaşlar saçan yavrum

Cümle dışı unsur: ya

Cümle dışı unsur: o

23. Cümle:

23.1. — O da gitsin

Yüklem: gitsin

Özne: o da

23.2. cehenneme yolu var!

Yüklem: var

Özne: yolu

Dolaylı tümleç: cehenneme

24. Cümle:

24.1. — Ey Allah'ın zalimleri! onu niçin aldınız,

Yüklem: aldınız

Özne: siz (gizli özne)

Belirtili nesne: onu

Zarf tümleci: niçin

Cümle dışı unsur: ey Allah'ın zalimleri

24.2. Sonra böyle soldurarak çamurlara çaldınız?

Yüklem: çaldınız

Özne: siz (**gizli özne**)

Zarf tümleci: sonra

Zarf tümleci: böyle soldurarak

Dolaylı tümleç: çamurlara

25. Cümle:

25.1. Bir gün olur

Yüklem: olur

Özne: bir gün

25.2. sizleri de öç alıcı Hak çalar.

Yüklem: çalar

Özne: öç alıcı Hak

Belirtili nesne: sizleri de

26. Cümle:

26.1. Haydi carlan,

Yüklem: carlan

Özne: sen (**gizli özne**)

Zarf tümleci: haydi

26.2. gel

Yüklem: gel

Özne: sen (**gizli özne**)

26.3. gidelim,

Yüklem: gidelim

Özne: biz (**gizli özne**)

26.4. gel

Yüklem: gel

Özne: sen (**gizli özne**)

26.5. gidelim,

Yüklem: gidelim

Özne: biz (**gizli özne**)

26.6. gel kuzum.

Yüklem: gel

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: kuzum

27. Cümle:

27.1. Sus

Yüklem: sus

Özne: sen (gizli özne)

27.2. ağlama, benim ahu gözlü, yosma meleğim,

Yüklem: ağlama

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: benim ahu gözlü, yosma meleğim

28. Cümle:

28.1. Artık bitti acı sözler,

Yüklem: bitti

Özne: acı sözler

Zarf tümleci: artık

28.2. artık bitti dayaklar;

Yüklem: bitti

Özne: dayaklar

Zarf tümleci: artık

29. Cümle: *Onun olsun o bahçeler, o altınlar, inciler,*

Yüklem: onun olsun

Özne: o bahçeler

Özne: o altınlar

Özne: inciler

30. Cümle: *Onun olsun o tarlalar, o inekler, keçiler,*

Yüklem: onun olsun

Özne: o tarlalar

Özne: o inekler

Özne: keçiler

31. Cümle: *Onun olsun o dört gözlü, ak sıvalı konaklar!...*

Yüklem: onun olsun

Özne: o dört gözlü, ak sıvalı konaklar

32. Cümle: *Sana yeter benim damım, kara kuru ekmeğim!...*

Yüklem: yeter

Özne: benim damım

Özne: kara kuru ekmeğim

Dolaylı tümleç: sana

33. Cümle: *Bahtsız gelin, eski bir car altında, / Gözü artta, ağlayarak gidiyor...*

Yüklem: gidiyor

Özne: bahtsız gelin

Dolaylı tümleç: eski bir car altında

Zarf tümleci: gözü artta

Zarf tümleci: ağlayarak

34. Cümle: *Nineciği, bu zavallı kadın da: / “Anan sana kurban olsun, sus!” diyor.*

Yüklem: diyor

Özne: nineciği

Belirtisiz nesne: “Anan sana kurban olsun, sus!”

Cümle dışı unsur: bu zavallı kadın da

35. Cümle:

35.1. Yürüyorlar:

Yüklem: yürüyorlar

Özne: onlar (**gizli özne**)

35.2. sanki yaşlı(-dır) her bir yer;

Yüklem: yaşlı

Özne: her bir yer

Zarf tümleci: sanki

36. Cümle:

36.1. Yürüyorlar:

Yüklem: yürüyorlar

Özne: onlar (**gizli özne**)

36.2. diken olmuş hep güller;

Yüklem: olmuş

Özne: güller

Belirtisiz nesne: diken

Zarf tümleci: hep

37. Cümle:

37.1. Yürüyorlar:

Yüklem: yürüyorlar

Özne: onlar (**gizli özne**)

37.2. kan ağlıyor her ırmak;

Yüklem: kan ağlıyor

Özne: her ırmak

38. Cümle: *Yürüyorlar: bir taşlıkta yalnayak!...*

Yüklem: yürüyorlar

Özne: onlar (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: bir taşlıkta

Zarf tümleci: yalnayak

39. Cümle: *Köyün büyük meydanına gelince, / İçlerinden dediler ki: “Ah bu yer!... / Burda neler yapılmıştı kaç gece? / Hep yalanmış o dernekler, şenlikler!”*

Yüklem: dediler ki

Özne: onlar (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: “Ah bu yer!... / Burda neler yapılmıştı kaç gece? / Hep yalanmış o dernekler, şenlikler!”

Zarf tümleci: köyün büyük meydanına gelince

Zarf tümleci: içlerinden

40. Cümle: *Biraz daha sağa, sola yüründü;*

Yüklem: yüründü

Özne: o (**gizli özne**)

Zarf tümleci: biraz daha

Dolaylı tümleç: sağa

Dolaylı tümleç: sola

41. Cümle: *Artık viran kulübecik göründü.*

Yüklem: göründü

Özne: viran kulübecik

Zarf tümleci: artık

42. Cümle: *İkisinin yüzünde de renk soldu,*

Yüklem: soldu

Özne: renk

Dolaylı tümleç: ikisinin yüzünde de

43. Cümle: *Kan çanağı gözlerine yaş doldu.*

Yüklem: doldu

Özne: yaş

Dolaylı tümleç: kan çanağı gözlerine

44. Cümle:

44.1. Zavalılık eve girdi,

Yüklem: girdi

Özne: zavalılık

Dolaylı tümleç: eve

44.2. yere döşek yayıldı;

Yüklem: yayıldı

Özne: döşek

Dolaylı tümleç: yere

45. Cümle:

45.1. İçersine cansız imiş gibi düştü,

Yüklem: düştü

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: içersine

Zarf tümleci: cansız imiş gibi

45.2. bayıldı.

Yüklem: bayıldı

Özne: o (gizli özne)

46. Cümle: Ateş, alev içersinde dalıp dalıp gidişler / Ninesini çılgın gibi sokaklara uğrattı.

Yüklem: uğrattı

Özne: ateş, alev içersinde dalıp dalıp gidişler

Belirtili nesne: ninesini

Zarf tümleci: çılgın gibi

Dolaylı tümleç: sokaklara

47. Cümle: Ona köy köy hekim, hoca, ilâç, şifa arattı;

Yüklem: arattı

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: hekim

Belirtisiz nesne: hoca

Belirtisiz nesne: ilâç

Belirtisiz nesne: şifa

Dolaylı tümleç: ona

Zarf tümleci: köy köy

48. Cümle: Kadıncağız bırakmadı baş vurmamak hiç bir yer!

Yüklem: bırakmadı

Özne: kadıncağız

Belirtisiz nesne: baş vurmamak hiç bir yer

49. Cümle: *Bugün tamam onuncu gün(-dür).*

Yüklem: tamam onuncu gün

Özne: bugün

50. Cümle: *Hâlâ iyi olmadı;*

Yüklem: iyi olmadı

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: hâlâ

51. Cümle: *Ne hekimden, ne hocadan hiç bir şifa bulmadı;*

Yüklem: hiç bir şifa bulmadı

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleş: ne hekimden

Dolaylı tümleş: ne hocadan

52. Cümle: *Hak'tan başka hiç bir yerden artık ümit kalmadı.*

Yüklem: kalmadı

Özne: ümit

Dolaylı tümleş: Hak'tan başka hiç bir yerden

Zarf tümleci: artık

53. cümle:

53.1. *Biçare kız pek bozulmuş,*

Yüklem: bozulmuş

Özne: biçare kız

Zarf tümleci: pek

53.2. *kadit olmuş her yeri;*

Yüklem: kadit olmuş

Özne: her yeri

54. Cümle:

54.1. *Yanakları deri kalmış,*

Yüklem: deri kalmış

Özne: yanakları

54.2. *sönmüş güzel gözleri...*

Yüklem: sönmüş

Özne: güzel gözleri

55. Cümle: *O ipince boğazında bir boğucu hırıltı!...*

Eksilteli cümle

Tablo 2.1. Kaynana ile Damat cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		Ö	Y					
2. Cümle		Ö	Y					
3. Cümle		Ö	Y	CDU				
4. Cümle	1.	ZT	Ö	Y				
	2.	ZT	Y					
5. Cümle	1.	ZT	B'Lİ N	Y				
	2.	Y						
	3.	ZT	Y					
6. Cümle	1.	DT	Ö	CDU	Y			
	2.	Y						
7. Cümle	1.	Y						
	2.	ZT	Ö	Y	DT			
8. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	CDU	B'SİZ N	DT	Y			
	3.	Y						
9. Cümle	1.	Y						
	2.	Ö	DT	Y	B'SİZ N			
10. Cümle	1.	DT	Y	CDU				
	2.	DT	Y					
11. Cümle		CDU						
12. Cümle		Y	DT					
13. Cümle	1.	Y						
	2.	Y						
	3.	Y						
	4.	Y	ZT					
14. Cümle	1.	CDU	Ö	Y				
	2.	Ö	Y					
	3.	Y						

15. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Ö	Y					
16. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Ö	DT	Y				
17. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Y						
	3.	Ö	Y					
	4.	Y						
18. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Ö	Y					
	3.	Y						
19. Cümle		CDU	Ö	Y				
20. Cümle		Y	DT					
21. Cümle		CDU						
22. Cümle		CDU	Ö	CDU	Y			
23. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	DT	Ö	Y				
24. Cümle	1.	CDU	B'Lİ N	ZT	Y			
	2.	ZT	ZT	DT	Y			
25. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	B'Lİ N	Ö	Y				
26. Cümle	1.	ZT	Y					
	2.	Y						
	3.	Y						
	4.	Y						
	5.	Y						
	6.	Y	CDU					
27. Cümle	1.	Y						
	2.	Y	Ö					

28.	1.	ZT	Y	Ö				
Cümle	2.	ZT	Y	Ö				
29.		Y	Ö	Ö	Ö			
Cümle								
30.		Y	Ö	Ö	Ö			
Cümle								
31.		Y	Ö					
Cümle								
32.		DT	Y	Ö	Ö			
Cümle								
33.		Ö	DT	ZT	ZT	Y		
Cümle								
34.		Ö	CDU	B'SİZ N	Y			
Cümle								
35.	1.	Y						
Cümle	2.	ZT	Y	Ö				
36.	1.	Y						
Cümle	2.	B'SİZ N	Y	ZT	Ö			
37.	1.	Y						
Cümle	2.	Y	Ö					
38.		Y	DT	ZT				
Cümle								
39.		ZT	ZT	Y	B'SİZ N			
Cümle								
40.		ZT	DT	DT	Y			
Cümle								
41.		ZT	Ö	Y				
Cümle								
42.		DT	Ö	Y				
Cümle								
43.		DT	Ö	Y				
Cümle								
	1.	Ö	DT	Y				

44. Cümle	2.	DT	Ö	Y				
45. Cümle	1.	DT	ZT	Y				
	2.	Y						
46. Cümle		Ö	B'Lİ N	ZT	DT	Y		
47. Cümle		DT	ZT	B'SİZ N	B'SİZ N	B'SİZ N	B'SİZ N	Y
48. Cümle		Ö	Y	B'SİZ N				
49. Cümle		Ö	Y					
50. Cümle		ZT	Y					
51. Cümle		DT	DT	Y				
52. Cümle		DT	ZT	Ö	Y			
53. Cümle	1.	Ö	ZT	Y				
	2.	Y	Ö					
54. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Y	Ö					
55. Cümle		CDU						

2.2. Ana ile Kızı Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: — *Anacığım, yanıyorum!...*

Yüklem: yanıyorum

Özne: ben (gizli özne)

Cümle dışı unsur: anacığım

2. Cümle: — *Ne istersin?*

Yüklem: istersin

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ne

3. Cümle: — *Bilmem ki!...*

Yüklem: bilmem ki

Özne: ben (gizli özne)

4. Cümle: — *Biraz ayran içer misin?...*

Yüklem: içer misin

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: biraz ayran

5. Cümle: *Şifalıdır...*

Yüklem: şifalıdır

Özne: o (gizli özne)

6. Cümle: — *Ha, peki...*

Cümle dışı unsur: ha

Cümle dışı unsur: peki

7. Cümle:

7.1. — *Vay başıma!...*

Eksiltili Cümle

7.2. *Her tarafı ateş gibi yanıyor!...*

Yüklem: yanıyor

Özne: her tarafı

Zarf tümlecisi: ateş gibi

8. Cümle:

8.1. *Yine daldı;*

Yüklem: daldı

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümlecisi: yine

8.2. *bak*

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

8.3 *bak,*

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

8.4. *yine o çapkını anıyor.*

Yüklem: anıyor

Özne: o (gizli özne)

Belirtili nesne: o çapkını

Zarf tümleci: yine

9. Cümle:

9.1. Keşke o gün gelmeseydi;

Yüklem: gelmeseydi

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: o gün

Cümle dışı unsur: keşke

9.2. lâkin o, gitsin dedi.

Yüklem: dedi

Özne: o

Belirtisiz nesne: gitsin

Cümle dışı unsur: lâkin

10. Cümle: Kendisi de, orada iken, gelmesini istedi.

Yüklem: istedi

Özne: kendisi de

Belirtisiz nesne: gelmesini

Zarf tümleci: orada iken

11. Cümle: İşte yine sayıklıyor: / “O nasılsa ben de öyle bir canım; / Niçin beni dövüyorsun?... Bak çürüdü her yanım...”

Yüklem: sayıklıyor

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “O nasılsa ben de öyle bir canım; / Niçin beni dövüyorsun? Bak çürüdü her yanım.”

Zarf tümleci: yine

Cümle dışı unsur: işte

12. Cümle:

12.1. Ah evlâdım, uğrunda ben kendimi kul ettim;

Yüklem: kul ettim

Özne: ben

Belirtili nesne: kendimi

Dolaylı tümleç: uğrunda

Cümle dışı unsur: ah evlâdım

12.2. Genç ömrümü yüz bin mihnet içersinde tükettim.

Yüklem: tükettim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtili nesne: genç ömrümü

Zarf tümleci: yüz bin mihnet içersinde

13. Cümle: *Seni baban bir yaşında yetim koydu kucakta;*

Yüklem: yetim koydu

Özne: baban

Belirtili nesne: seni

Dolaylı tümleç: kucakta

Zarf Tümleci: bir yaşında

14. Cümle:

14.1. *Ne çul vardı altta üstte,*

Yüklem: vardı

Özne: ne çul

Dolaylı tümleç: altta üstte

14.2. *ne od vardı ocakta;*

Yüklem: vardı

Özne: ne od

Dolaylı tümleç: ocakta

15. Cümle:

15.1. *Ben seninçün tarlalarda kan terlere batardım;*

Yüklem: batardım

Özne: ben

Zarf tümleci: seninçün

Dolaylı tümleç: tarlalarda

Dolaylı tümleç: kan terlere

15.2. *Pazarlara yalın ayak koşar(-dım),*

Yüklem: koşar

Özne: ben (gizli özne)

Dolaylı tümleç: pazarlara

Zarf tümleci: yalın ayak

15.3. *odun satardım.*

Yüklem: satardım

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: odun

16. Cümle:

16.1. *Bir kerecik gülmen için bir soytarı olurdum,*

Yüklem: olurdum

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: bir soytarı

Zarf tümleci: bir kerecik gülmen için

16.2. Bir damlacık göz yaşında ne ağular bulurdum;

Yüklem: bulurdum

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ne ağular

Dolaylı tümleç: bir damlacık göz yaşında

17. Cümle: *Ah ben seni, çiçek gibi, esen yelden korurken / Taş yürekli bir canavar pençesine düştün sen!...*

Yüklem: düştün

Özne: sen

Zarf tümleci: ben seni çiçek gibi esen yelden korurken

Dolaylı tümleç: taş yürekli bir canavar pençesine

Cümle dışı unsur: ah

18. Cümle: *Sayıklama pek sıklaştı:*

Yüklem: sıklaştı

Özne: sayıklama

Zarf tümleci: pek

19. Cümle: *"Bu gece de koynunda(-dır)!...*

Yüklem: koynunda

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: bu gece de

20. Cümle:

20.1. Bak,

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

20.2. sağ kolu işte yine, yine onun boynunda(-dır)."

Yüklem: onun boynunda

Özne: sağ kolu

Zarf tümleci: yine

Zarf tümleci: yine

Cümle dışı unsur: işte

21. Cümle:

21.1. Merhametsiz!... Evlâdımın eksiği ne(-dir),

Yüklem: ne

Özne: evlâdımın eksiği

Cümle dışı unsur: merhametsiz

21.2. suç u ne(-dir)?...

Yüklem: ne

Özne: (evlâdımın) suç u

22. Cümle: *O, yüzünün akı ile girmed i mi evine?*

Yüklem: girmed i mi

Özne: o

Zarf tümleci: yüzünün akı ile

Dolaylı tümleç: evine

23. Cümle: *Bunca yıldır bir aybını söyledi mi bir insan?*

Yüklem: söyledi mi

Özne: bir insan

Belirtili nesne: bir aybını

Zarf tümleci: bunca yıldır

24. Cümle: *Ocağına canla, başla olmad ı mı kul, kurban?*

Yüklem: olmad ı mı

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: kul

Belirtisiz nesne: kurban

Zarf tümleci: canla

Zarf tümleci: başla

Dolaylı tümleç: ocağına

25. Cümle: *Ah, sen onu tepe tepe kullanarak yıllarla, / Sonra bunca emeğini yaratmad ın bir pula!...*

Yüklem: yaratmad ın

Özne: sen

Belirtili nesne: bunca emeğini

Zarf tümleci: onu tepe tepe kullanarak yıllarla

Zarf tümleci: sonra

Dolaylı tümleç: bir pula

Cümle dışı unsur: ah

26. Cümle: *Benim yavrum şu iki yüz evli köyde bir idi,*

Yüklem: bir idi

Özne: benim yavrum

Dolaylı tümleç: şu iki yüz evli köyde

27. Cümle: *Bu yerlerde onun yoktu güzellikte menendi...*

Yüklem: yoktu

Özne: onun güzellikte menendi

Dolaylı tümleç: bu yerlerde

28. Cümle: *O açılmış gül yanağı, süt köpüğü gerdanı, / On beş örgü sıрма saçı bayıltırdı insanı;*

Yüklem: bayıltırdı

Özne: o açılmış gül yanağı

Özne: süt köpüğü gerdanı

Özne: on beş örgü sıрма saçı

Belirtili nesne: insanı

29. Cümle:

29.1. İşte hâlâ baygın(-dır),

Yüklem: baygın

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: hâlâ

Cümle dışı unsur: işte

29.2. lâkin yine ahu(-dur) o gözler!...

Yüklem: ahu

Özne: o gözler

Zarf tümleci: yine

Cümle dışı unsur: lâkin

30. Cümle: *Ah, o vakit vermeliydim istiyorken o rençper!...*

Yüklem: vermeliydim

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: o vakit

Zarf tümleci: o rençper istiyorken

Cümle dışı unsur: ah

31. Cümle:

31.1. Kandırdılar,

Yüklem: kandırdılar

Özne: onlar (gizli özne)

31.2. bana: “Kadın, ver kızını, zengin yer; / Sakın dönme, bırak, yetim rahat etsin.” dediler.

Yüklem: dediler

Özne: onlar (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: “Kadın, ver kızını, zengin yer; / Sakın dönme, bırak, yetim rahat etsin.”

Dolaylı tümleç: bana

32. Cümle:

32.1. *Ben biçare, bu sözlere budalaca inandım;*

Yüklem: inandım

Özne: biçare ben

Zarf tümleci: budalaca

Dolaylı tümleç: bu sözlere

32.2. *İnsan yüzlü şeytanların düzenine aldandım.*

Yüklem: aldandım

Özne: biçare ben (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: insan yüzlü şeytanların düzenine

33. Cümle: *Sanmışım ki: nerde altın varsa dirlik ordadır; / Bir insana zenginlikler saadetler yaratır.*

Yüklem: sanmışım ki

Özne: ben (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: nerde altın varsa dirlik ordadır

Belirtisiz nesne: bir insana zenginlikler saadetler yaratır

34. Cümle: *Ne(-dir) o kızım?*

Yüklem: ne

Özne: o

Cümle dışı unsur: kızım

35. Cümle:

35.1. *O tarafa bakma yavrum,*

Yüklem: bakma

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: o tarafa

Cümle dışı unsur: yavrum

35.2. *bak bana;*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: bana

36. Cümle:

36.1. *Gözlerini bana çevir,*

Yüklem: çevir

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: gözlerini

Dolaylı tümleç: bana

36.2. çevir kızım bu yana!...

Yüklem: çevir

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: bu yana

Cümle dışı unsur: kızım

37. Cümle: “Geliyorum!”

Yüklem: geliyorum

Özne: ben (gizli özne)

38. Cümle: Gözler döndü.

Yüklem: döndü

Özne: gözler

39. Cümle: Ah, uçuyor yuvadan!...

Yüklem: uçuyor

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: yuvadan

Cümle dışı unsur: ah

40. Cümle: Ey kurumuş sarı ota can verici Yaradan!

Cümle dışı unsur: ey kurumuş sarı ota can verici Yaradan!

41. Cümle:

41.1. Sen yavrumu ıssız kalan ocağıma bağışla;

Yüklem: bağışla

Özne: sen

Belirtili nesne: yavrumu

Dolaylı tümleç: ıssız kalan ocağıma

41.2. Yetimimin mezarında yaş saçtırma bu dula.

Yüklem: saçtırma

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: yaş

Dolaylı tümleç: yetimimin mezarında

Dolaylı tümleç: bu dula

42. Cümle:

42.1. “Çabuk olun;

Yüklem: çabuk olun

Özne: siz (gizli özne)

42.2. nerde(-dir) benim telli pullu duvağım?...

Yüklem: nerde

Özne: benim telli pullu duvağım

43. Cümle:

43.1. O boşamış,

Yüklem: boşamış

Özne: o

43.2. artık orda değil imiş ortağım;

Yüklem: orda değil imiş

Özne: ortağım

Zarf tümleci: artık

44. Cümle: Düğün düğün!"

Eksiltili cümle

45. Cümle: Ah, gözleri yukarıya dikildi,

Yüklem: dikildi

Özne: gözleri

Dolaylı tümleç: yukarıya

Cümle dışı unsur: ah

46. Cümle: Ne oluyor?

Yüklem: oluyor

Özne: ne

47. Cümle: Niçin öyle birdenbire irkildi?...

Yüklem: irkildi

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: niçin

Zarf tümleci: öyle birdenbire

48. Cümle: Deli karı, hiç kimseyi görmedin mi ölürken?

Yüklem: görmedin mi

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: hiç kimseyi

Zarf tümleci: ölürken

Cümle dışı unsur: deli karı

49. Cümle: Can veriyor!...

Yüklem: can veriyor

Özne: o (gizli özne)

50. Cümle:

50.1. *Gitti,*

Yüklem: gitti

Özne: o (gizli özne)

50.2. *gitti,*

Yüklem: gitti

Özne: o (gizli özne)

50.3. *gitti,*

Yüklem: gitti

Özne: o (gizli özne)

50.4. *gitti elimden;*

Yüklem: gitti

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: elimden

51. Cümle:

51.1. *Gitti,*

Yüklem: gitti

Özne: o (gizli özne)

51.2. *gitti,*

Yüklem: gitti

Özne: o (gizli özne)

51.3. *uçtu kuşum,*

Yüklem: uçtu

Özne: kuşum

51.4. *ıssız kaldı yuvası;*

Yüklem: ıssız kaldı

Özne: yuvası

52. Cümle:

52.1. *Gitti,*

Yüklem: gitti

Özne: o (gizli özne)

52.2. *gitti,*

Yüklem: gitti

Özne: o (gizli özne)

52.3. soldu gülüm,

Yüklem: soldu

Özne: gülüm

52.4. yas bağladı burası...

Yüklem: yas bağladı

Özne: burası

53. Cümle: *Ah, ben artık şimden sonra nerelere gideyim?...*

Yüklem: gideyim

Özne: ben

Zarf tümleci: artık

Zarf tümleci: şimden sonra

Dolaylı tümleç: nerelere

Cümle dışı unsur: ah

54. Cümle: *Yavrum, yavrum! artık sensiz bu dünyada nideyim?*

Yüklem: nideyim

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: artık

Zarf tümleci: sensiz

Dolaylı tümleç: bu dünyada

Cümle dışı unsuz: yavrum, yavrum

55. Cümle: *Sendin garip gönlün eşi, viran evin چراغی;*

Yüklem: sendin

Özne: garip gönlün eşi

Özne: viran evin چراغی

56. Cümle: *Sendin ömrün tek ümidi, zayıf elin dayağı!*

Yüklem: sendin

Özne: ömrün tek ümidi

Özne: zayıf elin dayağı

57. Cümle: *Bundan sonra benim için bütün dünya mezardır;*

Yüklem: mezardır

Özne: bütün dünya

Zarf tümleci: bundan sonra

Zarf tümleci: benim için

58. Cümle:

58.1. *Dağlar, taşlar... her şey bana seni söyler,*

Yüklem: söyler

Özne: dağlar

Özne: taşlar

Özne: her şey

Belirtili nesne: seni

Dolaylı tümleç: bana

58.2. *ağlatır!...*

Yüklem: ağlatır

Özne: dağlar, taşlar... her şey (**gizli özne**)

59. Cümle: *Yavrum, yavrum! bu dünyada bir murada ermeden / Kara toprak içersine gireceksin yarın sen.*

Yüklem: gireceksin

Özne: sen

Zarf tümleci: bu dünyada bir murada ermeden

Zarf tümleci: yarın

Dolaylı tümleç: kara toprak içersine

Cümle dışı unsur: yavrum, yavrum

60. Cümle:

60.1. *Dilerim ki*

Yüklem: dilerim

Özne: ben (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: ki

60.2. *sana eden hainler de bulsunlar,*

Yüklem: bulsunlar

Özne: sana eden hainler de

60.3. *Bir gün dirlik görmesinler,*

Yüklem: görmesinler

Özne: sana eden hainler de (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: dirlik

Zarf tümleci: bir gün

60.4. *canlarından olsunlar!...*

Yüklem: canlarından olsunlar

Özne: sana eden hainler de (**gizli özne**)

61. Cümle:

61.1. *Ey Allah'ım! artık beni yaşatmakla kayırma,*

Yüklem: kayırma

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: beni

Zarf tümleci: artık

Zarf tümleci: yaşatmakla

Cümle dışı unsur: ey Allah'ım

61.2. *Sen yavrumun vücudundan vücudumu ayırma.*

Yüklem: ayırma

Özne: sen

Belirtili nesne: vücudumu

Dolaylı tümleç: yavrumun vücudundan

62. Cümle: *Divanında evlâdımın davasını görürken / Bu davada beni dahi hazır eyle o gün sen!...*

Yüklem: hazır eyle

Özne: sen

Belirtili nesne: beni dahi

Zarf tümleci: divanında evlâdımın davasını görürken

Zarf tümleci: o gün

Dolaylı tümleç: bu davada

Tablo 2.2. Ana ile Kızı cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		CDU	Y					
2. Cümle		B'SİZ N	Y					
3. Cümle		Y						
4. Cümle		B'SİZ N	Y					
5. Cümle		Y						
6. Cümle		CDU	CDU					
7. Cümle	1.	CDU						
	2.	Ö	ZT	Y				
8. Cümle	1.	ZT	Y					
	2.	Y						
	3.	Y						

	4.	ZT	B'Lİ N	Y				
9. Cümle	1.	CDU	ZT	Y				
	2.	CDU	Ö	B'SİZ N	Y			
10. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N.	Y			
11. Cümle		CDU	ZT	Y	B'SİZ N			
12. Cümle	1.	CDU	DT	Ö	B'Lİ N	Y		
	2.	B'Lİ N	ZT	Y				
13. Cümle		B'Lİ N	Ö	ZT	Y	DT		
14. Cümle	1.	Ö	Y	DT				
	2.	Ö	Y	DT				
15. Cümle	1.	Ö	ZT	DT	DT	Y		
	2.	DT	ZT	Y				
	3.	B'SİZ N	Y					
16. Cümle	1.	ZT	B'SİZ N	Y				
	2.	DT	B'SİZ N	Y				
17. Cümle		CDU	ZT	DT	Y	Ö		
18. Cümle		Ö	ZT	Y				
19. Cümle		ZT	Y					
20. Cümle	1.	Y						
	2.	Ö	CDU	ZT	ZT	Y		
21. Cümle	1.	CDU	Ö	Y				
	2.	Ö	Y					
22. Cümle		Ö	ZT	Y	DT			
23. Cümle		ZT	B'Lİ N	Y	Ö			
24. Cümle		DT	ZT	ZT	Y	B'SİZ N	B'SİZ N	
25. Cümle		CDU	Ö	ZT	ZT	B'Lİ N	Y	DT
26. Cümle		Ö	DT	Y				

27. Cümle		DT	Y	Ö				
28. Cümle		Ö	Ö	Ö	Y	B'Li N		
29. Cümle	1.	CDU	ZT	Y				
	2.	CDU	ZT	Y	Ö			
30. Cümle		CDU	ZT	Y	ZT			
31. Cümle	1.	Y						
	2.	DT	B'SİZ N	Y				
32. Cümle	1.	Ö	DT	ZT	Y			
	2.	DT	Y					
33. Cümle		Y	CDU	B'SİZ N				
34. Cümle		Y	Ö	CDU				
35. Cümle	1.	DT	Y	CDU				
	2.	Y	DT					
36. Cümle	1.	B'Li N	DT	Y				
	2.	Y	CDU	DT				
37. Cümle		Y						
38. Cümle		Ö	Y					
39. Cümle		CDU	Y	DT				
40. Cümle		CDU						
41. Cümle	1.	Ö	B'Li N	DT	Y			
	2.	DT	B'SİZ N	Y	DT			
42. Cümle	1.	Y						
	2.	Y	Ö					
43. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	ZT	Y	Ö				
44. Cümle		CDU						
45. Cümle		CDU	Ö	DT	Y			
46. Cümle		Ö	Y					

47. Cümle		ZT	ZT	Y				
48. Cümle		CDU	B'Lİ N	Y	ZT			
49. Cümle		Y						
50. Cümle	1.	Y						
	2.	Y						
	3.	Y						
	4.	Y	DT					
51. Cümle	1.	Y						
	2.	Y						
	3.	Y	Ö					
	4.	Y	Ö					
52. Cümle	1.	Y						
	2.	Y						
	3.	Y	Ö					
	4.	Y	Ö					
53. Cümle		CDU	Ö	ZT	ZT	DT	Y	
54. Cümle		CDU	ZT	ZT	DT	Y		
55. Cümle		Y	Ö	Ö				
56. Cümle		Y	Ö	Ö				
57. Cümle		ZT	ZT	Ö	Y			
58. Cümle	1.	Ö	DT	B'Lİ N	Y			
	2.	Y						
59. Cümle		CDU	ZT	DT	Y	ZT	Ö	
60. Cümle	1.	Y	CDU					
	2.	Ö	Y					
	3.	ZT	B'SİZ N	Y				
	4.	Y						
61. Cümle	1.	CDU	ZT	B'Lİ N	ZT	Y		
	2.	Ö	DT	B'Lİ N	Y			
62. Cümle		ZT	DT	B'Lİ N	Y	ZT	Ö	

3. Ahretlik Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: — *Buyurunuz kahvenizi.*

Yüklem: buyurunuz

Özne: siz (gizli özne)

Belirtili nesne: kahvenizi

2. Cümle: *Baktım:*

Yüklem: baktım

Özne: ben (gizli özne)

3. Cümle:

3.1. *bir kız(-dır),*

Yüklem: bir kız

Özne: o (gizli özne)

3.2. *köy kızı(-dır)!...*

Yüklem: köy kızı

Özne: o (gizli özne)

4. Cümle: *Yanağının çıkıklığı, minimini ağzı, / Her bir hali: “Anadolu koncasıyım!” demekte.*

Yüklem: demekte

Özne: yanağının çıkıklığı

Özne: minimini ağzı

Özne: her bir hali

Belirtisiz nesne: “Anadolu koncasıyım!”

5. Cümle: *İç çekişi, titrek sesi, o kızarmış gözleri, / Melül melül bakışları, bükük boynu, her yeri / Birçok şeyler okutuyor bu acıklı çiçekte!...*

Yüklem: okutuyor

Özne: iç çekişi

Özne: titrek sesi

Özne: o kızarmış gözleri

Özne: melül melül bakışları

Özne: bükük boynu

Özne: her yeri

Belirtisiz nesne: birçok şeyler

Dolaylı tümleç: bu acıklı çiçekte

6. Cümle: — *Kızım, senin anan, baban, kimin, kimsen var mı?*

Yüklem: var mı

Özne: senin anan

Özne: baban

Özne: kimin

Özne: kimsen

Cümle dışı unsur: kızım

7. Cümle: — *Var..*

Yüklem: var

Özne: o (gizli özne)

8. Cümle: — *Neredeler?*

Yüklem: neredeler

Özne: onlar (gizli özne)

9. Cümle: — *Onlar, bacım, hepsi köyde kaldılar.*

Yüklem: kaldılar

Özne: onlar

Özne: bacım

Özne: hepsi

Dolaylı tümleç: köyde

10. Cümle: — *Nerelisin?*

Yüklem: nerelisin

Özne: sen (gizli özne)

11. Cümle: — *Boluluyum.*

Yüklem: Boluluyum

Özne: ben (gizli özne)

12. Cümle: — *Niçin geldin?*

Yüklem: geldin

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: niçin

13. Cümle:

13.1. — *Bunaldık;*

Yüklem: bunaldık

Özne: biz (gizli özne)

13.2. *Tarlamızı süremedik;*

Yüklem: süremedik

Özne: biz (gizli özne)

Belirtili nesne: tarlamızı

13.3. yiyeceksiz, aç kaldık.

Yüklem: aç kaldık

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümleci: yiyeceksiz

14. Cümle: — *Peki, senin İstanbul'a gelmen ile n'olacak?*

Yüklem: n'olacak

Zarf tümleci: senin İstanbul'a gelmen ile

Cümle dışı unsur: peki

15. Cümle: — *Benim birkaç yıllığımla babam öküz alacak!...*

Yüklem: alacak

Özne: babam

Belirtisiz nesne: öküz

Zarf tümleci: benim birkaç yıllığımla

16. Cümle: *Ne acıklı bir haldir bu?...*

Yüklem: ne acıklı bir haldir

Özne: bu

17. Cümle: *Baba evlât satıyor,*

Yüklem: satıyor

Özne: baba

Belirtisiz nesne: evlât

18. Cümle: *Bir masumun gözlerine her gün yaşlar doluyor,*

Yüklem: doluyor

Özne: yaşlar

Dolaylı tümleç: bir masumun gözlerine

Zarf tümleci: her gün

19. Cümle: *Bir el onun bal ömrüne her gün ağı katıyor,*

Yüklem: katıyor

Özne: bir el

Belirtisiz nesne: ağı

Dolaylı tümleç: onun bal ömrüne

Zarf tümleci: her gün

20. Cümle: *Bir çift öküz uğurunda bir kız kurban oluyor.*

Yüklem: kurban oluyor

Özne: bir kız

Zarf tümleci: bir çift öküz uğurunda

21. Cümle: *Bari sizler dokunmayın, şu yuvasız kuşçuğa:*

Yüklem: dokunmayın

Özne: sizler

Zarf tümleci: bari

Dolaylı tümleç: şu yuvasız kuşçuğa

22. Cümle: *Dokunmayın, memleketin şu bereli gülüne;*

Yüklem: dokunmayın

Özne: sizler (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: memleketin şu bereli gülüne

23. Cümle:

23.1. Dokunmayın,

Yüklem: dokunmayın

Özne: sizler (**gizli özne**)

23.2. annesizdir;

Yüklem: annesizdir

Özne: o (**gizli özne**)

23.3. dokunmayın çocuğa;

Yüklem: dokunmayın

Özne: sizler (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: çocuğa

24. Cümle:

24.1. Dokunmayın,

Yüklem: dokunmayın

Özne: sizler (**gizli özne**)

24.2. şimdi ağlar;

Yüklem: ağlar

Özne: o (**gizli özne**)

Zarf tümleci: şimdi

24.3. dokunmayın gönlüne!...

Yüklem: dokunmayın

Özne: sizler (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: gönlüne

Tablo 3. Ahretlik cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Y	B'Lİ N							
2. Cümle		Y								
3. Cümle	1.	Y								
	2.	Y								
4. Cümle		Ö	Ö	Ö	B'SİZ N	Y				
5. Cümle		Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	B'SİZ N	Y	DT
6. Cümle		CDU	Ö	Ö	Ö	Ö	Y			
7. Cümle		Y								
8. Cümle		Y								
9. Cümle		Ö	Ö	Ö	DT	Y				
10. Cümle		Y								
11. Cümle		Y								
12. Cümle		ZT	Y							
13. Cümle	1.	Y								
	2.	B'Lİ N	Y							
	3.	ZT	Y							
14. Cümle		CDU	ZT	Y						
15. Cümle		ZT	Ö	B'SİZ N	Y					
16. Cümle		Y	Ö							
17. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y						
18. Cümle		DT	ZT	Ö	Y					
19. Cümle		Ö	DT	ZT	B'SİZ N	Y				
20. Cümle		ZT	Ö	Y						
21. Cümle		ZT	Ö	Y	DT					
22. Cümle		Y	DT							
23. Cümle	1.	Y								
	2.	Y								

	3.	Y	DT							
24. Cümle	1.	Y								
	2.	ZT	Y							
	3.	Y	DT							

4. Anadolu Cümlelerin Ögeleri

1. Cümle: *Yürüyordum:*

Yüklem: yürüyordum

Özne: ben (gizli özne)

2. Cümle: *Ağlıyordu ırmaklar,*

Yüklem: ağlıyordu

Özne: ırmaklar

3. Cümle: *Yürüyordum:*

Yüklem: yürüyordum

Özne: ben (gizli özne)

4. Cümle: *Düşüyordu yapraklar,*

Yüklem: düşüyordu

Özne: yapraklar

5. Cümle: *Yürüyordum:*

Yüklem: yürüyordum

Özne: ben (gizli özne)

6. Cümle: *Sararmıştı yaylalar,*

Yüklem: sararmıştı

Özne: yaylalar

7. Cümle: *Yürüyordum:*

Yüklem: yürüyordum

Özne: ben (gizli özne)

8. Cümle: *Ekilmişti tarlalar.*

Yüklem: ekilmişti

Özne: tarlalar

9. Cümle:

9.1. Bir ses duydum,

Yüklem: duydum

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: bir ses

9.2. dönüp baktım,

Yüklem: baktım

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: dönüp

9.3. bir kadın(-dır):

Yüklem: bir kadın

Özne: o (gizli özne)

10. Cümle:

10.1. Gözler dönük(-tür),

Yüklem: dönük

Özne: gözler

10.2. kaşlar çatık(-tır),

Yüklem: çatık

Özne: kaşlar

10.3. yüz azgın(-dır);

Yüklem: azgın

Özne: yüz

10.4. Derileri çatlak(-tır),

Yüklem: çatlak

Özne: derileri

10.5. bağı kap kara(-dır);

Yüklem: kap kara

Özne: bağı

11. Cümle: Sağ elinin nasırında bir yara; / Başında bir eski püskü peştamal, / Koltuğunda bir yamalı boş çuval!...

Eksiltili cümle

12. Cümle: — Ne(-dir) o bacı?

Yüklem: ne

Özne: o

Cümle dışı unsur: bacı

13. Cümle:

13.1. — Ot yiyoruz,

Yüklem: yiyoruz

Özne: biz (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ot

13.2. n'olacak!...

Yüklem: n'olacak

Özne: o (gizli özne)

14. Cümle: — *Tarlan yok mu?*

Yüklem: yok mu

Özne: tarlan

15. Cümle: — *Ne öküz var, ne toprak.*

Yüklem: var

Özne: ne öküz

Özne: ne toprak

16. Cümle:

16.1. Bugüne dek ırgat gibi didindim;

Yüklem: didindim

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: bugüne dek

Zarf tümleci: ırgat gibi

16.2. Çifte gittim,

Yüklem: gittim

Özne: ben (gizli özne)

Dolaylı tümleç: çifte

16.3. ekin biçtim,

Yüklem: biçtim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ekin

16.4. geçindim.

Yüklem: geçindim

Özne: ben (gizli özne)

17. Cümle: *Bundan sonra...*

Eksiltili cümle

18. Cümle: — *Kocan nerde(-dir)?*

Yüklem: nerde

Özne: kocan

19. Cümle: — *Ben dulum;*

Yüklem: dulum

Özne: ben

20. Cümle:

20.1. *Kocam şehit(-tir),*

Yüklem: şehit

Özne: kocam

20.2. *bir ninem var, bir oğlum.*

Yüklem: var

Özne: bir ninem

Özne: bir oğlum

21. Cümle: — *Soyun, sopun?*

Eksiltili cümle

22. Cümle: — *Onlar dahi hep yoksul(-dur)!*

Yüklem: yoksul

Özne: onlar dahi

Zarf tümleci: hep

23. Cümle: *Ah efendi, bize karşı İstanbul / Neden böyle bir sert(-tir), yalçın taş gibi?*

Yüklem: böyle bir sert

Özne: İstanbul

Zarf tümleci: bize karşı

Zarf tümleci: neden

Zarf tümleci: yalçın taş gibi

Cümle dışı unsur: ah efendi

24. Cümle: *Taşraların hayvanlık mı nasibi?*

Yüklem: hayvanlık mı

Özne: taşraların nasibi

25. Cümle: *Hayır hayır, bu nasibi almak için doğmadın.*

Yüklem: doğmadın

Özne: sen (**gizli özne**)

Zarf tümleci: bu nasibi almak için

Cümle dışı unsur: hayır hayır

26. Cümle:

26.1. *Onun için doğdun ki sen,*

Yüklem: doğdun

Özne: sen

Zarf tümleci: onun için

Cümle dışı unsur: ki

26.2. *kadınlığın hakkıyla / Ocağının karşısında saadete eresin;*

Yüklem: saadete eresin

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: kadınlığın hakkıyla

Dolaylı tümleç: ocağının karşısında

26.3. *Göğüsünü kabarttıran anneliğin aşkıyla / Evlâdına sütün gibi pak duygular veresin.*

Yüklem: veresin

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: sütün gibi pak duygular

Zarf tümleci: göğüsünü kabarttıran anneliğin aşkıyla

Dolaylı tümleç: evlâdına

27. Cümle: *Sen bir aziz yoldaşsın:*

Yüklem: bir aziz yoldaşsın

Özne: sen

28. Cümle: *Senin sesin hayat için dövüşmeye koşturur;*

Yüklem: koşturur

Özne: senin sesin

Zarf tümleci: hayat için

Dolaylı tümleç: dövüşmeye

29. Cümle: *Senin sevgin vatan için fedakârlık öğretir,*

Yüklem: öğretir

Özne: senin sevgin

Belirtisiz nesne: fedakârlık

Zarf tümleci: vatan için

30. Cümle: *Senin yüzün insan için bir merhamet duyurur;*

Yüklem: duyurur

Özne: senin yüzün

Belirtisiz nesne: bir merhamet

Zarf tümleci: insan için

31. Cümle: *Senin ile insanoğlu yeryüzünü şenletir.*

Yüklem: şenletir

Özne: insanoğlu

Belirtili nesne: yeryüzünü

Zarf tümleci: senin ile

32. Cümle:

32.1. *Lâkin bizler bu hakları unuttuk,*

Yüklem: unuttuk

Özne: bizler

Belirtili nesne: bu hakları

Cümle dışı unsur: lâkin

32.2. *Kadınlığı hayvanlıkla bir tuttuk,*

Yüklem: bir tuttuk

Özne: bizler (**gizli özne**)

Belirtili nesne: kadınlığı

Zarf tümleci: hayvanlıkla

32.3. *Ninen gibi sana dahi hor baktık;*

Yüklem: hor baktık

Özne: bizler (**gizli özne**)

Zarf tümleci: ninen gibi

Dolaylı tümleç: sana dahi

32.4. *Seni dahi garip, yoksul bıraktık!...*

Yüklem: bıraktık

Özne: bizler (**gizli özne**)

Belirtili nesne: seni dahi

Belirtisiz nesne: garip

Belirtisiz nesne: yoksul

33. **Cümle:** *Evet, seni genç kocandan uzun yıllar ayırdık;*

Yüklem: ayırdık

Özne: biz (**gizli özne**)

Belirtili nesne: seni

Dolaylı tümleç: genç kocandan

Zarf tümleci: uzun yıllar

Cümle dışı unsur: evet

34. Cümle:

34.1. *Sen zavallı, duvağına doymadığın bir günde / Bir ihtiyar kadın gibi haykırarak saç yoldun;*

Yüklem: yoldun

Özne: sen zavallı

Belirtisiz nesne: saç

Zarf tümleci: duvağına doymadığın bir günde

Zarf tümleci: bir ihtiyar gibi haykırarak

34.2. *Birçok parlak dileklerle dolu olan gönlünde / Bir muradın ülkerini göremeden dul oldun.*

Yüklem: dul oldun

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: birçok parlak dileklerle dolu olan gönlünde

Zarf tümleci: bir muradın ülkerini göremeden

35. Cümle:

35.1. *Günden güne bir kırık / Ağaç gibi içlenerek, yaprak gibi solarak / Tırtıl üşmüş dallar gibi kurumaya yüz tuttun;*

Yüklem: yüz tuttun

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: günden güne

Zarf tümleci: bir kırık ağaç gibi içlenerek

Zarf tümleci: yaprak gibi solarak

Zarf tümleci: tırtıl üşmüş dallar gibi

Dolaylı tümleç: kurumaya

35.2. *Kadınlığın duygusunu genç bağrında uyuttun*

Yüklem: uyuttun

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: kadınlığın duygusunu

Dolaylı tümleç: genç bağrında

35.3. *Ve dedin ki: "Artık bana ne bir bahar, ne şafak!"*

Yüklem: dedin ki

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: "Artık bana ne bir bahar, ne şafak!"

Cümle dışı unsur: ve

36. Cümle: *Bugün sende en yaralı bir rençperin derdi var;*

Yüklem: var

Özne: en yaralı bir rençperin derdi

Zarf tümleci: bugün

Dolaylı tümleç: sende

37. Cümle: *Ağaların hasadını biçen paslı orağın / Sana yalnız ot ve diken demetleri söktürür;*

Yüklem: söktürür

Özne: ağaların hasadını biçen paslı orağın

Belirtisiz nesne: ot ve diken demetleri

Dolaylı tümleç: sana

Zarf tümleci: yalnız

38. Cümle: *Aç yavrunun çırılçıplak uyuduğu ocağın / Sana gece yarıları acı yaşlar döktürür.*

Yüklem: döktürür

Özne: aç yavrunun çırılçıplak uyuduğu ocağın

Belirtisiz nesne: acı yaşlar

Dolaylı tümleç: sana

Zarf tümleci: gece yarıları

39. Cümle: *Her şey seni hırpalar:*

Yüklem: hırpalar

Özne: her şey

Belirtili nesne: seni

40. Cümle: *Memleketin ağır yükü senin zayıf sırtında(-dır),*

Yüklem: senin zayıf sırtında

Özne: memleketin ağır yükü

41. Cümle: *Bu yük senin kemik kalmış vücudunu ezip yer.*

Yüklem: yer

Özne: bu yük

Belirtili nesne: senin kemik kalmış vücudunu

Zarf tümleci: ezip

42. Cümle: *Senin ömrün, kara bahtın demir eli altında(-dır),*

Yüklem: kara bahtın demir eli altında

Özne: senin ömrün

43. Cümle: *Bu el senin kocan gibi oğlunu da sürükler.*

Yüklem: sürükler

Özne: bu el

Belirtili nesne: oğlunu da

Zarf tümleci: senin kocan gibi

44. Cümle: *Kinler için karaları bağlayan, / Zevkler için zelil, sefil ağlayan, / Acı gören, cefa çeken, ezilen, / Irzdan başka her şeyini veren sen(-sin)!*

Yüklem: sen

Özne: kinler için karaları bağlayan, zevkler için zelil, sefil ağlayan, acı gören, cefa çeken, ezilen, ırzdan başka her şeyini veren

45. Cümle: *Sen, şu güzel vatanında cehennemde gibisin;*

Yüklem: cehennemde gibisin

Özne: sen

Dolaylı tümleç: şu güzel vatanında

46. Cümle:

46.1. Göz yaşınla ıslattığın kanlı toprak üstünde / Sana her yer bir çöl gibi cıvıltısız(-dır),

Yüklem: cıvıltısız

Özne: her yer

Dolaylı tümleç: göz yaşınla ıslattığın kanlı toprak üstünde

Dolaylı tümleç: sana

Zarf tümleci: bir çöl gibi

46.2. çiçeksiz(-dir);

Yüklem: çiçeksiz

Özne: her yer (gizli özne)

47. Cümle:

47.1. “Ekmek!” diye ağladığın sağır bir halk önünde / Sana herkes bir kurt gibi merhametsiz(-dir),

Yüklem: merhametsiz

Özne: herkes

Dolaylı tümleç: “Ekmek!” diye ağladığın sağır bir halk önünde

Dolaylı tümleç: sana

Zarf tümleci: bir kurt gibi

47.2. yüreksiz(-dir)...

Yüklem: yüreksiz

Özne: herkes (gizli özne)

48. Cümle: Senin her bir ümidin / Ayrılıksız, yoksulluksuz bir dünyaya kalmıştır.

Yüklem: kalmıştır

Özne: senin her bir ümidin

Dolaylı tümleç: ayrılıksız, yoksulluksuz bir dünyaya

49. Cümle:

49.1. Oraya ki, masum çiftler hıçkırıksız yaşarlar;

Yüklem: yaşarlar

Özne: masum çiftler

Dolaylı tümleç: oraya ki

Zarf tümleci: hıçkırıksız

49.2. O melekçe sevgilerle birbirini okşarlar

Yüklem: okşarlar

Özne: masum çiftler (gizli özne)

Belirtili nesne: birbirini

Zarf tümleci: o melekçe sevgilerle

49.3. Cümle: *Ve burada Allah bütün dilekleri yaratır!*

Yüklem: yaratır

Özne: Allah

Belirtili nesne: bütün dilekleri

Dolaylı tümleç: burada

Cümle dışı unsur: ve

50. Cümle: *Ey mübarek Anadolu toprağı!*

Cümle dışı unsur: ey mübarek Anadolu toprağı

51. Cümle: *Hani(-dir) senin bahtiyarlık hukukun, / Hür düşüncen, millî duygun, kanunun?*

Yüklem: hani

Özne: senin bahtiyarlık hukukun

Özne: hür düşüncen

Özne: millî duygun

Özne: kanunun

52. Cümle: *Hani(-dir) senin yeni ruhlu çocuğun, / Sevgin, neşen, çalgın, türkün, oyunun?*

Yüklem: hani

Özne: senin yeni ruhlu çocuğun

Özne: sevgin

Özne: neşen

Özne: çalgın

Özne: türkün

Özne: oyunun

53. Cümle: *Ey dertliler yatağı!*

Cümle dışı unsur: ey dertliler yatağı

54. Cümle: *Ne vakte dek(-tir), gençliğine hakaret, / Bu ayrılık, bu göz yaşı, bu ölüm?*

Yüklem: ne vakte dek

Özne: gençliğine hakaret

Özne: bu ayrılık

Özne: bu göz yaşı

Özne: bu ölüm

55. Cümle: *Ne vakte dek(-tir), kızlarına esaret, / Bu sert demir, bu ağır yük, bu zulüm?*

Yüklem: ne vakte dek

Özne: kızlarına esaret

Özne: bu sert demir

Özne: bu ağır yük

Özne: bu zulüm

56. Cümle: *Yazık(-tır), sana ağlamayan şiire;*

Yüklem: yazık

Dolaylı tümleç: sana ağlamayan şiire

57. Cümle: *Yazık(-tır), sana titremeyen vicdana;*

Yüklem: yazık

Dolaylı tümleç: sana titremeyen vicdana

58. Cümle: *Yazık(-tır), sana uzanmayan ellere;*

Yüklem: yazık

Dolaylı tümleç: sana uzanmayan ellere

59. Cümle: *Yazık(-tır), seni kurtarmayan insana!...*

Yüklem: yazık

Dolaylı tümleç: seni kurtarmayan insana

60. Cümle: *Ey vatanın bağıryanık bucağı!*

Cümle dışı unsur: ey vatanın bağıryanık bucağı

61. Cümle: *Hani(-dir) senin bereketli hasadın, / Yeşil yurdun, mesut çatın, şen çiftçin?*

Yüklem: hani

Özne: senin bereketli hasadın

Özne: yeşil yurdun

Özne: mesut çatın

Özne: şen çiftçin

62. Cümle: *Hani(-dir) senin medeniyet hayatın, / Yolun, köprün, kazman, iğnen, çekicin?*

Yüklem: hani

Özne: senin medeniyet hayatın

Özne: yolun

Özne: köprün

Özne: kazman

Özne: iğnen

Özne: çekicin

63. Cümle: *Ey Türklüğün otağı!*

Cümle dışı unsur: ey Türklüğün otağı

64. Cümle: *Ne vakte dek(-tır), bu acıklı sefalet, / Bu viranlık, bu inilti, bu kaygu?*

Yüklem: ne vakte dek

Özne: bu acıklı sefalet

Özne: bu viranlık

Özne: bu inilti

Özne: bu kaygu

65. Cümle: *Ne vakte dek(-tir), bu uğursuz cehalet, / Bu taassup, bu görenek, bu uyku?*

Yüklem: ne vakte dek

Özne: bu uğursuz cehalet

Özne: bu taassup

Özne: bu görenek

Özne: bu uyku

66. Cümle: *Yazık(-tır), sana ağlamayan şiire;*

Yüklem: yazık

Dolaylı tümleç: sana ağlamayan şiire

67. Cümle: *Yazık(-tır), sana titremeyen vicdana;*

Yüklem: yazık

Dolaylı tümleç: sana titremeyen vicdana

68. Cümle: *Yazık(-tır), sana uzanmayan ellere;*

Yüklem: yazık

Dolaylı tümleç: sana uzanmayan ellere

69. Cümle: *Yazık(-tır), seni kurtarmayan insana!...*

Yüklem: yazık

Dolaylı tümleç: seni kurtarmayan insana

Tablo 4. Anadolu cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		Y						
2. Cümle		Y	Ö					
3. Cümle		Y						
4. Cümle		Y	Ö					
5. Cümle		Y						
6. Cümle		Y	Ö					
7. Cümle		Y						
8. Cümle		Y	Ö					
9. Cümle	1.	B'SİZ N	Y					
	2.	ZT	Y					

10. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Ö	Y					
	3.	Ö	Y					
	4.	Ö	Y					
	5.	Ö	Y					
11. Cümle		CDU						
12. Cümle		Y	Ö	CDU				
13. Cümle	1.	B'SİZ N	Y					
	2.	Y						
14. Cümle		Ö	Y					
15. Cümle		Ö	Y	Ö				
16. Cümle	1.	ZT	ZT	Y				
	2.	DT	Y					
	3.	B'SİZ N	Y					
	4.	Y						
17. Cümle		CDU						
18. Cümle		Ö	Y					
19. Cümle		Ö	Y					
20. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Ö	Y	Ö				
21. Cümle		CDU						
22. Cümle		Ö	ZT	Y				
23. Cümle		CDU	ZT	Ö	ZT	Y	ZT	
24. Cümle		Ö	Y	Ö				
25. Cümle		CDU	ZT	Y				
26. Cümle	1.	ZT	Y	CDU				
	2.	Ö	ZT	DT	Y			
	3.	ZT	DT	B'SİZ N	Y			
27. Cümle		Ö	Y					
28. Cümle		Ö	ZT	DT	Y			

29. Cümle		Ö	ZT	B'SİZ N	Y			
30. Cümle		Ö	ZT	B'SİZ N	Y			
31. Cümle		ZT	Ö	B'Lİ N	Y			
32. Cümle	1.	CDU	Ö	B'Lİ N	Y			
	2.	B'Lİ N	ZT	Y				
	3.	ZT	DT	Y				
	4.	B'Lİ N	B'SİZ N	B'SİZ N	Y			
33. Cümle		CDU	B'Lİ N	DT	ZT	Y		
34. Cümle	1.	Ö	ZT	ZT	B'SİZ N	Y		
	2.	DT	ZT	Y				
35. Cümle	1.	ZT	ZT	ZT	ZT	DT	Y	
	2.	B'Lİ N	DT	Y				
	3.	CDU	Y	B'SİZ N				
36. Cümle		ZT	DT	Ö	Y			
37. Cümle		Ö	DT	ZT	B'SİZ N	Y		
38. Cümle		Ö	DT	ZT	B'SİZ N	Y		
39. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y				
40. Cümle		Ö	Y					
41. Cümle		Ö	B'Lİ N	ZT	Y			
42. Cümle		Ö	Y					
43. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N	Y			
44. Cümle		Y	Ö					
45. Cümle		Ö	DT	Y				
46. Cümle	1.	DT	DT	Ö	ZT	Y		
	2.	Y						
47. Cümle	1.	DT	DT	Ö	ZT	Y		
	2.	Y						
48. Cümle		Ö	DT	Y				
49. Cümle	1.	DT	Ö	ZT	Y			

	2.	ZT	B'Lİ N	Y				
	3.	CDU	DT	Ö	B'Lİ N	Y		
50. Cümle		CDU						
51. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö	Ö		
52. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö
53. Cümle		CDU						
54. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö	Ö		
55. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö	Ö		
56. Cümle		Y	DT					
57. Cümle		Y	DT					
58. Cümle		Y	DT					
59. Cümle		Y	DT					
60. Cümle		CDU						
61. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö	Ö		
62. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö
63. Cümle		CDU						
64. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö	Ö		
65. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö	Ö		
66. Cümle		Y	DT					
67. Cümle		Y	DT					
68. Cümle		Y	DT					
69. Cümle		Y	DT					

5. Sürücü Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Gidiyorduk: Kar üstünde bir incecik çığırdan;*

Yüklem: gidiyorduk

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: kar üstünde bir incecik çığırdan

2. Cümle:

2.1. Gidiyorduk:

Yüklem: gidiyorduk

Özne: biz (gizli özne)

2.2. İri buzlar sarkıtmıştı her saçak;

Yüklem: sarkıtmıştı

Özne: her saçak

Belirtisiz nesne: iri buzlar

3. Cümle: *Gidiyorduk: Ben hayvanın üzerinde, o yayan;*

Yüklem: gidiyorduk

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümleci: ben hayvanın üzerinde

Zarf tümleci: o yayan

4. Cümle: *Gidiyorduk: Ben giyimli, o zavallı yalnayak.*

Yüklem: gidiyorduk

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümleci: ben giyimli

Zarf tümleci: o zavallı yalnayak

5. Cümle: *Sefilciğin yırtık pırtık bir uruba sırtında; / Görünüyor gibi idi vücudunun her yeri.*

Yüklem: görünüyor gibi idi

Özne: sefilciğin vücudunun her yeri

Dolaylı tümleş: yırtık pırtık bir uruba sırtında

6. Cümle: *O çatlamış, mosmor olmuş dudakları altında / Birbirine vuruyordu beyaz, güzel dişleri.*

Yüklem: vuruyordu

Özne: beyaz, güzel dişleri

Dolaylı tümleş: o çatlamış, mosmor olmuş dudakları altında

Dolaylı tümleş: birbirine

7. Cümle: — *Oğlum, her bir seferinde sen kaç para alırsın?*

Yüklem: alırsın

Özne: sen

Belirtisiz nesne: kaç para

Zarf tümleci: her bir seferinde

Cümle dışı unsur: oğlum

8. Cümle: — *Bir metelik.*

Eksiltili cümle

9. Cümle: — *Evin nerde?*

Yüklem: nerde

Özne: evin

10. Cümle: *Kimin kimsen var mıdır?...*

Yüklem: var mıdır

Özne: kimin kimsen

11. Cümle:

11.1. — *Ne evim var,*

Yüklem: var

Özne: ne evim

11.2. *ne kimsem var...*

Yüklem: var

Özne: ne kimsem

12. Cümle: — *Gece nerde kalırsın?*

Yüklem: kalırsın

Özne: sen (**gizli özne**)

Zarf tümleci: gece

Dolaylı tümleç: nerde

13. Cümle: — *Ahırdaki gübrelikte...*

Eksiltili cümle

14. Cümle:

14.1. *Sıcak olur,*

Yüklem: sıcak olur

Özne: o (**gizli özne**)

14.2. *Isıtır.*

Yüklem: ısıtır

Özne: o (**gizli özne**)

15. Cümle: *Ey kimsesiz sefil çocuk! ben seksen yıl yaşasam / Bu acıklı sözlerini hiç bir vakit unutmam...*

Yüklem: unutmam

Özne: ben

Belirtili nesne: bu acıklı sözlerini

Zarf tümleci: seksen yıl yaşasam

Zarf tümleci: hiç bir vakit

Cümle dışı unsur: ey kimsesiz sefil çocuk

16. Cümle:

16.1. *Kim bilir ki*

Yüklem: bilir

Özne: kim

Cümle dışı unsur: ki

16.2. *bu akşam da böyle bir kış gününde, / Sana karşı duvar olan hangi ahır önünde / Aç ve çıplak bir dilenci gibi titrer durursun?*

Yüklem: titrer durursun

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: bu akşam da

Zarf tümleci: böyle bir kış gününde

Zarf tümleci: aç ve çıplak bir dilenci gibi

Dolaylı tümleç: sana karşı duvar olan hangi ahır önünde

17. Cümle: *Ellerini: “Açın!” diye hangi taşa vurursun?...*

Yüklem: vurursun

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: ellerini

Zarf tümleci: “Açın!” diye

Dolaylı tümleç: hangi taşa

18. Cümle: *Ah, bu acı hallerini düşündükçe senin ben, / Soğuk bir şey duyar gibi oluyorum içimden.*

Yüklem: oluyorum

Özne: ben

Zarf tümleci: senin bu acı hallerini düşündükçe

Zarf tümleci: içimden soğuk bir şey duyar gibi

Cümle dışı unsur: ah

19. Cümle:

19.1. *Ateşleri beyaz küllü mangalımın başında / Vücutuma kar yağıyor gibi bir şey olmada;*

Yüklem: olmada

Özne: kar yağıyor gibi bir şey

Dolaylı tümleç: vücutuma

Dolaylı tümleç: ateşleri beyaz küllü mangalımın başında

20. Cümle: *İşte ben de senin gibi titremeye başladım.*

Yüklem: başladım

Özne: ben de

Dolaylı tümleç: senin gibi titremeye

Cümle dışı unsur: işte

21. Cümle:

21.1. *Donuyorum,*

Yüklem: donuyorum

Özne: ben (gizli özne)

21.2. çekiliyor her yerimden hayatım!...

Yüklem: çekiliyor

Özne: hayatım

Dolaylı tümleç: her yerimden

Tablo 5. Sürücü cümlesinin öğeleri.

1. Cümle		Y	DT				
2. Cümle	1.	Y					
	2.	B'SİZ N	Y	Ö			
3. Cümle		Y	ZT	ZT			
4. Cümle		Y	ZT	ZT			
5. Cümle		Ö	DT	Y	Ö		
6. Cümle		DT	DT	Y	Ö		
7. Cümle		CDU	ZT	Ö	B'SİZ N	Y	
8. Cümle		CDU					
9. Cümle		Ö	Y				
10. Cümle		Ö	Y				
11. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Ö	Y				
12. Cümle		ZT	DT	Y			
13. Cümle		CDU					
14. Cümle	1.	Y					
	2.	Y					
15. Cümle		CDU	Ö	ZT	B'Lİ N	ZT	Y
16. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	ZT	ZT	DT	ZT	Y	
17. Cümle		B'Lİ N	ZT	DT	Y		
18. Cümle		CDU	ZT	Ö	ZT	Y	ZT
19. Cümle		DT	DT	Ö	Y		
20. Cümle		CDU	Ö	DT	Y		

21. Cümle	1.	Y					
	2.	Y	DT	Ö			

6. Kibritçi Kız Cümlelerinin Öğeleri

1. Cümle: — *Efendiler, kibrit, kibrit!...*

Cümle dışı unsur: efendiler

Cümle dışı unsur: kibrit

Cümle dışı unsur: kibrit

2. Cümle: *Üç kutusu on para(-dır)!...*

Yüklem: on para

Özne: üç kutusu

3. Cümle:

3.1. *Merhametli beyefendi! Annem hasta(-dır),*

Yüklem: hasta

Özne: annem

Cümle dışı unsur: merhametli beyefendi

3.2. *ekmeksiz(-dir);*

Yüklem: ekmeksiz

Özne: annem (gizli özne)

4. Cümle:

4.1. *Alın bunu,*

Yüklem: alın

Özne: siz (gizli özne)

Belirtili nesne: bunu

4.2. *kuzum bana on paracık verin siz.*

Yüklem: verin

Özne: siz

Belirtisiz nesne: on paracık

Dolaylı tümleç: bana

Cümle dışı unsur: kuzum

5. Cümle: *Yavrucuğun o lepiska, gür saçları dağınık(-tır),*

Yüklem: dağınık

Özne: yavrucuğun o lepiska, gür saçları

6. Cümle:

6.1. Gözlerinin altı çürük(-tür),

Yüklem: çürük

Özne: gözlerinin altı

6.2. yüzü kirli(-dir) ve

Yüklem: kirli

Özne: yüzü

Cümle dışı unsur: ve

6.3. yanık(-tır),

Yüklem: yanık

Özne: yüzü (gizli özne)

7. Cümle:

7.1. Üstü eski(-dir),

Yüklem: eski

Özne: üstü

7.2. ayağında koca bir çift kundura.

Eksilteli cümle

8. Cümle: *Şu talihsiz kızcağz da bir lokma ekmek için / Sokak sokak: “Kibrit!” diye dolaşıyor bütün gün;*

Yüklem: dolaşıyor

Özne: şu talihsiz kızcağz da

Zarf tümleci: bir lokma ekmek için

Zarf tümleci: sokak sokak

Zarf tümleci: “Kibrit!” diye

Zarf tümleci: bütün gün

9. Cümle: *Nice çirkin, firengili yüzlere: / “Benim güzel beyim!” diyor, belki günde yüz kere.*

Yüklem: diyor

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “Benim güzel beyim!”

Dolaylı tümleç: nice çirkin, firengili yüzlere

Zarf tümleci: belki günde yüz kere

10. Cümle: — *Kızım, senin baban kimdir?*

Yüklem: kimdir

Özne: senin baban

Cümle dışı unsur: kızım

11. Cümle: *senin evin nerede?*

Yüklem: nerede

Özne: senin evin

12. Cümle:

12.1. *Bak,*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

12.2. *kırk para vereceğim,*

Yüklem: vereceğim

Özne: ben (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: kırk para

12.3. *sorduğumu söyle de.*

Yüklem: söyle de

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtili nesne: sorduğumu

13. Cümle:

13.1. *Baban yok mu,*

Yüklem: yok mu

Özne: baban

13.2. *bilmez misin onu sen?*

Yüklem: bilmez misin

Özne: sen

Belirtili nesne: onu

14. Cümle:

14.1. — *Benim babam yoktur,*

Yüklem: yoktur

Özne: benim babam

14.2. *evet, bilmiyorum onu ben!...*

Yüklem: bilmiyorum

Özne: ben

Belirtili nesne: onu

Cümle dışı unsur: evet

15. Cümle: *Biçare kız, her bir yerde gariptir;*

Yüklem: gariptir

Özne: biçare kız

Dolaylı tümleç: her bir yerde

16. Cümle: *Herkes onu: "Piç!" diyerek incitir.*

Yüklem: incitir

Özne: herkes

Belirtili nesne: onu

Zarf tümleci: “Piç!” diyerek

17. Cümle: *Onun zayıf vücudunun üstüne / Bir kimsecik kanat gerip durmuyor;*

Yüklem: durmuyor

Özne: bir kimsecik

Dolaylı tümleç: onun zayıf vücudunun üstüne

Zarf tümleci: kanat gerip

18. Cümle: *Onun için hiç bir yürek vurmuyor.*

Yüklem: vurmuyor

Özne: hiç bir yürek

Zarf tümleci: onun için

19. Cümle:

19.1. *Bugüne dek bilmemiş ki*

Yüklem: bilmemiş

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: bugüne dek

Cümle dışı unsur: ki

19.2. *baba ne(-dir)?...*

Yüklem: ne

Özne: baba

20. Cümle: *Masumcuğu alçak görmek...*

Eksiltili cümle

21. Cümle: *Bu neden?*

Yüklem: neden

Özne: bu

22. Cümle: *Bu çocuk da anasından doğarken / Minimini bir kanatsız kuş gibi / Yaratılmak kanununa baş eğmiş;*

Yüklem: baş eğmiş

Özne: bu çocuk da

Zarf tümleci: anasından doğarken

Zarf tümleci: minimini bir kanatsız kuş gibi

Dolaylı tümleç: yaratılmak kanununa

23. Cümle: *Öyle ise, suçsuz yere inciniş / Zavallının niçin olsun nasibi?...*

Yüklem: zavallının nasibi olsun

Özne: suçsuz yere inciniş

Zarf tümleci: niçin

Zarf tümleci: öyle ise

24. Cümle: *Çalışıyor...*

Yüklem: çalışıyor

Özne: o (gizli özne)

25. Cümle:

25.1. *Çalışmasın,*

Yüklem: çalışmasın

Özne: o (gizli özne)

25.2. *ne yapsın?*

Yüklem: ne yapsın

Özne: o (gizli özne)

26. Cümle:

26.1. *Çalışmaktan başka yol yok ki*

Yüklem: yok

Özne: çalışmaktan başka yol

Cümle dışı unsur: ki

26.2. *sapsın.*

Yüklem: sapsın

Özne: o (gizli özne)

27. Cümle: *Kendisiyiçin çabalayan kimi var?*

Yüklem: var

Özne: kendisiyiçin çabalayan kimi

28. Cümle:

28.1. *Kimi var ki*

Yüklem: var

Özne: kimi

Cümle dışı unsur: ki

28.2. *bir ekmeği: "Al ye!..." der;*

Yüklem: der

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: bir ekmeği: "Al ye!..."

29. Cümle: *Bir şey veren, ondan da bir şey ister...*

Yüklem: ister

Özne: bir şey veren

Belirtisiz nesne: bir şey

Dolaylı tümleç: ondan da

30. Cümle: *Ah yoksulluk, ah babasız çocuklar!...*

Cümle dışı unsur: ah yoksulluk

Cümle dışı unsur: ah babasız çocuklar

Tablo 6. Kibritçi Kız cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		CDU	CDU	CDU				
2. Cümle		Ö	Y					
3. Cümle	1.	CDU	Ö	Y				
	2.	Y						
4. Cümle	1.	Y	B'Lİ N					
	2.	CDU	DT	B'SİZ N	Y	Ö		
5. Cümle		Ö	Y					
6. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Ö	Y	CDU				
	3.	Y						
7. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	CDU						
8. Cümle		Ö	ZT	ZT	ZT	Y	ZT	
9. Cümle		DT	B'SİZ N	Y	ZT			
10. Cümle		CDU	Ö	Y				
11. Cümle		Ö	Y					
12. Cümle	1.	Y						
	2.	B'SİZ N	Y					
	3.	B'Lİ N	Y					
13. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Y	B'Lİ N	Ö				

14. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	CDU	Y	B'Lİ N	Ö			
15. Cümle		Ö	DT	Y				
16. Cümle		Ö	B'Lİ N	ZT	Y			
17. Cümle		DT	Ö	ZT	Y			
18. Cümle		ZT	Ö	Y				
19. Cümle	1.	ZT	Y	CDU				
	2.	Ö	Y					
20. Cümle		CDU						
21. Cümle		Ö	Y					
22. Cümle		Ö	ZT	ZT	DT	Y		
23. Cümle		ZT	Ö	Y	ZT	Y		
24. Cümle		Y						
25. Cümle	1.	Y						
	2.	Y						
26. Cümle	1.	Ö	Y	CDU				
	2.	Y						
27. Cümle		Ö	Y					
28. Cümle	1.	Ö	Y	CDU				
	2.	B'SİZ N	Y					
29. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y			
30. Cümle		CDU	CDU					

7. On Para Ver Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. — *Beyefendi, çoluğunun, çocuğunun başıyçin / On paracık sadaka ver;*

Yüklem: ver

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: on paracık sadaka

Zarf tümlecisi: çoluğunun, çocuğunun başıyçin

Cümle dışı unsur: beyefendi

1.2. ihtiyarı sevindir.

Yüklem: sevindir

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: ihtiyarı

2. Cümle:

2.1. — Öf, usandık bu dilenci sürüsünden, bütün gün.

Yüklem: usandık

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: bu dilenci sürüsünden

Zarf tümleci: bütün gün

Cümle dışı unsur: öf

2.2. Allah versin!

Yüklem: versin

Özne: Allah

3. Cümle:

3.1. — Elim tutmaz,

Yüklem: tutmaz

Özne: elim

3.2. gözüm görmez,

Yüklem: görmez

Özne: gözüm

3.3. alildir!

Yüklem: alildir

Özne: o (gizli özne)

3.4. — Allah versin...

Yüklem: versin

Özne: Allah

4. Cümle:

4.1. Allah versin,

Yüklem: versin

Özne: Allah

4.2 yalan değil,

Yüklem: yalan değil

Özne: o (gizli özne)

4.3. pek gerçek.

Yüklem: gerçek

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: pek

5. Cümle:

5.1. Evet, Allah bu âlemde büyük, küçük herkese / İsteddiği şeyleri hep, çalışırsa verecek;

Yüklem: verecek

Özne: Allah

Belirtili nesne: istediği şeyleri

Dolaylı tümleç: bu alemde

Dolaylı tümleç: büyük, küçük herkese

Zarf tümleci: hep

Zarf tümleci: çalışırsa

Cümle dışı unsur: evet

5.2. Lâkin onun eli tutmaz, yahut gözü görmezse, / O bir çuval kemik gibi sürüklenir durursa, / Süprütülü kaldırımlar, keskin taşlar, duvarlar / Her gün onu düşürürse, ona yumruk vurursa... / Sorarım ki

Yüklem: sorarım

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: onun eli tutmaz, yahut gözü görmezse

Zarf tümleci: o bir çuval kemik gibi sürüklenir durursa

Zarf tümleci: süprütülü kaldırımlar, keskin taşlar, duvarlar her gün onu düşürürse

Zarf tümleci: ona yumruk vurursa

Cümle dışı unsur: lâkin

Cümle dışı unsur: ki

5.3. bu sakatçık ne iş görür,

Yüklem: ne iş görür

Özne: bu sakatçık

5.4. ne yapar?...

Yüklem: ne yapar

Özne: bu sakatçık (gizli özne)

6. Cümle: Toprak ondan nesi varsa esirger:

Yüklem: esirger

Özne: toprak

Belirtisiz nesne: nesi varsa

Dolaylı tümleç: ondan

7. Cümle: “*Sen değilsin benim için ter döken; / Açlığından her ne olsan, gebersen, / İşte her şey, fakat sana vermem*” der.

Yüklem: der

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “*Sen değilsin benim için ter döken; / Açlığından her ne olsan, gebersen, / İşte her şey, fakat sana vermem*”

8. Cümle:

8.1. *İnsan onu iter,*

Yüklem: iter

Özne: insan

Belirtili nesne: onu

8.2. *kakar,*

Yüklem: kakar

Özne: insan (gizli özne)

8.3. *azarlar;*

Yüklem: azarlar

Özne: insan (gizli özne)

8.4. *Hiç demez ki: “Bu mahluk da insandır, / Bu kalbi de acı sözler sızlatır, / Bunda dahi her ruh gibi bir ruh var.”*

Yüklem: demez ki

Özne: insan (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “*Bu mahluk da insandır, / Bu kalbi de acı sözler sızlatır, / Bunda dahi her ruh gibi bir ruh var.*”

Zarf tümleci: hiç

9. Cümle:

9.1. *On para ver,*

Yüklem: ver

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: on para

9.2. *bir düşmüşe el uzat;*

Yüklem: el uzat

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: bir düşmüşe

10. Cümle: *Sağlamalara: “Yardım!” diyor bir sakat;*

Yüklem: diyor

Özne: bir sakat

Belirtisiz nesne: “Yardım!”

Dolaylı tümleç: sağlamlara

11. Cümle: *Zenginlikten hak istiyor yoksulluk.*

Yüklem: istiyor

Özne: yoksulluk

Belirtisiz nesne: hak

Dolaylı tümleç: zenginlikten

12. Cümle:

12.1. On para ver,

Yüklem: ver

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: on para

12.2. her gün gibi bugün de, / Çörden çöpten bir kulübe önünde / Ah, kim bilir, bekliyor kaç çocuk?...

Yüklem: bilir

Özne: kim

Belirtisiz nesne: her gün gibi bugün de çörden çöpten bir kulübe önünde kaç çocuk bekliyor

Cümle dışı unsur: ah

Tablo 7. On Para Ver cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle	1.	CDU	ZT	B’SİZ N	Y				
	2.	B’Lİ N	Y						
2. Cümle	1.	CDU	Y	DT	ZT				
	2.	Ö	Y						
3. Cümle	1.	Ö	Y						
	2.	Ö	Y						
	3.	Y							
	4.	Ö	Y						
4. Cümle	1.	Ö	Y						
	2.	Y							
	3.	ZT	Y						
5. Cümle	1.	CDU	Ö	DT	DT	B’Lİ N	ZT	ZT	Y

	2.	CDU	ZT	ZT	ZT	ZT	Y	CDU	
	3.	Ö	Y						
	4.	Y							
6. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y				
7. Cümle		B'SİZ N	Y						
8. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	Y					
	2.	Y							
	3.	Y							
	4.	ZT	Y	B'SİZ N					
9. Cümle	1.	B'SİZ N	Y						
	2.	DT	Y						
10. Cümle		DT	B'SİZ N	Y	Ö				
11. Cümle		DT	B'SİZ N	Y	Ö				
12. Cümle	1.	B'SİZ N	Y						
	2.	B'SİZ N	CDU	Ö	Y	B'SİZ N			

8. Kesildi mi Ellerin? Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: — Anne, anne, hişt, hişt!...

Cümle dışı unsur: anne

Cümle dışı unsur: anne

Cümle dışı unsur: hişt

Cümle dışı unsur: hişt

2. Cümle: — O kim(-dir)?

Yüklem: kim

Özne: o

3. Cümle:

3.1. — Benim.

Yüklem: benim

Özne: ben (gizli özne)

3.2. Kalk,

Yüklem: kalk

Özne: sen (gizli özne)

3.3. kalk,

Yüklem: kalk

Özne: sen (gizli özne)

3.4. para ver.

Yüklem: ver

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: para

4. Cümle:

4.1. — Ooh senmişsin,

Yüklem: senmişsin

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ooh

4.2. ödüm koptu...

Yüklem: ödüm koptu

5. Cümle: — Yeri nerde?

Yüklem: nerde

Özne: yeri

6. Cümle:

6.1. Kalk,

Yüklem: kalk

Özne: sen (gizli özne)

6.2. göster!

Yüklem: göster

Özne: sen (gizli özne)

7. Cümle:

7.1. — Çıldırdın mı, çocuk,

Yüklem: çıldırdın mı

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: çocuk

7.2. bende para nerden olacak?

Yüklem: olacak

Özne: para

Dolaylı tümleç: bende

Zarf tümleci: nerden

8. Cümle: *Benim gibi bir dul kadın kimden para alacak?*

Yüklem: alacak

Özne: benim gibi bir dul kadın

Belirtisiz nesne: para

Dolaylı tümleç: kimden

9. Cümle: — *Miras yedin...*

Yüklem: miras yedin

Özne: sen (**gizli özne**)

10. Cümle:

10.1. — *Onu baban sağlığında bitirdi;*

Yüklem: bitirdi

Özne: baban

Belirtili nesne: onu

Zarf tümleci: sağlığında

10.2. Vur patlasın, çal oynasın, şurda burda yedirdi.

Yüklem: yedirdi

Özne: baban (**gizli özne**)

Zarf tümleci: vur patlasın, çal oynasın

Dolaylı tümleç: şurda burda

11. Cümle: *Param olsa el dikişi diker miyim?*

Yüklem: diker miyim

Özne: ben (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: el dikişi

Zarf tümleci: param olsa

12. Cümle: *Böyle ben / Bir kör mumun...*

Eksilteli cümle

13. Cümle: — *O masalı başkasına anlat sen;*

Yüklem: anlat

Özne: sen

Belirtili nesne: o masalı

Dolaylı tümleç: başkasına

14. Cümle:

14.1. *Kalk,*

Yüklem: kalk

Özne: sen (**gizli özne**)

14.2. *para ver!..*

Yüklem: ver

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: para

15. Cümle:

15.1. — *Sarsma oğlum,*

Yüklem: sarsma

Özne: sen (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: oğlum

15.2. *Hak'tan korkun yok mudur?*

Yüklem: yok mudur

Özne: Hak'tan korkun

16. Cümle: *Bir anaya kalkan eli...*

Eksiltili cümle

17. Cümle:

17.1. — *Sus,*

Yüklem: sus

Özne: sen (**gizli özne**)

17.2. *dırlanma...*

Yüklem: dırlanma

Özne: sen (**gizli özne**)

18. Cümle:

18.1. — *Vurma,*

Yüklem: vurma

Özne: sen (**gizli özne**)

18.2. *dur;*

Yüklem: dur

Özne: sen (**gizli özne**)

19. Cümle:

19.1. *Beni dinle,*

Yüklem: dinle

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: beni

19.2. *hangi ana para vermez oğluna?*

Yüklem: vermez

Özne: hangi ana

Belirtisiz nesne: para

Dolaylı tümleç: oğluna

20. Cümle:

20.1. *Vallahi yok,*

Yüklem: yok

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: vallahi

20.2. *olmuş olsa feda olsun yoluna.*

Yüklem: feda olsun

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: olmuş olsa

Dolaylı tümleç: yoluna

21. Cümle:

21.1. — *Kalk diyorum. “Para, para!”*

Yüklem: diyorum

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: kalk

Cümle dışı unsur: “Para, para!”

21.2. *şimdi seni vururum...*

Yüklem: vururum

Özne: ben (gizli özne)

Belirtili nesne: seni

Zarf tümleci: şimdi

22. Cümle: — *Billâhi yok...*

Yüklem: yok

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: billâhi

23. Cümle: *Ah, vuruldum. Aman, aman omuzum.*

Yüklem: vuruldum

Özne: ben (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ah

Cümle dışı unsur: aman

Cümle dışı unsur: aman omuzum

24. Cümle: *Oğul, oğul, beni vuran elin yere döşene!..*

Yüklem: döşene

Özne: beni vuran elin

Dolaylı tümleç: yere

Cümle dışı unsur: oğul

Cümle dışı unsur: oğul

25. Cümle: *Hain evlât, beğendin mi?*

Yüklem: beğendin mi

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: hain evlât

26. Cümle: *Bak ananın haline.*

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: ananın haline

27. Cümle: *Ah, ben senden son vaktimde evlâtlıklar beklerken / Beni böyle al kanların içersine koydun sen!..*

Yüklem: koydun

Özne: sen

Belirtili nesne: beni

Zarf tümleci: ben senden son vaktimde evlâtlıklar beklerken

Dolaylı tümleç: böyle al kanların içersine

Cümle dışı unsur: ah

28. Cümle:

28.1. Ben seninçün doğmuş idim,

Yüklem: doğmuş idim

Özne: ben

Zarf tümleci: seninçün

28.2. ben seninçün yaşardım;

Yüklem: yaşardım

Özne: ben

Zarf tümleci: seninçün

29.1. *Sendin benim her düşüncem,*

Yüklem: sendin

Özne: benim her düşüncem

29.2. *sendin benim her derdim!*

Yüklem: sendin

Özne: benim her derdim

30. Cümle: *Bir parçacık benzin uçsa, bir kerecik: “Of!” desen, / Ne cehennem azapları çeker idim o gün ben.*

Yüklem: çeker idim

Özne: ben

Belirtisiz nesne: ne cehennem azapları

Zarf tümleci: bir parçacık benzin uçsa

Zarf tümleci: bir kerecik “Of!” desen

Zarf tümleci: o gün

31. Cümle: *İşte artık senin için çarpan yürek duruyor,*

Yüklem: duruyor

Özne: senin için çarpan yürek

Zarf tümleci: artık

Cümle dışı unsur: işte

32. Cümle:

32.1. *Ağlayan göz kapanıyor,*

Yüklem: kapanıyor

Özne: ağlayan göz

32.2. *gülen dudak kuruyor,*

Yüklem: kuruyor

Özne: gülen dudak

33.1. *Çalışan el uyuşuyor;*

Yüklem: uyuşuyor

Özne: çalışan el

33.2. *rahat olsun her yerin!..*

Yüklem: rahat olsun

Özne: her yerin

34. Cümle:

34.1. *Kim derdi ki,*

Yüklem: derdi

Özne: kim

Cümle dışı unsur: ki

34.2. *o koynumda büyüttüğüm ellerin / Benim şu ak, şu kınalı saçlarımdan tutarak / Acımadan, titremeden bana bıçak vuracak?..*

Yüklem: bıçak vuracak

Özne: o koynumda büyüttüğüm ellerin

Zarf tümleci: benim şu ak, kınalı saçlarımdan tutarak

Zarf tümleci: acımadan

Zarf tümleci: titremeden

Dolaylı tümleş: bana

35. Cümle: *Bu ne yürek(-tir)?*

Yüklem: ne yürek

Özne: bu

36. Cümle: *Para için insanlıktan geçiyor;*

Yüklem: geçiyor

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: para için

Dolaylı tümleş: insanlıktan

37. Cümle:

37.1. *Bu ne alçak susayış(-tır) ki*

Yüklem: ne alçak susayış

Özne: bu

Cümle dışı unsur: ki

37.2. *ana kanı içiyor!*

Yüklem: içiyor

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ana kanı

38. Cümle: *Seni böyle kimler etti, kanlı cellât, canavar?..*

Yüklem: etti

Özne: kimler

Belirtili nesne: seni

Belirtisiz nesne: kanlı cellât

Belirtisiz nesne: canavar

Zarf tümleci: böyle

39. Cümle: *Hayır hayır, onlarda da senden pek çok duygu var:*

Yüklem: var

Özne: senden pek çok duygu

Dolaylı tümleç: onlarda da

Cümle dışı unsur: hayır hayır

40. Cümle: *Senin elin, bir cellâdın bıçağından duygusuz(-dur);*

Yüklem: duygusuz

Özne: senin elin

Dolaylı tümleç: bir celladın bıçağından

41. Cümle: *Senin elin, bir kaplanın tırnağından duygusuz(-dur);*

Yüklem: duygusuz

Özne: senin elin

Dolaylı tümleç: bir kaplanın tırnağından

42. Cümle: *Senin elin, kan kökücü her bir şeyden haindir.*

Yüklem: haindir

Özne: senin elin

Dolaylı tümleç: kan kökücü her bir şeyden

43. Cümle: *Ah, bir cellât senin gibi kanlıları gebertir;*

Yüklem: gebertir

Özne: bir cellât

Belirtili nesne: senin gibi kanlıları

Cümle dışı unsur: ah

44. Cümle: *Bir kaplan da anasından başkasını pençeler.*

Yüklem: pençeler

Özne: bir kaplan da

Belirtili nesne: anasından başkasını

45. Cümle: *Haram olsun, o uykusuz bıraktığın geceler;*

Yüklem: haram olsun

Özne: o uykusuz bıraktığın geceler

46. Cümle: *Bugüne dek emeklerim dursun iki gözüne;*

Yüklem: dursun

Özne: bugüne dek emeklerim

Dolaylı tümleç: iki gözüne

47. Cümle: *Kan yerine irin olsun emdiklerin!...*

Yüklem: olsun

Özne: emdiklerin

Belirtisiz nesne: kan yerine irin

48. Cümle: *O kan ne(-dir)?..*

Yüklem: ne

Özne: o kan

49. Cümle: *O damlayan kimin kanı(-dır), avucunun içinden?..*

Yüklem: kimin kanı

Özne: avucunun içinden o damlayan

50. Cümle: *Yoksa beni vurur iken, bana bıçak saplarken / Kesildi mi ellerin?..*

Yüklem: kesildi mi

Özne: ellerin

Zarf tümleci: beni vurur iken

Zarf tümleci: bana bıçak saplarken

Cümle dışı unsur: yoksa

51. Cümle:

51.1. *Of, sızlıyor omuz başım,*

Yüklem: sızlıyor

Özne: omuz başım

Cümle dışı unsur: of

51.2. *yaralarım pek derin(-dir)!*

Yüklem: pek derin

Özne: yaralarım

52. Cümle:

52.1. *Kaç buradan,*

Yüklem: kaç

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: buradan

52.2. *seni şimdi gelip burda tutarlar;*

Yüklem: tutarlar

Özne: onlar (**gizli özne**)

Belirtili nesne: seni

Zarf tümleci: şimdi

Zarf tümleci: gelip

Dolaylı tümleç: burda

52.3. *Zincir vurup o karanlık zindanlara atarlar;*

Yüklem: atarlar

Özne: onlar (gizli özne)

Zarf tümleci: zincir vurup

Dolaylı tümleç: o karanlık zindanlara

53. Cümle: Kaç buradan kuş gibi!

Yüklem: kaç

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: buradan

Zarf tümleci: kuş gibi

54. Cümle:

54.1. Ben kanımı helâl ettim,

Yüklem: helâl ettim

Özne: ben

Belirtili nesne: kanımı

54.2. sen de affet ya Rabbi!...

Yüklem: affet

Özne: sen de

Cümle dışı unsur: ya Rabbi

Tablo 8. Kesildi mi Ellerin? cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		CDU	CDU	CDU	CDU		
2. Cümle		Ö	Y				
3. Cümle	1.	Y					
	2.	Y					
	3.	Y					
	4.	B'SİZ N	Y				
4. Cümle	1.	CDU	Y				
	2.	Y					
5. Cümle		Ö	Y				
6. Cümle	1.	Y					
	2.	Y					
7. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	DT	Ö	ZT	Y		
8. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y		

9. Cümle		Y					
10. Cümle	1.	B'Lİ N	Ö	ZT	Y		
	2.	ZT	DT	Y			
11. Cümle		ZT	B'SİZ N	Y			
12. Cümle		CDU					
13. Cümle		B'Lİ N	DT	Y	Ö		
14. Cümle	1.	Y					
	2.	B'SİZ N	Y				
15. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	Y				
16. Cümle		CDU					
17. Cümle	1.	Y					
	2.	Y					
18. Cümle	1.	Y					
	2.	Y					
19. Cümle	1.	B'Lİ N	Y				
	2.	Ö	B'SİZ N	Y	DT		
20. Cümle	1.	CDU	Y				
	2.	ZT	Y	DT			
21. Cümle	1.	B'SİZ N	Y	CDU			
	2.	ZT	B'Lİ N	Y			
22. Cümle		CDU	Y				
23. Cümle		CDU	Y	CDU	CDU		
24. Cümle		CDU	CDU	Ö	DT	Y	
25. Cümle		CDU	Y				
26. Cümle		Y	DT				
27. Cümle		CDU	ZT	B'Lİ N	DT	Y	Ö
28. Cümle	1.	Ö	ZT	Y			

	2.	Ö	ZT	Y			
29. Cümle	1.	Y	Ö				
	2.	Y	Ö				
30. Cümle		ZT	ZT	B'SİZ N	Y	ZT	Ö
31. Cümle		CDU	ZT	Ö	Y		
32. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Ö	Y				
33. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Ö	Y				
34. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	Ö	ZT	ZT	ZT	DT	Y
35. Cümle		Ö	Y				
36. Cümle		ZT	DT	Y			
37. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	B'SİZ N	Y				
38. Cümle		B'Lİ N	ZT	Ö	Y	B'SİZ N	B'SİZ N
39. Cümle		CDU	DT	Ö	Y		
40. Cümle		Ö	DT	Y			
41. Cümle		Ö	DT	Y			
42. Cümle		Ö	DT	Y			
43. Cümle		CDU	Ö	B'Lİ N	Y		
44. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y			
45. Cümle		Y	Ö				
46. Cümle		Ö	Y	DT			
47. Cümle		B'SİZ N	Y	Ö			
48. Cümle		Ö	Y				
49. Cümle		Ö	Y	Ö			
50. Cümle		CDU	ZT	ZT	Y	Ö	
51. Cümle	1.	CDU	Y	Ö			

	2.	Ö	Y				
52. Cümle	1.	Y	DT				
	2.	B'Lİ N	ZT	ZT	DT	Y	
	3.	ZT	DT	Y			
53. Cümle		Y	DT	ZT			
54. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	Y			
	2.	Ö	Y	CDU			

9. Zavallı Kayıkçı Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Şu kayıkçı, kötü yerde yakalanmış boraya;*

Yüklem: yakalanmış

Özne: şu kayıkçı

Dolaylı tümleç: kötü yerde

Dolaylı tümleç: boraya

2. Cümle:

2.1. O, şu sığın önlerinde, epey vakitten beri / Dalgalarla dövüşüyor,

Yüklem: dövüşüyor

Özne: o

Dolaylı tümleç: şu sığın önlerinde

Zarf tümleci: epey vakitten beri

Zarf tümleci: dalgalarla

2.2. gelemiyor ileri.

Yüklem: gelemiyor

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: ileri

3. Cümle:

3.1. Yazık(-tır),

Yüklem: yazık

3.2. yazık(-tır), kendisini atamazsa karaya.

Yüklem: yazık

Zarf tümleci: kendisini atamazsa karaya

4. Cümle: *Bu gecedan başlayarak bir ev halkı bunalır;*

Yüklem: bunalır

Özne: bir ev halkı

Zarf tümleci: bu gecedен başlayarak

5. Cümle: *Kuru toprak üzerinde beş altı can aç kalır.*

Yüklem: aç kalır

Özne: beş altı can

Dolaylı tümleç: kuru toprak üzerinde

6. Cümle: *Batı yeli, su yüzünü altüst eden bu çılgın, / Yılan gibi ısıklarla ağı gibi esiyor.*

Yüklem: esiyor

Özne: batı yeli

Zarf tümleci: yılan gibi ısıklarla

Zarf tümleci: ağı gibi

Cümle dışı unsur: su yüzünü altüst eden bu çılgın

7. Cümle: *Koca koca vapurların yollarını kesiyor.*

Yüklem: kesiyor

Özne: o (gizli özne)

Belirtili nesne: koca koca vapurların yollarını

8. Cümle:

8.1. *O kayığın atıldığı bir yosunlu taşlığın / Açığında dalgacıklar büyüyor,*

Yüklem: büyüyor

Özne: dalgacıklar

Dolaylı tümleç: o kayığın atıldığı bir yosunlu taşlığın açığında

8.2. *Şahlanarak gökyüzünden uçan kuşu kapıyor,*

Yüklem: kapıyor

Özne: dalgacıklar (gizli özne)

Belirtili nesne: gökyüzünden uçan kuşu

Zarf tümleci: şahlanarak

8.3. *Uğrağına ne gelirse dövüyor,*

Yüklem: dövüyor

Özne: dalgacıklar (gizli özne)

Zarf tümleci: uğrağına ne gelirse

8.4. *Uğuldaya uğuldaya kıyılara çarpıyor.*

Yüklem: çarpıyor

Özne: dalgacıklar (gizli özne)

Zarf tümleci: uğuldaya uğuldaya

Dolaylı tümleç: kıyılara

9. Cümle: *Babacığım, Tufan olsa şu şimdiki fırtına, / Sen Nuh gibi gönül bağla, merhametli Tanrı'na.*

Yüklem: gönül bağla

Özne: sen

Zarf tümleci: şu şimdiki fırtına Tufan olsa

Zarf tümleci: Nuh gibi

Dolaylı tümleç: merhametli Tanrı'na

Cümle dışı unsur: babacığım

10. Cümle: *Ancak, sen de biraz daha kuvvetini al ele;*

Yüklem: kuvvetini al

Özne: sen de

Zarf tümleci: ancak

Zarf tümleci: biraz daha

Dolaylı tümleç: ele

11. Cümle:

11.1. İşte, işte, uzak değil;

Yüklem: uzak değil

Özne: iskele (gizli özne)

Cümle dışı unsur: işte

Cümle dışı unsur: işte

11.2. yüz adım yok iskele.

Yüklem: yüz adım yok

Özne: iskele

12. Cümle:

12.1. Biçarede renk kalmamış,

Yüklem: kalmamış

Özne: renk

Dolaylı tümleç: biçarede

12.2. ak pak olmuş bet beniz,

Yüklem: olmuş

Özne: bet beniz

Belirtisiz nesne: ak pak

12.3. Can çekilmiş,

Yüklem: çekilmiş

Özne: can

12.4. kuvvet bitmiş,

Yüklem: bitmiş

Özne: kuvvet

12.5. *buz kesilmiş el, ayak.*

Yüklem: buz kesilmiş

Özne: el

Özne: ayak

13. Cümle:

13.1. *Vah zavallı! kürekleri tutamıyor,*

Yüklem: tutamıyor

Özne: o (gizli özne)

Belirtili nesne: kürekleri

Cümle dışı unsur: vah zavallı

13.2. *atacak.*

Yüklem: atacak

Özne: o (gizli özne)

14. Cümle:

14.1. *Ah, bütün gün insanları çekip yutan şu deniz / Buna dahi ne bir baba, ne de zayıf diyecek;*

Yüklem: diyecek

Özne: bütün gün insanları çekip yutan şu deniz

Dolaylı tümleç: buna dahi

Belirtisiz nesne: ne bir baba

Belirtisiz nesne: ne de zayıf

Cümle dışı unsur: ah

14.2. *Sefilciği haykırttıra haykırttıra yiyecek!*

Yüklem: yiyecek

Özne: bütün gün insanları çekip yutan şu deniz (gizli özne)

Belirtili nesne: sefilciği

Zarf tümleci: haykırttıra haykırttıra

15. Cümle: *Hain deniz, o büsbütün azgınlaşan canavar, / Bu kayığın üstüne de birkaç dalga atıyor;*

Yüklem: atıyor

Özne: hain deniz

Belirtisiz nesne: birkaç dalga

Dolaylı tümleç: bu kayığın üstüne de

Cümle dışı unsur: o büsbütün azgınlaşan canavar

16. Cümle:

16.1. *Artık kayık çalkanmıyor,*

Yüklem: çalkanmıyor

Özne: kayık

Zarf tümleci: artık

16.2. *suya doğru batıyor.*

Yüklem: batıyor

Özne: kayık (gizli özne)

Zarf tümleci: suya doğru

17. Cümle: *İçindeki bahtsız insan, o altmışlık ihtiyar / Kürekleri bırakarak elinden / Kıyılara: “Can kurtarın!” diyer feryat ediyor.*

Yüklem: feryat ediyor

Özne: içindeki bahtsız insan

Özne: o altmışlık ihtiyar

Zarf tümleci: kürekleri bırakarak elinden

Zarf tümleci: “Can kurtarın!” diyer

Dolaylı tümleç: kıyılara

18. Cümle:

18.1. *Sular onun vücudunu çekerken / Boğuk boğuk haykırıyor,*

Yüklem: haykırıyor

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: sular onun vücudunu çekerken

Zarf tümleci: boğuk boğuk

18.2. *dibe doğru gidiyor!...*

Yüklem: gidiyor

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: dibe doğru

19. Cümle: *Kanlı mahluk, senin her gün kemirdiğin topraklar / İçersinde birçok insan kemiğiyle eti var.*

Yüklem: var

Özne: birçok insan kemiğiyle eti

Dolaylı tümleç: senin her gün kemirdiğin topraklar içersinde

Cümle dışı unsur: kanlı mahluk

20. Cümle: *Sen mideni bunlar ile doyururken, beslerken / Ne çıkacak şuncağızın vücudunu yemekten?...*

Yüklem: çıkacak

Özne: ne

Zarf tümleci: sen mideni bunlar ile doyururken, beslerken

Dolaylı tümleç: şuncağızın vücudunu yemekten

21. Cümle: — *Ey kardeşler! borç değil mi herkese, / Kulak vermek, yardım etmek şu sese?...*

Yüklem: borç değil mi

Özne: şu sese kulak vermek, yardım etmek

Dolaylı tümleç: herkese

Cümle dışı unsur: ey kardeşler

22. Cümle:

22.1. — *Hava çok sert(-tir),*

Yüklem: çok sert

Özne: hava

22.2. *ağu gibi esiyor;*

Yüklem: esiyor

Özne: hava (**gizli özne**)

Zarf tümleci: ağuş gibi

22.3. *Vapurların yollarını kesiyor!...*

Yüklem: kesiyor

Özne: hava (**gizli özne**)

Belirtili nesne: vapurların yollarını

Tablo 9. Zavallı Kayıkçı cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Ö	DT	Y	DT		
2. Cümle	1.	Ö	DT	ZT	ZT	Y	
	2.	Y	ZT				
3. Cümle	1.	Y					
	2.	Y	ZT				
4. Cümle		ZT	Ö	Y			
5. Cümle		DT	Ö	Y			
6. Cümle		Ö	CDU	ZT	ZT	Y	
7. Cümle		B'Lİ N	Y				
8. Cümle	1.	DT	Ö	Y			
	2.	ZT	B'Lİ N	Y			
	3.	ZT	Y				
	4.	ZT	DT	Y			

9. Cümle		CDU	ZT	Ö	ZT	Y	DT
10. Cümle		ZT	Ö	ZT	Y	DT	
11. Cümle	1.	CDU	CDU	Y			
	2.	Y	Ö				
12. Cümle	1.	DT	Ö	Y			
	2.	B'SİZ N	Y	Ö			
	3.	Ö	Y				
	4.	Ö	Y				
	5.	Y	Ö	Ö			
13. Cümle	1.	CDU	B'Lİ N	Y			
	2.	Y					
14. Cümle	1.	CDU	Ö	DT	B'SİZ N	B'SİZ N	Y
	2.	B'Lİ N	ZT	Y			
15. Cümle		Ö	CDU	DT	B'SİZ N	Y	
16. Cümle	1.	ZT	Ö	Y			
	2.	ZT	Y				
17. Cümle		Ö	Ö	ZT	DT	ZT	Y
18. Cümle	1.	ZT	ZT	Y			
	2.	ZT	Y				
19. Cümle		CDU	DT	Ö	Y		
20. Cümle		ZT	Ö	Y	DT		
21. Cümle		CDU	Y	DT	Ö		
22. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	ZT	Y				
	3.	B'Lİ N	Y				

10. Çiçekçiğim Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Demiştım ki: "Oh bu yerde kendisiyçın yok korku. / Artık onu ne hayvan yer, ne de böcek yaralar."*

Yüklem: demiştım ki

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “Oh bu yerde kendisiyiçin yok korku. / Artık onu ne hayvan yer, ne de böcek yaralar.”

2. Cümle:

2.1. Bugün baktım:

Yüklem: baktım

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: bugün

2.2. Beniz soluk(-tur),

Yüklem: soluk

Özne: beniz

2.3. sarımtırak(-tır) yapraklar...

Yüklem: sarımtırak

Özne: yapraklar

3. Cümle: *Uçup gitmiş o güzellik, o pembelik, o koku.*

Yüklem: gitmiş

Özne: o güzellik

Özne: o pembelik

Özne: o koku

Zarf tümleci: uçup

4. Cümle:

4.1. Evet, evet, dün sabahtı,

Yüklem: dün sabahtı

Cümle dışı unsur: evet

Cümle dışı unsur: evet

4.2. çiçekliğin içinden / Baygın baygın bakınırdı,

Yüklem: bakınırdı

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: çiçekliğin içinden

Zarf tümleci: baygın baygın

4.3. ölgün ölgün gülerdi.

Yüklem: gülerdi

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: ölgün ölgün

5. Cümle: *Ah ben onda bir berecik görmemeyi isterken / Zavallıya ben vermişim öldürücü bir derdi.*

Yüklem: vermişim

Özne: ben

Belirtili nesne: öldürücü bir derdi

Dolaylı tümleç: zavallıya

Zarf tümleci: ben onda bir berecik görmemeyi isterken

Cümle dışı unsur: ah

6. Cümle:

6.1. *Şu çiçekler, genç kızların başlarına takılsa, / Öksüz gibi okşanılsa, alil gibi bakılsa / Onlar yine içleniyor;*

Yüklem: içleniyor

Özne: şu çiçekler

Özne: onlar

Zarf tümleci: genç kızların başına takılsa

Zarf tümleci: öksüz gibi okşanılsa

Zarf tümleci: alil gibi bakılsa

Zarf tümleci: yine

6.2. *böyle çabuk soluyor.*

Yüklem: soluyor

Özne: şu çiçekler (**gizli özne**)

Zarf tümleci: böyle çabuk

7. Cümle:

7.1. *Sakın sizler, ayırmayın;*

Yüklem: ayırmayın

Özne: sizler

Zarf tümleci: sakın

7.2. *bir çiçeği bir toprak, / Tetiştği aziz bir yer üzerinden ayırmak / İşte böyle azap veren zalim bir iş oluyor!...*

Yüklem: oluyor

Özne: bir çiçeği bir toprak, tetiştği aziz bir yer üzerinden ayırmak

Belirtisiz nesne: böyle azap veren zalim bir iş

Cümle dışı unsur: işte

Tablo 10. Çiçekçiğim cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Y	B'SİZ N					
2. Cümle	1.	ZT	Y					

	2.	Ö	Y					
	3.	Y	Ö					
3. Cümle		ZT	Y	Ö	Ö	Ö		
4. Cümle	1.	CDU	CDU	Y				
	2.	DT	ZT	Y				
	3.	ZT	Y					
5. Cümle		CDU	ZT	DT	Ö	Y	B'Lİ N	
6. Cümle	1.	Ö	ZT	ZT	ZT	Ö	ZT	Y
	2.	ZT	Y					
7. Cümle	1.	ZT	Ö	Y				
	2.	Ö	CDU	B'SİZ N	Y			

11. Bırak Şu Kuşçağızı Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. Bırak

Yüklem: bırak

Özne: sen (gizli özne)

1.2. konsun,

Yüklem: konsun

Özne: o (gizli özne)

1.3. şu koskoca ormanlığın içinden / Biçareye bir dikenli kara çalı çok mudur?

Yüklem: çok mudur

Özne: şu koskoca ormanlığın içinden bir dikenli kara çalı

Dolaylı tümleç: biçareye

2. Cümle: O da tıpkı sizin gibi bir kanunla yaşarken / Yeryüzünde onun da bir küçük hakkı yok mudur?

Yüklem: yok mudur

Özne: onun da bir küçük hakkı

Zarf tümlecisi: o da tıpkı sizin gibi bir kanunla yaşarken

Dolaylı tümleç: yeryüzünde

3. Cümle:

3.1. Bırak

Yüklem: bırak

Özne: sen (gizli özne)

3.2. ötsün,

Yüklem: ötsün

Özne: o (gizli özne)

3.3. madameki hep yuvalar bir yerde(-dir)

Yüklem: bir yerde

Özne: yuvalar

Zarf tümleci: hep

Cümle dışı unsur: madameki

4. Cümle: *Bu sevimli ruh da sizin hemşerinizi sayılır.*

Yüklem: sayılır

Özne: bu sevimli ruh da

Belirtisiz nesne: sizin hemşerinizi

5. Cümle: *Madameki dökülecek bir derdi var içerde,*

Yüklem: var

Özne: dökülecek bir derdi

Dolaylı tümleç: içerde

Cümle dışı unsur: madameki

6. Cümle: *Bu acıklı ses de sizin bir şi'rinizi sayılır.*

Yüklem: sayılır

Özne: bu acıklı ses de

Belirtisiz nesne: sizin bir şi'rinizi

7. Cümle:

7.1. Bırak

Yüklem: bırak

Özne: sen (gizli özne)

7.2. uçsun ufuklara...

Yüklem: uçsun

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: ufuklara

8. Cümle: *O ne(-dir)?*

Yüklem: ne

Özne: o

9. Cümle:

9.1. Düştü,

Yüklem: düştü

Özne: o (gizli özne)

9.2. yaralı(-dır)!...

Yüklem: yaralı

Özne: o (gizli özne)

10. Cümle:

10.1. Aman tırnak değmesin,

Yüklem: değmesin

Özne: tırnak

Cümle dışı unsur: aman

10.2. çırpınmasın zavallı;

Yüklem: çırpınmasın

Özne: zavallı

11. Cümle: Yarasını kanatmak hayatını bitirir.

Yüklem: bitirir

Özne: yarasını kanatmak

Belirtili nesne: hayatını

12. Cümle:

12.1. Bırak,

Yüklem: bırak

Özne: sen (gizli özne)

12.2. bir gün senin de pencerede cıvıldar;

Yüklem: cıvıldar

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: bir gün

Dolaylı tümleç: senin de pencerede

12.3. Üzerine doğacak bir şafağı selâmlar;

Yüklem: selâmlar

Özne: o (gizli özne)

Belirtili nesne: üzerine doğacak bir şafağı

12.4. Sana pembe baharın müjdesini getirir!...

Yüklem: getirir

Özne: o (gizli özne)

Belirtili nesne: pembe baharın müjdesini

Dolaylı tümleç: sana

Tablo 11. Bırak Şu Kuşçağızı cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	Y			
	2.	Y			
	3.	Ö	DT	Ö	Y
2. Cümle		ZT	DT	Ö	Y
3. Cümle	1.	Y			
	2.	Y			
	3.	CDU	ZT	Ö	Y
4. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y	
5. Cümle		CDU	Ö	Y	DT
6. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y	
7. Cümle	1.	Y			
	2.	Y	DT		
8. Cümle		Ö	Y		
9. Cümle	1.	Y			
	2.	Y			
10. Cümle	1.	CDU	Ö	Y	
	2.	Y	Ö		
11. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y	
12. Cümle	1.	Y			
	2.	ZT	DT	Y	
	3.	B'Lİ N	Y		
	4.	DT	B'Lİ N	Y	

12. Bıçaksız Katiller Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Diyorlar ki: “Bak, şu katil, insan değil, canavar; / Bir masumu kaplan gibi parçaladı o alçak. / Madameki kan dökene ceza veren kanun var; / Bu hain de elbet bir gün ettiğini bulacak!...”*

Yüklem: diyorlar ki

Özne: onlar (gizli özne)

Belirtisiz nesne: *“Bak, şu katil, insan değil, canavar; / Bir masumu kaplan gibi parçaladı o alçak. / Madameki kan dökene ceza veren kanun var; / Bu hain de elbet bir gün ettiğini bulacak!...”*

2. Cümle: *Lâkin neden zindan, zincir, satır, her şey bunlara(-dır)?*

Yüklem: bunlara

Özne: zindan

Özne: zincir

Özne: satır

Özne: her şey

Zarf tümleci: neden

Cümle dışı unsur: lâkin

3. Cümle: *İçimizde katil olan bunlar mıdır yalnız?...*

Yüklem: bunlar mıdır

Özne: içimizde katil olan

Zarf tümleci: yalnız

4. Cümle: *Her ölenin gövdesinde bulunur mu bir yara?*

Yüklem: bulunur mu

Özne: bir yara

Dolaylı tümleç: her ölenin gövdesinde

5. Cümle: *İnsanoğlu, cinayetler yapmıyor mu bıçaksız?...*

Yüklem: yapmıyor mu

Özne: insanoğlu

Belirtisiz nesne: bıçaksız cinayetler

6. Cümle: *İşte size bir çocuk ki, sürünüyor sokakta;*

Yüklem: sürünüyor

Özne: bir çocuk

Dolaylı tümleç: sokakta

Cümle dışı unsur: işte size

Cümle dışı unsur: ki

7. Cümle: *İşte size bir kadın ki, iniliyor yatakta;*

Yüklem: iniliyor

Özne: bir kadın

Dolaylı tümleç: yatakta

Cümle dışı unsur: işte size

Cümle dışı unsur: ki

8. Cümle:

8.1. Bakın,

Yüklem: bakın

Özne: siz (gizli özne)

8.2. bunlar bıçaklarla ölenlerden daha çok(-tur)!...

Yüklem: daha çok

Özne: bunlar

Dolaylı tümleç: bıçaklarla ölenlerden

9. Cümle: *Zavallılar, şu hayattan bir küçük tat almadan / Ağlayarak, inleyerek gidiyorlar dünyadan...*

Yüklem: gidiyorlar

Özne: zavallılar

Zarf tümleci: şu hayattan bir küçük tat almadan

Zarf tümleci: ağlayarak

Zarf tümleci: inleyerek

Dolaylı tümleç: dünyadan

10. Cümle: *Ya ne için bu bıçaksız katillere bir şey yok(-tur)?...*

Yüklem: yok

Özne: bir şey

Zarf tümleci: ne için

Dolaylı tümleç: bu bıçaksız katillere

Cümle dışı unsur: ya

Tablo 12. Bıçaksız Katiller cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		Y	B'SİZ N					
2. Cümle		CDU	ZT	Ö	Ö	Ö	Ö	Y
3. Cümle		Ö	Y	ZT				
4. Cümle		DT	Y	Ö				
5. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y	B'SİZ N			
6. Cümle		CDU	Ö	CDU	Y	DT		
7. Cümle		CDU	Ö	CDU.	Y	DT		
8. Cümle	1.	Y						
	2.	Ö	DT	Y				
9. Cümle		Ö	ZT	ZT	ZT	Y	DT	
10. Cümle		CDU	ZT	DT	Ö	Y		

13. İssız Ev Cümlelın Ögeleri

1. Cümle:

1.1. *Acep řu ev neden böyle ıssız(-dır),*

Yüklem: böyle ıssız

Özne: řu ev

Zarf tümleci: acep

Zarf tümleci: neden

1.2. *sönük(-tür),*

Yüklem: sönük

Özne: řu ev (gizli özne)

1.3. *karanlık(-tır)?*

Yüklem: karanlık

Özne: řu ev (gizli özne)

2. Cümle:

2.1. *Bak*

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

2.2. *içinde ne bir mum var,*

Yüklem: var

Özne: ne bir mum

Dolaylı tümleç: içinde

2.3. *ne bir çocuk sesi var.*

Yüklem: var

Özne: ne bir çocuk sesi

3. Cümle: *Kapısında bir aç toprak, bacasında viranlık;*

Eksiltili cümle

4. Cümle: *Nerde ise temeline tüneyecek baykuřlar!...*

Yüklem: tüneyecek

Özne: baykuřlar

Zarf tümleci: nerede ise

Dolaylı tümleç: temeline

5. Cümle: *Eğer bura bir ölüye mezar dahi olsaydı, / Yine onun eşiğinde ayak izi olurdu.*

Yüklem: olurdu

Özne: ayak izi

Zarf tümleci: eğer bura bir ölüye mezar dahi olsaydı

Zarf tümleci: yine

Dolaylı tümleş: onun eşiğinde

6. Cümle: *Zira ana kucağında bıraktığı evlâdı / Bir gün baba mezarını arayarak bulurdu.*

Yüklem: bulurdu

Özne: ana kucağında bıraktığı evlâdı

Belirtili nesne: baba mezarını

Zarf tümleci: arayarak

Zarf tümleci: bir gün

Cümle dışı unsur: zira

7. Cümle: *Ah, ne olur şimdi şurdan biri çıksa, ses verse, / Bana büyük, görülmemiş bir keramet gösterse...*

/ Ben bu şeye şu dik başlı felsefemle inansam.

Yüklem: olur

Özne: ne

Zarf tümleci: şimdi

Zarf tümleci: şurdan biri çıksa, ses verse

Zarf tümleci: bana büyük, görülmemiş bir keramet gösterse

Zarf tümleci: ben bu şeye şu dik başlı felsefemle inansam.

Cümle dışı unsur: ah

8. Cümle: *Evet, ruhum hayat sesi, insan sesi dinlese, / Hatta o ses feryat olsa, acı acı inlese...*

Eksiltili cümle

9. Cümle: *Ben bu hale şu yaralı yüreğimle katlansam!...*

Eksiltili cümle

Tablo 13. Issız Ev cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle	1.	ZT	Ö	ZT	Y			
	2.	Y						
	3.	Y						
2. Cümle	1.	Y						
	2.	DT	Ö	Y				
	3.	Ö	Y					
3. Cümle		CDU						
4. Cümle		ZT	DT	Y	Ö			

5. Cümle		ZT	ZT	DT	Ö	Y		
6. Cümle		CDU	Ö	ZT	B'LI N	ZT	Y	
7. Cümle		CDU	Ö	Y	ZT	ZT	ZT	ZT
8. Cümle		CDU						
9. Cümle		CDU						

14. Çekiç Altında Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Ey toprağın işkenceye dayanıklı madeni!*

Cümle dışı unsur: ey toprağın işkenceye dayanıklı madeni

2. Cümle: *Senin külçen şu granit taşlarından sert iken / Niçin hafif bir vuruşla inliyorsun böyle sen?*

Yüklem: inliyorsun

Özne: sen

Zarf tümleci: senin külçen şu granit taşlarından sert iken

Zarf tümleci: niçin

Zarf tümleci: hafif bir vuruşla

Zarf tümleci: böyle

3. Cümle:

3.1. Bak,

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

3.2. şu altın, senin gibi çıkarmıyor sesini;

Yüklem: çıkarmıyor

Özne: şu altın

Belirtili nesne: sesini

Zarf tümleci: senin gibi

4. Cümle: *Onun sesi bir dertli ses, bir inilti değildir;*

Yüklem: bir dertli ses, bir inilti değildir

Özne: onun sesi

5. Cümle:

5.1. Ah, halbuki örsünüz bir(-dir),

Yüklem: bir

Özne: örsünüz

Cümle dışı unsur: ah

Cümle dışı unsur: halbuki

5.2. *sizi döven çekiç bir(-dir).*

Yüklem: bir

Özne: sizi döven çekiç

6. Cümle:

6.1. — *Benim sesim ağlar,*

Yüklem: ağlar

Özne: benim sesim

6.2. *inler,*

Yüklem: inler

Özne: benim sesim (**gizli özne**)

6.3. *yürekleri titretir.*

Yüklem: titretir

Özne: benim sesim (**gizli özne**)

Belirtili nesne: yürekleri

7. Cümle:

7.1. *Zira beni döven çekiç benim kendi cinsimden(-dir);*

Yüklem: benim kendi cinsimden

Özne: beni döven çekiç

Cümle dışı unsur: zira

7.2. *Altın için bir yabancı(-dır),*

Yüklem: altın için bir yabancı

Özne: beni döven çekiç (**gizli özne**)

7.3. *başka cinsten bir maden(-dir).*

Yüklem: başka cinsten bir maden

Özne: beni döven çekiç (**gizli özne**)

8. Cümle: *Çekiç bana bir unulmaz yara açan bir eldir;*

Yüklem: bir unulmaz yara açan bir eldir

Özne: çekiç

Dolaylı tümleç: bana

9. Cümle:

9.1. *Bilmez misin*

Yüklem: bilmez misin

Özne: sen (**gizli özne**)

9.2. *yâr eliyle incitilen gönüller / Çok zamanlar sızlayıcı yaralarla ah eyler!...*

Yüklem: ah eyler

Özne: yâr eliyle incitilen gönüller

Zarf tümlecisi: çok zamanlar

Zarf tümlecisi: sızlayıcı yaralarla

Tablo 14. Çekiç Altında cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		CDU					
2. Cümle		ZT	ZT	ZT	Y	ZT	Ö
3. Cümle	1.	Y					
	2.	Ö	ZT	Y	B'Lİ N		
4. Cümle		Ö	Y				
5. Cümle	1.	CDU	CDU	Ö	Y		
	2.	Ö	Y				
6. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Y					
	3.	B'Lİ N	Y				
7. Cümle	1.	CDU	Ö	Y			
	2.	Y					
	3.	Y					
8. Cümle		Ö	DT	Y			
9. Cümle	1.	Y					
	2.	Ö	ZT	ZT	Y		

15. Beşiğin Önünde Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: — Ağlamıyor...

Yüklem: ağlamıyor

Özne: o (gizli özne)

2. Cümle:

2.1. — Merak etme,

Yüklem: merak etme

Özne: sen (gizli özne)

2.2. uzun sürmez,

Yüklem: sürmez

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: uzun

2.3. çok ağlar;

Yüklem: ağlar

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: çok

3. Cümle:

3.1. Vakt olur ki

Yüklem: olur

Özne: vakt

Cümle dışı unsur: ki

3.2. ağlamaktan ömrü, günü kararır;

Yüklem: kararır

Özne: ömrü

Özne: günü

Dolaylı tümleç: ağlamaktan

4. Cümle:

4.1. Elâ gözler içe kaçar,

Yüklem: kaçar

Özne: elâ gözler

Dolaylı tümleç: içe

4.2. gül yanaklar sararır,

Yüklem: sararır

Özne: gül yanaklar

5. Cümle:

5.1. Şakaklardan kemik fırlar,

Yüklem: fırlar

Özne: kemik

Dolaylı tümleç: şakaklardan

5.2. tombul eller zayıflar.

Yüklem: zayıflar

Özne: tombul eller

6. Cümle: Sen dersin ki: "İnsan neden göz yaşları dökcek?"

Yüklem: dersin ki

Özne: sen

Belirtisiz nesne: “İnsan neden göz yaşları dökcek?”

7. Cümle:

7.1. Bak,

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

7.2. tabiat her bucaktan gülmededir yüzlere;

Yüklem: gülmededir

Özne: tabiat

Dolaylı tümleç: her bucaktan

Dolaylı tümleç: yüzlere

8. Cümle:

8.1. Bak,

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

8.2. ne parlak güzellikler serpilmiştir her yere;

Yüklem: serpilmiştir

Özne: ne parlak güzellikler

Dolaylı tümleç: her yere

9. Cümle:

9.1. Bak,

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

9.2. her bir şey sevimli(-dir),

Yüklem: sevimli

Özne: her bir şey

9.3. hoş(-tur);

Yüklem: hoş

Özne: her bir şey (**gizli özne**)

9.4. oh, her yerde(-dir) nur, çiçek.

Yüklem: her yerde

Özne: nur

Özne: çiçek

Cümle dışı unsur: oh

10. Cümle: Böyle güzel bir âlemde ağlamak mı(-dır)?...

Yüklem: ağlamak mı

Dolaylı tümleç: böyle güzel bir âlemde

11. Cümle: *Ağlamak!...*

Eksiltili cümle

12. Cümle: *Zira bizim hayatımız, baharına ermedi.*

Yüklem: ermedi

Özne: bizim hayatımız

Dolaylı tümleç: baharına

Cümle dışı unsur: zira

13. Cümle: *Hürriyetin hiç bir dalı bize yemiş vermedi.*

Yüklem: vermedi

Özne: hürriyetin hiç bir dalı

Belirtisiz nesne: yemiş

Dolaylı tümleç: bize

14. Cümle:

14.1. Bilmez misin,

Yüklem: bilmez misin

Özne: sen (gizli özne)

14.2. zincir sesi işitilen bir toprak / Cennet olsa, bizim için bir karanlık zindandır;

Yüklem: bir karanlık zindandır

Özne: zincir sesi işitilen bir toprak

Zarf tümleci: cennet olsa

Zarf tümleci: bizim için

15. Cümle: *Bizim için, pembe şafak bir kırmızı kefendir;*

Yüklem: bir kırmızı kefendir

Özne: pembe şafak

Zarf tümleci: bizim için

16. Cümle: *Bizim için, bir sadberk gül bir yabani dikendir;*

Yüklem: bir yabani dikendir

Özne: bir sadberk gül

Zarf tümleci: bizim için

17. Cümle: *Bizim için, bir güvercin bir ağulu yılandır.*

Yüklem: bir ağulu yılandır

Özne: bir güvercin

Zarf tümleci: bizim için

18. Cümle: *Gençlik bize, aşkın ballı kadehini sunmadı.*

Yüklem: sunmadı

Özne: gençlik

Belirtili nesne: aşkın ballı kadehini

Dolaylı tümleç: bize

19. Cümle:

19.1. *Yirmi yaşın sevincini, ümidini tatmadık;*

Yüklem: tatmadık

Özne: biz (gizli özne)

Belirtili nesne: yirmi yaşın sevincini, ümidini

19.2. *Hiç bir gece saadetin kucağında yatmadık.*

Yüklem: yatmadık

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümleci: hiç bir gece

Dolaylı tümleç: saadetin kucağında

20. Cümle:

20.1. *O talihsiz kullarız ki,*

Yüklem: o talihsiz kullarız

Özne: biz (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

20.2. *bir yük olan hayatı / Eski Mısır'ın esirleri gibi çekip sürürüz*

Yüklem: sürürüz

Özne: biz (gizli özne)

Belirtili nesne: bir yük olan hayatı

Zarf tümleci: Eski Mısır'ın esirleri gibi çekip

21. Cümle:

21.1. *Onlar gibi, her bir şeye gözümüzü yumarız;*

Yüklem: gözümüzü yumarız

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: her bir şeye

Zarf tümleci: onlar gibi

21.2. *Onlar gibi, yalnız, yalnız gökten yardım umarız;*

Yüklem: umarız

Özne: biz (gizli özne)

Belirtisiz nesne: yardım

Dolaylı tümleç: gökten

Zarf tümleci: onlar gibi

Zarf tümleci: yalnız

Zarf tümleci: yalnız

21.3. Onlar gibi, ağlayarak kabre doğru yürürüz.

Yüklem: yürürüz

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümleci: onlar gibi

Zarf tümleci: ağlayarak

Zarf tümleci: kabre doğru

22. Cümle:

22.1. Gerçektir ki

Yüklem: gerçektir

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

22.2. kıtlık, birçok vahşîlikler ettirir;

Yüklem: birçok vahşîlikler ettirir

Özne: kıtlık

23. Cümle: Bir zelzele, yüz binlerce ocakları söndürür;

Yüklem: söndürür

Özne: bir zelzele

Belirtili nesne: yüz binlerce ocakları

24. Cümle: Bir hastalık, memleketi mezarlığa döndürür.

Yüklem: döndürür

Özne: bir hastalık

Belirtili nesne: memleketi

Dolaylı tümleç: mezarlığa

25. Cümle: Zulüm ise bu şeylerden merhametli değildir:

Yüklem: merhametli değildir

Özne: zulüm

Dolaylı tümleç: bu şeylerden

Cümle dışı unsur: ise

26. Cümle: Vatanını yıkıp yakan fenalıklar onundur;

Yüklem: onundur

Özne: vatanını yıkıp yakan fenalıklar

27. Cümle: *O bildiğin yaslı yerler, viraneler onundur;*

Yüklem: onundur

Özne: o bildiğin yaslı yerler, viraneler

28. Cümle: *Şu duyduğun inilti, hıçkırıklar onundur.*

Yüklem: onundur

Özne: şu duyduğun inilti, hıçkırıklar

29. Cümle:

29.1. Ben zavallı, yoksul oldum:

Yüklem: zavallı, yoksul oldum

Özne: ben

29.2. “Açım, ekmek ver!...” dedim;

Yüklem: dedim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “Açım, ekmek ver!...”

30. Cümle:

30.1. Mazlum oldum,

Yüklem: mazlum oldum

Özne: ben (gizli özne)

30.2. adaletin eşiğinde haykırdım;

Yüklem: haykırdım

Özne: ben (gizli özne)

Dolaylı tümleç: adaletin eşiğinde

31. Cümle:

31.1. Esir oldum,

Yüklem: esir oldum

Özne: ben (gizli özne)

31.2. hürriyetin kürsüsünde bağırdım;

Yüklem: bağırdım

Özne: ben (gizli özne)

Dolaylı tümleç: hürriyetin kürsüsünde

32. Cümle: *Her şey oldum...*

Yüklem: oldum

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: her şey

33. Cümle: *Kurtarıcı kahramanlar istedim.*

Yüklem: istedim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: kurtarıcı kahramanlar

34. Cümle:

34.1. *Pek yazık(-tır) ki,*

Yüklem: pek yazık

Cümle dışı unsur: ki

34.2. *bugüne dek böyle yiğit çıkmadı / Beşikleri tabut yapan, yangınlarla ısınan, / Midesinin açlığını vicdan bilen bir insan...*

Yüklem: çıkmadı

Özne: böyle yiğit

Özne: beşikleri tabut yapan, yangınlarla ısınan, midesinin açlığını vicdan bilen bir insan

Zarf tümleci: bugüne dek

35. Cümle: *İşte sana yaşadığın alçak devrin evlâdı(-dır)!...*

Yüklem: yaşadığın alçak devrin evlâdı

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: işte sana

Tablo 15. Beşiğin Önünde cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Y					
2. Cümle	1.	Y					
	2.	ZT	Y				
	3.	ZT	Y				
3. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	DT	Ö	Ö	Y		
4. Cümle	1.	Ö	DT	Y			
	2.	Ö	Y				
5. Cümle	1.	DT	Ö	Y			
	2.	Ö	Y				
6. Cümle		Ö	Y	B'SİZ N			
7. Cümle	1.	Y					
	2.	Ö	DT	Y	DT		
8. Cümle	1.	Y					
	2.	Ö	Y	DT			

9. Cümle	1.	Y					
	2.	Ö	Y				
	3.	Y					
	4.	CDU	Y	Ö	Ö		
10. Cümle		DT	Y				
11. Cümle		CDU					
12. Cümle		CDU	Ö	DT	Y		
13. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y		
14. Cümle	1.	Y					
	2.	Ö	ZT	ZT	Y		
15. Cümle		ZT	Ö	Y			
16. Cümle		ZT	Ö	Y			
17. Cümle		ZT	Ö	Y			
18. Cümle		Ö	DT	B'Lİ N	Y		
19. Cümle	1.	B'Lİ N	Y				
	2.	ZT	DT	Y			
20. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	B'Lİ N	ZT	Y			
21. Cümle	1.	ZT	DT	Y			
	2.	ZT	ZT	ZT	DT	B'SİZ N	Y
	3.	ZT	ZT	ZT	Y		
22. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	Y				
23. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y			
24. Cümle		Ö	B'Lİ N	DT	Y		
25. Cümle		Ö	CDU	DT	Y		
26. Cümle		Ö	Y				
27. Cümle		Ö	Y				
28. Cümle		Ö	Y				

29. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	B'SİZ N	Y				
30. Cümle	1.	Y					
	2.	DT	Y				
31. Cümle	1.	Y					
	2.	DT	Y				
32. Cümle		B'SİZ N	Y				
33. Cümle		B'SİZ N	Y				
34. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	ZT	Ö	Y	Ö		
35. Cümle		CDU	Y				

16. İlk Yara Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Gülüyordu: Mavi göğe, bulutlara, göllere;*

Yüklem: gülüyordu

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleş: mavi göğe

Dolaylı tümleş: bulutlara

Dolaylı tümleş: göllere

2. Cümle: *Gülüyordu: Minareye, kiliseye, her yere;*

Yüklem: gülüyordu

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleş: minareye

Dolaylı tümleş: kiliseye

Dolaylı tümleş: her yere

3. Cümle: *Gülüyordu: Akan suya, uçan kuşa, çiçeğe;*

Yüklem: gülüyordu

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleş: akan suya

Dolaylı tümleş: uçan kuşa

Dolaylı tümleş: çiçeğe

4. Cümle: *Gülüyordu: Yangınlara, hançerlere, her şeye.*

Yüklem: gülüyordu

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: yangınlara

Dolaylı tümleç: hançerlere

Dolaylı tümleç: her şeye

5. Cümle:

5.1. Hekim geldi,

Yüklem: geldi

Özne: hekim

5.2. ona dahi gül dudaklar açıldı;

Yüklem: açıldı

Özne: gül dudaklar

Dolaylı tümleç: ona dahi

6. Cümle: Tombul eller uzanarak: "Hıh, hıh!" diye atıldı;

Yüklem: atıldı

Özne: tombul eller

Zarf tümleci: uzanarak

Zarf tümleci: "Hıh, hıh!" diye

7. Cümle: Çok geçmedi, ev içine yayıldı bir yaygara;

Yüklem: yayıldı

Özne: bir yaygara

Dolaylı tümleç: ev içine

Zarf tümleci: çok geçmedi

8. Cümle: Minimini bir pazıdan kan damlattı bir yara.

Yüklem: damlattı

Özne: bir yara

Belirtisiz nesne: kan

Dolaylı tümleç: minimini bir pazıdan

9. Cümle:

9.1. Şimdi her kim kendisini kucaklamak isterse, / En sevdiği oyuncayı göstererek: "Gel!" derse / Artık öyle atılmıyor,

Yüklem: atılmıyor

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: şimdi

Zarf tümleci: her kim kendisini kucaklamak isterse

Zarf tümleci: en sevdiği oyuncayı göstererek: “Gel!” derse

Zarf tümleci: artık

Zarf tümleci: öyle

9.2. elleriyle itiyor.

Yüklem: itiyor

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: elleriyle

10. Cümle:

10.1. Sonra o gül dudağını kıvrarak ağlıyor;

Yüklem: ağlıyor

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: sonra

Zarf tümleci: o gül dudağını kıvrarak

10.2. Ninesinin kucağında kendisini saklıyor

Yüklem: saklıyor

Özne: o (gizli özne)

Belirtili nesne: kendisini

Dolaylı tümleç: ninesinin kucağında

10.3. Ve başını kaldırarak: “Anne, de de yap!” diyor.

Yüklem: diyor

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “Anne, de de yap!”

Zarf tümleci: başını kaldırarak

Cümle dışı unsur: ve

Tablo 16. İlk Yara cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Y	DT	DT	DT		
2. Cümle		Y	DT	DT	DT		
3. Cümle		Y	DT	DT	DT		
4. Cümle		Y	DT	DT	DT		
5. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	DT	Ö	Y			
6. Cümle		Ö	ZT	ZT	Y		
7. Cümle		ZT	DT	Y	Ö		

8. Cümle		DT	B'SİZ N	Y	Ö		
9. Cümle	1.	ZT	ZT	ZT	ZT	ZT	Y
	2.	ZT	Y				
10. Cümle	1.	ZT	ZT	Y			
	2.	DT	B'Lİ N	Y			
	3.	CDU	ZT	B'SİZ N	Y		

17. Ya Ölürsem Ne Yaparlar? Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Diyordu ki: "Sen çıkınca bilir misin ne olur? / Ardın sıra: "Baba, baba!" diye seni çağırır; / Yüzükoyun yere düşer, acı acı haykırır, / Her gün böyle hıçkırıklar içersinde boğulur."*

Yüklem: diyordu ki

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: "Sen çıkınca bilir misin ne olur? / Ardın sıra: "Baba, baba!" diye seni çağırır; / Yüzükoyun yere düşer, acı acı haykırır, / Her gün böyle hıçkırıklar içersinde boğulur."

2. Cümle: *Ya ölürsem ne yaparlar?...*

Yüklem: yaparlar

Özne: onlar (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ne

Zarf tümleci: ya ölürsem

3. Cümle: *Ah yine mi bu baykuş?...*

Eksiltili Cümle

4. Cümle: *Çık beynimden ey Azrail kıyafetli düşünce!*

Yüklem: çık

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: beynimden

Cümle dışı unsur: ey Azrail kıyafetli düşünce

5. Cümle: *Pençe atma, yüreğinde ümit dolu bir gence;*

Yüklem: pençe atma

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: yüreğinde ümit dolu bir gence

6. Cümle:

6.1. Bırak beni,

Yüklem: bırak

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: beni

6.2. bak,

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

6.3. her yavrum bir kanatsız küçük kuş(-tur)!...

Yüklem: bir kanatsız küçük kuş

Özne: her yavrum

7. Cümle: *Ey Allah'ım, dizlerime, kollarıma kuvvet ver;*

Yüklem: kuvvet ver

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: dizlerime

Dolaylı tümleç: kollarıma

Cümle dışı unsur: ey Allah'ım

8. Cümle:

8.1. Yürüyeyim,

Yüklem: yürüyeyim

Özne: ben (gizli özne)

8.2. beni tutan şu sokaktan kaçayım;

Yüklem: kaçayım

Özne: ben (gizli özne)

Dolaylı tümleç: beni tutan şu sokaktan

8.3. Bir kırlangıç kuşu gibi kanatlanıp uçayım.

Yüklem: uçayım

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: bir kırlangıç kuşu gibi kanatlanıp

9. Cümle:

9.1. Şu bugünkü dövüşte de düşmeyerek yaşayım;

Yüklem: yaşayım

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: şu bugünkü dövüşte de düşmeyerek

9.2. Bu akşam da, alnımda ter, evciğime koşayım;

Yüklem: koşayım

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: bu akşam da

Zarf tümlecisi: alnımda ter

Dolaylı tümleş: evciğıme

10. Cümle: *Ta ki benim o sevgili çocuklarım gülsünler!...*

Yüklem: gülsünler

Özne: benim o sevgili çocuklarım

Zarf tümlecisi: ta ki

Tablo 17. Ya Ölürsem Ne Yaparlar? cümleinin öğeleri.

1. Cümle		Y	B'SİZ N		
2. Cümle		ZT	B'SİZ N	Y	
3. Cümle		CDU			
4. Cümle		Y	DT	CDU	
5. Cümle		Y	DT		
6. Cümle	1.	Y	B'Lİ N		
	2.	Y			
	3.	Ö	Y		
7. Cümle		CDU	DT	DT	Y
8. Cümle	1.	Y			
	2.	DT	Y		
	3.	ZT	Y		
9. Cümle	1.	ZT	Y		
	2.	ZT	ZT	DT	Y
10. Cümle		ZT	Ö	Y	

18. Yavrumun Mezarında Cümleinin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Bir sert rüzgâr esse idi, ovaların yüzünde, / Sanırdım ki*

Yüklem: sanırdım

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümlecisi: ovaların yüzünde bir sert rüzgâr esse idi

Cümle dışı unsur: ki

1.2. *benim körpe fidanımı sökecek;*

Yüklem: sökecek

Özne: o (gizli özne)

Belirtili nesne: benim dört körpe fidanımı

2. Cümle:

2.1. *Elmas yaşlar parlasaydı, o gök elâ gözünde, / Sanırdım ki*

Yüklem: sanırdım

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: o gök elâ gözünde elmas yaşlar parlasaydı

Cümle dışı unsur: ki

2.2. *yanağının güllerini dökecek.*

Yüklem: dökecek

Özne: o (gizli özne)

Belirtili nesne: yanağının güllerini

3. Cümle:

3.1. *Ömrün uzun yıllarını ona pek az bulurken / Kanadından yaralanmış bir kuş gibi yıkıldı;*

Yüklem: yıkıldı

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: ömrün uzun yıllarını ona pek az bulurken

Zarf tümleci: kanadından yaralanmış bir kuş gibi

3.2. *Üzerine sıkı sıkı bastırdığım göğsümden / Ayrılarak şu dar, soğuk kabır içine tıkıldı.*

Yüklem: tıkıldı

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: üzerine sıkı sıkı bastırdığım göğsümden ayrılarak

Dolaylı tümleç: şu dar, soğuk kabır içine

4. Cümle: *Zalim ölüm, ummadığım bir saatta benim de / Hayatımın sevincini, ümidini hep aldı;*

Yüklem: aldı

Özne: zalim ölüm

Belirtili nesne: benim de hayatımın sevincini, ümidini

Zarf tümleci: ummadığım bir saatta

Zarf tümleci: hep

5. Cümle: *Birçok acı düşünceler...*

Eksilteli cümle

6. Cümle: *İşte bana bu kaldı!...*

Yüklem: kaldı

Özne: bu

Dolaylı tümleç: bana

Cümle dışı unsur: işte

7. Cümle: *Bir örülmüş mezar gibi ıssız kalan evimde / Benim dahi üzerimde(-dir) onu örten şu mermer;*

Yüklem: benim dahi üzerimde

Özne: onu örten şu mermer

Dolaylı tümleç: bir örülmüş mezar gibi ıssız kalan evimde

8. Cümle: *Beni dahi kemirmede onu yiyen şu aç yer!...*

Yüklem: kemirmede

Özne: onu yiyen şu aç yer

Belirtili nesne: beni dahi

Tablo 18. Yavrumun Mezarında cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	ZT	Y	CDU		
	2.	B'Lİ N	Y			
2. Cümle	1.	ZT	Y	CDU		
	2.	B'Lİ N	Y			
3. Cümle	1.	ZT	ZT	Y		
	2.	ZT	DT	Y		
4. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N	ZT	Y
5. Cümle		CDU				
6. Cümle		CDU	DT	Ö	Y	
7. Cümle		DT	Y	Ö		
8. Cümle		B'Lİ N	Y	Ö		

19. Gütenberg Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Millî diller, o vakitler bütün Garp bunu tahkir ederdi;*

Yüklem: tahkir ederdi

Özne: bütün Garp

Belirtili nesne: bunu

Zarf tümlecisi: o vakit

Cümle dışı unsur: millî diller

2. Cümle: *Dudaklarda Aristo'nun Latince tefsirleri gezerdi;*

Yüklem: gezerdi

Özne: Aristo'nun Latince tefsirleri

Dolaylı tümleç: dudaklarda

3. Cümle: *Şakirt, ilmi papazların ağzından öğrenmeye giderdi;*

Yüklem: giderdi

Özne: şakirt

Dolaylı tümleç: ilmi papazların ağzından öğrenmeye

4. Cümle: *Fikirleri, zincirleri çözülmez muammalar ezerdi.*

Yüklem: ezerdi

Özne: çözülmez muammalar

Belirtili nesne: fikirleri

Belirtili nesne: zincirleri

5. Cümle:

5.1. *Bu asırda sen dualar, resimler basmak için çalıştın;*

Yüklem: çalıştın

Özne: sen

Zarf tümleci: bu asırda

Zarf tümleci: dualar, resimler basmak için

5.2. *O amele gömleğinin altında çok geceler aç yattın;*

Yüklem: yattın

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: o amele gömleğinin altında

Zarf tümleci: çok geceler

Zarf tümleci: aç

5.3. *Asaletli ellerini dilenci zilletiyle uzattın;*

Yüklem: uzattın

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: asaletli ellerini

Zarf tümleci: dilenci zilletiyle

5.4. *Fakat bir gün bu acıklı perdeyi kapatmaya çalıştın.*

Yüklem: çalıştın

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: bu acıklı perdeyi

Dolaylı tümleç: kapatmaya

Zarf tümleci: bir gün

Cümle dışı unsur: fakat

6. Cümle:

6.1. *Birdenbire geniş, erkek alnını gurur ile kaldırdın;*

Yüklem: kaldırdın

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: geniş, erkek alnını

Zarf tümleci: birdenbire

Zarf tümleci: gurur ile

6.2. *Sanatların esrar dolu ufkuna gözlerini daldırdın;*

Yüklem: daldırdın

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: gözlerini

Dolaylı tümleş: sanatların esrar dolu ufkuna

6.3. *Bir icadı, mıknaatıslı dehana bir çöp gibi ram ettin.*

Yüklem: ram ettin

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: bir icadı

Dolaylı tümleş: mıknaatıslı dehana

Zarf tümleci: bir çöp gibi

7. Cümle:

7.1. *Avrupa'ya maarifi, millî dil enkazıyla kurdurttun;*

Yüklem: kurdurttun

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: maarifi

Zarf tümleci: millî dil enkazıyla

Dolaylı tümleş: Avrupa'ya

7.2. *Milletleri yeni hayat önünde hulya ile durdurttun;*

Yüklem: durdurttun

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: milletleri

Dolaylı tümleş: yeni hayat önünde

Zarf tümleci: hulya ile

7.3. *Ancak yine sen, o perde altında, bir ekmeğe hasrettin.*

Yüklem: hasrettin

Özne: sen

Zarf tümlecı: yine

Dolaylı tümleç: o perde altında

Dolaylı tümleç: bir ekmeğe

Cümle dışı unsur: ancak

Tablo 19. Gütenberg cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		CDU	ZT	Ö	B'Lİ N	Y	
2. Cümle		DT	Ö	Y			
3. Cümle		Ö	DT	Y			
4. Cümle		B'Lİ N	B'Lİ N	Ö	Y		
5. Cümle	1.	ZT	Ö	ZT	Y		
	2.	DT	ZT	ZT	Y		
	3.	B'Lİ N	ZT	Y			
	4.	CDU	ZT	B'Lİ N	DT	Y	
6. Cümle	1.	ZT	B'Lİ N	ZT	Y		
	2.	DT	B'Lİ N	Y			
	3.	B'Lİ N	DT	ZT	Y		
7. Cümle	1.	DT	B'Lİ N	ZT	Y		
	2.	B'Lİ N	DT	ZT	Y		
	3.	CDU	ZT	Ö	DT	DT	Y

20. Martin Luther Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Evet, o gün, sen Roma'nın o korkunç esrarını anladın;*

Yüklem: anladın

Özne: sen

Belirtili nesne: Roma'nın o korkunç esrarını

Zarf tümlecı: o gün

Cümle dışı unsur: evet

1.2. *Bir cehennem görmüş gibi bu fesat ocağına bağırdın;*

Yüklem: bağırdın

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümlecisi: bir cehennem görmüş gibi

Dolaylı tümleç: bu fesat ocağına

1.3. Bir koncağı ısıtmayan aşkların talihine ağladın;

Yüklem: ağladın

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: bir koncağı ısıtmayan aşkların talihine

1.4. Vicdanları, mezhepteki hikmetin etrafına çağırdın.

Yüklem: çağırdın

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: vicdanları

Dolaylı tümleç: mezhepteki hikmetin etrafına

2. Cümle: *İncil'ini uzatarak dedin ki: "Ey İsa'nın ümmeti, / İşte size, iyilikle cenneti kazandıran bir kitap; / Âdil Allah, akı yalnız Papa'nın kafasına vermedi; / İnsan olan bunu anlar; bakınız, nasıl sade bir hitap!..."*

Yüklem: dedin ki

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: "Ey İsa'nın ümmeti, / İşte size, iyilikle cenneti kazandıran bir kitap; / Âdil Allah, akı yalnız Papa'nın kafasına vermedi; / İnsan olan bunu anlar; bakınız, nasıl sade bir hitap!..."

Zarf tümlecisi: İncil'ini uzatarak

3. Cümle:

3.1. Bu yıldırım, başlardaki o paslı zembereğe dokundu;

Yüklem: dokundu

Özne: bu yıldırım

Dolaylı tümleç: başlardaki o paslı zembereğe

3.2. Fikirleri uyandırdı,

Yüklem: uyandırdı

Özne: bu yıldırım (gizli özne)

Belirtili nesne: fikirleri

3.3. mantığın meydanına çıkıldı;

Yüklem: çıkıldı

Dolaylı tümleç: mantığın meydanına

4. Cümle: *Vatikan'ın yalanları bir çürük duvar gibi yıkıldı.*

Yüklem: yıkıldı

Özne: Vatikan'ın yalanları

Zarf tümleci: bir çürük duvar gibi

5. Cümle: *Ondan sonra insanlığın kaderi yavaş yavaş okundu;*

Yüklem: okundu

Özne: insanlığın kaderi

Zarf tümleci: ondan sonra

Zarf tümleci: yavaş yavaş

6. Cümle:

6.1. *İnsanların bahtiyarlık hakkıyla doğdukları bilindi;*

Yüklem: bilindi

Özne: insanların bahtiyarlık hakkıyla doğdukları

6.2. *Ve ruhlardan şu dünyayı hor görmek itikadı silindi.*

Yüklem: silindi

Özne: şu dünyayı hor görmek itikadı

Dolaylı tümleç: ruhlardan

Cümle dışı unsur: ve

Tablo 20. Martin Luther cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	CDU	ZT	Ö	B'Lİ N	Y
	2.	ZT	DT	Y		
	3.	DT	Y			
	4.	B'Lİ N	DT	Y		
2. Cümle		ZT	Y	B'SİZ N		
3. Cümle	1.	Ö	DT	Y		
	2.	B'Lİ N	Y			
	3.	DT	Y			
4. Cümle		Ö	ZT	Y		
5. Cümle		ZT	Ö	ZT	Y	
6. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	CDU	DT	Ö	Y	

21. Kristof Kolomb Cümlelerin Ögeleri

1. Cümle:

1.1. *Sen o zaman, dünyanın yuvarlak olduğunu sezmiştin;*

Yüklem: sezmiştin

Özne: sen

Belirtili nesne: dünyanın yuvarlak olduğunu

Zarf tümlecisi: o zaman

1.2. *Zekân ile garbî şarkta bulmaklık ümidine kanmıştın,*

Yüklem: kanmıştın

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: zekân ile garbî şarkta bulmaklık ümidine

1.3. *Zengin Hind'e beslediğin bir aşkın ateşiyle yanmıştın;*

Yüklem: yanmıştın

Özne: sen (**gizli özne**)

Zarf tümlecisi: zengin Hind'e beslediğin aşkın ateşiyle

1.4. *Bu uğurda, bir serseri ömrüyle ülke ülke gezmiştin.*

Yüklem: gezmiştin

Özne: sen (**gizli özne**)

Zarf tümlecisi: bu uğurda

Zarf tümlecisi: bir serseri ömrüyle

Zarf tümlecisi: ülke ülke

1.5. *Fakat bir gün sevinçlerle Palos'tan pupa yelken ayrıldın;*

Yüklem: pupa yelken ayrıldın

Özne: sen (**gizli özne**)

Zarf tümlecisi: bir gün

Zarf tümlecisi: sevinçlerle

Dolaylı tümleç: Palos'tan

Cümle dışı unsur: fakat

1.6. *Birkaç aylar enginlerde boğucu dalgalarla uğraştın;*

Yüklem: uğraştın

Özne: sen (**gizli özne**)

Zarf tümlecisi: birkaç aylar

Zarf tümlecisi: boğucu dalgalarla

Dolaylı tümleç: enginlerde

1.7. *Bulutlardan haber sordun,*

Yüklem: sordun

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: haber

Dolaylı tümleç: bulutlardan

1.8. kuşların kanadına sarıldın;

Yüklem: sarıldın

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: kuşların kanadına

1.9. Meltemlerle okşanılan çiçekli bir kumsala yanaştın.

Yüklem: yanaştın

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: meltemlerle okşanılan çiçekli bir kumsala

2. Cümle: O alçakça nankörlükler, senin de vicdanını dişledi;

Yüklem: dişledi

Özne: o alçakla nankörlükler

Belirtili nesne: senin de vicdanını

3. Cümle:

3.1. Bu, dehanın nasibidir;

Yüklem: dehanın nasibidir

Özne: bu

3.2. acıya katlanmayan kaybeyler;

Yüklem: kaybeyler

Özne: acıya katlanmayan

4. Cümle: Talih, ruhun feryadını susturan kahramana gülümser.

Yüklem: gülümser

Özne: talih

Dolaylı tümleç: ruhun feryadını susturan kahramana

5. Cümle: Amerika!... Senin ırkın bu altın madeninde işledi;

Yüklem: işledi

Özne: senin ırkın

Dolaylı tümleç: bu altın madeninde

Cümle dışı unsur: Amerika!...

6. Cümle:

6.1. O, yoksulu zengin etti,

Yüklem: zengin etti

Özne: o

Belirtili nesne: yoksulu

6.2. cahile yeni bir şey öğretti;

Yüklem: öğretti

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: yeni bir şey

Dolaylı tümleç: cahile

7. Cümle: Bundan doğan yeni fikir, herkese yeni hukuk istetti.

Yüklem: istetti

Özne: bundan doğan yeni fikir

Belirtisiz nesne: yeni hukuk

Dolaylı tümleç: herkese

Tablo 21. Kristof Kolomb cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	Ö	ZT	B'Lİ N	Y	
	2.	DT	Y			
	3.	ZT	Y			
	4.	ZT	ZT	ZT	Y	
	5.	CDU	ZT	ZT	DT	Y
	6.	ZT	DT	ZT	Y	
	7.	DT	B'SİZ N	Y		
	8.	DT	Y			
	9.	DT	Y			
2. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y		
3. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	Ö	Y			
4. Cümle		Ö	DT	Y		
5. Cümle		CDU	Ö	DT	Y	
6. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	Y		
	2.	DT	B'SİZ N	Y		
7. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y	

22. Bırak Beni Haykırayım Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Ben en hakir bir insanı kardeş duyan bir ruhum;*

Yüklem: en hakir bir insanı kardeş duyan bir ruhum

Özne: ben

2. Cümle: *Bende esir yaratmayan bir Tanrı'ya iman var;*

Yüklem: var

Özne: iman

Dolaylı tümleç: esir yaratmayan bir Tanrı'ya

Dolaylı tümleç: bende

3. Cümle: *Paçavralar altındaki yoksul beni yaralar;*

Yüklem: yaralar

Özne: paçavralar altındaki yoksul

Belirtili nesne: beni

4. Cümle: *Mazlumların intikamı olmak için doğmuşum.*

Yüklem: doğmuşum

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: mazlumların intikamı olmak için

5. Cümle:

5.1. Volkan söner,

Yüklem: söner

Özne: volkan

5.2. lâkin benim alevlerim eksilmez;

Yüklem: eksilmez

Özne: benim alevlerim

Cümle dışı unsur: lâkin

6. Cümle:

6.1. Bora geçer,

Yüklem: geçer

Özne: bora

6.2. lâkin benim köpüklerim kesilmez.

Yüklem: kesilmez

Özne: benim köpüklerim

Cümle dışı unsur: lâkin

7. Cümle:

7.1. Bırak beni

Yüklem: bırak

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: beni

7.2. haykırayım,

Yüklem: haykırayım

Özne: ben (gizli özne)

7.3. susarsam sen matem et!

Yüklem: matem et

Özne: sen

Zarf tümleci: susarsam

8. Cümle:

8.1. Unutma ki

Yüklem: unutma

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

8.2. şairleri haykırmayan bir millet / Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir;

Yüklem: sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir

Özne: şairleri haykırmayan bir millet

9. Cümle: Zaman ona kan damlayan dişlerini gösterir.

Yüklem: gösterir

Özne: zaman

Belirtili nesne: kan damlayan dişlerini

Dolaylı tümleç: ona

10. Cümle: Bu zavallı sürü için ne merhamet, ne hukuk;

Eksiltili cümle

11. Cümle: Yalnız bir sert bakışlı göz, yalnız ağır bir yumruk!...

Eksiltili cümle

Tablo 22. Bırak Beni Haykırayım cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		Ö	Y		
2. Cümle		DT	DT	Ö	Y
3. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y	
4. Cümle		ZT	Y		
5. Cümle	1.	Ö	Y		

	2.	CDU	Ö	Y	
6. Cümle	1.	Ö	Y		
	2.	CDU	Ö	Y	
7. Cümle	1.	Y	B'Lİ N		
	2.	Y			
	3.	ZT	Ö	Y	
8. Cümle	1.	Y	CDU		
	2.	Ö	Y		
9. Cümle		Ö	DT	B'Lİ N	Y
10. Cümle		CDU			
11. Cümle		CDU			

23. Biliniz ki Ey Gaddarlar Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Evet sizler, varın bize asla şiir yazdırtmayın;*

Yüklem: yazdırtmayın

Özne: sizler

Belirtisiz nesne: şiir

Zarf tümlecisi: asla

Dolaylı tümleç: bize

Cümle dışı unsur: evet

Cümle dışı unsur: varın

1.2. *Şu millete can verecek hiç bir kitap bastırtmayın;*

Yüklem: bastırtmayın

Özne: sizler (gizli özne)

Belirtisiz nesne: can verecek hiç bir kitap

Dolaylı tümleç: şu millete

1.3. *Vahşet tamamlamak için her mektebi kapattırın;*

Yüklem: kapattırın

Özne: sizler (gizli özne)

Belirtili nesne: her mektebi

Zarf tümleci: vahşet tamam olmak için

1.4. *Buhari-i Şerif gibi Kur'anı da toplattırın.*

Yüklem: toplattırın

Özne: sizler (**gizli özne**)

Belirtili nesne: Kur'anı da

Zarf tümleci: Buhari-i Şerif gibi

2. Cümle:

2.1. *Eğer bundan ümidiniz fikirleri körletmekse, / Karanlıklar içersinde korkusuzca zulmetmekse: / Şunu iyi biliniz ki*

Yüklem: biliniz

Özne: siz (**gizli özne**)

Belirtili nesne: şunu

Zarf tümleci: iyi

Zarf tümleci: eğer bundan ümidiniz fikirleri körletmekse

Zarf tümleci: karanlıklar içersinde korkusuzca zulmetmekse

Cümle dışı unsur: ki

2.2. *ey gaddarlar, / Bugün sizin karşınızda feryat eden bir millet var!*

Yüklem: var

Özne: feryat eden bir millet

Zarf tümleci: bugün

Dolaylı tümleç: sizin karşınızda

Cümle dışı unsur: ey gaddarlar

3. Cümle:

3.1. *O millet ki kuru toprak üzerinde zelil(-dir),*

Yüklem: zelil

Özne: o millet ki

Dolaylı tümleç: kuru toprak üzerinde

3.2. *sefil(-dir);*

Yüklem: sefil

Özne: o millet ki (**gizli özne**)

3.3. *Ettiğiniz zulümlerden bir dakika rahat değil.*

Yüklem: rahat değil

Özne: o millet ki (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: ettiğiniz zulümlerden

Zarf tümleci: bir dakika

4. Cümle: *Arkasında bir ağır yük, yakasında demir pençe;*

Eksilteli cümle

5. Cümle: *Zavallıya ömür demek en acıklı bir işkence(-dir).*

Yüklem: en acıklı bir işkence

Özne: zavallıya ömür demek

6. Cümle:

6.1. Sorarım ki

Yüklem: sorarım

Özne: ben (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: ki

6.2. hangi millet bu hayata katlanmıştır?

Yüklem: katlanmıştır

Özne: hangi millet

Dolaylı tümleç: bu hayata

6.3. Köleliği kendisiyçin bir mukaddes hak sanmıştır?

Yüklem: sanmıştır

Özne: hangi millet (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: bir mukaddes hak

Belirtili nesne: köleliği

Zarf tümleci: kendisiyçin

6.4. Zulme karşı kahramanca durmamıştır?

Yüklem: durmamıştır

Özne: hangi millet (**gizli özne**)

Zarf tümleci: zulme karşı

Zarf tümleci: kahramanca

6.5. Onun kaplan kafasına yumruğunu vurmamıştır?...

Yüklem: vurmamıştır

Özne: hangi millet (**gizli özne**)

Belirtili nesne: yumruğunu

Dolaylı tümleç: onun kaplan kafasına

7. Cümle:

7.1. Bu âlemde insanları hür yaratan Cenabı Hak / Her millete zincirini kırdırtmıştır,

Yüklem: kırdırtmıştır

Özne: insanları hür yaratan Cenabı Hak

Belirtili nesne: zincirini

Dolaylı tümleş: bu âlemde

Dolaylı tümleş: her millete

7.2. kırdırtacak;

Yüklem: kırdırtacak

Özne: insanları hür yaratan Cenabı Hak (**gizli özne**)

8. Cümle: *Haksızlıklar en beyinsiz cahillere fikir verir;*

Yüklem: fikir verir

Özne: haksızlıklar

Dolaylı tümleş: en beyinsiz cahillere

9. Cümle: *Zalimlerin kendileri mazlumlara yol gösterir.*

Yüklem: yol gösterir

Özne: zalimlerin kendileri

Dolaylı tümleş: mazlumlara

10. Cümle: *İşte sizin zulmünüzün kudurduğu şu toprakta / Bu millet de bir inkılâp tarihini okumakta...*

Yüklem: okumakta

Özne: bu millet de

Belirtili nesne: bir inkılâp tarihini

Dolaylı tümleş: sizin zulmünüzün kudurduğu şu toprakta

Cümle dışı unsur: işte

11. Cümle: *Her bucakta yanık yanık inilleyen mazlum sesi / Onun için en ateşli bir ihtilâl manzumesi(-dir)!...*

Yüklem: en ateşli bir ihtilâl manzumesi

Özne: her bucakta yanık yanık inilleyen mazlum sesi

Zarf tümleci: onun için

Tablo 23. Biliniz ki Ey Gaddarlar cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	CDU	Ö	CDU	DT	ZT	B'SİZ N	Y
	2.	DT	B'SİZ N	Y				
	3.	ZT	B'Lİ N	Y				
	4.	ZT	B'Lİ N	Y				
2. Cümle	1.	ZT	ZT	B'Lİ N	ZT	Y	CDU	
	2.	CDU	ZT	DT	Ö	Y		
3. Cümle	1.	Ö	DT	Y				

	2.	Y						
	3.	DT	ZT	Y				
4. Cümle		CDU						
5. Cümle		Ö	Y					
6. Cümle	1.	Y	CDU					
	2.	Ö	DT	Y				
	3.	B'Lİ N	ZT	B'SİZ N	Y			
	4.	ZT	ZT	Y				
	5.	DT	B'Lİ N	Y				
7. Cümle	1.	DT	Ö	DT	B'Lİ N	Y		
	2.	Y						
8. Cümle		Ö	DT	Y				
9. Cümle		Ö	DT	Y				
10. Cümle		CDU	DT	Ö	B'Lİ N	Y		
11. Cümle		Ö	ZT	Y				

24. Vatan Tehlikede Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Şu istibdat hükümeti, Türkiye'ye tehlike(-dir)!...*

Yüklem: tehlike

Özne: şu istibdat hükümeti

Dolaylı tümleç: Türkiye'ye

2. Cümle:

2.1. Bakın,

Yüklem: bakın

Özne: siz (gizli özne)

2.2. mesut etmek için her şey olan bir ülke, / Her kuvveti maksadına ram eyleyen bir ümmet, / Üç kıtada cihangirce hüküm süren bir devlet... / Şu saatta bir karanlık uçurumun üstünde(-dir);

Yüklem: bir karanlık uçurumun üstünde

Özne: mesut etmek için her şey olan bir ülke

Özne: her kuvveti maksadına ram eyleyen bir ümmet

Özne: üç kıtada cihangirce hüküm süren bir devlet

Zarf tümleci: şu saatta

2.3. Tüy ürperten bir ölümün önünde(-dir)!...

Yüklem: tüy ürperten bir ölümün önünde

Özne: mesut etmek için her şey olan bir ülke, her kuvveti maksadına ram eyleyen bir ümmet, üç kıtada cihangirce hüküm süren bir devlet (**gizli özne**)

2.4. Zira mülkte adalet yok,

Yüklem: yok

Özne: adalet

Dolaylı tümleç: mülkte

Cümle dışı unsur: zira

2.5. hürriyet yok,

Yüklem: yok

Özne: hürriyet

2.6. hukuk yok;

Yüklem: yok

Özne: hukuk

3. Cümle:

3.1. Hükümette haksızlık çok(-tur),

Yüklem: çok

Özne: haksızlık

Dolaylı tümleç: hükümette

3.2. ahaliye zulüm çok(-tur).

Yüklem: çok

Özne: zulüm

Dolaylı tümleç: ahaliye

4. Cümle: Her bucakta(-dır): demir elli istibdat;

Yüklem: her bucakta

Özne: demir elli istibdat

5. Cümle: Her bucakta(-dır): kaplan dişli cehalet;

Yüklem: her bucakta

Özne: kaplan dişli cehalet

6. Cümle: Her bucakta(-dır): ölüm yüzlü sefalet;

Yüklem: her bucakta

Özne: ölüm yüzlü sefalet

7. Cümle: Her bucakta(-dır): bin inilti, bin feryat!...

Yüklem: her bucakta

Özne: bin inilti

Özne: bin feryat

8. Cümle: *İşte size İstanbul ki, tamamıyla eski Bizans, o Babil!*

Eksiltili cümle

9. Cümle:

9.1. *Sarayları kasaphane(-dir),*

Yüklem: kasaphane

Özne: sarayları

9.2. *mektepleri birer fesat ocağı(-dır);*

Yüklem: birer fesat ocağı

Özne: mektepleri

9.3. *Kışlaları mahpushane(-dir),*

Yüklem: mahpushane

Özne: kışlaları

9.4. *meclisleri birer casus yatağı(-dır);*

Yüklem: birer casus yatağı

Özne: meclisleri

9.5. *İş başında olanları hep zelil(-dir).*

Yüklem: zelil

Özne: iş başında olanları

Zarf tümleci: hep

10. Cümle:

10.1. *Abdülhamit istiyor ki:*

Yüklem: istiyor

Özne: Abdülhamit

Cümle dışı unsur: ki

10.2. *“Hukuk!” diye haykıracak üdeba,*

Yüklem: haykıracak

Özne: üdeba

Zarf tümleci: “Hukuk!” diye

10.3. *Zalimleri şeriatın kılıcıyla devirecek ulema...*

Yüklem: devirecek

Özne: ulema

Zarf tümleci: şeriatın kılıcıyla

Belirtili nesne: zalimleri

11. Cümle: *Otuz yıldır işlenilen zulümleri hep adalet bilsinler.*

Yüklem: bilsinler

Özne: onlar (**gizli özne**)

Belirtili nesne: otuz yıldır işlenilen zulümleri

Belirtisiz nesne: adalet

Zarf tümleci: hep

12. Cümle: *Tarihini kirlettiği toprağın, / Bir paçavra eylediği bayrağın, / Nahak yere döktürdüğü kanların, / Yaktırdığı canların... / Sorulacak hesabını zihinlerden silsinler.*

Yüklem: silsinler

Özne: onlar (**gizli özne**)

Belirtili nesne: tarihini kirlettiği toprağın, bir paçavra eylediği bayrağın, nahak yere döktürdüğü kanların, yaktırdığı canların... sorulacak hesabını

Dolaylı tümleç: zihinlerden

13. Cümle:

13.1. Vükelâsı kendisine Tanrı gibi tapsınlar,

Yüklem: tapsınlar

Özne: vükelâsı

Dolaylı tümleç: kendisine

Zarf tümleci: Tanrı gibi

13.2. Emredince Peygamberin merkadini satsınlar,

Yüklem: satsınlar

Özne: vükelâsı (**gizli özne**)

Belirtili nesne: Peygamberin merkadini

Zarf tümleci: emredince

13.3. Beytullah'a mancınıkla ağır taşlar atsınlar;

Yüklem: atsınlar

Özne: vükelâsı (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: Beytullah'a

Belirtisiz nesne: ağır taşlar

Zarf tümleci: mancınıkla

13.4. Her bir zulmü, fenalığı irkilmeden yapsınlar!...

Yüklem: yapsınlar

Özne: vükelâsı (**gizli özne**)

Zarf tümleci: irkilmeden

Belirtili nesne: her bir zulmü, fenalığı

14. Cümle: *Şu zavallı millet için Meşrutiyet cinayet(-tir)...*

Yüklem: cinayet

Özne: Meşrutiyet

Zarf tümleci: şu zavallı millet için

15. Cümle: *Adaleti düşünen baş ezilir,*

Yüklem: ezilir

Özne: adaleti düşünen baş

16. Cümle: *Müsavâtı söyleyen dil kesilir;*

Yüklem: kesilir

Özne: müsavâtı söyleyen dil

17. Cümle: *Hürriyetle çarpınan kalp haindir.*

Yüklem: haindir

Özne: hürriyetle çarpınan kalp

18. Cümle: *Edebiyat, ilim, sanat, tarih, hukuk hep yasak(-tır);*

Yüklem: yasak

Özne: edebiyat

Özne: ilim

Özne: sanat

Özne: tarih

Özne: hukuk

Zarf tümleci: hep

19. Cümle:

19.1. *Memlekete yeni talih verecekler kör(-dür),*

Yüklem: kör

Özne: memlekete yeni talih verecekler

19.2. *çolak(-tır)...*

Yüklem: çolak

Özne: memlekete yeni talih verecekler (**gizli özne**)

20. Cümle:

20.1. *Onun için hamiyet, / Vatan aşkı, millet sözü, bir makale, bir şiir / Bağışlanmaz suçlardır ki,*

Yüklem: bağışlanmaz suçlardır

Özne: hamiyet

Özne: vatan aşkı

Özne: millet sözü

Özne: bir makale

Özne: bir şiir

Zarf tümleci: onun için

Cümle dışı unsur: ki

20.2. *bu uğurda her gence / Vahşileri utandıran türlü türlü işkence: / Zindanlarda bu mazluma zincirler, / Biçareye kızdırılmış demirler, / Biçareye soğuk sular, tomruklar, / Murdar sözler, yumruklar; / Biçareye Marmara'da kanlı kanlı ölümler; / Biçareye hiç bir yerde yapılmayan zulümler!...*

Eksiltili cümle

21. Cümle:

21.1. *İşte size taşralar ki, her bucağı bir harabe(-dir),*

Yüklem: bir harabe

Özne: taşralar ki her bucağı

Cümle dışı unsur: işte size

21.2. *bir mezar(-dır)!*

Yüklem: bir mezar

Özne: taşralar ki her bucağı (**gizli özne**)

22. Cümle: *Köylerinde iniltili kulübeler, örümcekli boş hanlar; / Dağlarında dönmez olmuş değirmenler; soygun vermiş kervanlar; / Her yerinde yangın, yağma, zulüm var.*

Yüklem: var

Özne: iniltili kulübeler

Özne: örümcekli boş hanlar

Dolaylı tümleş: köylerinde

Özne: dönmez olmuş değirmenler

Özne: soygun vermiş kervanlar

Dolaylı tümleş: dağlarında

Özne: yangın

Özne: yağma

Özne: zulüm

Dolaylı tümleş: her yerinde

23. Cümle:

23.1. *Abdülhamit istiyor ki:*

Yüklem: istiyor

Özne: Abdülhamit

Cümle dışı unsur: ki

23.2. *Vatan için silâhlanan askerler, / Herkes gibi rahat ömür sürmek için doğmuş olan rençperler... / Kendisinin hayvanlaşmış birer miskin esirleri olsunlar.*

Yüklem: kendisinin hayvanlaşmış birer miskin esirleri olsunlar

Özne: vatan için silâhlanan askerler

Özne: herkes gibi rahat ömür sürmek için doğmuş olan rençperler

24. Cümle: *Duvarlarda paslı kan oraklar, / Alevleri gür parlayan ocaklar, / İşsiz, güçsüz, çırlıçıplak bir millet, / Şu harabe memleket... / Birçok doymaz tamahlara milyonları bulsunlar.*

Yüklem: bulsunlar

Özne: duvarlarda paslı kan oraklar

Özne: alevleri gür parlayan ocaklar

Özne: işsiz, güçsüz, çırlıçıplak bir millet

Özne: şu harabe memleket

Dolaylı tümleç: birçok doymaz tamahlara

Belirtili nesne: milyonları

25. Cümle:

25.1. *Valileri Beytülmal'den avuç avuç çalsınlar,*

Yüklem: çalsınlar

Özne: onlar (gizli özne)

Belirtili nesne: valileri

Dolaylı tümleç: Beytülmal'den

Zarf tümleci: avuç avuç

25.2. *"Para" diye yetimlerin evlerini yıksınlar,*

Yüklem: yıksınlar

Özne: onlar (gizli özne)

Belirtili nesne: yetimlerin evlerini

Zarf tümleci: "Para" diye

25.3. *Asker ırzı gelinleri zindanlara tıksınlar,*

Yüklem: tıksınlar

Özne: onlar (gizli özne)

Belirtili nesne: asker ırzı gelinleri

Dolaylı tümleç: zindanlara

25.4. *Hastaların altlarından döşekleri alsınlar.*

Yüklem: alsınlar

Özne: onlar (gizli özne)

Belirtili nesne: döşekleri

Dolaylı tümleç: hastaların altlarından

26. Cümle: *Şu biçare millet için bahtiyarlık bir rüya(-dır),*

Yüklem: bir rüya

Özne: bahtiyarlık

Zarf tümleci: şu biçare millet için

27. Cümle: *Talih demek bir acıklı felâket(-tir),*

Yüklem: bir acıklı felâket

Özne: talih demek

28. Cümle: *Hayat demek bir sürekli esaret(-tir),*

Yüklem: bir sürekli esaret

Özne: hayat demek

29. Cümle:

29.1. *Hakkaniyet bir kuru laf(-tır),*

Yüklem: bir kuru laf

Özne: hakkaniyet

29.2. *bir yalan(-dır);*

Yüklem: bir yalan

Özne: hakkaniyet (**gizli özne**)

30. Cümle: *Her mahkeme, zayıflara zulmeyleyen bir kuvvet(-tir);*

Yüklem: zulmeyleyen bir kuvvet

Özne: her mahkeme

Dolaylı tümleç: zayıflara

31. Cümle: *Her bir kanun, fakirleri mahkûm eden bir alet(-tir).*

Yüklem: fakirleri mahkûm eden bir alet

Özne: her bir kanun

32. Cümle:

32.1. *Onun için bu dünya, / Bir yalancı cennet gibi güzel olan şu vatan / Bir cehennem sayılır ki*

Yüklem: sayılır

Özne: bu dünya

Özne. bir yalancı cennet gibi güzel olan şu vatan

Belirtisiz nesne: bir cehennem

Zarf tümleci: onun için

Cümle dışı unsur: ki

32.2. *burda bahtsız hemşeri, / Memurların, ağaların mazlum, âciz esiri(-dir)...*

Yüklem: memurların, ağaların mazlum, âciz esiri...

Özne: bahtsız hemşeri

Dolaylı tümleç: burda

33. Cümle: *Bütün yükler bu sefilin sırtında(-dır),*

Yüklem: bu sefilin sırtında

Özne: bütün yükler

34. Cümle: *Zavalılık her gün kırbaç altında(-dır);*

Yüklem: kırbaç altında

Özne: zavalılık

Zarf tümleci: her gün

35. Cümle:

35.1. *Zavalılık evsiz(-dir),*

Yüklem: evsiz

Özne: zavalılık

35.2. *barksız(-dır),*

Yüklem: barksız

Özne: zavalılık (**gizli özne**)

35.3. *ocaksız(-dır),*

Yüklem: ocaksız

Özne: zavalılık (**gizli özne**)

35.4. *Tohumluksuz(-dur),*

Yüklem: tohumluksuz

Özne: zavalılık (**gizli özne**)

35.5. *topraksız(-dır);*

Yüklem: topraksız

Özne: zavalılık (**gizli özne**)

36. Cümle: *Zavallının sapan süren karıcığı ekmeksiz(-dir);*

Yüklem: ekmeksiz

Özne: zavallının sapan süren karıcığı

37. Cümle: *Zavallının körpe kuzu yavruları gömleksiz(-dir)!...*

Yüklem: gömleksiz

Özne: zavallının körpe kuzu yavruları

38. Cümle: *Vatandaşlar, hür ve mesut ömür sürmek bir hakken, / Esir olmak, mazlum olmak, sefil olmak bu neden(-dir)?*

Yüklem: neden

Özne: bu

Özne: esir olmak

Özne: mazlum olmak

Özne: sefil olmak

Zarf tümlecisi: hür ve mesut ömür sürmek bir hakken

Cümle dışı unsur: vatandaşlar

39. Cümle: *Bu milletin çektiği ne(-dir)?...*

Yüklem: ne

Özne: bu milletin çektiği

40. Cümle: *Bu istibdat ne demek(-tir)?...*

Yüklem: ne demek

Özne: bu istibdat

41. Cümle: *Bir hamiyet göstermezsen vatan elden gidecek.*

Yüklem: elden gidecek

Özne: vatan

Zarf tümlecisi: bir hamiyet göstermezsen

42. Cümle: *Kanlarımız kurudu mu?*

Yüklem: kurudu mu

Özne: kanlarımız

43. Cümle: *Kollarımız çolak mı?*

Yüklem: çolak mı

Özne: kollarımız

44. Cümle: *Vazifemiz hayvan gibi durmak mı?...*

Yüklem: hayvan gibi durmak mı

Özne: vazifemiz

45. Cümle:

45.1. *Hayır, hayır... Fedaîlik gömleğini giyerek, / Yüksek sesle: “Meşrutiyet, yahut ölüm!” diyerek / Hürriyetin bayrağını açalım,*

Yüklem: açalım

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümlecisi: fedaîlik gömleğini giyerek

Zarf tümlecisi: yüksek sesle: “Meşrutiyet, yahut ölüm!” diyerek

Belirtili nesne: hürriyetin bayrağını

Cümle dışı unsur: hayır

Cümle dışı unsur: hayır

45.2. *Zalimlerin önlerine çıkalım,*

Yüklem: çıkalım

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleş: zalimlerin önlerine

45.3. İstibdadı temelinden yıkalım,

Yüklem: yıkalım

Özne: biz (gizli özne)

Belirtili nesne: istibdadı

Dolaylı tümleş: temelinden

45.4. Bu uğurda kanımızı saçalım!...

Yüklem: saçalım

Özne: biz (gizli özne)

Belirtili nesne: kanımızı

Zarf tümleci: bu uğurda

Tablo 24. Vatan Tehlikede cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Ö	DT	Y				
2. Cümle	1.	Y						
	2.	Ö	Ö	Ö	ZT	Y		
	3.	CDU	DT	Ö	Y			
	4.	Ö	Y					
	5.	Ö	Y					
	6.	Ö	Y					
3. Cümle	1.	DT	Ö	Y				
	2.	DT	Ö	Y				
4. Cümle		Y	Ö					
5. Cümle		Y	Ö					
6. Cümle		Y	Ö					
7. Cümle		Y	Ö	Ö				
8. Cümle		CDU						
9. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Ö	Y					
	3.	Ö	Y					
	4.	Ö	Y					
	5.	Ö	ZT	Y				
10. Cümle	1.	Ö	Y	CDU				

	2.	ZT	Y	Ö				
	3.	B'LI N	ZT	Y	Ö			
11. Cümle		B'LI N	ZT	B'SİZ N	Y			
12. Cümle		B'LI N	DT	Y				
13. Cümle	1.	Ö	DT	ZT	Y			
	2.	ZT	B'LI N	Y				
	3.	DT	ZT	B'SİZ N	Y			
	4.	B'LI N	ZT	Y				
14. Cümle		ZT	Ö	Y				
15. Cümle		Ö	Y					
16. Cümle		Ö	Y					
17. Cümle		Ö	Y					
18. Cümle		Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	ZT	Y
19. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Y						
20. Cümle	1.	ZT	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Y
	2.	CDU						
21. Cümle	1.	CDU	Ö	Y				
	2.	Y						
22. Cümle		Ö	Ö	Ö	Y			
23. Cümle	1.	Ö	Y	CDU				
	2.	Ö	Ö	Y				
24. Cümle		Ö	Ö	Ö	Ö	DT	B'LI N	Y
25. Cümle	1.	B'LI N	DT	ZT	Y			
	2.	ZT	B'LI N	Y				
	3.	B'LI N	DT	Y				
	4.	DT	B'LI N	Y				
26. Cümle		ZT	Ö	Y				
27. Cümle		Ö	Y					

28. Cümle		Ö	Y					
29. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Y						
30. Cümle		Ö	DT	Y				
31. Cümle		Ö	Y					
32. Cümle	1.	ZT	Ö	Ö	B'SİZ N	Y	CDU	
	2.	DT	Ö	Y				
33. Cümle		Ö	Y					
34. Cümle		Ö	ZT	Y				
35. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Y						
	3.	Y						
	4.	Y						
	5.	Y						
36. Cümle		Ö	Y					
37. Cümle		Ö	Y					
38. Cümle		CDU	ZT	Ö	Ö	Ö	Ö	Y
39. Cümle		Ö	Y					
40. Cümle		Ö	Y					
41. Cümle		ZT	Ö	Y				
42. Cümle		Ö	Y					
43. Cümle		Ö	Y					
44. Cümle		Ö	Y					
45. Cümle	1.	CDU	CDU	ZT	ZT	B'Lİ N	Y	
	2.	DT	Y					
	3.	B'Lİ N	DT	Y				
	4.	ZT	B'Lİ N	Y				

25. İşte O Gün Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. Bu âlemde bir iş yok ki

Yüklem: yok

Özne: bir iş

Dolaylı tümleç: bu âlemde

Cümle dışı unsur: ki

1.2. sıkıntısız yapılsın.

Yüklem: yapılsın

Özne: bir iş (gizli özne)

Zarf tümleci: sıkıntısız

2. Cümle: *Bizi yeşil dallarında imrendiren her yemiş, / Zahmet çeken insanların elleriyle yetiştirilmiş;*

Yüklem: yetiştirilmiş

Özne: bizi yeşil dallarında imrendiren her yemiş

Zarf tümleci: zahmet çeken insanların elleriyle

3. Cümle: *Benim dahi çiçeklerim varsın, öyle açılsın.*

Yüklem: açılsın

Özne: benim dahi çiçeklerim

Zarf tümleci: öyle

Cümle dışı unsur: varsın

4. Cümle: *Eğer lâzım gelir ise kanım dahi dökülsün,*

Yüklem: dökülsün

Özne: kanım dahi

Zarf tümleci: eğer lâzım gelir ise

5. Cümle:

5.1. Tufan olsun,

Yüklem: olsun

Özne: tufan

5.2. dalgalarım gururları devirsin;

Yüklem: devirsin

Özne: dalgalarım

Belirtili nesne: gururları

6. Cümle:

6.1. Yangın olsun,

Yüklem: olsun

Özne: yangın

6.2. alevlerim zulümleri kemirsin;

Yüklem: kemirsin

Özne: alevlerim

Belirtili nesne: zulümleri

7. Cümle:

7.1. *Bulut olsun,*

Yüklem: olsun

Özne: bulut

7.2. *güneş olsun,*

Yüklem: olsun

Özne: güneş

7.3. *bahar olsun ve*

Yüklem: olsun

Özne: bahar

Cümle dışı unsur: ve

7.4. *gülsün!*

Yüklem: gülsün

Özne: o (gizli özne)

8. Cümle:

8.1. *Ah o zaman, zincirlerin kırıldığı bu günde, / O mukaddes hürriyetin al şafağı önünde: / İnsan güler,*

Yüklem: güler

Özne: insan

Zarf tümlecisi: o zaman

Zarf tümlecisi: zincirlerin kırıldığı bu günde

Dolaylı tümleç: o mukaddes hürriyetin al şafağı önünde

Cümle dışı unsur: ah

8.2. *toprak güler,*

Yüklem: güler

Özne: toprak

8.3. *deniz güler,*

Yüklem: güler

Özne: deniz

8.4. *gök güler;*

Yüklem: güler

Özne: gök

8.5. *Ve her kardeş: "Ben dünyayı, ben hayatı severim; / İsterim ki benim ümit, sevinç dolu günlerim / İşte böyle parıldasın, işte böyle aksın!" der.*

Yüklem: der

Özne: her kardeş

Belirtisiz nesne: “Ben dünyayı, ben hayatı severim; / İsterim ki benim ümit, sevinç dolu günlerim / İşte böyle parıldasın, işte böyle aksın!”

Cümle dışı unsur: ve

9. Cümle:

9.1. Haklarını alanların şî’ri olan bu saf ses / Her yuvadan bülbüllerin demi gibi yükselir,

Yüklem: yükselir

Özne: haklarını alanların şî’ri olan bu saf ses

Dolaylı tümleç: her yuvadan

Zarf tümleci: bülbüllerin demi gibi

9.2. Kulaklara serbest akan sular gibi hoş gelir;

Yüklem: hoş gelir

Özne: haklarını alanların şî’ri olan bu saf ses (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: kulaklara

Zarf tümleci: serbest akan sular gibi

10. Cümle: *Bunun ruha verdiği bir musiki veremez.*

Yüklem: veremez

Özne: bir musiki

Belirtili nesne: bunun ruha verdiği

11. Cümle: *Bu saatta ben de derin bir uykuya dalarım;*

Yüklem: derin bir uykuya dalarım

Özne: ben de

Zarf tümleci: bu saatta

12. Cümle: *Artık benden ne bir volkan ve ne de bir yıldırım!...*

Eksiltili cümle

Tablo 25. İşte O Gün cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	DT	Ö	Y	CDU		
	2.	ZT	Y				
2. Cümle		Ö	ZT	Y			
3. Cümle		Ö	ZT	ZT	Y		
4. Cümle		ZT	Ö	Y			
5. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Ö	B’Lİ N	Y			

6. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Ö	B'Lİ N	Y			
7. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Ö	Y				
	3.	Ö	Y	CDU			
	4.	Y					
8. Cümle	1.	CDU	ZT	ZT	DT	Ö	Y
	2.	Ö	Y				
	3.	Ö	Y				
	4.	Ö	Y				
	5.	CDU	Ö	B'SİZ N	Y		
9. Cümle	1.	Ö	DT	ZT	Y		
	2.	DT	ZT	Y			
10. Cümle		B'Lİ N	Ö	Y			
11. Cümle		ZT	Ö	Y			
12. Cümle		CDU					

26. Ya Bir Mezar, ya Zindan Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Bu millette zalime dinsizden çok kinler var;*

Yüklem: var

Özne: çok kinler

Dolaylı tümleç: dinsizden

Dolaylı tümleç: bu millette

Dolaylı tümleç: zalime

2. Cümle: *Bir taht âdil değilse, mihrap olsa parçalar.*

Yüklem: parçalar

Özne: bir taht

Zarf tümleç: âdil değilse

Zarf tümleç: mihrap olsa

3. Cümle:

3.1. Sen bu kinden kork,

Yüklem: kork

Özne: sen

Dolaylı tümleç: bu kinden

3.2. sakın;

Yüklem: sakın

Özne: sen (gizli özne)

4. Cümle:

4.1. Elindeki kuvvetle kalbin gurur duymasın.

Yüklem: gurur duymasın

Özne: kalbin

Zarf tümleci: elindeki kuvvetle

4.2. Zira senin yedi kat surlu büyük sarayın, / Dört yanını kuşatan hafiyeler alayın, / O ateşin, demirin, / O zindanın, sürgünün, cehennemin, her şeyin... / Bir milletin önünde bir örümcek ağıdır;

Yüklem: bir örümcek ağıdır

Özne: senin yedi kat surlu sarayın

Özne: dört yanını kuşatan hafiyeler alayın

Özne: o ateşin

Özne: demirin

Özne: o zindanın

Özne: sürgünün

Özne: cehennemin

Özne: her şeyin

Dolaylı tümleç: bir milletin önünde

Cümle dışı unsur: zira

5. Cümle:

5.1. O, bir saat içinde bu kuvveti dağıtır;

Yüklem: dağıtır

Özne: o

Zarf tümleci: bir saat içinde

Belirtili nesne: bu kuvveti

5.2. Anlatır ki:

Yüklem: anlatır

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

5.3. Adalet, her bir şeyden yücedir;

Yüklem: yücedir

Özne: adalet

Dolaylı tümleç: her bir şeyden

6. Cümle: *Mazlumların kolları birer pulat pençedir.*

Yüklem: birer pulat pençedir

Özne: mazlumların kolları

7. Cümle:

7.1. *Hak girmeyen sarayın akıbeti: Kül(-dür),*

Yüklem: kül

Özne: hak girmeyen sarayın akıbeti

7.2. *duman(-dır);*

Yüklem: duman

Özne: hak girmeyen sarayın akıbeti (**gizli özne**)

8. Cümle:

8.1. *Müstebidin nasibi: Ya bir mezar(-dır),*

Yüklem: ya bir mezar

Özne: müstebidin nasibi

8.2. *ya zindan(-dır)!...*

Yüklem: ya zindan

Özne: müstebidin nasibi (**gizli özne**)

Tablo 26. Ya Bir Mezar, ya Zindan cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		DT	DT	DT	Ö	Y						
2. Cümle		Ö	ZT	ZT	Y							
3. Cümle	1.	Ö	DT	Y								
	2.	Y										
4. Cümle	1.	ZT	Ö	Y								
	2.	CDU	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	DT	Y
5. Cümle	1.	Ö	ZT	B'LI N	Y							
	2.	Y	CDU									
	3.	Ö	DT	Y								
6. Cümle		Ö	Y									
7. Cümle	1.	Ö	Y									

	2.	Y										
8. Cümle	1.	Ö	Y									
	2.	Y										

27. On Temmuz Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Şu dağların, ovaların seslerine kulak verin;*

Yüklem: kulak verin

Özne: siz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: şu dağların, ovaların seslerine

1.2. *Bakın,*

Yüklem: bakın

Özne: siz (gizli özne)

1.3. *her yer sanki coşkun deniz gibi bağırıyor.*

Yüklem: bağırıyor

Özne: her yer

Zarf tümleci: sanki

Zarf tümleci: coşkun deniz gibi

2. **Cümle:** *Evler, köyler zincirleri parçalayan beldelerin: / “Ya hürriyet, yahut ölüm!” türküsünü çağırıyor.*

Yüklem: çağırıyor

Özne: evler

Özne: köyler

Belirtili nesne: zincirleri parçalayan beldelerin: “Ya hürriyet, yahut ölüm!” türküsünü

3. **Cümle:** *Hani nerde(-dir) ağızları kilitleyen o pençeler, / Ahalinin kuvvetini hiçe sayan o yiğitler?*

Yüklem: nerde

Özne: ağızları kilitleyen o pençeler

Özne: ahalinin kuvvetini hiçe sayan o yiğitler

Zarf tümleci: hani

4. **Cümle:** *Hani nerde(-dir), hür başlara mezar kazan o geceler, / Bir intikam saatından çekinmeyen müstebitler?...*

Yüklem: nerde

Özne: hür başlara mezar kazan o geceler

Özne: bir intikam saatından çekinmeyen müstebitler

Zarf tümleci: hani

5. Cümle: *Esir millet yaratmayan âdil Allah / Bize dahi: “Kalkın!” dedi;*

Yüklem: dedi

Özne: esir millet yaratmayan âdil Allah

Dolaylı tümleç: bize dahi

Belirtisiz nesne: “Kalkın!”

6. Cümle: *Elimizde parıldayan keskin silâh / Bugün zulmü kahreyledi.*

Yüklem: kahreyledi

Özne: elimizde parıldayan keskin silâh

Zarf tümleci: bugün

Belirtili nesne: zulmü

7. Cümle:

7.1. Titreyiniz,

Yüklem: titreyiniz

Özne: sizler (**gizli özne**)

7.2. zira sizler bize karşı cellâttınız;

Yüklem: cellâttınız

Özne: sizler

Zarf tümleci: bize karşı

Cümle dışı unsur: zira

7.3. Bağrımıza vurduğunuz demir gibi kalpsizdiniz...

Yüklem: bağrımıza vurduğunuz demir gibi kalpsizdiniz

Özne: sizler (**gizli özne**)

8. Cümle: *Yüz binlerce anaları, uğulları ağlattınız;*

Yüklem: ağlattınız

Özne: siz (**gizli özne**)

Belirtili nesne: yüz binlerce anaları, oğulları

9. Cümle: *Düne kadar evler yıkan, canlar yakan hep sizdiniz.*

Yüklem: sizdiniz

Özne: Düne kadar evler yıkan, canlar yakan

Zarf tümleci: hep

10. Cümle:

10.1. Aklınıza gelmezdi ki,

Yüklem: aklınıza gelmezdi

Özne: o (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: ki

10.2. hiç bir vakit zincir, zindan / Kalplerinde vatan aşkı çarpanları titretemez.

Yüklem: titretemez

Özne: zincir

Özne: zindan

Zarf tümleci: hiç bir vakit

Belirtili nesne: kalplerinde vatan aşkı çarpanları

11. Cümle: *Hürriyetin o mukaddes rüyaları alev saçan / Alınlardan en sönük bir kıvılcımı körletemez.*

Yüklem: körletemez

Özne: hürriyetin o mukaddes rüyaları

Belirtili nesne: en sönük bir kıvılcımı

Dolaylı tümleç: alev saçan alınlardan

12. Cümle: *Esir millet yaratmayan âdil Allah / Bize dahi: “Kalkın!” dedi;*

Yüklem: dedi

Özne: esir millet yaratmayan âdil Allah

Dolaylı tümleç: bize dahi

Belirtisiz nesne: “Kalkın!”

13. Cümle: *Elimizde parıldayan keskin silâh / Bugün zulmü kahreyledi.*

Yüklem: kahreyledi

Özne: elimizde parıldayan keskin silâh

Zarf tümleci: bugün

Belirtili nesne: zulmü

14. Cümle: *Bugün eski bir dünyanın yıkıntısı üzerine / 93’ün meşrutiyet saltanatı yükseliyor;*

Yüklem: yükseliyor

Özne: 93’ün meşrutiyet saltanatı

Zarf tümleci: bugün

Dolaylı tümleç: eski bir dünyanın yıkıntısı üzerine

15. Cümle: *Orhan’ların, Selim’lerin o sevgili illerine / Bir Kanun-ı Esasî’yle yeni baştan can geliyor.*

Yüklem: can geliyor

Dolaylı tümleç: Orhan’ların, Selim’lerin o sevgili illerine

Zarf tümleci: Bir Kanun-ı Esasî’yle

Zarf tümleci: yeni baştan

16. Cümle: *Bundan sonra her Osmanlı, şu Türkiye toprağında / Mabediyle, mektebiyle, her şeyiyle hür olacak;*

Yüklem: hür olacak

Özne: her Osmanlı

Zarf tümleci: bundan sonra

Zarf tümleci: mabediyle

Zarf tümleci: mektebiyle

Zarf tümleci: her şeyiyle

Dolaylı tümleç: şu Türkiye toprağında

17. Cümle: *Bir ak mermer saray kadar emin olan ocağında / Bir padişah gibi ömür sürmek için hak bulacak.*

Yüklem: bulacak

Özne: bir ak mermer

Belirtisiz nesne: hak

Dolaylı tümleç: saray kadar emin olan ocağında

Zarf tümleci: bir padişah gibi ömür sürmek için

18. Cümle: *Esir millet yaratmayan âdil Allah / Bize dahi: “Kalkın!” dedi;*

Yüklem: dedi

Özne: esir millet yaratmayan âdil Allah

Dolaylı tümleç: bize dahi

Belirtisiz nesne: “Kalkın!”

19. Cümle: *Elimizde parıldayan keskin silâh / Bugün zulmü kahreyledi.*

Yüklem: kahreyledi

Özne: elimizde parıldayan keskin silâh

Zarf tümleci: bugün

Belirtili nesne: zulmü

20. Cümle: *Evet, artık hiç kimseye zulüm pençe salmayacak;*

Yüklem: salmayacak

Özne: zulüm

Belirtisiz nesne: pençe

Dolaylı tümleç: hiç kimseye

Zarf tümleci: artık

Cümle dışı unsur: evet

21. Cümle: *Bir kuvvetli tarafından zayıf malı yenmeyecek;*

Yüklem: yenmeyecek

Özne: zayıf malı

Zarf tümleci: bir kuvvetli tarafından

22. Cümle: *Yurdun hiç bir bucağında hâkim, mahkûm kalmayacak;*

Yüklem: mahkûm kalmayacak

Özne: hâkim

Dolaylı tümleç: yurdun hiç bir bucağında

23. Cümle: *“Bu efendi, bunlar dahi kölelerdir!” denmeyecek.*

Yüklem: denmeyecek

Özne: “Bu efendi, bunlar dahi kölelerdir!”

24. Cümle: *Hakir köylü diyecek ki: “Bugün ben de bir ağayım; / Adaletin huzurunda zenginlerle müsaviyim; / Hür ve mesut bir vatandaş olduğumu duymadayım; / Ağılımın, çiftliğimin, her hakkımın sahibiyim.”*

Yüklem: diyecek ki

Özne: hakir köylü

Belirtisiz nesne: “Bugün ben de bir ağayım; / Adaletin huzurunda zenginlerle müsaviyim; / Hür ve mesut bir vatandaş olduğumu duymadayım; / Ağılımın, çiftliğimin, her hakkımın sahibiyim.”

25. Cümle: *Esir millet yaratmayan âdil Allah / Bize dahi: “Kalkın!” dedi;*

Yüklem: dedi

Özne: esir millet yaratmayan âdil Allah

Dolaylı tümleç: bize dahi

Belirtisiz nesne: “Kalkın!”

26. Cümle: *Elimizde parıldayan keskin silâh / Bugün zulmü kahreyledi.*

Yüklem: kahreyledi

Özne: elimizde parıldayan keskin silâh

Zarf tümleci: bugün

Belirtili nesne: zulmü

27. Cümle: *Ey Dicle’nin, Sakarya’nın ve Fırat’ın çocukları!*

Cümle dışı unsur: Ey Dicle’nin, Sakarya’nın ve Fırat’ın çocukları!

28. Cümle: *Vatanımız talihini bugün bize terk ediyor.*

Yüklem: terk ediyor

Özne: vatanımız

Belirtili nesne: talihini

Zarf tümleci: bugün

Dolaylı tümleç: bize

29. Cümle: *Doğduğumuz bu yerlerin kara yaslı ufukları / Kadın, erkek, her bir asil evlâdından iş istiyor.*

Yüklem: istiyor

Özne: doğduğumuz bu yerlerin kara yaslı ufukları

Belirtisiz nesne: iş

Dolaylı tümleç: kadın, erkek, her bir asil evlâdından

30. Cümle: *Zalim devrin bize miras bıraktığı harabeler / Bizim kardeş zekâmızın nurlarıyla uyanacak;*

Yüklem: uyanacak

Özne: zalim devrin bize miras bıraktığı harabeler

Zarf tümleci: bizim kardeş zekâmızın nurlarıyla

31. Cümle: *Şu zavallı ıssız köyler, şu karanlık kulübeler / Bizim kardeş kalbimizin ateşiyle canlanacak.*

Yüklem: canlanacak

Özne: şu zavallı ıssız köyler

Özne: şu karanlık kulübeler

Zarf tümleci: bizim kardeş kalbimizin ateşiyle

32. Cümle: *Esir millet yaratmayan âdil Allah / Bize dahi: “Kalkın!” dedi;*

Yüklem: dedi

Özne: esir millet yaratmayan âdil Allah

Dolaylı tümleç: bize dahi

Belirtisiz nesne: “Kalkın!”

33. Cümle: *Elimizde parıldayan keskin silâh / Bugün zulmü kahreyledi.*

Yüklem: kahreyledi

Özne: elimizde parıldayan keskin silâh

Zarf tümleci: bugün

Belirtili nesne: zulmü

34. Cümle:

34.1. *Biz istersek, hürriyetin kanadının gölgesinde / Asırları övündüren dehamızı parlatırız;*

Yüklem: parlatırız

Özne: biz

Zarf tümleci: istersek

Belirtili nesne: asırları övündüren dehamızı

Dolaylı tümleç: hürriyetin kanadının gölgesinde

34.2. *Büyük ırklar yurdu olan şu zengin Şark ülkesinde / Yarın yine bir şerefli medeniyet yaratırız.*

Yüklem: yaratırız

Özne: biz (gizli özne)

Belirtisiz nesne: bir şerefli medeniyet

Zarf tümleci: yarın

Zarf tümleci: yine

Dolaylı tümleç: büyük ırklar yurdu olan şu zengin Şark ülkesinde

35. Cümle:

35.1. *Dünya dahi öğrenir ki*

Yüklem: öğrenir

Özne: dünya dahi

Cümle dışı unsur: ki

35.2. *bizim gibi bir milletin / Her cehennem ateşini söndürmeye gücü yeter;*

Yüklem: yeter

Özne: bizim gibi bir milletin her cehennem ateşini söndürmeye gücü

36. Cümle:

36.1. *Şu demirden yumruğumuz, zulüm gibi sefaletin, / Taassubun, cehlin dahi başlarını kırar,*

Yüklem: kırar

Özne: şu demirden yumruğumuz

Belirtili nesne: zulüm gibi sefaletin, taassubun, cehlin dahi başlarını

36.2. *ezer!..*

Yüklem: ezer

Özne: şu demirden yumruğumuz (**gizli özne**)

37. Cümle: *Esir millet yaratmayan âdil Allah / Bize dahi: “Kalkın!” dedi;*

Yüklem: dedi

Özne: esir millet yaratmayan âdil Allah

Dolaylı tümleç: bize dahi

Belirtisiz nesne: “Kalkın!”

38. Cümle: *Elimizde parıldayan keskin silâh / Bugün zulmü kahreyledi.*

Yüklem: kahreyledi

Özne: elimizde parıldayan keskin silâh

Zarf tümleci: bugün

Belirtili nesne: zulmü

Tablo 27. 10 Temmuz cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle	1.	DT	Y					
	2.	Y						
	3.	Ö	ZT	ZT	Y			
2. Cümle		Ö	Ö	B'Lİ N	Y			
3. Cümle		ZT	Y	Ö	Ö			
4. Cümle		ZT	Y	Ö	Ö			
5. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y			

6. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N	Y			
7. Cümle	1.	Y						
	2.	CDU	Ö	ZT	Y			
	3.	Y						
8. Cümle		B'Lİ N	Y					
9. Cümle		Ö	ZT	Y				
10. Cümle	1.	Y	CDU					
	2.	ZT	Ö	Ö	B'Lİ N	Y		
11. Cümle		Ö	DT	B'Lİ N	Y			
12. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y			
13. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N	Y			
14. Cümle		ZT	DT	Ö	Y			
15. Cümle		DT	ZT	ZT	Y			
16. Cümle		ZT	Ö	DT	ZT	ZT	ZT	Y
17. Cümle		Ö	DT	ZT	B'SİZ N	Y		
18. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y			
19. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N	Y			
20. Cümle		CDU	ZT	DT	Ö	B'SİZ N	Y	
21. Cümle		ZT	Ö	Y				
22. Cümle		DT	Ö	Y				
23. Cümle		Ö	Y					
24. Cümle		Ö	Y	B'SİZ N				
25. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y			
26. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N	Y			
27. Cümle		CDU						
28. Cümle		Ö	B'Lİ N	ZT	DT	Y		
29. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y			
30. Cümle		Ö	ZT	Y				

31. Cümle		Ö	Ö	ZT	Y			
32. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y			
33. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N	Y			
34. Cümle	1.	Ö	ZT	DT	B'Lİ N	Y		
	2.	DT	ZT	ZT	B'SİZ N	Y		
35. Cümle	1.	Ö	Y	CDU				
	2.	Ö	Y					
36. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	Y				
	2.	Y						
37. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y			
38. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N	Y			

28. Yaşamak Kavgası Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Her bir mahluk, her gün gibi, bugün de / Yuvasından dışarıya uğruyor;*

Yüklem: uğruyor

Özne: her bir mahluk

Zarf tümlecisi: her gün gibi

Zarf tümlecisi: bugün de

Dolaylı tümleç: yuvasından

Dolaylı tümleç: dışarıya

1.2. *Dağ başında, şehir içinde, her yerde / Öldürecek, yiyecek şey arıyor.*

Yüklem: arıyor

Özne: her bir mahluk (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: dağ başında

Dolaylı tümleç: şehir içinde

Dolaylı tümleç: her yerde

Belirtisiz nesne: öldürecek, yiyecek şey

2. Cümle: *Şu saf, mavi gök altında âlem böyle kurulmuş;*

Yüklem: kurulmuş

Özne: âlem

Zarf tümlecisi: böyle

Dolaylı tümleç: şu saf, mavi gök altında

3. Cümle: *Her bir vücut başkasının kanı ile yoğrulmuş.*

Yüklem: yoğrulmuş

Özne: her bir vücut

Zarf tümlecisi: başkasının kanı ile

4. Cümle: *Bir çiçeğin ruhu gibi nazik güzel görünen, / Bir yetimin gönlü gibi dokunmaya gelmeyen / Kelebekler bile birer kan içici canavar(-dır);*

Yüklem: birer kan içici canavar

Özne: bir çiçeğin ruhu gibi nazik güzel görünen, bir yetimin gönlü gibi dokunmaya gelmeyen kelebekler bile

5. Cümle: *Onlarda da gizli gizli öldürücü şeyler var.*

Yüklem: var

Özne: gizli gizli öldürücü şeyler

Dolaylı tümleç: onlarda da

6. Cümle: *Yemek, yenmek!.. İşte budur yaşamanın kanunu!*

Yüklem: budur

Özne: yaşamanın kanunu

Cümle dışı unsur: işte

Cümle dışı unsur: yemek

Cümle dışı unsur: yenmek

7. Cümle: *Seni yerler, yemez isen sen onu.*

Yüklem: yerler

Özne: onlar (**gizli özne**)

Belirtili nesne: seni

Zarf tümlecisi: yemez isen sen onu.

8. Cümle:

8.1. Böyle doğar,

Yüklem: doğar

Özne: mahlukat (**gizli özne**)

Zarf tümlecisi: böyle

8.2. böyle ölür mahlukat

Yüklem: ölür

Özne: mahlukat

Zarf tümlecisi: böyle

9. Cümle:

9.1. *Burda her ses: Bir yaralı iniltisi(-dir),*

Yüklem: bir yaralı iniltisi

Özne: her ses

Dolaylı tümleç: burda

9.2. *bir feryat(-tır)!..*

Yüklem: bir feryat

Özne: her ses (**gizli özne**)

Tablo 28. Yaşamak Kavgası cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	Ö	ZT	ZT	DT	DT	Y
	2.	DT	DT	DT	B'SİZ N	Y	
2. Cümle		DT	Ö	ZT	Y		
3. Cümle		Ö	ZT	Y			
4. Cümle		Ö	Y				
5. Cümle		DT	Ö	Y			
6. Cümle		CDU	CDU	CDU	Y	Ö	
7. Cümle		B'Lİ N	Y	ZT			
8. Cümle	1.	ZT	Y				
	2.	ZT	Y	Ö			
9. Cümle	1.	DT	Ö	Y			
	2.	Y					

29. Bize Diyorlar ki Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Evet tarih, bize büyük kahramanlık devirleri gösterir:*

Yüklem: gösterir

Özne: tarih

Dolaylı tümleç: bize

Belirtisiz nesne: büyük kahramanlık devirleri

Cümle dışı unsur: evet

2. Cümle:

2.1. *Türk milleti, cihangirler esir etmiş,*

Yüklem: esir etmiş

Özne: Türk milleti

Belirtisiz nesne: cihangirler

2.2. kırallardan taç almış;

Yüklem: almış

Özne: Türk milleti (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: taç

Dolaylı tümleç: kırallardan

2.3. Şarka, garba hükmeylemiş,

Yüklem: hükmeylemiş

Özne: Türk milleti (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: şarka

Dolaylı tümleç: garba

2.4. vahşî çöller içersine ün salmış;

Yüklem: ün salmış

Özne: Türk milleti (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: vahşî çöller içersine

2.5. Öyle cenkler kazanmış ki

Yüklem: kazanmış

Özne: Türk milleti (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: öyle cenkler

Cümle dışı unsur: ki

2.6. her birisi bir devlete şan verir.

Yüklem: şan verir

Özne: her birisi

Dolaylı tümleç: bir devlete

3. Cümle: *Lâkin bize diyorlar ki: “Artık bugün kılıç devri geçmiştir. / Bu zamanın fütuhâtı, çalışmağa boyun eğen erlerin; / En kuvvetli fikir ve iş, orduları yetiştiren yerlerin; / Altınların kıralları olanlara: Ne hakaret, ne demir!.. / Sizler dahi kavga edin, fakat artık kan yerine ter saçın; / Zahmet çekin, fakat artık terakkiye götüreceğ yol açın; / Fetheyleyin, fakat artık medeniyet ganimeti getirin. / Süleyman’ın milletine bu asrın da cihangiri dedirtin. / İşte o gün her bir devlet, yine Türkün bayrağını selâmlar. / Ve bu bayrak, Viyana’nın önündeki şereflemlerle parıldar.”*

Yüklem: diyorlar ki

Özne: onlar (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: bize

Belirtisiz nesne: “Artık bugün kılıç devri geçmiştir. / Bu zamanın fütuhâtı, çalışmağa boyun eğen erlerin; / En kuvvetli fikir ve iş, orduları yetiştiren yerlerin; / Altınların kıralları olanlara: Ne hakaret, ne demir!.. / Sizler dahi kavga edin, fakat artık kan yerine ter saçın; / Zahmet çekin, fakat artık terakkiye götürecektir yol açın; / Fetheyleyin, fakat artık medeniyet ganimeti getirin. / Süleyman’ın milletine bu asrın da cihangiri dedirtin. / İşte o gün her bir devlet, yine Türkün bayrağını selâmlar. / Ve bu bayrak, Viyana’nın önündeki şereflerle parıldar.”

Cümle dışı unsur: lâkin

Tablo 29. Bize Diyorlar ki cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		CDU	Ö	DT	B’SİZ N	Y
2. Cümle	1.	Ö	B’SİZ N	Y		
	2.	DT	B’SİZ N	Y		
	3.	DT	DT	Y		
	4.	DT	Y			
	5.	B’SİZ N	Y	CDU		
	6.	Ö	DT	Y		
3. Cümle		CDU	DT	Y	B’SİZ N	

30. İlim Cümlelerinin Öğeleri

1. Cümle: *Kuvvet akla geçtiğinden beridir ki, her davaya bakıldı:*

Yüklem: bakıldı

Zarf tümlecisi: kuvvet akla geçtiğinden beridir

Dolaylı tümleç: her davaya

Cümle dışı unsur: ki

2. Cümle:

2.1. İnsan nedir?

Yüklem: nedir

Özne: insan

2.2. Anlaşıldı,

Yüklem: anlaşıldı

Özne: insan nedir (**gizli özne**)

2.3. adaletin meşalesi yakıldı;

Yüklem: yakıldı

Özne: adaletin meşalesi

3. Cümle:

3.1. *Hakikatler ele geçti,*

Yüklem: ele geçti

Özne: hakikatler

3.2. *sefaletin girdabına inildi;*

Yüklem: inildi

Dolaylı tümleç: sefaletin girdabına

4. Cümle:

4.1. *Talih adı değişerek arzu oldu,*

Yüklem: oldu

Özne: talih

Belirtisiz nesne: arzu

Zarf tümleci: adı değişerek

4.2. *sırra ilim denildi.*

Yüklem: denildi

Özne: ilim

Dolaylı tümleç: sırra

5. Cümle:

5.1. *İlim, ilim!... Bu ses nerden yükselmişse ora mesut olmuştur;*

Yüklem: mesut olmuştur

Özne: ora

Zarf tümleci: bu ses nerden yükselmişse

Cümle dışı unsur: ilim

Cümle dışı unsur: ilim

5.2. *Mazlum arzın hayatını düşünücü alınlarla dolmuştur;*

Yüklem: dolmuştur

Özne: ora (gizli özne)

Zarf tümleci: mazlum arzın hayatını düşünücü alınlarla

6. Cümle: Burda sefil tabiattan, insanlıktan hukukunu almıştır;

Yüklem: almıştır

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: burda

Dolaylı tümleç: sefil tabiattan

Dolaylı tümleç: insanlıktan

Belirtili nesne: hukukunu

7. Cümle: *İnsan için yalnız bir şey: İstikbali fethetmek kalmıştır!*

Yüklem: kalmıştır

Özne: yalnız bir şey: istikbali fethetmek

Zarf tümleci: insan için

8. Cümle: *Her şey ilmin değil midir?*

Yüklem: ilmin değil midir

Özne: her şey

9. Cümle: *Şu Japonya acep kimin eseri(-dir)?*

Yüklem: kimin eseri

Özne: şu Japonya

Zarf tümleci: acep

10. Cümle: *Elli yılda, ona böyle bir hayatı veren kimin elleri(-dir)?...*

Yüklem: kimin elleri

Özne: ona böyle bir hayatı veren

Zarf tümleci: elli yılda

11. cümle:

11.1. Besbelli(-dir) ki

Yüklem: besbelli

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

11.2. bu şey büyük Arşimed'in aradığı noktadır.

Yüklem: büyük Arşimed'in aradığı noktadır

Özne: bu şey

12. Cümle:

12.1. Bizim dahi vatanımız bu noktadan ileriye gidecek,

Yüklem: gidecek

Özne: bizim dahi vatanımız

Dolaylı tümleç: bu noktadan ileriye

12.2. Dehasının saçacağı mahsullerle Garbı hayran edecek;

Yüklem: hayran edecek

Özne: bizim dahi vatanımız (gizli özne)

Zarf tümleci: dehasının saçacağı mahsullerle

Belirtili nesne: Garbı

13. Cümle: *Gördüğümüz o rüyalar, o ümitler yalnız, yalnız bundadır!..*

Yüklem: bundadır

Özne: gördüğümüz o rüyalar

Özne: o ümitler

Zarf tümleci: yalnız

Zarf tümleci: yalnız

Tablo 30. İlim cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		ZT	CDU	DT	Y	
2. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	Y				
	3.	Ö	Y			
3. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	DT	Y			
4. Cümle	1.	Ö	ZT	B'SİZ N	Y	
	2.	DT	Ö	Y		
5. Cümle	1.	CDU	CDU	ZT	Ö	Y
	2.	ZT	Y			
6. Cümle		DT	DT	DT	B'Lİ N	Y
7. Cümle		ZT	Ö	Y		
8. Cümle		Ö	Y			
9. Cümle		Ö	ZT	Y		
10. Cümle		ZT	Ö	Y		
11. Cümle	1.	Y	CDU			
	2.	Ö	Y			
12. Cümle	1.	Ö	DT	Y		
	2.	ZT	B'Lİ N	Y		
13. Cümle		Ö	Ö	ZT	ZT	Y

31. Para Cümlelerinin Öğeleri

1. Cümle: *Diyorlar ki: "Altın sarı bir yılanıdır, vicdanları ısıtır."*

Yüklem: diyorlar ki

Özne: onlar (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “Altın sarı bir yılanıdır, vicdanları ısıtır.”

2. Cümle:

2.1. *Güzel bir laf(-tır)!..*

Yüklem: güzel bir laf

Özne: “Altın sarı bir yılanıdır, vicdanları ısıtır.” **(gizli özne)**

2.2. *Lâkin hayat kavgasıyçin bu silâhı isteriz;*

Yüklem: isteriz

Özne: biz **(gizli özne)**

Belirtili nesne: bu silahı

Zarf tümleci: hayat kavgasıyçin

Cümle dışı unsur: lâkin

2.3. *Bu oldukça, her ejderha, hatta talih üzerine gideriz;*

Yüklem: gideriz

Özne: biz **(gizli özne)**

Zarf tümleci: bu oldukça

Dolaylı tümleç: her ejderha, hatta talih üzerine

2.4. *Öyle işler görürüz ki,*

Yüklem: görürüz

Özne: biz **(gizli özne)**

Belirtisiz nesne: öyle işler

Cümle dışı unsur: ki

2.5. *zaman bize: “Alkış!” diye haykırır.*

Yüklem: haykırır

Özne: zaman

Dolaylı tümleç: bize

Zarf tümleci: “Alkış!” diye

3. Cümle:

3.1. *Yoksulluklar: memlekete tehlikedir,*

Yüklem: tehlikedir

Özne: yoksulluklar

Dolaylı tümleç: memlekete

3.2. *hamiyeti ağlatır;*

Yüklem: ağlatır

Özne: yoksulluklar **(gizli özne)**

Belirtili nesne: hamiyeti

3.3. *Zira bu hal asil eli bir canavar pençesine döndürür;*

Yüklem: döndürür

Özne: bu hal

Belirtili nesne: asil eli

Dolaylı tümleç: bir canavar pençesine

Cümle dışı unsur: zira

3.4. *Yapacağı yangınlarla mabetlerin çerağını söndürür*

Yüklem: söndürür

Özne: bu hal (gizli özne)

Zarf tümleci: yapacağı yangınlarla

Belirtili nesne: mabetlerin çerağını

3.5. *Ve o melun yarasını yabancılar bayrağıyla bağlatır.*

Yüklem: bağlatır

Özne: o melun

Belirtili nesne: yarasını

Zarf tümleci: yabancılar bayrağıyla

Cümle dışı unsur: ve

4. Cümle: *Evet aziz vatandaşlar, bu hakikat sizce dahi bilinsin!*

Yüklem: bilinsin

Özne: bu hakikat

Zarf tümleci: sizce dahi

Cümle dışı unsur: evet aziz vatandaşlar

5. Cümle: *Artık buna kin bağlamak itikadı gönlünüzden silinsin;*

Yüklem: silinsin

Özne: buna kin bağlamak itikadı

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: gönlünüzden

6. Cümle: *Ta ki bize her yerden çok lâzım olan bu madenle mülk dolsun.*

Yüklem: dolsun

Özne: mülk

Zarf tümleci: ta ki

Zarf tümleci: bize her yerden çok lâzım olan bu madenle

7. Cümle: *Şu kadar ki, elinizi uzatırken, yalnız şundan sakının:*

Yüklem: sakının

Özne: siz (gizli özne)

Zarf tümleci: elinizi uzatırken

Zarf tümleci: şu kadar ki

Dolaylı tümleş: yalnız şundan

8. Cümle: *Bu gözleri kamaştıran parlak şeyde kan bulaşık olmasın;*

Yüklem: olmasın

Özne: kan

Zarf tümleci: bulaşık

Dolaylı tümleş: bu gözleri kamaştıran parlak şeyde

9. Cümle:

9.1. Bir hak gibi parıldasın,

Yüklem: parıldasın

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: bir hak gibi

9.2. bir lekesiz alın gibi saf olsun!...

Yüklem: saf olsun

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: bir lekesiz alın gibi

Tablo 31. Para cümleinin ögeleri.

1. Cümle		Y	B'SİZ N			
2. Cümle	1.	Y				
	2.	CDU	ZT	B'Lİ N	Y	
	3.	ZT	DT	Y		
	4.	B'SİZ N	Y	CDU		
	5.	Ö	DT	ZT	Y	
3. Cümle	1.	Ö	DT	Y		
	2.	B'Lİ N	Y			
	3.	CDU	Ö	B'Lİ N	DT	Y
	4.	ZT	B'Lİ N	Y		
	5.	CDU	Ö	B'Lİ N	ZT	Y
4. Cümle		CDU	Ö	ZT	Y	
5. Cümle		ZT	Ö	DT	Y	

6. Cümle		ZT	ZT	Ö	Y	
7. Cümle		CDU	ZT	DT	Y	
8. Cümle		DT	Ö	ZT	Y	
9. Cümle	1.	ZT	Y			
	2.	ZT	Y			

32. Zanaat Cümlelerin Ögeleri

1. Cümle:

1.1. *Büyük asır, ahaliyi bahtsız eden meseleyi halletti;*

Yüklem: halletti

Özne: büyük asır

Belirtili nesne: ahaliyi bahtsız eden meseleyi

1.2. *İsli, viran çatıların önlerinde dolaşmaya başladı;*

Yüklem: başladı

Özne: büyük asır (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: dolaşmaya

Dolaylı tümleç: isli, viran çatıların önlerinde

1.3. *Unutulan milyonları yeni yeni hünerlerle aşıladı;*

Yüklem: aşıladı

Özne: büyük asır (**gizli özne**)

Belirtili nesne: unutulan milyonları

Zarf tümleci: yeni yeni hünerlerle

1.4. *Nasır bağlı ellerin de asaleti olduğunu öğretti.*

Yüklem: öğretti

Özne: büyük asır (**gizli özne**)

Belirtili nesne: nasır bağlı ellerin de asaleti olduğunu

2. Cümle:

2.1. *İşte şimdi bizim dahi elimizde alet görmek istiyor*

Yüklem: istiyor

Özne: o (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: alet görmek

Dolaylı tümleç: bizim dahi elimizde

Zarf tümleci: şimdi

Cümle dışı unsur: işte

2.2. Ve herkese: “Sen seninsin, firavunlar zamanında değilsin! / Ne istersen, o olacak; ister misin talih sana eğilsin? / Öyle ise yanıma gel, al, şu işçi gömleğini giy...” diyor.

Yüklem: diyor

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: herkese

Belirtisiz nesne: “Sen seninsin, firavunlar zamanında değilsin! / Ne istersen, o olacak; ister misin talih sana eğilsin? / Öyle ise yanıma gel, al, şu işçi gömleğini giy...”

Cümle dışı unsur: ve

3. Cümle: *Madameki biz de bugün şu Avrupa toprağının oğluyuz,*

Yüklem: şu Avrupa toprağının oğluyuz

Özne: biz de

Zarf tümleci: bugün

Cümle dışı unsur: madameki

4. Cümle: *Medeniyet hayatına bizim dahi kucağımız açılmış;*

Yüklem: açılmış

Özne: bizim dahi kucağımız

Dolaylı tümleç: medeniyet hayatına

5. Cümle: *En küçük bir köyümüze binler ile ihtiyaçlar saçılmış.*

Yüklem: saçılmış

Özne: binler ile ihtiyaçlar

Dolaylı tümleç: en küçük bir köyümüze

6. Cümle: *Artık bize eski Asya âleminin geçinişi tat vermez,*

Yüklem: tat vermez

Özne: eski Asya âleminin geçinişi

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: bize

7. Cümle: *Hür ve mesut olmak için bozkırların çobanlığı elvermez;*

Yüklem: elvermez

Özne: bozkırların çobanlığı

Zarf tümleci: hür ve mesut olmak için

8. Cümle: *Bu saatta değişmeğe, iş erleri olmaklığa borçluyuz.*

Yüklem: borçluyuz

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: bu saatta değişmeğe

Dolaylı tümleç: iş erleri olmaklığa

Tablo 32. Zanaat cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	Ö	B'Li N	Y		
	2.	DT	DT	Y		
	3.	B'Li N	ZT	Y		
	4.	B'Li N	Y			
2. Cümle	1.	CDU	ZT	DT	B'SİZ N	Y
	2.	CDU	DT	B'SİZ N	Y	
3. Cümle		CDU	Ö	ZT	Y	
4. Cümle		DT	Ö	Y		
5. Cümle		DT	ZT	Ö	Y	
6. Cümle		ZT	DT	Ö	Y	
7. Cümle		ZT	Ö	Y		
8. Cümle		DT	DT	Y		

33. Hakkaniyet Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Demişler ki: “Kahramanlık diler, fakat hakkaniyet yaşatır.”*

Yüklem: demişler ki

Özne: onlar (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: “Kahramanlık diler, fakat hakkaniyet yaşatır.”

2. Cümle: *Hakkaniyet: Evet buna, yüreklerde her şeyden çok aşk vardır.*

Yüklem: vardır

Özne: her şeyden çok aşk

Dolaylı tümleç: yüreklerde

Dolaylı tümleç: buna

Cümle dışı unsur: hakkaniyet

Cümle dışı unsur: evet

3. Cümle:

3.1. İnsanoğlu istiyor ki,

Yüklem: istiyor

Özne: insanoğlu

Cümle dışı unsur: ki

3.2. kendisinin bu öz hakkı verilsin;

Yüklem: verilsin

Özne: kendisinin bu öz hakkı

3.3. *Doğduğu gün hayatına adanılan saadete erilsin.*

Yüklem: doğduğu gün hayatına adanılan saadete erilsin

4. Cümle:

4.1. *İşte size bir son harta!... Bakın*

Yüklem: bakın

Özne: siz (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: işte size bir son harta

4.2. *bunda yeni yeni şeyler var;*

Yüklem: var

Özne: yeni yeni şeyler

Dolaylı tümleç: bunda

5. Cümle:

5.1. *Bu bir asır evvelkine benzemiyor,*

Yüklem: benzemiyor

Özne: bu

Dolaylı tümleç: bir asır evvelkine

5.2. *başkalaşmış boyalar.*

Yüklem: başkalaşmış

Özne: boyalar

6. Cümle: *Dersiniz ki, bu şeyleri yapan nedir?*

Yüklem: dersiniz ki

Özne: siz (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: bu şeyleri yapan nedir

7. Cümle:

7.1. *Hakkaniyet(-tir),*

Yüklem: hakkaniyet

Özne: bu şeyleri yapan (**gizli özne**)

7.2. *bu parmak(-tır)!...*

Yüklem: bu parmak

Özne: bu şeyleri yapan (**gizli özne**)

8. Cümle:

8.1. *Bu odur ki,*

Yüklem: odur

Özne: bu

Cümle dışı unsur: ki

8.2. *her ülkenin talihine bir renk vurmuş,*

Yüklem: vurmuş

Özne: bu (gizli özne)

Belirtisiz nesne: bir renk

Dolaylı tümleç: her ülkenin talihine

8.3. *vuracak.*

Yüklem: vuracak

Özne: bu (gizli özne)

9. Cümle: *Ey hâkimler, haksız hüküm mülke bir top güllesinden yamandır;*

Yüklem: yamandır

Özne: haksız hüküm

Dolaylı tümleç: mülke

Dolaylı tümleç: bir top güllesinden

Cümle dışı unsur: ey hâkimler

10. Cümle: *Bir yüreği kaybeylemek bir tabyadan daha büyük ziyandır;*

Yüklem: daha büyük ziyandır

Özne: bir yüreği kaybeylemek

Dolaylı tümleç: bir tabyadan

11. Cümle: *Sizin her bir hükmünüzle devlet âdil, yahut zalim olacak.*

Yüklem: âdil, yahut zalim olacak

Özne: devlet

Zarf tümleci: sizin her bir hükmünüzle

12. Cümle: *Her ne vakit: “Mahkemeler vardır!” diye herkes hakkı tanırса, / Zayıf köylü ıssız, izbe çatısını bir istihkâm sanırса... / O saatta haris düşman, kadın gibi saçlarını yolacak.*

Yüklem: yolacak

Özne: haris düşman

Belirtili nesne: saçlarını

Zarf tümleci: kadın gibi

Zarf tümleci: o saatta

Zarf tümleci: her ne vakit: “Mahkemeler vardır!” diye herkes hakkı tanırса, /

Zarf tümleci: zayıf köylü ıssız, izbe çatısını bir istihkâm sanırса...

Tablo 33. Hakkaniyet cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		Y	B'SİZ N					
2. Cümle		CDU	CDU	DT	DT	Ö	Y	
3. Cümle	1.	Ö	Y	CDU				
	2.	Ö	Y					
	3.	Y						
4. Cümle	1.	CDU	Y					
	2.	DT	Ö	Y				
5. Cümle	1.	Ö	DT	Y				
	2.	Y	Ö					
6. Cümle		Y	B'SİZ N					
7. Cümle	1.	Y						
	2.	Y						
8. Cümle	1.	Ö	Y	CDU				
	2.	DT	B'SİZ N	Y				
	3.	Y						
9. Cümle		CDU	Ö	DT	DT	Y		
10. Cümle		Ö	DT	Y				
11. Cümle		ZT	Ö	Y				
12. Cümle		ZT	ZT	ZT	Ö	ZT	B'Lİ N	Y

34. Çiftçilik Cümlelerinin Öğeleri

1. Cümle: — *Altın, altın...*

Cümle dışı unsur: altın

Cümle dışı unsur: altın

2. Cümle: — *Hayır kardeş, sen bu fikri değiştir;*

Yüklem: değiştir

Özne: sen

Belirtili nesne: bu fikri

Cümle dışı unsur: hayır kardeş

3. Cümle:

3.1. *Altın devri çoktan geçti,*

Yüklem: geçti

Özne: altın devri

Zarf tümleci: çoktan

3.2. *şimdi demir devridir.*

Yüklem: demir devridir

Özne: şimdi

4. Cümle:

4.1. *Divanedir o tembel ki,*

Yüklem: divanedir

Özne: o tembel

Cümle dışı unsur: ki

4.2. *demirlere hor bakar;*

Yüklem: hor bakar

Özne: o tembel (gizli özne)

Dolaylı tümleç: demirlere

4.3. *Ondan sonra gece, gündüz altın diye sayıklar.*

Yüklem: sayıklar

Özne: o tembel (gizli özne)

Zarf tümleci: ondan sonra

Zarf tümleci: gece, gündüz altın diye

5. Cümle: *Şu gördüğün hakir şeyler: Tohum, öküz, bel, orak(-tır)...*

Yüklem: tohum, öküz, bel, orak...

Özne: şu gördüğün hakir şeyler

6. Cümle: *Senin asıl ummaklığın bunlar ile olacak.*

Yüklem: olacak

Özne: senin asıl ummaklığın

Zarf tümleci: bunlar ile

7. Cümle:

7.1. *Bunlar saçmış,*

Yüklem: saçmış

Özne: bunlar

7.2. *bunlar saçar, her ocağa bereket;*

Yüklem: saçar

Özne: bunlar

Belirtisiz nesne: bereket

Dolaylı tümleç: her ocağa

8. Cümle: *Sen bunları şu dünyada her şeyden çok takdis et.*

Yüklem: takdis et

Özne: sen

Belirtili nesne: bunları

Dolaylı tümleç: şu dünyada

Zarf tümleci: her şeyden çok

9. Cümle:

9.1. *Eğer biri elindeki sabanını isterse: / “Ağırınca işte altın! Onu bırak, at!...” derse... / Buna asla tamah etme,*

Yüklem: tamah etme

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: buna

Zarf tümleci: asla

Zarf tümleci: eğer biri elindeki sabanını isterse

Zarf tümleci: “Ağırınca işte altın! Onu bırak, at!...” derse

9.2. *el uzatma sakın sen.*

Yüklem: el uzatma

Özne: sen

Cümle dışı unsur: sakın

10. Cümle:

10.1. *Çiftçi olmak büyük şeydir,*

Yüklem: büyük şeydir

Özne: çiftçi olmak

10.2. *ekin yurdu şenletir;*

Yüklem: şenletir

Özne: ekin

Belirtili nesne: yurdu

11. Cümle:

11.1. *Saban aziz bir alettir,*

Yüklem: aziz bir alettir

Özne: saban

11.2. *alın teri bir zevktir;*

Yüklem: bir zevktir

Özne: alın teri

12. Cümle: *Sen bu zevki bulamazsın, başka yolda gidişten!...*

Yüklem: bulamazsın

Özne: sen

Belirtili nesne: bu zevki

Dolaylı tümleç: başka yolda gidişten

Tablo 34. Çiftçilik cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		CDU	CDU			
2. Cümle		CDU	Ö	B'Lİ N	Y	
3. Cümle	1.	Ö	ZT	Y		
	2.	Ö	Y			
4. Cümle	1.	Y	Ö	CDU		
	2.	DT	Y			
	3.	ZT	ZT	Y		
5. Cümle		Ö	Y			
6. Cümle		Ö	ZT	Y		
7. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	Ö	Y	DT	B'SİZ N	
8. Cümle		Ö	B'Lİ N	DT	ZT	Y
9. Cümle	1.	ZT	ZT	DT	ZT	Y
	2.	Y	CDU	Ö		
10. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	Ö	B'Lİ N	Y		
11. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	Ö	Y			
12. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y	DT	

35. Ey Genç Çiftçi Cümlelerinin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Sabanının demirini yaratan / İstemiş ki, yeryüzünde eşsiz olan şu vatan, / Şu çiftçilik memleketi şenlene;*

Yüklem: istemiş ki

Özne: sabanının demirini yaratan

Belirtisiz nesne: yeryüzünde eşsiz olan şu vatan, şu çiftçilik memleketi şenlene

1.2. *Onun için kuvvet vermiş senin dahi pençene.*

Yüklem: vermiş

Özne: sabanının demirini yaratan (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: kuvvet

Zarf tümleci: onun için

Dolaylı tümleç: senin dahi pençene

2. Cümle: *Bak! Ne güzel, ne bulunmaz ovalar...*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: ne güzel, ne bulunmaz ovalar

3. Cümle: *Toprakları altın olan bu yerdir;*

Yüklem: bu yerdir

Özne: toprakları altın olan

4. Cümle:

4.1. *Bu yerdir ki,*

Yüklem: bu yerdir

Özne: o (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: ki

4.2. *her yanından su çağlar;*

Yüklem: çağlar

Özne: su

Dolaylı tümleç: her yanından

5. Cümle:

5.1. *Bu yerdir ki,*

Yüklem: bu yerdir

Özne: o (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: ki

5.2. *bir kileye yüz verir!...*

Yüklem: yüz verir

Özne: o (**gizli özne**)

Dolaylı tümleş: bir kileye

6. Cümle:

6.1. *Haydi yürü,*

Yüklem: yürü

Özne: sen (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: haydi

6.2. *sen herkesten geç kaldın;*

Yüklem: geç kaldın

Özne: sen

Dolaylı tümleş: herkesten

6.3. *Çarığı çek,*

Yüklem: çek

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtili nesne: çarığı

6.4. *öküzleri sür yola.*

Yüklem: sür

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtili nesne: öküzleri

Dolaylı tümleş: yola

7. Cümle: *Baş ucunda altın topu evlâdın / Bak, nereyi gösteriyor parmakla!...*

7.1.

Yüklem: gösteriyor

Özne: altın topu evlâdın

Dolaylı tümleş: baş ucunda

Belirtili nesne: nereyi

Zarf tümleci: parmakla

7.2. *Bak,*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

8. Cümle: *Biz Türklere: “Çiftçi millet” diyorlar.*

Yüklem: diyorlar

Özne: onlar (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: “Çiftçi millet”

Dolaylı tümleş: biz Türklere

9. Cümle: *Evet, Oğuz Han gününden elimizde saban var:*

Yüklem: var

Özne: saban

Zarf tümleci: Oğuz Han gününden

Dolaylı tümleş: elimizde

Cümle dışı unsur: evet

10. Cümle: *Bizim için en aziz şey topraktır.*

Yüklem: topraktır

Özne: en aziz şey

Zarf tümleci: bizim için

11. Cümle: *En iyi hal alında ter, elde nasır olmaktadır.*

Yüklem: alında ter, elde nasır olmaktadır

Özne: en iyi hal

12. Cümle: *O sendeki aslan gövde üstünde, / Demir gibi sağlam olan o kollar / Kerpiç gibi bir tarlayı dört günde, / Değirmenin unu gibi ufalar!...*

Yüklem: ufalar

Özne: o sendeki aslan gövde üstünde demir gibi sağlam olan o kollar

Belirtili nesne: kerpiç gibi bir tarlayı

Zarf tümleci: dört günde

Zarf tümleci: değirmenin unu gibi

13. Cümle:

13.1. Kalk,

Yüklem: kalk

Özne: sen (gizli özne)

13.2. oturma,

Yüklem: oturma

Özne: sen (gizli özne)

13.3. artık yeter dinlenme;

Yüklem: dinlenme

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: artık

Cümle dışı unsur: yeter

14. Cümle:

14.1. Gün aşıyor,

Yüklem: aşıyor

Özne: gün

14.2. şimdi akşam olacak.

Yüklem: olacak

Özne: akşam

Zarf tümleci: şimdi

15. Cümle:

15.1. Çiftini sür,

Yüklem: sür

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: çiftini

15.2. bugün biraz emek çek;

Yüklem: emek çek

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: bugün

Zarf tümleci: biraz

16. Cümle: Boş ambarlar yarın buğday dolacak!..

Yüklem: dolacak

Özne: boş ambarlar

Zarf tümleci: yarın

Belirtisiz nesne: buğday

Tablo 35. Ey Genç Çiftçi cümlelerin öğeleri.

1. cümle	1.	Ö	Y	B'SİZ N			
	2.	ZT	B'SİZ N	Y	DT		
1. Cümle		Y	CDU				
2. Cümle		Ö	Y				
3. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	DT	Ö	Y			
4. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	DT	Y				
5. Cümle	1.	CDU	Y				
	2.	Ö	DT	Y			
	3.	B'Lİ N	Y				

	4.	B'Lİ N	Y	DT			
6. Cümle		DT	Ö	Y	B'Lİ N	Y	ZT
7. Cümle		DT	B'SİZ N	Y			
8. Cümle		CDU	ZT	DT	Ö	Y	
9. Cümle		ZT	Ö	Y			
10. Cümle		Ö	Y				
11. Cümle		Ö	B'Lİ N	ZT	ZT	Y	
12. Cümle	1.	Y					
	2.	Y					
	3.	ZT	CDU	Y			
13. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	ZT	Ö	Y			
14. Cümle	1.	B'Lİ N	Y				
	2.	ZT	ZT	Y			
15. Cümle		Ö	ZT	B'SİZ N	Y		

36. Kur'an-ı Kerim Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Bu kitaptır: Her insana için, dışın öğreten; / Gökte, yerde, tende, canda bir Yaradan sezdiren.*

Yüklem: bu kitaptır

Özne: her insana için, dışın öğreten

Özne: gökte, yerde, tende, canda bir yaradan sezdiren

2. Cümle: *Bu çobandır: Kavalını koyunlara dinleten; / Sürüleri akarsular kıyısında gezdiren!..*

Yüklem: bu çobandır

Özne: kavalını koyunlara dinleten

Özne: sürüleri akarsular kıyısında gezdiren

3. Cümle: *Bu kitaptır: Her kişiye benlik veren, yol açan; / İnsanlığın sergisine armağanlar astırtan.*

Yüklem: bu kitaptır

Özne: her kişiye benlik veren, yol açan

Özne: insanlığın sergisine armağanlar astırtan

4. Cümle: *Bu çerağdır: Obalara, saraylara nur saçan; / Bir köylünün işlerini tarihlere bastırtan!..*

Yüklem: bu çerağdır

Özne: obalara, saraylara nur saçan

Özne: bir köylünün işlerini tarihlere bastırtan

5. Cümle: *Bu kitaptır: Yürekleri iyilikle besleyen; / “El bağına girme!...” diyen, dost yarasın bağlatan.*

Yüklem: bu kitaptır

Özne: yürekleri iyilikle besleyen

Özne: “El bağına girme!...” diyen

Özne: dost yarasın bağlatan

6. Cümle: *Bu anadır: Her öksüze “Yavrum!” diye seslenen; / Nice canlar kardeş eden, birbiri için ağlatan!..*

Yüklem: bu anadır

Özne: her öksüze “Yavrum!” diyen

Özne: nice canlar kardeş eden

Özne: birbiri için ağlatan

7. Cümle: *Bu kitaptır: Akıllara her bir şeyi sordurtan; / “Düşün, sonra inan!...” diyen, doğru yollar gösteren.*

Yüklem: bu kitaptır

Özne: akıllara her bir şeyi sordurtan

Özne: “Düşün, sonra inan!...” diyen

Özne: doğru yollar gösteren

8. Cümle: *Bu bilgidir: Ululuğun yapıların kurdurtan; / Çıplak dağlar yeşilleyen, viran köyler şenleten!..*

Yüklem: bu bilgidir

Özne: ululuğun yapıların kurdurtan

Özne: çıplak dağlar yeşilleyen

Özne: viran köyler şenleten

9. Cümle: *Ey kardeşler, şu küçücük armağanım atmayın!*

Yüklem: atmayın

Özne: siz (gizli özne)

Belirtisiz nesne: şu küçücük armağanım

Cümle dışı unsur: ey kardeşler

10. Cümle: *Bir koncadır, Muhammed’in gül bağından derildi.*

Yüklem: derildi

Özne: bir koncadır

Dolayı tümleş: Muhammed’in gül bağından

11. Cümle:

11.1. Sakın, bunu yapma

Yüklem: yapma

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: bunu

Cümle dışı unsur: sakın

11.2. çiçek demetine katmayın;

Yüklem: katmayın

Özne: siz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: çiçek demetine

12. Cümle: Bu şey size özünüzü açmak için verildi!...

Yüklem: verildi

Özne: bu şey

Dolaylı tümleç: size

Zarf tümleci: özünüzü açmak için

Tablo 36. Kur'an-ı Kerim cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Y	Ö	Ö	
2. Cümle		Y	Ö	Ö	
3. Cümle		Y	Ö	Ö	
4. Cümle		Y	Ö	Ö	
5. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö
6. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö
7. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö
8. Cümle		Y	Ö	Ö	Ö
9. Cümle		CDU	B'SİZ N	Y	
10. Cümle		Ö	DT	Y	
11. Cümle	1.	CDU	B'Lİ N	Y	
	2.	DT	Y		
12. Cümle		Ö	DT	ZT	Y

37. Sakın Kesme Cümlelerinin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. Ey hemşeri! Sakın kesme,

Yüklem: kesme

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: sakın

Cümle dışı unsur: ey hemşeri

1.2. *yaş ağaca balta vuran el unmaz.*

Yüklem: unmaz

Özne: yaş ağaca balta vuran el

2. Cümle:

2.1. *Na, kütükler!.. Nice yıldır, hiç birine kervan gelmez,*

Yüklem: gelmez

Özne: kervan

Dolaylı tümleç: hiç birine

Zarf tümleci: nice yıldır

Cümle dışı unsur: na, kütükler

2.2. *kuş konmaz;*

Yüklem: konmaz

Özne: kuş

3. Cümle:

3.1. *Bunları kes,*

Yüklem: kes

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: bunları

3.2. *o baltanla bu çürümüş ağaçları yere ser.*

Yüklem: yere ser

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: o baltanla

Belirtili nesne: bu çürümüş ağaçları

4. Cümle:

4.1. *Bak,*

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

4.2. *sizin köy şu yemyeşil koruluğun gölgesinde ne güzel(-dir)!...*

Yüklem: ne güzel

Özne: sizin köy

Dolaylı tümleç: şu yemyeşil koruluğun gölgesinde

5. Cümle: *Gönülleri açmadadır, yaprakların arasından esen yel.*

Yüklem: açmadadır

Özne: yaprakların arasından esen yel

Belirtili nesne: gönülleri

6. Cümle:

6.1. Yazık(-tır),

Yüklem: yazık

6.2. günah olmaz mı ki,

Yüklem: günah olmaz mı

Cümle dışı unsur: ki

6.3. çıplak kalsın bu zümrüt yurt, şirin yer?

Yüklem: kalsın

Özne: bu zümrüt yurt

Özne: şirin yer

Zarf tümlecisi: çıplak

7. Cümle: *Hem dünyada en birinci borç değil mi her kula / Bir tohumu fidan yapmak, fidanı da bir orman?...*

Yüklem: en birinci borç değil mi

Özne: bir tohumu fidan yapmak

Özne: fidanı da bir orman

Dolaylı tümleş: dünyada

Dolaylı tümleş: her kula

Cümle dışı unsur: hem

8. Cümle: *Eğer böyle olmasaydı, ne kalırdı oğula: / "Mirasımı artır!" diye öğüt veren atadan?...*

Yüklem: kalırdı

Özne: ne

Zarf tümlecisi: eğer böyle olmasaydı

Dolaylı tümleş: oğula

Dolaylı tümleş: "Mirasımı artır!" diye öğüt veren atadan

9. Cümle:

9.1. Sakın kesme,

Yüklem: kesme

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: sakın

9.2. her dalından bir güzel kuş ses versin;

Yüklem: ses versin

Özne: bir güzel kuş

Dolaylı tümleç: her dalından

10. Cümle:

10.1. Sakın kesme,

Yüklem: kesme

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: sakın

10.2. gölgesinde yorgun çiftçi dinlensin;

Yüklem: dinlensin

Özne: yorgun çiftçi

Dolaylı tümleç: gölgesinde

11. Cümle:

11.1. Sakın kesme,

Yüklem: kesme

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: sakın

11.2. şu sevimli köye kanat, kol gersin;

Yüklem: kanat, kol gersin

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: şu sevimli köye

12. Cümle:

12.1. Sakın kesme,

Yüklem: kesme

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: sakın

12.2. aziz vatan günden güne şenlensin!...

Yüklem: şenlensin

Özne: aziz vatan

Zarf tümleci: günden güne

Tablo 37. Sakın Kesme cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle	1.	CDU	CDU	Y			
	2.	Ö	Y				
2. Cümle	1.	CDU	ZT	DT	Ö	Y	

	2.	Ö	Y				
3. Cümle	1.	B'Lİ N	Y				
	2.	ZT	B'Lİ N	Y			
4. Cümle	1.	Y					
	2.	Ö	DT	Y			
5. Cümle		B'Lİ N	Y	Ö			
6. Cümle	1.	Y					
	2.	Y	CDU				
	3.	ZT	Y	Ö	Ö		
7. Cümle		CDU	DT	Y	DT	Ö	Ö
8. Cümle		ZT	Ö	Y	DT	DT	
9. Cümle	1.	CDU	Y				
	2.	DT	Ö	Y			
10. Cümle	1.	CDU	Y				
	2.	DT	Ö	Y			
11. Cümle	1.	CDU	Y				
	2.	DT	Y				
12. Cümle	1.	CDU	Y				
	2.	Ö	ZT	Y			

38. Yolcu Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: — *Fırtına var...*

Yüklem: var

Özne: fırtına

2. Cümle:

2.1. — *Varsın olsun,*

Yüklem: olsun

Özne: fırtına (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: varsın

2.2. *kıyametler koparsın;*

Yüklem: kıyametler koparsın

Özne: fırtına (**gizli özne**)

3. Cümle: *Sen yolunda bir büyük dev adımıyla ilerle.*

Yüklem: ilerle

Özne: sen

Dolaylı tümleç: yolunda

Zarf tümleci: bi büyük dev adımıyla

4. Cümle:

4.1. Durma,

Yüklem: durma

Özne: sen (**gizli özne**)

4.2. yürü;

Yüklem: yürü

Özne: sen (**gizli özne**)

4.3. ayakların yürümekten kabarsın;

Yüklem: kabarsın

Özne: ayakların

Dolaylı tümleç: yürümekten

5. Cümle: *Ölümlerden kurtulunur ileriye gitmekle!...*

Yüklem: kurtulunur

Dolaylı tümleç: ölümlerden

Zarf tümleci: ileriye gitmekle

6. Cümle:

6.1. Zıyanı yok,

Yüklem: zıyanı yok

6.2. sendele,

Yüklem: sendele

Özne: sen (**gizli özne**)

6.3. düş;

Yüklem: düş

Özne: sen (**gizli özne**)

6.4. şu geçitten uzaklaş!

Yüklem: uzaklaş

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: şu geçitten

7. Cümle:

7.1. *Atacağın her adımla menziline koş,*

Yüklem: koş

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: atacağın her adımla

Dolaylı tümleç: menziline

7.2. *yaklaş;*

Yüklem: yaklaş

Özne: sen (gizli özne)

8. Cümle:

8.1. *Yürü,*

Yüklem: yürü

Özne: sen (gizli özne)

8.2. *yürü,*

Yüklem: yürü

Özne: sen (gizli özne)

8.3. *yarı yolda kalma,*

Yüklem: kalma

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: yarı yolda

8.4. *haydi ileri!...*

Eksiltili cümle

9. Cümle: — *Ooh, çığ uçmuş...*

Yüklem: uçmuş

Özne: çığ

Cümle dışı unsur: ooh

10. Cümle:

10.1. — *Görüyorum,*

Yüklem: görüyorum

Özne: ben (gizli özne)

10.2. *lâkin bundan ne çıkar?*

Yüklem: çıkar

Özne: ne

Dolaylı tümleç: bundan

Cümle dışı unsur: lâkin

11. Cümle: *Sen yolunda bir büyük dev adımıyla ilerle.*

Yüklem: ilerle

Özne: sen

Dolaylı tümleç: yolunda

Zarf tümleci: bir büyük dev adımıyla

12. Cümle:

12.1. Durma,

Yüklem: durma

Özne: sen (gizli özne)

12.2. yürü;

Yüklem: yürü

Özne: sen (gizli özne)

12.3. insanoğlu ister ise dağ yıkar;

Yüklem: yıkar

Özne: insanoğlu

Zarf tümleci: ister ise

Belirtisiz nesne: dağ

13. Cümle: *Kayalıklar bir yol olur, bir parçacık emekle!...*

Yüklem: olur

Özne: kayalıklar

Belirtisiz nesne: bir yol

Zarf tümleci: bir parçacık emekle

14. Cümle:

14.1. Bak, şu sarp, dik dağ başına;

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: şu sarp, dik dağ başına

14.2. işte ayak izleri!

Eksiltili cümle

15. Cümle: *Bunlar bütün senden önce geçenleri gösterir;*

Yüklem: gösterir

Özne: bunlar

Belirtili nesne: bütün senden önce geçenleri

16. Cümle:

16.1. Yürü,

Yüklem: yürü

Özne: sen (gizli özne)

16.2. yürü;

Yüklem: yürü

Özne: sen (gizli özne)

16.3. artık yeter korkaklığın elverir!...

Yüklem: elverir

Özne: korkaklığın

Zarf tümlecisi: artık

Cümle dışı unsur: yeter

Tablo 38. Yolcu cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Ö	Y		
2. Cümle	1.	CDU	Y		
	2.	Y			
3. Cümle		Ö	DT	ZT	Y
4. Cümle	1.	Y			
	2.	Y			
	3.	Ö	DT	Y	
5. Cümle		DT	Y	ZT	
6. Cümle	1.	Y			
	2.	Y			
	3.	Y			
	4.	DT	Y		
7. Cümle	1.	ZT	DT	Y	
	2.	Y			
8. Cümle	1.	Y			
	2.	Y			
	3.	DT	Y		
	4.	CDU			
9. Cümle		CDU	Ö	Y	
10. Cümle	1.	Y			
	2.	CDU	DT	Ö	Y

11. Cümle		Ö	DT	ZT	Y
12. Cümle	1.	Y			
	2.	Y			
	3.	Ö	ZT	B'SİZ N	Y
13. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y	ZT
14. Cümle	1.	Y	DT		
	2.	CDU			
15. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y	
16. Cümle	1.	Y			
	2.	Y			
	3.	ZT	CDU	Ö	Y

39. Yavrumuzu Çoğaltalım Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Bu dünyaya her bir doğan öyle uzun yaşamaz;*

Yüklem: yaşamaz

Özne: bu dünyaya her bir doğan

Zarf tümleci: öyle uzun

1.2. *Çocukluğun hatta şu dar sınırını aşamaz.*

Yüklem: aşamaz

Özne: bu dünyaya her bir doğan (**gizli özne**)

Belirtili nesne: çocukluğun hatta şu dar sınırını

2. Cümle:

2.1. *Eğer böyle olmasaydı, şu mezarlar olmazdı;*

Yüklem: olmazdı

Özne: şu mezarlar

Zarf tümleci: eğer böyle olmasaydı

2.2. *Kara toprak o küçük kemiklerle dolmazdı.*

Yüklem: dolmazdı

Özne: kara toprak

Zarf tümleci: o küçük kemiklerle

3. Cümle: *Evet, hayat bir incecik, körpe fidan gibidir;*

Yüklem: bir incecik, körpe fidan gibidir

Özne: hayat

Cümle dışı unsur: evet

4. Cümle:

4.1. Onu sıcak, soğuk, rüzgâr... yakar,

Yüklem: yakar

Özne: sıcak

Özne: soğuk

Özne: rüzgâr

Belirtili nesne: onu

4.2. kırar,

Yüklem: kırar

Özne: sıcak, soğuk, rüzgâr (**gizli özne**)

4.3. devirir.

Yüklem: devirir

Özne: sıcak, soğuk, rüzgâr (**gizli özne**)

5. Cümle:

5.1. Ah, ne mutlu(-dur) onlara ki,

Yüklem: ne mutlu

Dolaylı tümleç: onlara

Cümle dışı unsur: ah

Cümle dışı unsur: ki

5.2. ulu ağaç olurlar;

Yüklem: olurlar

Özne: onlar (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: ulu ağaç

6. Cümle: Yemiş veren dallarında birçok kuşlar cıvıldar.

Yüklem: cıvıldar

Özne: birçok kuşlar

Dolaylı tümleç: yemiş veren dallarında

7. Cümle: Madameki her insana uzun ömür sürmek yok(-tur),

Yüklem: yok

Özne: uzun ömür sürmek

Dolaylı tümleç: her insana

Cümle dışı unsur: madameki

8. Cümle: *Madameki hayat için her bucakta düşman çok(-tur);*

Yüklem: çok

Özne: düşman

Dolaylı tümleç: her bucakta

Zarf tümleci: hayat için

Cümle dışı unsur: madameki

9. Cümle:

9.1. Ne yapalım,

Yüklem: yapalım

Özne: biz (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ne

9.2. buna karşı nasıl bir iş turalım?

Yüklem: nasıl bir iş turalım

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümleci: buna karşı

10. Cümle:

10.1. Çiçeklerden, böceklerden birer örnek alalım,

Yüklem: birer örnek alalım

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: çiçeklerden

Dolaylı tümleç: böceklerden

10.2. Yavrumuzu çoğaltalım,

Yüklem: çoğaltalım

Özne: biz (gizli özne)

Belirtili nesne: yavrumuzu

10.3. her yere kök salalım;

Yüklem: kök salalım

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: her yere

10.4. Böylelikle bir ziyana karşı iki artalım!...

Yüklem: artalım

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümleci: böylelikle

Zarf tümleci: bir ziyana karşı

Zarf tümleci: iki

Tablo 39. Yavrumuzu Çoğaltalım cümlesinin öğeleri.

1. Cümle	1.	Ö	ZT	Y		
	2.	B'Lİ N	Y			
2. Cümle	1.	ZT	Ö	Y		
	2.	Ö	ZT	Y		
3. Cümle		CDU	Ö	Y		
4. Cümle	1.	B'Lİ N	Ö	Ö	Ö	Y
	2.	Y				
	3.	Y				
5. Cümle	1.	CDU	Y	DT	CDU	
	2.	B'SİZ N	Y			
6. Cümle		DT	Ö	Y		
7. Cümle		CDU	DT	Ö	Y	
8. Cümle		CDU	ZT	DT	Ö	Y
9. Cümle	1.	B'SİZ N	Y			
	2.	ZT	Y			
10. Cümle	1.	DT	DT	Y		
	2.	B'Lİ N	Y			
	3.	DT	Y			
	4.	ZT	ZT	ZT	Y	

40. Sebep Ne ki Doğurmasın? Cümlesinin Öğeleri

1. Cümle: — *Doğurmasın...*

Yüklem: doğurmasın

Özne: o (gizli özne)

2. Cümle:

2.1. — *Sebep ne(-dir) ki*

Yüklem: ne

Özne: sebep

Cümle dışı unsur: ki

2.2. *doğurmasın, bir kadın?*

Yüklem: doğurmasın

Özne: bir kadın

3. Cümle: *Ya sen her yıl ağaçlardan yemişleri isterken, / Bir ineğin yavrusuna hizmetçilik ederken / Niçin senden türeyecek insanlara düşmansın?...*

Yüklem: düşmansın

Özne: sen

Zarf tümleci: her yıl ağaçlardan yemişleri isterken

Zarf tümleci: bir ineğin yavrusuna hizmetçilik ederken

Zarf tümleci: niçin

Dolaylı tümleç: senden türeyecek insanlara

Cümle dışı unsur: ya

4. Cümle: — *Aç kalırlar...*

Yüklem: aç kalırlar

Özne: onlar (**gizli özne**)

5. Cümle:

5.1. — *Sus,*

Yüklem: sus

Özne: sen (**gizli özne**)

5.2. söyleme!

Yüklem: söyleme

Özne: sen (**gizli özne**)

6. Cümle: *Bu, nankörlük demektir!*

Yüklem: nankörlük demektir

Özne: bu

7. Cümle:

7.1. Bak,

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

7.2. her yerde bize Hakk'ın nimetleri parıldar;

Yüklem: parıldar

Özne: Hakk'ın nimetleri

Dolaylı tümleç: her yerde

Dolaylı tümleç: bize

8. Cümle: *Solucanlar için bile bu toprakta rızık var.*

Yüklem: var

Özne: rızık

Zarf tümleci: solucanlar için bile

Dolaylı tümleç: bu toprakta

9. Cümle:

9.1. Bilmez misin,

Yüklem: bilmez misin

Özne: sen (**gizli özne**)

9.2. dış yaratan, ekini de yeşertir?..

Yüklem: yeşertir

Özne: dış yaratan

Belirtili nesne: ekini de

10. Cümle:

10.1. Hayır kardeş! “Doğurmasın” deme sakın,

Yüklem: deme

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: “Doğurmasın”

Cümle dışı unsur: hayır kardeş

Cümle dışı unsur: sakın

10.2. var üre!

Yüklem: üre

Özne: sen (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: var

11. Cümle: Çocukların, torunların sığmasınlar bu yere;

Yüklem: sığmasınlar

Özne: çocukların

Özne: torunların

Dolaylı tümleç: bu yere

12. Cümle: Çıplak dağlar hep onların elleriyle şen olsun.

Yüklem: şen olsun

Özne: çıplak dağlar

Zarf tümleci: hep

Zarf tümleci: onların elleriyle

13. Cümle: Hazineye en çok senin harmanların baş versin,

Yüklem: versin

Özne: en çok senin harmanların

Belirtisiz nesne: baş

Dolaylı tümleç: hazineye

14. Cümle: *Herkes senin ocağını gariplere göstere;*

Yüklem: göstere

Özne: herkes

Belirtili nesne: senin ocağını

Dolaylı tümleç: gariplere

15. Cümle: *Konuk dolu sofralarla yüreğine zevk dolsun!...*

Yüklem: dolsun

Özne: zevk

Dolaylı tümleç: yüreğine

Zarf tümlecisi: konuk dolu sofralarla

Tablo 40. Sebep Ne ki Doğurmasın cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Y						
2. Cümle	1.	Ö	Y	CDU				
	2.	Y	Ö					
3. Cümle		CDU	Ö	ZT	ZT	ZT	DT	Y
4. Cümle		Y						
5. Cümle	1.	Y						
	2.	Y						
6. Cümle		Ö	Y					
7. Cümle	1.	Y						
	2.	DT	DT	Ö	Y			
8. Cümle		ZT	DT	Ö	Y			
9. Cümle	1.	Y						
	2.	Ö	B'Lİ N	Y				
10. Cümle	1.	CDU	B'SİZ N	Y	CDU			
	2.	CDU	Y					
11. Cümle		Ö	Ö	Y	DT			
12. Cümle		Ö	ZT	ZT	Y			
13. Cümle		DT	Ö	B'SİZ N	Y			

14. Cümle		Ö	B'Lİ N	DT	Y			
15. Cümle		ZT	DT	Ö	Y			

41. Demir Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Şu karanlık, dar mağara mezar gibi bir yerdir;*

Yüklem: mezar gibi bir yerdir

Özne: şu karanlık, dar mağara

2. Cümle:

2.1. İçersinde ne güneş var,

Yüklem: var

Özne: güneş

Dolaylı tümleç: içersinde

Cümle dışı unsur: ne

2.2. ne de sağlam hava var;

Yüklem: var

Özne: sağlam hava

Cümle dışı unsur: ne

3. Cümle: *Üzerinden sızan sular, sarkan keskin kayalar / Kapısından bakanların tüylerini ürpertir.*

Yüklem: kapısından bakanların tüylerini ürpertir

Özne: üzerinden sızan sular

Özne: sarkan keskin kayalar

4. Cümle: *Burda nasıl çalışıyor, bu sıtmalılı amele?*

Yüklem: çalışıyor

Özne: bu sıtmalılı amele

Dolaylı tümleç: burda

Zarf tümlecisi: nasıl

5. Cümle:

5.1. Zavallıda vücut zayıf(-tır),

Yüklem: zayıf

Özne: vücut

Dolaylı tümleç: zavallıda

5.2. beniz kansız(-dır),

Yüklem: kansız

Özne: beniz

5.3. *sırt kambur(-dur),*

Yüklem: kambur

Özne: sırt

5.4. *Ayak çıplak(-tır),*

Yüklem: çıplak

Özne: ayak

5.5. *o sırlıslıkam olmuş olan üst çamur(-dur)...*

Yüklem: çamur

Özne: o sırlıslıkam olmuş olan üst

6. Cümle: *Acep nedir çıkardığı bunun, bunca emekle?...*

Yüklem: nedir

Özne: bunun bunca emekle çıkardığı

Zarf tümleci: acep

7. Cümle: — *Ey hemşeri, çıkardığın o kara taş ne(-dir)?*

Yüklem: ne

Özne: çıkardığın o kara taş

Cümle dışı unsur: ey hemşeri

8. Cümle: — *Demir(-dir)!...*

Yüklem: demir

Özne: o kara taş (gizli özne)

9. Cümle: *Alkış sana(-dır), ey herkesin hor gördüğü amele!*

Yüklem: sana

Özne: alkış

Cümle dışı unsur: ey herkesin hor gördüğü amele

10. Cümle: *Medeniyet yapısını sen kurdurdun bu nesle.*

Yüklem: kurdurdun

Özne: sen

Belirtili nesne: medeniyet yapısını

Dolaylı tümleç: bu nesle

11. Cümle: *Demir, evet bu madendir: Sanatların hayatı;*

Yüklem: bu madendir

Özne: demir

Özne: sanatların hayatı

Cümle dışı unsur: evet

12. Cümle: *Bunun ile bütün dünya çöl halinde kalmadı;*

Yüklem: kalmadı

Özne: bütün dünya

Zarf tümleci: çöl halinde

Zarf tümleci: bunun ile

13. Cümle:

13.1. *Bunun ile bugün insan bahtiyardır,*

Yüklem: bahtiyardır

Özne: insan

Zarf tümleci: bugün

Zarf tümleci: bunun ile

13.2. *serbesttir!...*

Yüklem: serbesttir

Özne: insan (gizli özne)

Tablo 41. Demir cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Ö	Y		
2. Cümle	1.	DT	CDU	Ö	Y
	2.	CDU	Ö	Y	
3. Cümle		Ö	Ö	Y	
4. Cümle		DT	ZT	Y	Ö
5. Cümle	1.	DT	Ö	Y	
	2.	Ö	Y		
	3.	Ö	Y		
	4.	Ö	Y		
	5.	Ö	Y		
6. Cümle		ZT	Y	Ö	
7. Cümle		CDU	Ö	Y	
8. Cümle		Y			
9. Cümle		Ö	Y	CDU	
10. Cümle		B'Lİ N	Ö	Y	DT
11. Cümle		Ö	CDU	Y	Ö
12. Cümle		ZT	Ö	ZT	Y

13. Cümle	1.	ZT	ZT	Ö	Y
	2.	Y			

42. Demirci Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Ben bir küçük çocukken bir zavallı sefildim.*

Yüklem: bir zavallı sefildim

Özne: ben

Zarf tümlecisi: bir küçük çocukken

2. Cümle:

2.1. Ömrün ağır yumruğu beni dahi inletti,

Yüklem: inletti

Özne: ömrün ağır yumruğu

Belirtili nesne: beni dahi

2.2. Kopardığım feryadı yine bana dinletti;

Yüklem: dinletti

Özne: ömrün ağır yumruğu (**gizli özne**)

Belirtili nesne: kopardığım feryadı

Zarf tümlecisi: yine

Dolaylı tümleç: bana

3. Cümle:

3.1. Çok vakitler hiç kimse sormadı ki:

Yüklem: sormadı

Özne: hiç kimse

Zarf tümlecisi: çok vakitler

Cümle dışı unsur: ki

3.2. Ben kimim?...

Yüklem: kimim

Özne: ben

4. Cümle: *Lâkin bir gün dedim ki: "Benim gibi en sağlam, / En kuvvetli kollara sahip olan bir adam / Kendi gibi bir kuldan / Bir merhamet umarak ekmeğini dilenmez. / Yeryüzünde kendine av bulacak bir aslan, / Başkasına güvenmez. / Her bahtiyar altında bir kavganın teri var; / Eğer kişi isterse talihini kucaklar!..."*

Yüklem: dedim ki

Özne: ben (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: “Benim gibi en sağlam, / En kuvvetli kollara sahip olan bir adam / Kendi gibi bir kuldan / Bir merhamet umarak ekmeğini dilenmez. / Yeryüzünde kendine av bulacak bir aslan, / Başkasına güvenmez. / Her bahtiyar alında bir kavganın teri var; / Eğer kişi isterse talihini kucaklar!...”

Zarf tümleci: bir gün

Cümle dışı unsur: lâkin

5. Cümle: *Gençliğimin en tatlı, en ateşli yaşında, / Şu örsümün önünde, ocağımın başında / Çekicimle çalışmak sanatını buldum ben;*

Yüklem: buldum

Özne: ben

Belirtili nesne: çekicimle çalışmak sanatını

Zarf tümleci: gençliğimin en tatlı, en ateşli yaşında

Dolaylı tümleç: şu örsümün önünde

Dolaylı tümleç: ocağımın başında

6. Cümle: *Memleketin namuslu demircisi oldum ben.*

Yüklem: oldum

Özne: ben

Belirtisiz nesne: memleketin namuslu demircisi

7. Cümle: *Demircilik!... Evet bu, sıkıntılı bir iştir;*

Yüklem: sıkıntılı bir iştir

Özne: bu

Cümle dışı unsur: demircilik

Cümle dışı unsur: evet

8. Cümle: *Bunun için göğüste kalbim gibi kalp gerek(-tir)...*

Yüklem: gerek

Özne: kalbim gibi kalp

Zarf tümleci: bunun için

Dolaylı tümleç: göğüste

9. Cümle:

9.1. Öyle erkek bir kalp(-tir) ki,

Yüklem: öyle erkek bir kalp

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

9.2. Allah ona ürkmemek, / Zahmet çekmek, katlanmak kuvvetini vermiştir!...

Yüklem: vermiştir

Özne: Allah

Belirtili nesne: ürkmemek, zahmet çekmek, katlanmak kuvvetini

Dolaylı tümleç: ona

10. Cümle: *Ancak, benim zahmetim karşılıksız değildir;*

Yüklem: karşılıksız değildir

Özne: benim zahmetim

Cümle dışı unsur: ancak

11. Cümle:

11.1. Örs üstünde dövdüğüm bir biçimsiz, sert demir / Çekicimin altından / Alet olup çıkınca, bana bir zevk aldirtir;

Yüklem: bir zevk aldirtir

Özne: örs üstünde dövdüğüm bir biçimsiz, sert demir

Zarf tümleci: çekicimin altından alet olup çıkınca

Dolaylı tümleç: bana

11.2. Benim terli alnımı asaletli bir insan / Vakarıyle kaldirtir.

Yüklem: kaldirtir

Özne: örs üstünde dövdüğüm bir biçimsiz, sert demir (**gizli özne**)

Belirtili nesne: benim terli alnımı

Zarf tümleci: asaletli bir insan vakarıyle

12. Cümle: *Bu saatta duyduğum yorgunluklar hep gider;*

Yüklem: gider

Özne: duyduğum yorgunluklar

Zarf tümleci: bu saatta

Zarf tümleci: hep

13. Cümle: *Bir ses bana içimden: “Çalış, çalış, çalış!” der.*

Yüklem: der

Özne: bir ses

Dolaylı tümleç: bana

Zarf tümleci: içimden

Belirtisiz nesne: “Çalış, çalış, çalış!”

14. Cümle:

14.1. Yan ocağım,

Yüklem: yan

Özne: ocağım

14.2. bir güneş aleviyle yan,

Yüklem: yan

Özne: ocağım (gizli özne)

Zarf tümleci: bir güneş aleviyle

14.3. parla;

Yüklem: parla

Özne: ocağım (gizli özne)

14.4. Gözlerimi bir mihrap nuru gibi yaldızla.

Yüklem: yaldızla

Özne: ocağım (gizli özne)

Belirtili nesne: gözlerimi

Zarf tümleci: bir mihrap nuru gibi

15. Cümle:

15.1. Yan ocağım,

Yüklem: yan

Özne: ocağım

15.2. altından kıvılcım saç,

Yüklem: saç

Özne: ocağım (gizli özne)

Belirtisiz nesne: altından kıvılcım

15.3. can göster;

Yüklem: göster

Özne: ocağım (gizli özne)

Belirtisiz nesne: can

15.4. Bir ananın mübarek bağı gibi sesler ver.

Yüklem: sesler ver

Özne: ocağım (gizli özne)

Zarf tümleci: bir ananın mübarek bağı gibi

Tablo 42. Demirci cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		Ö	ZT	Y			
2. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	Y			
	2.	B'Lİ N	ZT	DT	Y		
3. Cümle	1.	ZT	Ö	Y	CDU		
	2.	Ö	Y				

4. Cümle		CDU	ZT	Y	B'SİZ N		
5. Cümle		ZT	DT	DT	B'Lİ N	Y	Ö
6. Cümle		B'SİZ N	Y	Ö			
7. Cümle		CDU	CDU	Ö	Y		
8. Cümle		ZT	DT	Ö	Y		
9. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	DT	B'Lİ N	Y		
10. Cümle		CDU	Ö	Y			
11. Cümle	1.	Ö	ZT	DT	Y		
	2.	B'Lİ N	ZT	Y			
12. Cümle		ZT	Ö	ZT	Y		
13. Cümle		Ö	DT	ZT	B'SİZ N	Y	
14. Cümle	1.	Y	Ö				
	2.	ZT	Y				
	3.	Y					
	4.	B'Lİ N	ZT	Y			
15. Cümle	1.	Y	Ö				
	2.	B'SİZ N	Y				
	3.	B'SİZ N	Y				
	4.	ZT	Y				

43. Örs Başında Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. — *Kalk*

Yüklem: kalk

Özne: sen (gizli özne)

1.2. *gidelim!*

Yüklem: gidelim

Özne: biz (gizli özne)

2. Cümle: — *Hayır oğlum, şimdi benim iş vaktim(-dir);*

Yüklem: benim iş vaktim

Özne: şimdi

Cümle dışı unsur: hayır oğlum

3. Cümle:

3.1. Bak,

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

3.2. ben daha ocaktaki demirleri dövmedim.

Yüklem: dövmedim

Özne: ben

Belirtili nesne: ocaktaki demirleri

Zarf tümleci: daha

4. Cümle: *Mavimtırak alev saçan ocağımın önünde / Şu ak kızıl demirleri dövmek gerek(-tir) bugün de.*

Yüklem: şu ak kızıl demirleri dövmek gerek

Dolaylı tümleç: mavimtırak alev saçan ocağımın önünde

Zarf tümleci: bugün de

5. Cümle:

5.1. Yalan değil,

Yüklem: yalan değil

Özne: o (gizli özne)

5.2. bu dünyada cennet gibi yerler var;

Yüklem: var

Özne: cennet gibi yerler

Dolaylı tümleç: bu dünyada

5.3. Lâkin ekmek kazananlar bundan bir tat duyarlar.

Yüklem: bir tat duyarlar

Özne: ekmek kazananlar

Dolaylı tümleç: bundan

Cümle dışı unsur: lâkin

6. Cümle: *Yoksullara bir cehennem gibi gelir her bucak;*

Yüklem: gelir

Özne: her bucak

Zarf tümleci: bir cehennem gibi

Dolaylı tümleç: yoksullara

7. Cümle: *Onun için, benden sana öğüt olsun: Çalışmak!...*

Yüklem: öğüt olsun

Özne: çalışmak

Zarf tümleci: onun için

Dolaylı tümleş: benden

Dolaylı tümleş: sana

8. Cümle: *Evet yavrum, bu dünyada sefa sürmek istersen / sen de örsün hakkını ver, kolda kuvvet var iken;*

Yüklem: örsün hakkını ver

Özne: sen de

Zarf tümleci: kolda kuvvet var iken

Zarf tümleci: bu dünyada sefa sürmek istersen

Cümle dışı unsur: evet yavrum

9. Cümle: *İşbaşında biri sana: “Kalk gidelim!” diyince, / Ona de ki: “Bırak beni, şimdi benim iş vaktim; / Ocağımdan başka yerde benim yoktur ümidim / Önce çekiç, alın teri; ondan sonra: Eğlence!...”*

Yüklem: de ki

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “Bırak beni, şimdi benim iş vaktim; / Ocağımdan başka yerde benim yoktur ümidim / Önce çekiç, alın teri; ondan sonra: Eğlence!...”

Dolaylı tümleş: ona

Zarf tümleci: işbaşında biri sana: “Kalk gidelim!” diyince,

Tablo 43. Örs Başında cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	Y				
	2.	Y				
2. Cümle		CDU	ZT	Y		
3. Cümle	1.	Y				
	2.	Ö	ZT	B'Lİ N	Y	
4. Cümle		DT	Y	ZT		
5. Cümle	1.	Y				
	2.	DT	Ö	Y		
	3.	CDU	Ö	DT	Y	
6. Cümle		DT	ZT	Y	Ö	

7. Cümle		ZT	DT	DT	Y	Ö
8. Cümle		CDU	ZT	Ö	Y	ZT
9. Cümle		ZT	DT	Y	B'SİZ N	

44. Bırak, Yapma Cümlelerin Ögeleri

1. Cümle: — *Ne olacak şu dövdüğün ucu sivri demirden?*

Yüklem: olacak

Özne: ne

Dolaylı tümleç: şu dövdüğün ucu sivri demirden

2. Cümle: — *Bundan hançer yapacağım...*

Yüklem: yapacağım

Özne: ben (gizli özne)

Dolaylı tümleç: bundan

Belirtisiz nesne: hançer

3. Cümle:

3.1. — *Bırak,*

Yüklem: bırak

Özne: sen (gizli özne)

3.2. *yapma onu sen!*

Yüklem: yapma

Özne: sen

Belirtili nesne: onu

4. Cümle: *Elvermez mi akreplerin, zakkumların zehiri?*

Yüklem: elvermez mi

Özne: akreplerin, zakkumların zehiri

5. Cümle: *Elvermez mi kaplanların, sırtlanların dişleri?*

Yüklem: elvermez mi

Özne: kapların, sırtlanların dişleri

6. Cümle:

6.1. *Elvermez mi ellerdeki bunca kanlı aletler*

Yüklem: elvermez mi

Özne: ellerdeki bunca kanlı aletler

6.2. *Ki her biri cana kıyar,*

Yüklem: cana kıyar

Özne: her biri

Cümle dışı unsur: ki

6.3. yara açar,

Yüklem: yara açar

Özne: her biri (**gizli özne**)

6.4. kan döker.

Yüklem: kan döker

Özne: her biri (**gizli özne**)

7. Cümle: *Bak, şu ıssız, viran kalan örümcekli ocağa;*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: şu ıssız, viran kalan örümcekli ocağa

8. Cümle: *Bak, şu boynu bükük duran benzi soluk çocuğa;*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: şu boynu bükük duran benzi soluk çocuğa

9. Cümle: *Bak, şu taze, öksürüklü, zavallı, dul geline;*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: şu taze, öksürüklü, zavallı, dul geline

10. Cümle: *Bak, şu zincir altlarında inleyerek ölene*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: şu zincir altlarında inleyerek ölene

11. Cümle: *Bak, şu yaşlı kadıncığa!...*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: şu yaşlı kadıncığa

12. Cümle: *Bunlar her gün ah ile: / “Lânet! Lânet!...” demedeler, onu yapan bir ele!...*

Yüklem: demedeler

Özne: bunlar

Zarf tümlecisi: her gün

Zarf tümlecisi: ah ile

Belirtisiz nesne: “Lânet! Lânet!...”

Dolaylı tümleç: onu yapan bir ele

13. Cümle: *O şeyler ki insanlığa ziyandır;*

Yüklem: ziyandır

Özne: o şeyler

Dolaylı tümleç: insanlığa

Cümle dışı unsur: ki

14. Cümle: *Sen onlardan ellerini sakındır.*

Yüklem: sakındır

Özne: sen

Belirtili nesne: ellerini

Dolaylı tümleç: onlardan

15. Cümle:

15.1. *Sen her vakit iyileri sev,*

Yüklem: sev

Özne: sen

Belirtili nesne: iyileri

Zarf tümleci: her vakit

15.2. *acı;*

Yüklem: acı

Özne: sen (gizli özne)

15.3. *Kötülere olma sakın, yardımcı!...*

Yüklem: yardımcı olma

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: kötülere

Cümle dışı unsur: sakın

16. Cümle:

16.1. *Elindeki o demirden orak yap;*

Yüklem: yap

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: orak

Dolaylı tümleç: elindeki o demirden

16.2. *Şunlardan da: Sapan, keser, nacak yap;*

Yüklem: yap

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: şunlardan da

Belirtisiz nesne: sapan

Belirtisiz nesne: keser

Belirtisiz nesne: nacak

17. Cümle:

17.1. Kazma, kürek, her şey... dövsün çekicin;

Yüklem: dövsün

Özne: çekicin

Belirtisiz nesne: kazma

Belirtisiz nesne: kürek

Belirtisiz nesne: her şey

17.2. Yalnız bunu, yalnız bunu dövmesin!...

Yüklem: dövmesin

Özne: çekicin (**gizli özne**)

Belirtili nesne: yalnız bunu

Belirtili nesne: yalnız bunu

Tablo 44. Bırak, Yapma cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Ö	Y	DT			
2. Cümle		DT	B'SİZ N	Y			
3. Cümle	1.	Y					
	2.	Y	B'Lİ N	Ö			
4. Cümle		Y	Ö				
5. Cümle		Y	Ö				
6. Cümle	1.	Y	Ö				
	2.	CDU	Ö	Y			
	3.	Y					
	4.	Y					
7. Cümle		Y	DT				
8. Cümle		Y	DT				
9. Cümle		Y	DT				
10. Cümle		Y	DT				
11. Cümle		Y	DT				
12. Cümle		Ö	ZT	ZT	B'SİZ N	Y	DT

13. Cümle		Ö	CDU	DT	Y		
14. Cümle		Ö	DT	B'Lİ N	Y		
15. Cümle	1.	Ö	ZT	B'Lİ N	Y		
	2.	Y					
	3.	DT	Y	CDU	Y		
16. Cümle	1.	DT	B'SİZ N	Y			
	2.	DT	B'SİZ N	B'SİZ N	B'SİZ N	Y	
17. Cümle	1.	B'SİZ N	B'SİZ N	B'SİZ N	Y	Ö	
	2.	B'Lİ N	B'Lİ N	Y			

45. Ne Zaman? Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *İlim, keskin silâhıyla her şeye baş eğdirdi;*

Yüklem: baş eğdirdi

Özne: ilim

Zarf tümlecisi: keskin silâhıyla

Dolaylı tümleç: her şeye

2. Cümle: *Hukuk, alnın incisini kibre karşı parlattı;*

Yüklem: parlattı

Özne: hukuk

Belirtili nesne: alnın incisini

Zarf tümlecisi: kibre karşı

3. Cümle: *Sanat, büyük dehasıyla sefil arzı giydirdi;*

Yüklem: giydirdi

Özne: sanat

Belirtili nesne: sefil arzı

Zarf tümlecisi: büyük dehasıyla

4. Cümle: *Medeniyet, her bir ırka kollarını uzattı.*

Yüklem: uzattı

Özne: medeniyet

Belirtili nesne: kollarını

Dolaylı tümleç: her bir ırka

5. Cümle: *Lâkin asrın o mübarek rüyaları bunlar mı(-dır)?*

Yüklem: bunlar mı

Özne: asrın o mübarek rüyaları

Cümle dışı unsur: lâkin

6. Cümle:

6.1. *Hep zincirler kırıldı mı,*

Yüklem: kırıldı mı

Özne: zincirler

Zarf tümleci: hep

6.2. *hep yangınlar söndü mü?*

Yüklem: söndü mü

Özne: yangınlar

Zarf tümleci: hep

7. Cümle: *Fenalıklar, bütün bütün iyiliğe döndü mü?*

Yüklem: döndü mü

Özne: fenalıklar

Dolaylı tümleç: iyiliğe

Zarf tümleci: bütün bütün

8. Cümle: *Ümitlerle beklenen: Şu kan selli bahar mı?...*

Yüklem: şu kan selli bahar mı

Özne: ümitlerle beklenen

9. Cümle: — *Biraz daha bekleyiniz!*

Yüklem: bekleyiniz

Özne: siz (gizli özne)

Zarf tümleci: biraz daha

10. Cümle: — *Peki, peki, ne zaman(-dır)?*

Yüklem: ne zaman

Cümle dışı unsur: peki

Cümle dışı unsur: peki

11. Cümle:

11.1. *Tamah yine eski tamah(-tır),*

Yüklem: eski tamah

Özne: tamah

Zarf tümleci: yine

11.2. *vicdan yine o vicdan(-dır);*

Yüklem: o vicdan

Özne: vicdan

Zarf tümleci: yine

12. Cümle: *Asrın yine felsefesi birbirini yemektir!...*

Yüklem: birbirini yemektir

Özne: asrın yine felsefesi

13. Cümle: *İşte çekiç örs üstünde: Gene hizmet ediyor;*

Yüklem: hizmet ediyor

Özne: çekiç

Dolaylı tümleç: örs üstünde

Zarf tümleci: gene

Cümle dışı unsur: işte

14. Cümle: *Kürsülerin nutukları: “Kuvvetindir hak!” diyor;*

Yüklem: diyor

Özne: kürsülerin nutukları

Belirtisiz nesne: “Kuvvetindir hak!”

15. Cümle: *Hâlâ Sezar tarihini okuyoruz demektir!...*

Yüklem: demektir

Özne: hâlâ Sezar tarihini okuyoruz

Tablo 45. Ne Zaman? cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Ö	ZT	DT	Y	
2. Cümle		Ö	B’Lİ N	ZT	Y	
3. Cümle		Ö	ZT	B’Lİ N	Y	
4. Cümle		Ö	DT	B’Lİ N	Y	
5. Cümle		CDU	Ö	Y		
6. Cümle	1.	ZT	Ö	Y		
	2.	ZT	Ö	Y		
7. Cümle		Ö	ZT	DT	Y	
8. Cümle		Ö	Y			
9. Cümle		ZT	Y			
10. Cümle		CDU	CDU	Y		
11. Cümle	1.	Ö	ZT	Y		

	2.	Ö	ZT	Y		
12. Cümle		Ö	Y			
13. Cümle		CDU	Ö	DT	ZT	Y
14. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y		
15. Cümle		Ö	Y			

46. Yurdumuzun İniltisi Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Bir vakitler yedi iklim, dört bucak / Benim keskin kılıcımdan titrerken... / Bugün böyle hayvan gibi horlanmak, / Zincirlere hazırlanmak. Bu neden(-dir)?*

Yüklem: neden

Özne: bu

Özne: bugün böyle hayvan gibi horlanmak

Özne: zincirlere hazırlanmak

Zarf tümleci: bir vakitler yedi iklim, dört bucak benim keskin kılıcımdan titrerken

2. Cümle: *Neden, neden kölem olan milletler / Bana demir vursunlar?*

Yüklem: vursunlar

Özne: kölem olan milletler

Belirtisiz nesne: demir

Dolaylı tümleç: bana

Zarf tümleci: neden

Zarf tümleci: neden

3. Cümle: *Hazineme haraç veren devletler / Harabeme saltanatlar kursunlar!..*

Yüklem: kursunlar

Özne: hazineme haraç veren devletler

Belirtisiz nesne: saltanatlar

Dolaylı tümleç: harabeme

4. Cümle:

4.1. Reva mı ki

Yüklem: reva mı

Cümle dışı unsur: ki

4.2. toprağım / Devletimden alınsın?

Yüklem: alınsın

Özne: toprağım

Dolaylı tümleç: devletimden

4.3. Başta gezen bayrağım / Çamurlara çalın?..

Yüklem: çalın

Özne: başta gezen bayrağım

Dolaylı tümleç: çamurlara

5. Cümle: *Şu göğsümde ağlayan / Beşiklere merhamet!*

Eksiltili cümle

6. Cümle: *Kara yaslar bağlayan / Türbelere riayet!..*

Eksiltili cümle

7. Cümle: *Ben hiç bir gün bu zillate düşmedim.*

Yüklem: düşmedim

Özne: ben

Zarf tümleci: hiç bir gün

Dolaylı tümleç: bu zillate

8. Cümle: *Hani(-dir) benim o Orhan'ım, Halil'im?*

Yüklem: hani

Özne: benim o Orhan'ım, Halil'im

9. Cümle: *Hani(-dir) benim o Turgut'um, Zembilli'm?*

Yüklem: hani

Özne: benim o Turgut'um, Zembilli'm

10. Cümle: *Hani(-dir) benim o Köprülü'm, Reşit'im?..*

Yüklem: hani

Özne: benim o Köprülü'm, Reşit'im

11. Cümle:

11.1. Ah, ne oldu,

Yüklem: oldu

Özne: ne

Cümle dışı unsur: ah

11.2. bozuldu mu eski kan?

Yüklem: bozuldu mu

Özne: eski kan

12. Cümle: *Uyuştı mu yürekler?*

Yüklem: uyuştı mu

Özne: yürekler

13. Cümle: *Kalmadı mı aslan pençe bilekler?*

Yüklem: kalmadı mı

Özne: aslan pençe bilekler

14. Cümle: *Yok mu beni kurtaracak kahraman?...*

Yüklem: yok mu

Özne: beni kurtaracak kahraman

15. Cümle:

15.1. Reva mı ki

Yüklem: reva mı

Cümle dışı unsur: ki

15.2. toprağım / Devletimden alınsın?

Yüklem: alınsın

Özne: toprağım

Dolaylı tümleş: devletimden

15.3. Başta gezen bayrağım / Çamurlara çalınsın?..

Yüklem: çalınsın

Özne: başta gezen bayrağım

Dolaylı tümleş: çamurlara

16. Cümle: *Şu göğsümde ağlayan / Beşiklere merhamet!*

Eksiltili cümle

17. Cümle: *Kara yaslar bağlayan / Türbelere riayet!..*

Eksiltili cümle

Tablo 46. Yurdumuzun İniltisi cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		ZT	Ö	Ö	Ö	Y	
2. Cümle		ZT	ZT	Ö	DT	B'SİZ N	Y
3. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y		
4. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	DT	Y			
	3.	Ö	DT	Y			
5. Cümle		CDU					
6. Cümle		CDU					
7. Cümle		Ö	ZT	DT	Y		
8. Cümle		Y	Ö				

9. Cümle		Y	Ö				
10. Cümle		Y	Ö				
11. Cümle	1.	CDU	Ö	Y			
	2.	Y	Ö				
12. Cümle		Y	Ö				
13. Cümle		Y	Ö				
14. Cümle		Y	Ö				
15. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	DT	Y			
	3.	Ö	DT	Y			
16. Cümle		CDU					
17. Cümle		CDU					

47. Ya Gazi Ol, ya Şehit Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Haydi yavrum! Ben seni bugün için doğurdum,*

Yüklem: doğurdum

Özne: ben

Belirtili nesne: seni

Zarf tümleci: bugün için

Cümle dışı unsur: haydi yavrum

1.2. *Hamurunu yiğitlik duygusuyla yoğurdum;*

Yüklem: yoğurdum

Özne: ben (gizli özne)

Belirtili nesne: hamurunu

Zarf tümleci: yiğitlik duygusuyla

2. Cümle:

2.1. *Türk evlâdı o dur ki,*

Yüklem: o dur

Özne: Türk evlâdı

Cümle dışı unsur: ki

2.2. *yurdu olan toprağı / Ana ırzı bilerek yad ayağı bastırtmaz;*

Yüklem: bastırtmaz

Özne: Türk evlâdı (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: yad ayağı

Zarf tümleci: yurdu olan toprağı ana ırzı bilerek

2.3. Bir yabancı bayrağı / Ezan sesi duyulan hiç bir yere astırtmaz.

Yüklem: astırtmaz

Özne: Türk evlâdı (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: bir yabancı bayrağı

Dolaylı tümleç: ezan sesi duyulan hiç bir yere

3. Cümle:

3.1. Git evlâdım,

Yüklem: git

Özne: sen (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: evlâdım

3.2. yıllarca ben oğulsuz kalayım;

Yüklem: kalayım

Özne: ben

Zarf tümleci: yıllarca

Zarf tümleci: oğulsuz

3.3. Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım!..

Yüklem: çalayım

Özne: ben (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: kara taşlar

Dolaylı tümleç: şu yaralı bağrıma

4. Cümle:

4.1. Haydi oğlum, haydi git;

Yüklem: git

Özne: sen (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: haydi oğlum

Cümle dışı unsur: haydi

4.2. Ya gazi ol, ya şehit!..

Yüklem: ol

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: ya gazi

Belirtisiz nesne: ya şehit

5. Cümle:

5.1. *Haydi yavrum! Köyüne, nişanına veda et;*

Yüklem: veda et

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: köyüne

Dolaylı tümleç: nişanına

Cümle dışı unsur: haydi yavrum

5.2. *Sabanını, tarlanı, her şeyini feda et;*

Yüklem: feda et

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: sabanını

Belirtili nesne: tarlanı

Belirtili nesne: her şeyini

5.3. *O silâha sarıl ki,*

Yüklem: sarıl

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: o silâha

Cümle dışı unsur: ki

5.4. *böyle günde bir erkek / Bu dualı demirden başka bir şey kullanmaz;*

Yüklem: kullanmaz

Özne: bir erkek

Belirtisiz nesne: bu dualı demirden başka bir şey

Zarf tümlecisi: böyle günde

6. Cümle: *Bunu tutan bir bilek / Köleliğin uğursuz zincirine uzanmaz.*

Yüklem: uzanmaz

Özne: bunu tutan bir bilek

Dolaylı tümleç: köleliğin uğursuz zincirine

7. Cümle:

7.1. *Git evlâdım,*

Yüklem: git

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: evlâdım

7.2. *yıllarca ben oğulsuz kalayım;*

Yüklem: kalayım

Özne: ben

Zarf tümleci: yıllarca

Zarf tümleci: oğulsuz

7.3. Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım!

Yüklem: çalayım

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: kara taşlar

Dolaylı tümleç: şu yaralı bağrıma

8. Cümle:

8.1. Haydi oğlum, haydi git;

Yüklem: git

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: haydi oğlum

Cümle dışı unsur: haydi

8.2. Ya gazi ol, ya şehit!...

Yüklem: ol

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ya gazi

Belirtisiz nesne: ya şehit

9. Cümle:

9.1. Haydi yavrum! kendine sen de: “Yiğit er!” dedir;

Yüklem: dedir

Özne: sen de

Belirtisiz nesne: “Yiğit er!”

Dolaylı tümleç: kendine

Cümle dışı unsur: haydi yavrum

9.2. Büyüdüğün gaziler ocağına can getir.

Yüklem: can getir

Özne: sen de (gizli özne)

Dolaylı tümleç: büyüdüğün gaziler ocağına

10. Cümle:

10.1. O cenkleri kazan ki,

Yüklem: kazan

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: o cenkleri

Cümle dışı unsur: ki

10.2. *senin büyük Türk adın / Yedi iklim, dört bucak içersine ün salsın.*

Yüklem: ün salsın

Özne: senin büyük Türk adın

Dolaylı tümleç: yedi iklim, dört bucak içersine

11. Cümle: Beş yüz yıllık ecdadın / Kabirlerde titreyen kemikleri öç alsın.

Yüklem: öç alsın

Özne: beş yüz yıllık ecdadın kabirlerde titreyen kemikleri

12. Cümle:

12.1. *Git evlâdım,*

Yüklem: git

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: evlâdım

12.2. *yıllarca ben oğulsuz kalayım;*

Yüklem: kalayım

Özne: ben

Zarf tümleci: yıllarca

Zarf tümleci: oğulsuz

12.3. *Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım!*

Yüklem: çalayım

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: kara taşlar

Dolaylı tümleç: şu yaralı bağrıma

13. Cümle:

13.1. *Haydi oğlum, haydi git;*

Yüklem: git

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: haydi oğlum

Cümle dışı unsur: haydi

13.2. *Ya gazi ol, ya şehit!...*

Yüklem: ol

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ya gazi

Belirtisiz nesne: ya şehit

14. Cümle:

14.1. *Haydi yavrum! bugün de dertli ninen ağlasın;*

Yüklem: ağlasın

Özne: dertli ninen

Zarf tümleci: bugün de

Cümle dışı unsur: haydi yavrum

14.2. Ayrılığın oduyle yüreğini dağlasın.

Yüklem: dağlasın

Özne: dertli ninen (**gizli özne**)

Belirtili nesne: yüreğini

Zarf tümleci: ayrılığın oduyle

15. Cümle:

15.1. O yaşları saçsın ki,

Yüklem: saçsın

Özne: o

Belirtili nesne: yaşları

Cümle dışı unsur: ki

15.2. senin aslan göğsünde / Benim kanlı göz yaşım düşman için kin olsun;

Yüklem: olsun

Özne: benim kanlı göz yaşım

Belirtisiz nesne: kin

Zarf tümleci: düşman için

Dolaylı tümleç: senin aslan göğsünde

16. Cümle: *Kara yerin yüzünde / Ayağının bastığı dağlar, beller leş dolsun.*

Yüklem: dolsun

Özne: ayağının bastığı dağlar, beller

Belirtisiz nesne: leş

Dolaylı tümleç: kara yerin yüzünde

17. Cümle:

17.1. Git evlâdım,

Yüklem: git

Özne: sen (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: evlâdım

17.2. yıllarca ben oğulsuz kalayım;

Yüklem: kalayım

Özne: ben

Zarf tümleci: yıllarca

Zarf tümleci: oğulsuz

17.3. *Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım!*

Yüklem: çalayım

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: kara taşlar

Dolaylı tümleç: şu yaralı bağrıma

18. Cümle:

18.1. *Haydi oğlum, haydi git;*

Yüklem: git

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: haydi oğlum

Cümle dışı unsur: haydi

18.2. *Ya gazi ol, ya şehit!...*

Yüklem: ol

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ya gazi

Belirtisiz nesne: ya şehit

Tablo 47. Ya Gazi Ol, ya Şehit cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle	1.	CDU	Ö	B'Lİ N	ZT	Y
	2.	B'Lİ N	ZT	Y		
2. Cümle	1.	Ö	Y	CDU		
	2.	ZT	B'SİZ N	Y		
	3.	B'SİZ N	DT	Y		
3. Cümle	1.	Y	CDU			
	2.	ZT	Ö	ZT	Y	
	3.	DT	B'SİZ N	Y		
4. Cümle	1.	CDU	CDU	Y		
	2.	B'SİZ N	Y	B'SİZ N		
5. Cümle	1.	CDU	DT	DT	Y	
	2.	B'Lİ N	B'Lİ N	B'Lİ N	Y	

	3.	DT	Y	CDU		
	4.	ZT	Ö	B'SİZ N	Y	
6. Cümle		Ö	DT	Y		
7. Cümle	1.	Y	CDU			
	2.	ZT	Ö	ZT	Y	
	3.	DT	B'SİZ N	Y		
8. Cümle	1.	CDU	CDU	Y		
	2.	B'SİZ N	Y	B'SİZ N		
9. Cümle	1.	CDU	DT	Ö	B'SİZ N	Y
	2.	DT	Y			
10. Cümle	1.	B'Lİ N	Y	CDU		
	2.	Ö	DT	Y		
11. Cümle		Ö	Y			
12. Cümle	1.	Y	CDU			
	2.	ZT	Ö	ZT	Y	
	3.	DT	B'SİZ N	Y		
13. Cümle	1.	CDU	CDU	Y		
	2.	B'SİZ N	Y	B'SİZ N		
14. Cümle	1.	CDU	ZT	Ö	Y	
	2.	ZT	B'Lİ N	Y		
15. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	Y	CDU	
	2.	DT	Ö	ZT	B'SİZ N	Y
16. Cümle		DT	Ö	B'SİZ N	Y	
17. Cümle	1.	Y	CDU			
	2.	ZT	Ö	ZT	Y	
	3.	DT	B'SİZ N	Y		
18. Cümle	1.	CDU	CDU	Y		

	2.	B'SİZ N	Y	B'SİZ N		

48. Cenge Giderken Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Ben bir Türküm;*

Yüklem: bir Türküm

Özne: ben

1.2. *dinim, cinsim uludur;*

Yüklem: uludur

Özne: dinim

Özne: cinsim

2. **Cümle:** *Sinem, özüm ateş ile doludur;*

Yüklem: doludur

Özne: sinem

Özne: özüm

Zarf tümleci: ateş ile

3. **Cümle:** *İnsan olan vatanının kuludur.*

Yüklem: vatanının kuludur

Özne: insan olan

4. Cümle:

4.1. *Türk evlâdı evde durmaz,*

Yüklem: durmaz

Özne: Türk evlâdı

Dolaylı tümleç: evde

4.2. *giderim.*

Yüklem: giderim

Özne: ben (gizli özne)

5. Cümle:

5.1. *Muhammed'in kitabını kaldırtmam,*

Yüklem: kaldırtmam

Özne: ben (gizli özne)

Belirtili nesne: Muhammed'in kitabını

5.2. *Osmancığın bayrağını aldirtmam,*

Yüklem: aldirtmam

Özne: ben (gizli özne)

Belirtili nesne: Osmancığın bayrağını

5.3. Düşmanımı vatanıma saldırtmam.

Yüklem: saldırtmam

Özne: ben (gizli özne)

Belirtili nesne: düşmanımı

Dolaylı tümleç: vatanıma

6. Cümle:

6.1. Tanrı evi viran olmaz,

Yüklem: viran olmaz

Özne: Tanrı evi

6.2. giderim.

Yüklem: giderim

Özne: ben (gizli özne)

7. Cümle: Bu topraklar ecdadımın ocağı(-dır);

Yüklem: ecdadımın ocağı

Özne: bu topraklar

8. Cümle: Evim, köyüm hep bu yerin bucağı(-dır);

Yüklem: bu yerin bucağı

Özne: evim

Özne: köyüm

Zarf tümleci: hep

9. Cümle:

9.1. İşte vatan(-dır),

Yüklem: vatan

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: işte

9.2. işte Tanrı kucağı(-dır).

Yüklem: Tanrı kucağı

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: işte

10. Cümle:

10.1. Ata yurdun evlât bulmaz,

Yüklem: bulmaz

Özne: ata yurdun

Belirtisiz nesne: evlât

10.2. giderim.

Yüklem: giderim

Özne: ben (gizli özne)

11. Cümle:

11.1. Tanrım şahit(-tir),

Yüklem: şahit

Özne: Tanrım

11.2. duracağım sözümde;

Yüklem: sözümde duracağım

Özne: ben (gizli özne)

12. Cümle: Milletimin sevgileri özümde(-dir);

Yüklem: özümde

Özne: milletimin sevgileri

13. Cümle: Vatanımdan başka şey yok(-tur) gözümde.

Yüklem: yok

Özne: vatanımdan başka şey

Dolaylı tümleç: gözümde

14. Cümle:

14.1. Yâr yatağın düşman almaz,

Yüklem: almaz

Özne: düşman

Belirtili nesne: yâr yatağın

14.2. giderim.

Yüklem: giderim

Özne: ben (gizli özne)

15. Cümle:

15.1. Ak gömlekle göz yaşımı silerim,

Yüklem: silerim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtili nesne: göz yaşımı

Zarf tümleci: ak gömlekle

15.2. Kara taşla bıçağımı bilerim,

Yüklem: bilerim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtili nesne: bıçağımı

Zarf tümleci: kara taşla

15.3. Vatanımçin yücelikler dilerim.

Yüklem: dilerim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: yücelikler

Zarf tümleci: vatanımçin

16. Cümle:

16.1. Bu dünyada kimse kalmaz,

Yüklem: kalmaz

Özne: kimse

Dolaylı tümleç: bu dünyada

16.2. giderim.

Yüklem: giderim

Özne: ben (gizli özne)

Tablo 48. Cenge Giderken cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	Ö	Y		
	2.	Ö	Ö	Y	
2. Cümle		Ö	Ö	ZT	Y
3. Cümle		Ö	Y		
4. Cümle	1.	Ö	DT	Y	
	2.	Y			
5. Cümle	1.	B'Lİ N	Y		
	2.	B'Lİ N	Y		
	3.	B'Lİ N	DT	Y	
6. Cümle	1.	Ö	Y		
	2.	Y			
7. Cümle		Ö	Y		
8. Cümle		Ö	Ö	ZT	Y
9. Cümle	1.	CDU	Y		
	2.	CDU	Y		

10. Cümle	1.	Ö	B'SİZ N	Y	
	2.	Y			
11. Cümle	1.	Ö	Y		
	2.	Y			
12. Cümle		Ö	Y		
13. Cümle		Ö	Y	DT	
14. Cümle	1.	B'Lİ N	Ö	Y	
	2.	Y			
15. Cümle	1.	ZT	B'Lİ N	Y	
	2.	ZT	B'Lİ N	Y	
	3.	ZT	B'SİZ N	Y	
16. Cümle	1.	DT	Ö	Y	
	2.	Y			

49. Kur'a Neferi Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. — Yazık(-tır),

Yüklem: yazık

1.2. yazık(-tır),

Yüklem: yazık

1.3. ömrümüzü geçirmişiz boş yere;

Yüklem: ömrümüzü geçirmişiz

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümlecisi: boş yere

1.4. Nasıl böyle kara yüzle varacağız mahşere?

Yüklem: varacağız

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümlecisi: nasıl

Zarf tümlecisi: böyle kara yüzle

Dolaylı tümleç: mahşere

2. Cümle:

2.1. Bu yollarda ölenler de şehittirler,

Yüklem: şehittirler

Özne: bu yolda ölenler de

2.2. değil mi?

Yüklem: değil mi

3. Cümle: — *Şehittirler...*

Yüklem: şehittirler

Özne: bu yollarda ölenler (**gizli özne**)

4. Cümle: — *Toprakçığım demek burdan alınmış;*

Yüklem: alınmış

Özne: toprakçığım

Dolaylı tümleç: burdan

Zarf tümleci: demek

5. Cümle:

5.1. Ne yapalım,

Yüklem: yapalım

Özne: biz (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: ne

5.2. dertli başa böyle kalem çalınmış;

Yüklem: çalınmış

Özne: böyle kalem

Dolaylı tümleç: dertli başa

6. Cümle: *Evvel Allah, sonra size ısmarlarım ninemi.*

Yüklem: ısmarlarım

Özne: ben (**gizli özne**)

Belirtili nesne: ninemi

Zarf tümleci: sonra

Dolaylı tümleç: size

Cümle dışı unsur: Evvel Allah

7. Cümle: — *Merak etme...*

Yüklem: merak etme

Özne: sen (**gizli özne**)

8. Cümle:

8.1. — Bayrağımı mezarıma dikiğiniz;

Yüklem: dikiğiniz

Özne: hepiniz (**gizli özne**)

Belirtili nesne: bayrağı

Dolaylı tümleç: mezarıma

8.2. Bir de bana hakkınızı helâl edin, hepiniz!

Yüklem: hakkınızı helâl edin

Özne: hepiniz

Zarf tümleci: bir de

Dolaylı tümleç: bana

9. Cümle: — Helâl olsun...

Yüklem: helâl olsun

10. Cümle: — Aman fena oluyorum: Ah, ah, ah!...

Yüklem: fena oluyorum

Özne: ben (gizli özne)

Cümle dışı unsur: aman

Cümle dışı unsur: ah

Cümle dışı unsur: ah

Cümle dışı unsur: ah

11. Cümle:

11.1. — Hafiflersin,

Yüklem: hafiflersin

Özne: sen (gizli özne)

11.2. açılırsın;

Yüklem: açılırsın

Özne: sen (gizli özne)

11.3. biraz oku,

Yüklem: oku

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: biraz

11.4. tövbe et;

Yüklem: tövbe et

Özne: sen (gizli özne)

12. Cümle:

12.1. Gel

Yüklem: gel

Özne: sen (gizli özne)

12.2. beraber getirelim kelime-i şahadet;

Yüklem: getirelim

Özne: biz (gizli özne)

Belirtisiz nesne: kelime-i şahadet

Zarf tümleci: beraber

13. Cümle: *Haydi kardeş...*

Eksiltili cümle

14. Cümle: — *Eşhedü en lâ ilâhe illallah.*

Cümle dışı unsur: Eşhedü en lâ ilâhe illallah.

15. Cümle: *Evet odur... Taze, yalnız ve gölgesiz bir mezar*

Yüklem: odur

Özne: taze, yalnız ve gölgesiz bir mezar

Cümle dışı unsur: evet

16. Garip kabri olduğu bak, toprağından besbelli(-dir).

16.1.

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

16.2.

Yüklem: besbelli

Özne: garip kabri olduğu

Dolaylı tümleş: toprağından

17. Cümle: *Ta kendisi(-dir), o tifodan ölmüş olan bayraktar;*

Yüklem: ta kendisi

Özne: o tifodan ölmüş olan bayraktar

18. Cümle: *İşte, işte, baş ucunda bayrakçığı dikili(-dir).*

Yüklem: dikili

Özne: bayrakçığı

Dolaylı tümleş: baş ucunda

Cümle dışı unsur: işte

Cümle dışı unsur: işte

19. Cümle: *Ah, bu öksüz mezarıcığa kim göz yaşı saçacak?*

Yüklem: saçacak

Özne: kim

Belirtisiz nesne: göz yaşı

Dolaylı tümleş: bu öksüz mezarıcığa

Cümle dışı unsur: ah

20. Cümle: Herkes kendi ölüsüne ağlamaya koşmada.

Yüklem: koşmada

Özne: herkes

Dolaylı tümleç: kendi ölüsüne ağlamaya

21. Cümle: Ah, bu garip yiğit için kim var ki el açacak?

Yüklem: var

Özne: el açacak kim

Zarf tümleci: bu garip yiğit için

Cümle dışı unsur: ki

Cümle dışı unsur: ah

22. Cümle: Biçarenin kimi varsa yüce dağlar ardında(-dır)!...

Yüklem: yüce dağlar ardında

Özne: biçarenin kimi varsa

Tablo 49. Kur'a Neferi cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	Y					
	2.	Y					
	3.	Y	ZT				
	4.	ZT	ZT	Y	DT		
2. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Y					
3. Cümle		Y					
4. Cümle		Ö	ZT	DT	Y		
5. Cümle	1.	B'SİZ N	Y				
	2.	DT	Ö	Y			
6. Cümle		CDU	ZT	DT	Y	B'Lİ N	
7. Cümle		Y					
8. Cümle	1.	B'Lİ N	DT	Y			
	2.	ZT	DT	Y	Ö		
9. Cümle		Y					
10. Cümle		CDU	Y	CDU	CDU	CDU	
11. Cümle	1.	Y					
	2.	Y					

	3.	ZT	Y				
	4.	Y					
12. Cümle	1.	Y					
	2.	ZT	Y	B'SİZ N			
13. Cümle		CDU					
14. Cümle		CDU					
15. Cümle		CDU	Y	Ö			
16. Cümle		Ö	Y	DT	Y		
17. Cümle		Y	Ö				
18. Cümle		CDU	CDU	DT	Ö	Y	
19. Cümle		CDU	DT	Ö	B'SİZ N	Y	
20. Cümle		Ö	DT	Y			
21. Cümle		CDU	ZT	Ö	Y	CDU	Ö
22. Cümle		Ö	Y				

49.1. Bir Yolcuya: Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Ey hemşeri, bana bak, hişt!...*

Yüklem: bak

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: bana

Cümle dışı unsur: ey hemşeri

Cümle dışı unsur: hişt

2. Cümle: *Kaçıyor ha, zavallı!*

Yüklem: kaçıyor

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ha

Cümle dışı unsur: zavallı

3. Cümle:

3.1. Kaçma kuzum,

Yüklem: kaçma

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: kuzum

3.2. bu dünyanın her bucağı mezardır;

Yüklem: mezardır

Özne: bu dünyanın her bucağı

4. Cümle: *Her nereye basmış olsan, orda yüz bin can yatır;*

Yüklem: yatır

Özne: yüz bin can

Zarf tümleci: her nereye basmış olsan

Dolaylı tümleş: orda

5. Cümle:

5.1. Kara mezar(-dır),

Yüklem: mezar

Özne: kara

5.2. deniz mezar(-dır)...

Yüklem: mezar

Özne: deniz

6. Cümle: *Hangi yere kaçmalı?*

Yüklem: kaçmalı

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleş: hangi yere

7. Cümle:

7.1. Kaçmak kimden(-dir)?

Yüklem: kimden

Özne: kaçmak

7.2. Şu bir yığın kemikten mi(-dir)?

Yüklem: şu bir yığın kemikten mi

Özne: kaçmak (gizli özne)

8. Cümle: *Hay korkak!*

Cümle dışı unsur: hay korkak

9. Cümle: *Tamahları size kalan ölü size ne yapar?*

Yüklem: yapar

Özne: tamahları size kalan ölü

Belirtili nesne: ne

Dolaylı tümleş: size

10. Cümle: *Azgınlıklar, mezardan uzaklarda can yakar;*

Yüklem: can yakar

Özne: azgınlıklar

Dolaylı tümleç: mezardan uzaklarda

11. Cümle: *Eğer kaçmak gerek ise dirilerden kaç uzak!...*

Yüklem: kaç

Özne: sen (**gizli özne**)

Zarf tümleci: eğer kaçmak gerek ise

Zarf tümleci: uzak

Dolaylı tümleç: dirilerden

12. Cümle:

12.1. *Ey kardeşler, bu yiğit de Türk gayreti güderdi;*

Yüklem: güderdi

Özne: bu yiğit de

Belirtisiz nesne: Türk gayreti

Cümle dışı unsur: ey kardeşler

12.2. *Tüfeğe de en sevdiği saban gibi gülerdi.*

Yüklem: gülerdi

Özne: bu yiğit de (**gizli özne**)

Zarf tümleci: en sevdiği saban gibi

Dolaylı tümleç: tüfeğe de

13. Cümle: *Onun, sağken çalıştığı aziz yerdı: Şu toprak!*

Yüklem: onun sağken çalıştığı aziz yerdı

Özne: şu toprak

14. Cümle: *Ölünce de bıraktığı şu şey oldu: Bir bayrak!*

Yüklem: oldu

Özne: ölünce de bıraktığı şu şey

Cümle dışı unsur: bir bayrak

15. Cümle:

15.1. *Bunlardır ki,*

Yüklem: bunlardır

Özne: onlar (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: ki

15.2. *çok işleri canla, başla görürler;*

Yüklem: görürler

Özne: onlar (**gizli özne**)

Belirtili nesne: çok işleri

Zarf tümleci: canla

Zarf tümleci: başla

15.3. Memleketin büyükleri: “Öl!” diyince ölürlər;

Yüklem: ölürlər

Özne: onlar (gizli özne)

Zarf tümleci: memleketin büyükleri: “Öl!” diyince

15.4. Bu uğurda ne bir para, ne de bir ad isterler;

Yüklem: isterler

Özne: onlar (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ne bir para

Belirtisiz nesne: ne de bir ad

Zarf tümleci: bu uğurda

15.5. Vazifeyi “Vazifedir!..” diye yapıp giderler.

Yüklem: giderler

Özne: onlar (gizli özne)

Zarf tümleci: vazifeyi “Vazifedir!..” diye yapıp

16. Cümle:

16.1. Ruhlarına okuyalım Fatiha;

Yüklem: okuyalım

Özne: biz (gizli özne)

Belirtisiz nesne: Fatiha

Dolaylı tümleç: ruhlarına

16.2. Ötesini bırakalım Allah’a!..

Yüklem: bırakalım

Özne: biz (gizli özne)

Belirtili nesne: ötesini

Dolaylı tümleç: Allah’a

Tablo 49.1. Bir Yolcuya: cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		CDU	DT	Y	CDU
2. Cümle		Y	CDU	CDU	
3. Cümle	1.	Y	CDU		
	2.	Ö	Y		

4. Cümle		ZT	DT	Y	
5. Cümle	1.	Ö	Y		
	2.	Ö	Y		
6. Cümle		DT	Y		
7. Cümle	1.	Ö	Y		
	2.	Y			
8. Cümle		CDU			
9. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y
10. Cümle		Ö	DT	Y	
11. Cümle		ZT	DT	Y	ZT
12. Cümle	1.	CDU	Ö	B'SİZ N	Y
	2.	DT	ZT	Y	
13. Cümle		Y	Ö		
14. Cümle		Ö	Y	CDU	
15. Cümle	1.	Y	CDU		
	2.	B'Lİ N	ZT	ZT	Y
	3.	ZT	Y		
	4.	ZT	B'SİZ N	B'SİZ N	Y
	5.	ZT	Y		
16. Cümle	1.	DT	Y	B'SİZ N	
	2.	B'Lİ N	Y	DT	

50. Ordudan Bir Ses Cümlelerinin Öğeleri

1. Cümle: Varsın, bütün yırtıcılar bir olsun;

Yüklem: bir olsun

Özne: bütün yırtıcılar

Cümle dışı unsur: varsın

2. Cümle: Varsın, haçlar intikama çağırınsın;

Yüklem: çağırınsın

Özne: haçlar

Dolaylı tümleç: intikama

Cümle dışı unsur: varsın

3. Cümle: *Varsın, bütün yüreklere kin dolsun;*

Yüklem: dolsun

Özne: kin

Dolaylı tümleç: bütün yüreklere

Cümle dışı unsur: varsın

4. Cümle: *Varsın, çanlar: “Ölüm!” diye bağırsın!...*

Yüklem: bağırsın

Özne: çanlar

Zarf tümleci: “Ölüm!” diye

Cümle dışı unsur: varsın

5. Cümle:

5.1. Lâkin bizler yaşıyoruz,

Yüklem: yaşıyoruz

Özne: bizler

Cümle dışı unsur: lâkin

5.2. ölmedik.

Yüklem: ölmedik

Özne: bizler (gizli özne)

6. Cümle: *Kanlarımız o saf kan(-dır),*

Yüklem: o saf kan

Özne: kanlarımız

7. Cümle: *Silâh tutan kollarımız o çelik(-tir);*

Yüklem: o çelik

Özne: silâh tutan kollarımız

8. Cümle: *Bugün dahi her birimiz bir aslan(-ız)!...*

Yüklem: bir aslan

Özne: her birimiz

Zarf tümleci: bugün dahi

9. Cümle:

9.1. Bil ki

Yüklem: bil

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

9.2. *senin toprağın / Her zaman hür kalacak,*

Yüklem: hür kalacak

Özne: senin toprağın

Zarf tümleci: her zaman

9.3. *Ay yıldızlı bayrağın / Bize gölge salacak.*

Yüklem: salacak

Özne: ay yıldızlı bayrağın

Belirtisiz nesne: gölge

Dolaylı tümleç: bize

10. Cümle:

10.1. *Sen ninniye duyduğumuz bir yersin;*

Yüklem: ninniye duyduğumuz bir yersin

Özne: sen

10.2. *Hür yaşamak hukukunu verensin,*

Yüklem: hür yaşamak hukukunu verensin

Özne: sen (gizli özne)

10.3. *Nice günler gördüğümüz illersin;*

Yüklem: nice günler gördüğümüz illersin

Özne: sen (gizli özne)

11. Cümle: *Varlığımız, dirliğimiz hep sensin.*

Yüklem: sensin

Özne: varlığımız

Özne: dirliğimiz

Zarf tümleci: hep

12. Cümle: *Senin bize hilâfetin, Kur'an'ın, / Tacın, tahtın emanet(-tir);*

Yüklem: emanet

Özne: senin hilâfetin, Kur'an'ın, tacın, tahtın

Dolaylı tümleç: bize

13. Cümle: *Devletini kuran Gazi Osman'ın / Ayağının izlerine bin hürmet!..*

Eksilteli cümle

14. Cümle:

14.1. *Bil ki*

Yüklem: bil

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

14.2. *senin toprağın / Her zaman hür kalacak,*

Yüklem: kalacak

Özne: senin toprağın

Zarf tümleci: her zaman

Zarf tümleci: hür

14.3. *Ay yıldızlı bayrağın / Bize gölge salacak.*

Yüklem: salacak

Özne: ay yıldızlı bayrağın

Belirtisiz nesne: gölge

Dolaylı tümleç: bize

15. Cümle:

15.1. *Mümkün mü ki*

Yüklem: mümkün mü

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

15.2. *senin bir öz evlâdın / Fatih'leri, Yavuz'ları çiğnetsin?*

Yüklem: çiğnetsin

Özne: senin bir öz evlâdın

Belirtili nesne: Fatih'leri

Belirtili nesne: Yavuz'ları

15.3. *O yabancı şarkıları, ecdadın / Ocakları içersinde dinletsin?*

Yüklem: dinletsin

Özne: senin bir öz evlâdın (gizli özne)

Belirtili nesne: o yabancı şarkıları

Dolaylı tümleç: ecdadın ocakları içersinde

16. Cümle: *Yurdu için boyna kefen takmayan / Neslimizden değildir;*

Yüklem: neslimizden değildir

Özne: yurdu için boyna kefen takmayan

17. Cümle: *Alçak olan, kahpe olan bir insan / Hür alnını düşmanlara eğiltir.*

Yüklem: eğiltir

Özne: alçak olan, kahpe olan bir insan

Belirtili nesne: hür alnını

Dolaylı tümleç: düşmanlara

18. Cümle:

18.1. *Bil ki*

Yüklem: bil

Özne: sen (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: ki

18.2. *senin toprağın / Her zaman hür kalacak,*

Yüklem: kalacak

Özne: senin toprağın

Zarf tümleci: her zaman

Zarf tümleci: hür

18.3. *Ay yıldızlı bayrağın / Bize gölge salacak.*

Yüklem: salacak

Özne: ay yıldızlı bayrağın

Belirtisiz nesne: gölge

Dolaylı tümleç: bize

19. Cümle:

19.1. *Biz, hepimiz tatlı cana hor baktık,*

Yüklem: hor baktık

Özne: biz

Özne: hepimiz

Dolaylı tümleç: tatlı cana

19.2. *Ninelerden son veda'la ayrıldık,*

Yüklem: ayrıldık

Özne: biz (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: ninelerden

Zarf tümleci: son veda'la

19.3. *Çocukları beşiklerde bıraktık,*

Yüklem: bıraktık

Özne: biz (**gizli özne**)

Belirtili nesne: çocukları

Dolaylı tümleç: beşiklerde

19.4. *Senin için silâhlara sarıldık.*

Yüklem: sarıldık

Özne: biz (**gizli özne**)

Zarf tümleci: senin için

Dolaylı tümleç: silâhlara

20. Cümle:

20.1. Ant içtik ki

Yüklem: ant içtik

Özne: biz (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

20.2. her fırkada son sancak, / Her bölükte son fişek, / Her neferde son keskin diş, son tırnak, / Son damla kan sana hizmet edecek.

Yüklem: hizmet edecek

Özne: her fırkada son sancak

Özne: her bölükte son fişek

Özne: her neferde son keskin diş, son tırnak

Özne: son damla kan

Dolaylı tümleç: sana

21. Cümle:

21.1. Bil ki

Yüklem: bil

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

21.2. senin toprağın / Her zaman hür kalacak,

Yüklem: kalacak

Özne: senin toprağın

Zarf tümleci: her zaman

Zarf tümleci: hür

21.3. Ay yıldızlı bayrağın / Bize gölge salacak.

Yüklem: salacak

Özne: ay yıldızlı bayrağın

Belirtisiz nesne: gölge

Dolaylı tümleç: bize

Tablo 50. Ordudan Bir Ses cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		CDU	Ö	Y			
2. Cümle		CDU	Ö	DT	Y		
3. Cümle		CDU	DT	Ö	Y		
4. Cümle		CDU	Ö	ZT	Y		

5. Cümle	1.	CDU	Ö	Y			
	2.	Y					
6. Cümle		Ö	Y				
7. Cümle		Ö	Y				
8. Cümle		ZT	Ö	Y			
9. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	ZT	Y			
	3.	Ö	DT	B'SİZ N	Y		
10. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Y					
	3.	Y					
11. Cümle		Ö	Ö	ZT	Y		
12. Cümle		Ö	DT	Ö	Y		
13. Cümle		CDU					
14. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	ZT	ZT	Y		
	3.	Ö	DT	B'SİZ N	Y		
15. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	B'Lİ N	B'Lİ N	Y		
	3.	B'Lİ N	DT	Y			
16. Cümle		Ö	Y				
17. Cümle		Ö	B'Lİ N	DT	Y		
18. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	ZT	ZT	Y		
	3.	Ö	DT	B'SİZ N	Y		
19. Cümle	1.	Ö	Ö	DT	Y		
	2.	DT	ZT	Y			
	3.	B'Lİ N	DT	Y			
	4.	ZT	DT	Y			

20. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	Ö	Ö	Ö	DT	Y
21. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	ZT	ZT	Y		
	3.	Ö	DT	B'SİZ N	Y		

51. Sen Feryada Başlayınca Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Ey Türkeli, senin adın bu dünyada en hoş sestir;*

Yüklem: en hoş sestir

Özne: senin adın

Dolaylı tümleç: bu dünyada

Cümle dışı unsur: ey Türkeli

2. Cümle: *Senin fikrin, akla gelen her manadan mukaddestir;*

Yüklem: mukaddestir

Özne: senin fikrin

Dolaylı tümleç: akla gelen her manadan

3. Cümle: *Senin duygun yüreklerin en mübarek sevdasıdır,*

Yüklem: yüreklerin en mübarek sevdasıdır

Özne: senin duygun

4. Cümle: *Senin derdin beyinlerin en ateşli hummasıdır.*

Yüklem: beyinlerin en ateşli hummasıdır

Özne: senin derdin

5. Cümle: *Sen feryada başlayınca: Tamah, gazez hepsi susar;*

Yüklem: susar

Özne: tamah

Özne: gazez

Özne: hepsi

Zarf tümleci: sen feryada başlayınca

6. Cümle: *Muhabbetler senin aziz hukukuna yer hazırlar,*

Yüklem: hazırlar

Özne: muhabbetler

Dolaylı tümleç: senin aziz hukukuna

Belirtisiz nesne: yer

7. Cümle: *Yanaklara acı veda göz yaşları ağı döker;*

Yüklem: döker

Özne: acı veda göz yaşları

Belirtisiz nesne: ağı

Dolaylı tümleç: yanaklara

8. Cümle: *Beşiklere, mabetlere, her bucağa yaslar çöker.*

Yüklem: çöker

Özne: yaslar

Dolaylı tümleç: beşiklere

Dolaylı tümleç: mabetlere

Dolaylı tümleç: her bucağa

9. Cümle:

9.1. *Bu saatta alim, cahil, masum, canı bütün millet; / Nutuklarla, şiirlerle, dualarla, bayraklarla, / Altınlarla, demirlerle, yumruklarla, tırnaklarla... / Senin asil hayatına kahramanca hizmet eder*

Yüklem: hizmet eder

Özne: alim

Özne: cahil

Özne: masum

Özne: canı

Özne: bütün millet

Zarf tümleci: bu saatta

Zarf tümleci: nutuklarla

Zarf tümleci: şiirlerle

Zarf tümleci: dualarla

Zarf tümleci: bayraklarla

Zarf tümleci: altınlarla

Zarf tümleci: demirlerle

Zarf tümleci: yumruklarla

Zarf tümleci: tırnaklarla

Zarf tümleci: kahramanca

Dolaylı tümleç: senin asil hayatına

9.2. *Ve her oğlun can verirken: “Ölüm güzel talihtir!..” der;*

Yüklem: der

Özne: her oğlun

Belirtisiz nesne: “Ölüm güzel talihtir!..”

Zarf tümleci: can verirken

Cümle dışı unsur: ve

10. Cümle: *Benden senin her fedakâr evlâdına yüz bin hürmet!..*

Eksiltili cümle

Tablo 51. Sen Feryada Başlayınca cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		CD U	Ö	DT	Y													
2. Cümle		Ö	D T	Y														
3. Cümle		Ö	Y															
4. Cümle		Ö	Y															
5. Cümle		ZT	Ö	Ö	Ö	Y												
6. Cümle		Ö	D T	B'Sİ Z N	Y													
7. Cümle		DT	Ö	B'Sİ Z N	Y													
8. Cümle		DT	D T	DT	Ö	Y												
9. Cümle	1 .	ZT	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Z T	Z T	Z T	Z T	Z T	Z T	Z T	Z T	D T	Z T	Y
	2 .	CD U	Ö	ZT	B'Sİ Z N	Y												
10. Cümle		CD U																

52. Bir Genç Kıza Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Evet yavrum, musiki fikre kanat verdirir;*

Yüklem: verdirir

Özne: musiki

Belirtisiz nesne: kanat

Dolaylı tümleç: fikre

Cümle dışı unsur: evet yavrum

1.2. *Ruhu, aşkın sedefli kumsalında gezdirir;*

Yüklem: gezdirir

Özne: musiki (**gizli özne**)

Belirtili nesne: ruhu

Dolaylı tümleç: aşkın sedefli kumsalında

1.3. *Gönle yüz bin hulyanın rüzgârını estirir,*

Yüklem: estirir

Özne: musiki (**gizli özne**)

Belirtili nesne: yüz bin hulyanın rüzgârını

Dolaylı tümleç: gönle

1.4. *Öksüz kalan hayata teselliler getirir.*

Yüklem: getirir

Özne: musiki (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: teselliler

Dolaylı tümleç: öksüz kalan hayata

2. Cümle: *Şu kadar ki, sizlere bundan elzem şeyler var:*

Yüklem: var

Özne: bundan elzem şeyler

Dolaylı tümleç: sizlere

Zarf tümleci: şu kadar

Cümle dışı unsur: ki

3. Cümle:

3.1. *Bir gün gelir,*

Yüklem: gelir

Özne: bir gün

3.2. *gençliğinin rüyaları hep biter;*

Yüklem: biter

Özne: gençliğinin rüyaları

Zarf tümleci: hep

4. Cümle: *Kıskanç sevgi, yerini şefkat için hazırlar,*

Yüklem: hazırlar

Özne: kıskanç sevgi

Belirtili nesne: yerini

Zarf tümlecisi: şefkat için

5. Cümle: *Bir beşiğin içinden bir bülbül ses: “Anne!..” der.*

Yüklem: der

Özne: bir bülbül ses

Belirtisiz nesne: “Anne!..”

Dolaylı tümleç: bir beşiğin içinden

6. Cümle:

6.1. *Eğer ki sen annelik sanatını bilmezsen / Yavrucuğun, hayatın kavgasında düşecek;*

Yüklem: düşecek

Özne: yavrucuğun

Dolaylı tümleç: hayatın kavgasında

Zarf tümlecisi: eğer ki sen annelik sanatını bilmezsen

6.2. *Etrafına en zalim yoksulluklar üşecek.*

Yüklem: üşecek

Özne: en zalim yoksulluklar

Dolaylı tümleç: etrafına

7. Cümle:

7.1. *Ah, o vakit zavallı, acı acı inerken, / Kulağına her makam bir hıçkırık gelecek;*

Yüklem: gelecek

Özne: her makam

Belirtisiz nesne: bir hıçkırık

Dolaylı tümleç: kulağına

Zarf tümlecisi: o vakit

Zarf tümlecisi: zavallı, acı acı inerken

Cümle dışı unsur: ah

7.2. *Her perdesi kalbini kurşun gibi deiecek.*

Yüklem: deiecek

Özne: her perdesi

Belirtili nesne: kalbini

Zarf tümlecisi: kurşun gibi

Tablo 52. Bir Genç Kıza cümlelerin ögeleri.

1. Cümle	1.	CDU	Ö	DT	B'SİZ N	Y		
	2.	B'Lİ N	DT	Y				
	3.	DT	B'Lİ N	Y				
	4.	DT	B'SİZ N	Y				
2. Cümle		ZT	CDU	DT	Ö	Y		
3. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	Ö	ZT	Y				
4. Cümle		Ö	B'Lİ N	ZT	Y			
5. Cümle		DT	Ö	B'SİZ N	Y			
6. Cümle	1.	ZT	Ö	DT	Y			
	2.	DT	Ö	Y				
7. Cümle	1.	CDU	ZT	ZT	DT	Ö	B'SİZ N	Y
	2.	Ö	B'Lİ N	ZT	Y			

53. Bir Delikanlıya Cümlelerin Ögeleri

1. Cümle:

1.1. *Evet gençsin,*

Yüklem: gençsin

Özne: sen de (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: evet

1.2. *sen de eski cihanları yıkarsın;*

Yüklem: yıkarsın

Özne: sen de

Belirtili nesne: eski cihanları

1.3. *Her gün coşkun bir denizden bir kumsala çıkarsın;*

Yüklem: çıkarsın

Özne: sen de (**gizli özne**)

Zarf tümlecisi: her gün

Dolaylı tümleç: coşkun bir denizden

Dolaylı tümleç: bir kumsala

1.4. *Hatta senin o karanlık gecelerin parıldar,*

Yüklem: parıldar

Özne: senin o karanlık gecelerin

Cümle dışı unsur: hatta

2. Cümle:

2.1. *Sana kışlar zambak açar,*

Yüklem: açar

Özne: kışlar

Belirtisiz nesne: zambak

Dolaylı tümleç: sana

2.2. *seni her şey alkışlar.*

Yüklem: alkışlar

Özne: her şey

Belirtili nesne: seni

3. Cümle:

3.1. *Evet gençsin,*

Yüklem: gençsin

Özne: sen de (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: evet

3.2. *sen de yeni dünyalarda yaşarsın;*

Yüklem: yaşarsın

Özne: sen de

Dolaylı tümleç: yeni dünyalarda

3.3. *Her gün nice doğmayacak çocukları okşarsın...*

Yüklem: okşarsın

Özne: sen de (**gizli özne**)

Belirtili nesne: nice doğmayacak çocukları

Zarf tümleci: her gün

4. Cümle: *Belki senin gönlün için hep güzeller çirkindir;*

Yüklem: çirkindir

Özne: güzeller

Zarf tümleci: hep

Zarf tümleci: senin gönlün için

Cümle dışı unsur: belki

5. Cümle:

5.1. *Sana melek kucak açar,*

Yüklem: kucak açar

Özne: melek

Dolaylı tümleç: sana

5.2. *seni göğe yükseltir.*

Yüklem: yükseltir

Özne: melek (gizli özne)

Belirtili nesne: seni

Dolaylı tümleç: göğe

6. **Cümle:**

6.1. *Lâkin sen bir uçuruma düşmeyeyim der isen / Biraz alçal o yükselmek istediğin göklerden;*

Yüklem: alçal

Özne: sen

Zarf tümleci: bir uçuruma düşmeyeyim der isen

Zarf tümleci: biraz

Dolaylı tümleç: o yükselmek istediğin göklerden

Cümle dışı unsur: lâkin

6.2. *O ruhunu bulutlarn kucağında uyutma.*

Yüklem: uyutma

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: o ruhunu

Dolaylı tümleç: bulutlarn kucağında

7. **Cümle:**

7.1. *Tabiatı büyük tanı;*

Yüklem: tanı

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: tabiatı

Zarf tümleci: büyük

7.2. *fakat yere: "Dar" deme;*

Yüklem: deme

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: "Dar"

Dolaylı tümleç: yere

Cümle dışı unsur: fakat

7.3. *Sevgin için bir yuva yap;*

Yüklem: yap

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: bir yuva

Zarf tümleci: sevgin için

7.4. fakat melek isteme;

Yüklem: isteme

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: melek

Cümle dışı unsur: fakat

8. Cümle:

8.1. Sen toprağın evlâdısın,

Yüklem: toprağın evlâdısın

Özne: sen

8.2. bunu asla unutma!...

Yüklem: unutma

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: bunu

Zarf tümleci: asla

Tablo 53. Bir Delikanlıya cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	CDU	Y				
	2.	Ö	B'Lİ N	Y			
	3.	ZT	DT	DT	Y		
	4.	CDU	Ö	Y			
2. Cümle	1.	DT	Ö	B'SİZ N	Y		
	2.	B'Lİ N	Ö	Y			
3. Cümle	1.	CDU	Y				
	2.	Ö	DT	Y			
	3.	ZT	B'Lİ N	Y			
4. Cümle		CDU	ZT	ZT	Ö	Y	
5. Cümle	1.	DT	Ö	Y			

	2.	B'Lİ N	DT	Y			
6. Cümle	1.	CDU	Ö	ZT	ZT	Y	DT
	2.	B'Lİ N	DT	Y			
7. Cümle	1.	B'Lİ N	ZT	Y			
	2.	CDU	DT	B'SİZ N	Y		
	3.	ZT	B'SİZ N	Y			
	4.	CDU	B'SİZ N	Y			
8. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	B'Lİ N	ZT	Y			

54. Çocuklar Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Diyorlar ki: "Bak, ne güzel dem çekiyor şu bülbül; / Bak, bir terde yetişir mi böyle bir has, Sadberk gül? / İkisinden birini seç, hangisi çok güzeldir? / Sana gül mü, şu bülbül mü kendisini sevdirtir?..."*

Yüklem: diyorlar ki

Özne: onlar (gizli özne)

Belirtisiz nesne: "Bak, ne güzel dem çekiyor şu bülbül; / Bak, bir terde yetişir mi böyle bir has, Sadberk gül? / İkisinden birini seç, hangisi çok güzeldir? / Sana gül mü, şu bülbül mü kendisini sevdirtir?..."

2. Cümle: *Ey çocuklar, ben sizleri onlardan çok severim;*

Yüklem: severim

Özne: ben

Belirtili nesne: sizleri

Zarf tümlecisi: onlardan çok

Cümle dışı unsur: ey çocuklar

3. Cümle: *Yüzünüze her gün baksam yine doymaz gözlerim.*

Yüklem: doymaz

Özne: gözlerim

Zarf tümlecisi: yüzünüze her gün baksam

Zarf tümlecisi: yine

4. Cümle:

4.1. *Şu dünyada sizler kadar sevecek şey bulamam;*

Yüklem: bulamam

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: sizler kadar sevecek şey

Dolaylı tümleç: şu dünyada

4.2. Ah, sizlerden aldığımı hiç bir şeyden alamam.

Yüklem: alamam

Özne: ben (gizli özne)

Belirtili nesne: sizlerden aldığımı

Dolaylı tümleç: hiç bir şeyden

Cümle dışı unsur: ah

5. Cümle:

5.1. Onlar ne(-dir) ki?...

Yüklem: ne ki

Özne: onlar

5.2. Bu toprağın bir çiçeği, hayvanı(-dır)!

Yüklem: bu toprağın bir çiçeği, hayvanı

Özne: onlar (gizli özne)

6. Cümle:

6.1. Sizler ise onun büyük bir mahluku, insanı(-sınız)!

Yüklem: onun büyük bir mahluku, insanı

Özne: sizler

Cümle dışı unsur: ise

6.2. Onun viran yerlerini şenletecek evlâdı(-sınız)!

Yüklem: onun viran yerlerini şenletecek evlâdı

Özne: sizler (gizli özne)

7. Cümle: Sizlersiniz, onun ağlar gözlerini silecek;

Yüklem: sizlersiniz

Özne: onun ağlar gözlerini silecek

8. Cümle: Sizlersiniz, onun için candan geçip ölecek;

Yüklem: sizlersiniz

Özne: onun için candan geçip ölecek

9. Cümle: Sizlersiniz, onun aşkı, ümitleri, hayatı!...

Yüklem: sizlersiniz

Özne: onun aşkı, ümitleri, hayatı

Tablo 54. Çocuklar cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Y	B'SİZ N			
2. Cümle		CDU	Ö	B'Lİ N	ZT	Y
3. Cümle		ZT	ZT	Y	Ö	
4. Cümle	1.	DT	B'SİZ N	Y		
	2.	CDU	B'Lİ N	DT	Y	
5. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	Y				
6. Cümle	1.	Ö	CDU	Y		
	2.	Y				
7. Cümle		Y	Ö			
8. Cümle		Y	Ö			
9. Cümle		Y	Ö			

55. İmtihan Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Bana hocam derdi ki: “Ey sevgili çocuğum, / Sana gülen bu hayat sade oyun değildir; / Zaman, tembel alını bir gün yere eğiltir!... / Şu dünyada her şeyi sen kendinden bekle, um. / Çalışırsan istikbal sana nurlar serpecek, / Mağrur talih gelerek ayağını öpecek!...”*

Yüklem: derdi ki

Özne: hocam

Dolaylı tümleç: bana

Belirtisiz nesne: “Ey sevgili çocuğum, / Sana gülen bu hayat sade oyun değildir; / Zaman, tembel alını bir gün yere eğiltir!... / Şu dünyada her şeyi sen kendinden bekle, um. / Çalışırsan istikbal sana nurlar serpecek, / Mağrur talih gelerek ayağını öpecek!...”

2. Cümle: *İşte o gün...*

Eksiltilli cümle

3. Cümle: *Evet bugün, bizim büyük imtihan(-dır)...*

Yüklem: bizim büyük imtihan

Özne: bugün

Cümle dışı unsur: evet

4. Cümle: *Bugün, benim altın olan emeğime mihenkştir;*

Yüklem: mihenkştir

Özne: bugün

Dolaylı tümleç: benim altın olan emeğime

5. Cümle: *Bin zahmetle ektiğimi biçme vakti demektir.*

Yüklem: demektir

Özne: bin zahmetle ektiğimi biçme vakti

6. Cümle:

6.1. *Ben bugünün rüyasıyla, ümidiyle yaşadım;*

Yüklem: yaşadım

Özne: ben

Zarf tümleci: bugünün rüyasıyla, ümidiyle

6.2. *Sıkıntılı geceleri bunlar ile okşadım,*

Yüklem: okşadım

Özne: ben (**gizli özne**)

Belirtili nesne: sıkıntılı geceleri

Zarf tümleci: bunlar ile

6.3. *Kırlangıçlı baharların türküsüne dalmadım,*

Yüklem: dalmadım

Özne: ben (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: kırlangıçlı baharların türküsüne

6.4. *Şu sevimli mektebimden bir gün geri kalmadım.*

Yüklem: geri kalmadım

Özne: ben (**gizli özne**)

Zarf tümleci: bir gün

Dolaylı tümleç: şu sevimli mektebimden

7. Cümle: *işte o gün...*

Eksiltili cümle

8. Cümle: *Evet bugün, bizim büyük imtihan(-dır)...*

Yüklem: bizim büyük imtihan

Özne: bugün

Cümle dışı unsur: evet

9. Cümle:

9.1. *Bugün, benim bildiğim şey bir hak gibi istenir;*

Yüklem: isteniz

Özne: benim bildiğim şey

Zarf tümleci: bir hak gibi

Zarf tümleci: bugün

9.2. Aileme olan borcum bir parçacık ödenir.

Yüklem: ödenir

Özne: aileme olan borcum

Zarf tümleci: bir parçacık

10. Cümle: *Ya sorulan suallere cevap vermez, kalırsam... / Ev halkına hangi yüzle bakarım ben bu akşam?...*

Yüklem: bakarım

Özne: ben

Zarf tümleci: hangi yüzle

Zarf tümleci: bu akşam

Zarf tümleci: ya sorulan sorulara cevap vermez, kalırsam

Dolaylı tümleş: ev halkına

11. Cümle: *Bir insanı hayatından memnun eden hayâdır;*

Yüklem: hayâdır

Özne: bir insanı hayatından memnun eden

12. Cümle: *Alın yerde gezmektense yaşamamak evlâdır.*

Yüklem: evlâdır

Özne: alın yerde gezmektense yaşamamak

13. Cümle: *Bildiğimi demekten korkmak niçin(-dir)?..*

Yüklem: niçin

Özne: bildiğimi demekten korkmak

14. Cümle: *Cesaret!*

Cümle dışı unsur: cesaret

15. Cümle: *Cevaplarım su gibi gürül gürül akmalı;*

Yüklem: akmalı

Özne: cevaplarım

Zarf tümleci: su gibi gürül gürül

16. Cümle: *Mümeyyizler bir bülbül dinler gibi bakmalı!...*

Yüklem: bakmalı

Özne: mümeyyizler

Zarf tümleci: bir bülbül dinler gibi

17. Cümle:

17.1. — Evet, evet efendim, edebiyat, fen, hikmet... / Epey şeyler öğrendim,

Yüklem: öğrendim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: edebiyat

Belirtisiz nesne: fen

Belirtisiz nesne: hikmet

Belirtisiz nesne: epey şeyler

Cümle dışı unsur: evet

Cümle dışı unsur: evet efendim

17.2. her taraftan sorunuz;

Yüklem: sorunuz

Özne: siz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: her taraftan

18. Cümle:

18.1. Cevaplarım hazırdır,

Yüklem: hazırdır

Özne: cevaplarım

18.2. hatta beni yorunuz!...

Yüklem: yorunuz

Özne: siz (gizli özne)

Belirtili nesne: beni

Cümle dışı unsur: hatta

Tablo 55. İmtihan cümlesinin öğeleri.

1. Cümle		DT	Ö	Y	B'SİZ N			
2. Cümle		CDU						
3. Cümle		CDU	Ö	Y				
4. Cümle		Ö	DT	Y				
5. Cümle		Ö	Y					
6. Cümle	1.	Ö	ZT	Y				
	2.	B'Lİ N	ZT	Y				
	3.	DT	Y					
	4.	DT	ZT	Y				
7. Cümle		CDU						

8. Cümle		CDU	Ö	Y				
9. Cümle	1.	ZT	Ö	ZT	Y			
	2.	Ö	ZT	Y				
10. Cümle		ZT	DT	ZT	Y	Ö	ZT	
11. Cümle		Ö	Y					
12. Cümle		Ö	Y					
13. Cümle		Ö	Y					
14. Cümle		CDU						
15. Cümle		Ö	ZT	Y				
16. Cümle		Ö	ZT	Y				
17. Cümle	1.	CDU	CDU	B'SİZ N	B'SİZ N	B'SİZ N	B'SİZ N	Y
	2.	DT	Y					
18. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	CDU	B'Lİ N	Y				

56. Çömlekçi Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. Köyde idik,

Yüklem: köyde idik

Özne: biz (gizli özne)

1.2. bir sabah, hava almak istedim;

Yüklem: istedim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: hava almak

Zarf tümlecisi: bir sabah

1.3. Çocuğuma: "Seni de götürüyüm, gel!" dedim.

Yüklem: dedim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: "Seni de götürüyüm, gel!"

Dolaylı tümleç: çocuğuma

2. Cümle:

2.1. Baba oğul kırlarda, bayırlarda dolaştık;

Yüklem: dolaştık

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: kırlarda

Dolaylı tümleç: bayırlarda

Zarf tümleci: baba oğul

2.2. Elmas gibi parlayan bir pınara yaklaştık,

Yüklem: yaklaştık

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: elmas gibi parlayan bir pınara

2.3. Söğütlerin o zümrüt gölgesinde oturduk.

Yüklem: oturduk

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: söğütlerin o zümrüt gölgesinde

3. Cümle: Bu sırada, arkadan bir ses duyduk: Bir çocuk.

Yüklem: duyduk

Özne: biz (gizli özne)

Belirtisiz nesne: bir ses

Dolaylı tümleç: arkadan

Zarf tümleci: bu sırada

Cümle dışı unsur: bir çocuk

4. Cümle: Sol elinde bir bakraç, sağ elinde bir testi;

Eksilteli cümle

5. Cümle: Su başında bunları doldurmaya getirdi.

Yüklem: getirdi

Özne: o (gizli özne)

Belirtili nesne: bunları

Dolaylı tümleç: doldurmaya

Dolaylı tümleç: su başında

6. Cümle: Ben, testiği gösterip şöyle dedim:

Yüklem: dedim

Özne: ben

Zarf tümleci: şöyle

Zarf tümleci: testiği gösterip

7. Cümle:

7.1. — *Oğlum, bak!*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

Cümle dış unsur: oğlum

7.2. *Bilir misin,*

Yüklem: bilir misin

Özne: sen (**gizli özne**)

7.3. *hamuru bunun nedir?*

Yüklem: nedir

Özne: bunun hamuru

7.4. *Şu toprak(-tır)!...*

Yüklem: şu toprak

Özne: bunun hamuru (**gizli özne**)

8. **Cümle:**

8.1. *Toprak diyip hor bakma;*

Yüklem: hor bakma

Özne: sen (**gizli özne**)

Zarf tümlecisi: toprak diyip

8.2. *o bir aziz sinedir,*

Yüklem: bir aziz sinedir

Özne: o

8.3. *Çocukları üstüne titreyen bir ninedir.*

Yüklem: çocukları üstüne titreyen bir ninedir

Özne: o (**gizli özne**)

9. **Cümle:**

9.1. *Ondan bir şey isteyen hiç bir vakit boş kalmaz,*

Yüklem: boş kalmaz

Özne: ondan bir şey isteyen

Zarf tümlecisi: hiç bir vakit

9.2. *Yoksulluğun karanlık zindanında bunalmaz.*

Yüklem: bunalmaz

Özne: ondan bir şey isteyen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: yoksulluğun karanlık zindanında

10. **Cümle:**

10.1. *Şu kadar ki o, terli alınları alkışlar,*

Yüklem: alkışlar

Özne: o

Belirtili nesne: terli alınları

Zarf tümleci: şu kadar ki

10.2. Nasır bağlı ellere zenginlikler bağışlar.

Yüklem: bağışlar

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: zenginlikler

Dolaylı tümleç: nasır bağlı ellere

11. Cümle: *Her gördüğün şen yuva, mesut insan onundur;*

Yüklem: onundur

Özne: her gördüğün şen yuva,

Özne: mesut insan

12. Cümle: *Bu dünyada çalışmak herkes için kanundur.*

Yüklem: kanundur

Özne: bu dünyada çalışmak

Zarf tümleci: herkes için

13. Cümle: *Çömlekçi de başını bu kanuna eğerek / İçersinden demiş ki: “Bana dahi iş gerek; / Bir insanın elinden bir şey yapmak gelirken / Zengin yerin üstünde yoksul kalmak. Bu, neden? / Eğer kişi sefilse, bu kendinin suçudur; / O isterse saadet sarayında oturur. / Çömlekçilik, hayır ben, hiç bir işten utanmam; / Canım tende oldukça çalışmaktan usanmam. / Benim kirli önlüğüm bana büyük şan verir, / Bir zanaat adamı olduğumu gösterir. / Yüzde isler, çamurlar... Bunlar leke değildir; / Irz ve namus karası alnı yere eğiltir; / Yiyeceğim ekmeği terim ile kazanmak / Benim için mukaddes bir vazife olacak!...”*

Yüklem: demiş ki

Özne: çömlekçi de

Zarf tümleci: başını bu kanuna eğerek

Zarf tümleci: içersinden

Belirtisiz nesne: “Bana dahi iş gerek; / Bir insanın elinden bir şey yapmak gelirken / Zengin yerin üstünde yoksul kalmak. Bu, neden? / Eğer kişi sefilse, bu kendinin suçudur; / O isterse saadet sarayında oturur. / Çömlekçilik, hayır ben, hiç bir işten utanmam; / Canım tende oldukça çalışmaktan usanmam. / Benim kirli önlüğüm bana büyük şan verir, / Bir zanaat adamı olduğumu gösterir. / Yüzde isler, çamurlar... Bunlar leke değildir; / Irz ve namus karası alnı yere eğiltir; / Yiyeceğim ekmeği terim ile kazanmak / Benim için mukaddes bir vazife olacak!...”

14. Cümle:

14.1. Bu erkekçe düşünce onu işe saldırtmış,

Yüklem: saldırtmış

Özne: bu erkekçe düşünce

Belirtili nesne: onu

Dolaylı tümleç: işe

14.2. Çömlekçinin çamurlu teknesine daldırtmış,

Yüklem: daldırtmış

Özne: bu erkekçe düşünce (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: çömlekçinin çamurlu teknesine

15. Cümle:

15.1. Pek az vaktin içinde zanaatı öğrenmiş,

Yüklem: öğrenmiş

Özne: o (**gizli özne**)

Belirtili nesne: zanaatı

Zarf tümleci: pek az vaktin içinde

15.2. Yeni biçim testiler yapmağı özenmiş.

Yüklem: özenmiş

Özne: o (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: yeni biçim testiler yapmağı

16. Cümle:

16.1. Bu uğurda yorulmuş;

Yüklem: yorulmuş

Özne: o (**gizli özne**)

Zarf tümleci: bu uğurda

16.2. gece, gündüz didinmiş;

Yüklem: didinmiş

Özne: o (**gizli özne**)

Zarf tümleci: gece

Zarf tümleci: gündüz

16.3. Lâkin sonra ün almış,

Yüklem: ün almış

Özne: o (**gizli özne**)

Zarf tümleci: sonra

Cümle dışı unsur: lâkin

16.4. birçok para edinmiş!

Yüklem: edinmiş

Özne: o (gizli özne)

Belirtisiz nesne: birçok para

17. Cümle:

17.1. *Bak evlâdım, zanaat, ne mübarek bir iştir;*

Yüklem: ne mübarek bir iştir

Özne: zanaat

Cümle dışı unsur: bak evlâdım

17.2. *Şu çiğnenen toprağa nasıl şeref vermiştir.*

Yüklem: şeref vermiştir

Özne: zanaat (gizli özne)

Zarf tümleci: nasıl

Dolaylı tümleç: şu çiğnenen toprağa

18. Cümle: *Bir ustanın elinde her şey değer buluyor;*

Yüklem: değer buluyor

Özne: her şey

Dolaylı tümleç: bir ustanın elinde

19. Cümle: *Hakir çamur yığını halis altın oluyor!..*

Yüklem: oluyor

Özne: hakir çamur yığını

Belirtisiz nesne: halis altın

Tablo 56. Çömlekçi cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	Y				
	2.	ZT	B'SİZ N	Y		
	3.	DT	B'SİZ N	Y		
2. Cümle	1.	ZT	DT	DT	Y	
	2.	DT	Y			
	3.	DT	Y			
3. Cümle		ZT	DT	B'SİZ N	Y	CDU
4. Cümle		CDU				
5. Cümle		DT	B'Lİ N	DT	Y	
6. Cümle		Ö	ZT	ZT	Y	

7. Cümle	1.	CDU	Y			
	2.	Y				
	3.	Ö	Y			
	4.	Y				
8. Cümle	1.	ZT	Y			
	2.	Ö	Y			
	3.	Y				
9. Cümle	1.	Ö	ZT	Y		
	2.	DT	Y			
10. Cümle	1.	ZT	Ö	B'Lİ N	Y	
	2.	DT	B'SİZ N	Y		
11. Cümle		Ö	Ö	Y		
12. Cümle		Ö	ZT	Y		
13. Cümle		Ö	ZT	ZT	Y	B'SİZ N
14. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	DT	Y	
	2.	DT	Y			
15. Cümle	1.	ZT	B'Lİ N	Y		
	2.	DT	Y			
16. Cümle	1.	ZT	Y			
	2.	ZT	ZT	Y		
	3.	CDU	ZT	Y		
	4.	B'SİZ N	Y			
17. Cümle	1.	CDU	Ö	Y		
	2.	DT	ZT	Y		
18. Cümle		DT	Ö	Y		
19. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y		

57. Günahkâr Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Ben, bir zindan içindeki mahpuslara benzerim;*

Yüklem: benzerim

Özne: ben

Dolaylı tümleç: bir zindan içindeki mahpuslara

2. Cümle: *Benim dahi ayağımda ağır, paslı demirler...*

Eksiltili cümle

3. Cümle: *Benim dahi vücudumu mermer taşlar zehirler;*

Yüklem: zehirler

Özne: mermer taşlar

Belirtili nesne: benim dahi vücudumu

4. Cümle: *Benim dahi karanlıkta ışık arar gözlerim.*

Yüklem: arar

Özne: benim dahi gözlerim

Belirtisiz nesne: ışık

Dolaylı tümleç: karanlıkta

5. Cümle: *Nerde bulsam?...*

Eksiltili cümle

6. Cümle: *Nerdesin sen, ey mübarek teselli!*

Yüklem: nerdesin

Özne: sen

Cümle dışı unsur: ey mübarek teselli

7. Cümle:

7.1. Artık yeter, bu hayali yok et benim önümden;

Yüklem: yok et

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: bu hayali

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: benim önümden

Cümle dışı unsur: yeter

7.2. Cümle: *Artık yeter, bu azabı çıkar benim gönlümden...*

Yüklem: çıkar

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: bu azabı

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: benim gönlümden

Cümle dışı unsur: yeter

8. Cümle: *Ah, kaldırın üzerimden beni döven şu eli!...*

Yüklem: kaldırın

Özne: siz (gizli özne)

Belirtili nesne: beni döven şu eli

Dolaylı tümleç: üzerimden

Cümle dışı unsur: ah

9. Cümle: *Ey masumlar! Şu gök, şu yer, hep kâinat sizindir;*

Yüklem: sizindir

Özne: şu gök

Özne: şu yer

Özne: kâinat

Zarf tümleci: hep

Cümle dışı unsur: ey masumlar

10. Cümle: *Gülme, sevme, alkış, türkü, ümit, hayat sizindir;*

Yüklem: sizindir

Özne: gülme

Özne: sevme

Özne: alkış

Özne: türkü

Özne: ümit

Özne: hayat

11. Cümle: *Yalnız bir dar mezar gerek(-tir) bir günahkâr insana!...*

Yüklem: gerek

Özne: bir dar mezar

Zarf tümleci: yalnız

Dolaylı tümleç: bir günahkâr insana

12. Cümle:

12.1. — *Hayır, yaşa ve*

Yüklem: yaşa

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: hayır

Cümle dışı unsur: ve

12.2. kendini yeni doğmuş biri bil;

Yüklem: bil

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: yeni doğmuş biri

Belirtili nesne: kendini

12.3. *Her gün küçük bir hayır yap,*

Yüklem: yap

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: küçük bir hayır

Zarf tümleci: her gün

12.4. *yanaklardan yaşlar sil;*

Yüklem: sil

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: yaşlar

Dolaylı tümleç: yanaklardan

13. Cümle: *Ta ki, senin ruhun dahi bir teselli kazana!...*

Yüklem: kazana

Özne: senin ruhun dahi

Belirtisiz nesne: bir teselli

Zarf tümleci: ta ki

Tablo 57. Günahkâr cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Ö	DT	Y				
2. Cümle		CDU						
3. Cümle		B'Lİ N	Ö	Y				
4. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y	Ö		
5. Cümle		CDU						
6. Cümle		Y	Ö	CDU				
7. Cümle	1.	ZT	CDU	B'Lİ N	Y	DT		
	2.	ZT	CDU	B'Lİ N	Y	DT		
8. Cümle		CDU	Y	DT	B'Lİ N			
9. Cümle		CDU	Ö	Ö	ZT	Ö	Y	
10. Cümle		Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Y
11. Cümle		ZT	Ö	Y	DT			
12. Cümle	1.	CDU	Y	CDU				

	2.	B'Lİ N	B'SİZ N	Y				
	3.	ZT	B'SİZ N	Y				
	4.	DT	B'SİZ N	Y				
13. Cümle		ZT	Ö	B'SİZ N	Y			

58. Bahtiyarlık Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Sefil mahluk, kaygun nedir?*

Yüklem: nedir

Özne: kaygun

Cümle dışı unsur: sefil mahluk

2. Cümle: *O yaşlar ne(-dir), gözünde?*

Yüklem: ne

Özne: o yaşlar

Dolaylı tümleş: gözünde

3. Cümle:

3.1. Neden öyle benzin soluk(-tur),

Yüklem: soluk

Özne: benzin

Zarf tümleci: neden

Zarf tümleci: öyle

3.2. kan kalmamış yüzünde?

Yüklem: kalmamış

Özne: kan

Dolaylı tümleş: yüzünde

4. Cümle: *Bu dünyaya elbet sen de bunlar için doğmadın;*

Yüklem: doğmadın

Özne: sen de

Dolaylı tümleş: bu dünyaya

Zarf tümleci: elbet

Zarf tümleci: bunlar için

5. Cümle: *Başka türlü bir nasibi olmalıdır hayatın!..*

Yüklem: olmalıdır

Özne: hayatın başka türlü bir nasibi

6. Cümle: — Bahtiyarlık!

Cümle dışı unsur: bahtiyarlık

7. Cümle:

7.1. — Evet budur,

Yüklem: budur

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: evet

7.2. işte bunu ara

Yüklem: ara

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: bunu

Cümle dışı unsur: işte

7.3. bul;

Yüklem: bul

Özne: sen (gizli özne)

7.4. O olanca kuvvetinle bunun için gez,

Yüklem: gez

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: o olanca kuvvetinle

Zarf tümleci: bunun için

7.5. yorul,

Yüklem: yorul

Özne: sen (gizli özne)

7.6. Toprakların altına gir,

Yüklem: gir

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: toprakların altına

7.7. denizlerde çalkalan,

Yüklem: çalkalan

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: denizlerde

7.8. Durma,

Yüklem: durma

Özne: sen (gizli özne)

7.9. çalış,

Yüklem: çalış

Özne: sen (gizli özne)

7.10. terle,

Yüklem: terle

Özne: sen (gizli özne)

7.11. tırman,

Yüklem: tırman

Özne: sen (gizli özne)

7.12. dövüş,

Yüklem: dövüş

Özne: sen (gizli özne)

7.13. boğuş,

Yüklem: boğuş

Özne: sen (gizli özne)

7.14. yaralan!..

Yüklem: yaralan

Özne: sen (gizli özne)

8. Cümle:

8.1. Kazancınla bir yuva yap,

Yüklem: yap

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: bir yuva

Zarf tümleci: kazancınla

8.2. içersine gir,

Yüklem: gir

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: içersine

8.3. yaşa;

Yüklem: yaşa

Özne: sen (gizli özne)

8.4. Orda bütün ruhun ile gülüp oyna,

Yüklem: oyna

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: bütün ruhun ile

Zarf tümleci: gülüp

Dolaylı tümleç: orda

8.5. sev,

Yüklem: sev

Özne: sen (gizli özne)

8.6. okşa;

Yüklem: okşa

Özne: sen (gizli özne)

8.7. Bahtiyarlık türküleri söyle, her gün, her gece.

Yüklem: söyle

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: bahtiyarlık türküleri

Zarf tümleci: her gün

Zarf tümleci: her gece

9. Cümle:

9.1. Senin bugün şu döktüğün göz yaşına gelince: / Bunları da acıklılar, zavallılar için saç!

Yüklem: saç

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: bunları da

Zarf tümleci: senin bugün şu döktüğün göz yaşına gelince

Zarf tümleci: acıklılar, zavallılar için

9.2. Ve onlara bir kardeş ol,

Yüklem: ol

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: bir kardeş

Dolaylı tümleç: onlara

Cümle dışı unsur: ve

9.3. yardım eyle,

Yüklem: yardım eyle

Özne: sen (gizli özne)

9.4. kucak aç!..

Yüklem: kucak aç

Özne: sen (gizli özne)

Tablo 58. Bahtiyarlık cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		CDU	Ö	Y		
2. Cümle		Ö	Y	DT		
3. Cümle	1.	ZT	ZT	Ö	Y	
	2.	Ö	Y	DT		
4. Cümle		DT	ZT	Ö	ZT	Y
5. Cümle		Ö	Y	Ö		
6. Cümle		CDU				
7. Cümle	1.	CDU	Y			
	2.	CDU	B'Lİ N	Y		
	3.	Y				
	4.	ZT	ZT	Y		
	5.	Y				
	6.	DT	Y			
	7.	DT	Y			
	8.	Y				
	9.	Y				
	10.	Y				
	11.	Y				
	12.	Y				
	13.	Y				
	14.	Y				
8. Cümle	1.	ZT	B'SİZ N	Y		
	2.	DT	Y			
	3.	Y				
	4.	DT	ZT	ZT	Y	
	5.	Y				
	6.	Y				
	7.	B'SİZ N	Y	ZT	ZT	
9. Cümle	1.	ZT	B'Lİ N	ZT	Y	
	2.	CDU	DT	B'SİZ N	Y	
	3.	Y				

	4.	Y				

59. Gemici Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Evet, bora başlayınca, soluğanlı bir deniz / Kuduz gibi köpük saçar,*

Yüklem: saçar

Özne: soluğanlı bir deniz

Belirtisiz nesne: köpük

Zarf tümlecisi: kuduz gibi

Zarf tümlecisi: bora başlayınca

Cümle dışı unsur: evet

1.2. *Çılgın gibi haykırır;*

Yüklem: haykırır

Özne: soluğanlı bir deniz (**gizli özne**)

Zarf tümlecisi: çılgın gibi

2. Cümle:

2.1. *Sert rüzgârla iki yana bocalayan gemimiz / Beşik gibi ırgalanır,*

Yüklem: ırgalanır

Özne: sert rüzgârla iki yana bocalayan gemimiz

Zarf tümlecisi: beşik gibi

2.2. *Çocuk gibi bağırır.*

Yüklem: bağırır

Özne: sert rüzgârla iki yana bocalayan gemimiz (**gizli özne**)

Zarf tümlecisi: çocuk gibi

3. **Cümle:** *Böyle kara saatlarda bir uğursuz kuruntu / Bana bütün ufuklarda kasırgalar sezdirtir;*

Yüklem: sezdirtir

Özne: bir uğursuz kuruntu

Belirtisiz nesne: kasırgalar

Zarf tümlecisi: böyle kara saatlarda

Dolaylı tümleç: bana

Dolaylı tümleç: bütün ufuklarda

4. **Cümle:** *Yüreğimi çırpındıran ölüm yüzlü bir korku / Hayalimin karşısında cenazeler gezdirtir.*

Yüklem: gezdirtir

Özne: yüreğimi çırpındıran ölüm yüzlü bir korku

Belirtisiz nesne: cenazeler

Dolaylı tümleç: hayalimin karşısında

5. Cümle: *Ben o zaman şöyle derim: “İşte sana iki yol. / Birisinin üzerinde: Dalga, köpük, taş, duman; / Öbürünün arkasında: Körfez, kara, ev, vatan! / Sen bir ateş önündeki asker gibi erkek ol, / Nice kanlı günler gören bayrakları hatırla / Ve kendini ilkin cenge, sonra fethetmeye hazırla!...”*

Yüklem: derim

Özne: ben

Belirtisiz nesne: “İşte sana iki yol. / Birisinin üzerinde: Dalga, köpük, taş, duman; / Öbürünün arkasında: Körfez, kara, ev, vatan! / Sen bir ateş önündeki asker gibi erkek ol, / Nice kanlı günler gören bayrakları hatırla / Ve kendini ilkin cenge, sonra fethetmeye hazırla!...”

Zarf tümleci: o zaman

Zarf tümleci: şöyle

Tablo 59. Gemici cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	CDU	ZT	Ö	ZT	B’SİZ N	Y
	2.	ZT	Y				
2. Cümle	1.	Ö	ZT	Y			
	2.	ZT	Y				
3. Cümle		ZT	Ö	DT	DT	B’SİZ N	Y
4. Cümle		Ö	DT	B’SİZ N	Y		
5. Cümle		Ö	ZT	ZT	Y	B’SİZ N	

60. Fener Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Sen her gece o yalçın kayalığın üstünden / Dumanlara kırmızı alevini saçarsın,*

Yüklem: saçarsın

Özne: sen

Belirtili nesne: kırmızı alevini

Zarf tümleci: her gece

Dolaylı tümleç: o yalçın kayalığın üstünden

Dolaylı tümleç: dumanlara

1.2. *O canavar ağızlı girdapların önünden / Gemilere selâmet yollarını açarsın!...*

Yüklem: açarsın

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: selâmet yollarını

Dolaylı tümleç: gemilere

Dolaylı tümleç: o canavar ağızlı girdapların önünden

2. Cümle: *Demezsın ki: “Bunların içlerinde kimler var?”*

Yüklem: demezsın ki

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “Bunların içlerinde kimler var?”

3. Cümle: *Felâkete düşenler, senin için hep insan(-dır);*

Yüklem: insan

Özne: felâkete düşenler

Zarf tümleci: hep

Zarf tümleci: senin için

4. Cümle: *Tehlikeler önünde: “Yardım!” diye haykıran / Herkes senin o büyük yüreğini yaralar.*

Yüklem: yaralar

Özne: tehlikeler önünde: “Yardım!” diye haykıran herkes

Belirtili nesne: senin o büyük yüreğini

5. Cümle:

5.1. *Senin asil bir aşktan doğmuş olan alevin / Vicdan kadar güzeldir,*

Yüklem: güzeldir

Özne: senin asil bir aşktan doğmuş olan alevin

Zarf tümleci: vicdan kadar

5.2. *Garip kalan ruhlara uzanıcı bir eldir;*

Yüklem: uzanıcı bir eldir

Özne: senin asil bir aşktan doğmuş olan alevin (gizli özne)

Dolaylı tümleç: garip kalan ruhlara

6. Cümle: *Sen bu elle hayatlar kurtarmaklık istersin.*

Yüklem: istersin

Özne: sen

Belirtisiz nesne: hayatlar kurtarmaklık

Zarf tümleci: bu elle

7. Cümle:

7.1. *Demir zırhlı üstünde, alnı yanık bir asker, / Dalgalardan rızkını isteyen bir balıkçı, / Kürekleri kırılmış bir ihtiyar kayıkçı... / Hepsi senin o aziz yıldızınla gülümser;*

Yüklem: gülümser

Özne: demir zırhlı üstünde, alını yanık bir asker

Özne: dalgalardan rızkını isteyen bir balıkçı

Özne: kürekleri kırılmış bir ihtiyar kayıkçı

Özne: hepsi

Zarf tümleci: senin o aziz yıldızınla

7.2. Dudaklarda necatın ümidini titretir.

Yüklem: titretir

Özne: hepsi (**gizli özne**)

Belirtili nesne: necatın ümidini

Dolaylı tümleç: dudaklarda

8. Cümle: *Birçok yaslı ufuklar, /Birçok zayıf kadınlar, birçok sefil çocuklar, / Göz yaşları, rüyalar ve dualar senindir.*

Yüklem: senindir

Özne: birçok yaslı ufuklar

Özne: birçok zayıf kadınlar

Özne: birçok sefil çocuklar

Özne: göz yaşları

Özne: rüyalar ve dualar

9. Cümle:

9.1. Sen her gece, o yalçın kayalığın üstünden / Dumanlara kırmızı alevini saçarsın,

Yüklem: saçarsın

Özne: sen

Belirtili nesne: kırmızı alevini

Zarf tümleci: her gece

Dolaylı tümleç: o yalçın kayalığın üstünden

Dolaylı tümleç: dumanlara

9.2. O canavar ağızlı girdapların önünden / Gemilere selâmet yollarını açarsın!...

Yüklem: açarsın

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtili nesne: selâmet yollarını

Dolaylı tümleç: gemilere

Dolaylı tümleç: o canavar ağızlı girdapların önünden

Tablo 60. Fener cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle	1.	Ö	ZT	DT	DT	B'Lİ N	Y
	2.	DT	DT	B'Lİ N	Y		
2. Cümle		Y	B'SİZ N				
3. Cümle		Ö	ZT	ZT	Y		
4. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y			
5. Cümle	1.	Ö	ZT	Y			
	2.	DT	Y				
6. Cümle		Ö	ZT	B'SİZ N	Y		
7. Cümle	1.	Ö	Ö	Ö	Ö	ZT	Y
	2.	DT	B'Lİ N	Y			
8. Cümle		Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Y
9. Cümle	1.	Ö	ZT	DT	DT	B'Lİ N	Y
	2.	DT	DT	B'Lİ N	Y		

61. Balıkçı Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. — *Babacığım, terlemişsin,*

Yüklem: terlemişsin

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: babacığım

1.2. *gel,*

Yüklem: gel

Özne: sen (gizli özne)

1.3. *terini sileyim!*

Yüklem: sileyim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtili nesne: terini

2. Cümle: — *Sil bakayım, benim güzel, merhametli meleğim.*

Yüklem: sil bakayım

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: benim güzel, merhametli meleğim

3. Cümle: — *Nerde kaldın?*

Yüklem: kaldın

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleş: nerde

4. Cümle:

4.1. — *Denizdeydim,*

Yüklem: denizdeydim

Özne: ben (**gizli özne**)

4.2. *bugün sular azgındı.*

Yüklem: azgındı

Özne: sular

Zarf tümleci: bugün

5. Cümle:

5.1. *O her zaman küreğime boyun eğen akıntı / Çılgın akan bir sel gibi öfkesini artırdı;*

Yüklem: artırdı

Özne: o her zaman küreğime boyun eğen akıntı

Belirtili nesne: öfkesini

Zarf tümleci: çılgın akan bir sel gibi

5.2. *Beni epey uğraştırdı,*

Yüklem: uğraştırdı

Özne: o her zaman küreğime boyun eğen akıntı (**gizli özne**)

Belirtili nesne: beni

Zarf tümleci: epey

5.3. *ter içine batırdı.*

Yüklem: batırdı

Özne: o her zaman küreğime boyun eğen akıntı (**gizli özne**)

Dolaylı tümleş: ter içine

6. Cümle: — *Yarın dinlen...*

Yüklem: dinlen

Özne: sen (**gizli özne**)

Zarf tümleci: yarın

7. Cümle: — *Ya sizlere kimler ekmek getirir?*

Yüklem: getirir

Özne: kimler

Belirtisiz nesne: ekmek

Dolaylı tümleç: sizlere

Cümle dışı unsur: ya

8. Cümle: *Hangi komşu bir küçük tas sıcak çorba yedirir?*

Yüklem: yedirir

Özne: hangi komşu

Belirtisiz nesne: bir küçük tas sıcak çorba

9. Cümle:

9.1. Olmaz yavrum,

Yüklem: olmaz

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: yavrum

9.2. her gün gibi yarın dahi giderim;

Yüklem: giderim

Özne: ben (gizli özne)

Zarf tümleci: her gün gibi

Zarf tümleci: yarın dahi

9.3. Çalışarak Yaradan’dan size rızık isterim.

Yüklem: isterim

Özne: ben (gizli özne)

Belirtisiz nesne: rızık

Dolaylı tümleç: size

Dolaylı tümleç: Yaradan’dan

Zarf tümleci: çalışarak

10. Cümle: *Demek bana yüreciğin acıyor ha?... Hey çocuk!*

Yüklem: acıyor

Özne: yüreciğin

Dolaylı tümleç: bana

Zarf tümleci: demek

Cümle dışı unsur: ha

Cümle dışı unsur: hey çocuk

11. Cümle:

11.1. Biz küçükten mayamızı terler ile yoğurduk,

Yüklem: yoğurduk

Özne: biz

Belirtili nesne: mayamızı

Zarf tümleci: terler ile

Zarf tümleci: küçükten

11.2. *Bugüne dek ne boralar içersinde çalıştık;*

Yüklem: çalıştık

Özne: biz (**gizli özne**)

Zarf tümleci: bugüne dek

Dolaylı tümleş: ne boralar içersinde

12. Cümle:

12.1. *Sen üzülme yavrucuğum,*

Yüklem: üzülme

Özne: sen

Cümle dışı unsur: yavrucuğum

12.2. *biz zahmete alıştık.*

Yüklem: alıştık

Özne: biz

Dolaylı tümleş: zahmete

13. Cümle:

13.1. *Biz sefiller, çok vakitler bir parasız kalırız;*

Yüklem: kalırız

Özne: biz sefiller

Zarf tümleci: bir parasız

Zarf tümleci: çok vakitler

13.2. *O kadar ki yorgan, döşek satıp ekmek alırız.*

Yüklem: alırız

Özne: biz sefiller (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: ekmek

Zarf tümleci: o kadar ki

Zarf tümleci: yorgan, döşek satıp

13.3. *Lâkin Allah yine bizi esirgemiş,*

Yüklem: esirgemiş

Özne: Allah

Belirtili nesne: bizi

Zarf tümleci: yine

Cümle dışı unsur: lâkin

13.4. *kayırmış;*

Yüklem: kayırmış

Özne: Allah (gizli özne)

13.5. *Biz kullara sizler gibi teselliler ayırmış.*

Yüklem: ayırmış

Özne: Allah (gizli özne)

Belirtisiz nesne: teselliler

Zarf tümleci: sizler gibi

Dolaylı tümleç: biz kullara

14. Cümle:

14.1. *Evet bana tesellisin,*

Yüklem: tesellisin

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: bana

Cümle dışı unsur: evet

14.2. *zira ki ben her gece / Kulübemin eşiğinden içeriye girince: / Senin bana bir gülüşün her derdimi uyutur;*

Yüklem: uyutur

Özne: senin bana bir gülüşün

Belirtili nesne: her derdimi

Zarf tümleci: ben her gece kulübemin eşiğinden içeriye girince

Cümle dışı unsur: zira ki

15. Cümle: Ah seninle yorgun gönlüm çektiğini unuttur!...

Yüklem: unuttur

Özne: yorgun gönlüm

Belirtili nesne: çektiğini

Zarf tümleci: seninle

Cümle dışı unsur: ah

Tablo 61. Balıkçı cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	CDU	Y				
	2.	Y					
	3.	B'Lİ N	Y				
2. Cümle		Y	CDU				
3. Cümle		DT	Y				

4. Cümle	1.	Y					
	2.	ZT	Ö	Y			
5. Cümle	1.	Ö	ZT	B'Lİ N	Y		
	2.	B'Lİ N	ZT	Y			
	3.	DT	Y				
6. Cümle		ZT	Y				
7. Cümle		CDU	DT	Ö	B'SİZ N	Y	
8. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y			
9. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	ZT	ZT	Y			
	3.	ZT	DT	DT	B'SİZ N	Y	
10. Cümle		ZT	DT	Ö	Y	CDU	CDU
11. Cümle	1.	Ö	ZT	B'Lİ N	ZT	Y	
	2.	ZT	DT	Y			
12. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	Ö	DT	Y			
13. Cümle	1.	Ö	ZT	ZT	Y		
	2.	ZT	ZT	B'SİZ N	Y		
	3.	CDU	Ö	ZT	B'Lİ N	Y	
	4.	Y					
	5.	DT	ZT	B'SİZ N	Y		
14. Cümle	1.	CDU	DT	Y			
	2.	CDU	ZT	Ö	B'Lİ N	Y	
15. Cümle		CDU	ZT	Ö	B'Lİ N	Y	

62. Ölü Kafası Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. Bir tarlada geziyordum;

Yüklem: geziyordum

Özne: ben (gizli özne)

Dolaylı tümleç: bir tarlada

1.2. ayağıma katı bir şey takıldı;

Yüklem: takıldı

Özne: katı bir şey

Dolaylı tümleç: ayağıma

2. Cümle:

2.1. Baktım:

Yüklem: baktım

Özne: ben (gizli özne)

2.2. Kemik(-tir);

Yüklem: kemik

Özne: o (gizli özne)

2.3. dikkat ettim:

Yüklem: dikkat ettim

Özne: ben (gizli özne)

2.4. Bir insanın kafasının gemiği(-dir).

Yüklem: bir insanın kafasının gemiği

Özne: o (gizli özne)

2.5. Lâkin aç yer, şu parçası kalan başı öyle yiyip emmiş ki,

Yüklem: emmiş

Özne: aç yer

Belirtili nesne: şu parçası kalan başı

Zarf tümleci: öyle

Zarf tümleci: yiyip

Cümle dışı unsur: lâkin

Cümle dışı unsur: ki

2.6. Bilinmiyor kimin başı,

Yüklem: bilinmiyor

Özne: kimin başı

2.7. bilinmiyor hangi asrın evlâdı?

Yüklem: bilinmiyor

Özne: hangi asrın evlâdı

3. Cümle: Kara toprak içersine düşen her şey bir yığın kül oluyor;

Yüklem: bir yığın kül oluyor

Özne: kara toprak içersine düşen her şey

4. Cümle:

4.1. *Güya ki bir kasırga var;*

Yüklem: var

Özne: bir kasırga

Zarf tümleci: güya ki

4.2. *bunu ona, onu buna katıyor.*

Yüklem: katıyor

Özne: bir kasırga (**gizli özne**)

Belirtili nesne: bunu

Belirtili nesne: onu

Dolaylı tümleç: ona

Dolaylı tümleç: buna

5. Cümle:

5.1. *Bir el var ki*

Yüklem: var

Özne: bir el

Cümle dışı unsur: ki

5.2. *çürük kefen parçasını çiçek yapıp atıyor;*

Yüklem: atıyor

Özne: bir el (**gizli özne**)

Belirtili nesne: çürük kefen parçasını

Zarf tümleci: çiçek yapıp

6. Cümle:

6.1. *Evet hayat bir taraftan boşalıyor,*

Yüklem: boşalıyor

Özne: hayat

Dolaylı tümleç: bir taraftan

Cümle dışı unsur: evet

6.2. *bir taraftan doluyor.*

Yüklem: doluyor

Özne: hayat (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: bir taraftan

7. Cümle:

7.1. *Kim bilir ki,*

Yüklem: bilir

Özne: kim

Cümle dışı unsur: ki

7.2. *şu fanînin vücudundan bugün bizde neler var?*

Yüklem: var

Özne: neler

Dolaylı tümleç: bizde

Dolaylı tümleç: şu fanînin vücudundan

Zarf tümleci: bugün

8. Cümle: *Belki onun kemikleri şimdi senin gözlerinde parıldar,*

Yüklem: parıldar

Özne: onun kemikleri

Zarf tümleci: şimdi

Dolaylı tümleç: senin gözlerinde

Cümle dışı unsur: belki

9. Cümle: *Belki benim şu sıtmalî dudağımın ateşleri onundur.*

Yüklem: onundur

Özne: benim şu sıtmalî dudağımın ateşleri

Cümle dışı unsur: belki

10. Cümle:

10.1. *Her şey böyle(-dir),*

Yüklem: böyle

Özne: her şey

10.2. *hatta bizim dünyamız da bu baş gibi olacak;*

Yüklem: olacak

Özne: bizim dünyamız da

Zarf tümleci: bu baş gibi

Cümle dışı unsur: hatta

11. Cümle:

11.1. *Bir gün hayat tükenecek,*

Yüklem: tükenecek

Özne: hayat

Zarf tümleci: bir gün

11.2. *yalnız cansız gıranitler kalacak,*

Yüklem: kalacak

Özne: cansız granitler

Zarf tümleci: yalnız

12. Cümle:

12.1. *Her zerresi bir âleme dağılacak;*

Yüklem: dağılacak

Özne: her zerresi

Dolaylı tümleç: bir âleme

12.2. *zira bu bir kanundur!...*

Yüklem: bir kanundur

Özne: bu

Cümle dışı unsur: zira

Tablo 62. Ölü Kafası cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	DT	Y					
	2.	DT	Ö	Y				
2. Cümle	1.	Y						
	2.	Y						
	3.	Y						
	4.	Y						
	5.	CDU	Ö	B'Lİ N	ZT	ZT	Y	CDU
	6.	Y	Ö					
	7.	Y	Ö					
3. Cümle		Ö	Y					
4. Cümle	1.	ZT	Ö	Y				
	2.	B'Lİ N	DT	B'Lİ N	DT	Y		
5. Cümle	1.	Ö	Y	CDU				
	2.	B'Lİ N	ZT	Y				
6. Cümle	1.	CDU	Ö	DT	Y			
	2.	DT	Y					
7. Cümle	1.	Ö	Y	CDU				
	2.	DT	ZT	DT	Ö	Y		

8. Cümle		CDU	Ö	ZT	DT	Y		
9. Cümle		CDU	Ö	Y				
10. Cümle	1.	Ö	Y					
	2.	CDU	Ö	ZT	Y			
11. Cümle	1.	ZT	Ö	Y				
	2.	ZT	Ö	Y				
12. Cümle	1.	Ö	DT	Y				
	2.	CDU	Ö	Y				

63. Nifak Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Evet sanin fırtınan her boradan zalimdir,*

Yüklem: zalimdir

Özne: sanin fırtınan

Dolaylı tümleç: her boradan

Cümle dışı unsur: evet

2. Cümle: *Senin alçak hırsların girdaplardan derindir,*

Yüklem: derindir

Özne: senin alçak hırsların

Dolaylı tümleç: girdaplardan

3. Cümle: *Senin kanlı kinlerin kayalardan keskindir,*

Yüklem: keskindir

Özne: senin kanlı kinlerin

Dolaylı tümleç: kayalardan

4. Cümle: *Senin melun rüzgârın dünyaları titretir;*

Yüklem: titretir

Özne: senin melun rüzgârın

Belirtili nesne: dünyaları

5. Cümle:

5.1. Bir devleti öyle bir felâkete düşürür,

Yüklem: düşürür

Özne: o (gizli özne)

Belirtili nesne: bir devleti

Dolaylı tümleç: öyle bir felâkete

5.2. Tehlikeye atar ki,

Yüklem: tehlikeye atar

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

5.3. burda büyük bir millet, / Şeref, namus, hürriyet... / Bir geminin enkazı gibi batar ve

Yüklem: batar

Özne: büyük bir millet

Özne: şeref

Özne: namus

Özne: hürriyet

Dolaylı tümleç: burda

Zarf tümleci: bir geminin enkazı gibi

Cümle dışı unsur: ve

5.4. çürür.

Yüklem: çürür

Özne: büyük bir millet, şeref, namus, hürriyet... (gizli özne)

6. Cümle:

6.1. Ey tarihin feneri! Sen bizlere ışık ver,

Yüklem: ver

Özne: sen

Belirtisiz nesne: ışık

Dolaylı tümleç: bizlere

Cümle dışı unsur: ey tarihin feneri

6.2. Kurtarıcı nurunu şimşek gibi parıldat,

Yüklem: parıldat

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: kurtarıcı nurunu

Zarf tümleci: şimşek gibi

6.3. Gözümüzü kör eden karanlığı aydınlat;

Yüklem: aydınlat

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: gözümüzü kör eden aydınlığı

7. Cümle: Neredeyiz?

Yüklem: neredeyiz

Özne: biz (gizli özne)

8. Cümle: Nereye gideceğiz?

Yüklem: gideceğiz

Özne: biz (gizli özne)

Dolaylı tümleç: nereye

9. Cümle: *Yol göster!*

Yüklem: yol göster

Özne: sen (gizli özne)

10. Cümle:

10.1. Ve göster ki:

Yüklem: göster

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ve

Cümle dışı unsur: ki

10.2. Zamanın kumlarında kaç mezar, / Şu uğursuz nifaka kurban olmuş kaç vatan, / Kaç zavallı Hindistan, / Kaç zavallı Buhara, kaç zavallı Kırım var?..

Yüklem: var

Özne: zamanın kumlarında kaç mezar

Özne: şu uğursuz nifaka kurban olmuş kaç vatan

Özne: kaç zavallı Hindistan

Özne: kaç zavallı Buhara

Özne: kaç zavallı Kırım

Tablo 63. Nifak cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		CDU	Ö	DT	Y				
2. Cümle		Ö	DT	Y					
3. Cümle		Ö	DT	Y					
4. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y					
5. Cümle	1.	B'Lİ N	DT	Y					
	2.	Y	CDU						
	3.	DT	Ö	Ö	Ö	Ö	ZT	Y	CDU
	4.	Y							

6. Cümle	1.	CDU	Ö	DT	B'SİZ N	Y			
	2.	B'Lİ N	ZT	Y					
	3.	B'Lİ N	Y						
7. Cümle		Y							
8. Cümle		DT	Y						
9. Cümle		Y							
10. Cümle	1.	CDU	Y	CDU					
	2.	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Y		

64. Felâketler Karşısında Cümlenin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Bir rüyaymış!...*

Yüklem: bir rüyaymış

Özne: o (gizli özne)

1.2. *Zira yine, ben zavallı şen değilim;*

Yüklem: şen değilim

Özne: ben zavallı

Zarf tümlecisi: yine

Cümle dışı unsur: zira

1.3. *Baltazar'a alev saçan zalim harfler önündeyim.*

Yüklem: Baltazar'a alev saçan zalim harfler önündeyim

Özne: ben zavallı (gizli özne)

2. Cümle:

2.1. *Bana öyle geliyor ki*

Yüklem: geliyor

Özne: o (gizli özne)

Dolaylı tümleç: bana

Zarf tümlecisi: öyle

Cümle dışı unsur: ki

2.2. *mezarımın üstündeyim,*

Yüklem: mezarımın üstündeyim

Özne: ben (**gizli özne**)

2.3. *Eski Babil evlâdının talihinde bir sefilim.*

Yüklem: bir sefilim

Özne: ben (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: eski Babil evlâdının talihinde

3. Cümle:

3.1. *Bak,*

Yüklem: bak

Özne: sen (**gizli özne**)

3.2. *bugün de ben ruhumda cehennemler taşıyorum:*

Yüklem: taşıyorum

Özne: ben

Belirtisiz nesne: cehennemler

Dolaylı tümleç: ruhumda

Zarf tümleci: bugün de

4. Cümle:

4.1. *O başım ki tufanı var,*

Yüklem: var

Özne: o başım ki tufanı

4.2. *bir karanlık gecedeğim;*

Yüklem: bir karanlık gecedeğim

Özne: ben (**gizli özne**)

5. Cümle:

5.1. *O kalbim ki cellâdı var,*

Yüklem: var

Özne: o kalbim ki cellâdı

5.2. *bir demirden pençedeğim;*

Yüklem: bir demirden pençedeğim

Özne: ben (**gizli özne**)

6. Cümle:

6.1. *O dilim ki şekvası var,*

Yüklem: var

Özne: o dilim ki şekvası

6.2. *viranede bir baykuşum.*

Yüklem: bir baykuşum

Özne: ben (gizli özne)

Dolaylı tümleç: viranede

7. Cümle: *Ey Türklüğün dertli sazi! Bugün de mi acı figan?*

Eksiltili cümle

Cümle dışı unsur: ey Türklüğün dertli sazi

8. Cümle: *Bugün de mi senin sesin bir hıçkırık olacaktı?*

Yüklem: olacaktı

Özne: senin sesin

Belirtisiz nesne: bir hıçkırık

Zarf tümleci: bugün de mi

9. Cümle: *Sara tutan tellerine göz yaşlarım dolacaktı?*

Yüklem: dolacaktı

Özne: göz yaşlarım

Dolaylı tümleç: sara tutan tellerine

10. Cümle: *Eğer mesut yurdun altın destanını çalamazsan / Benim bahtsız parmaklarım birer kuru dala dönsün;*

Yüklem: dönsün

Özne: benim bahtsız parmaklarım

Dolaylı tümleç: birer kuru daha

Zarf tümleci: eğer mesut yurdun altın destanını çalamazsan

11. Cümle:

11.1. Seni dahi kurtlar yesin,

Yüklem: yesin

Özne: kurtlar

Belirtili nesne: seni dahi

11.2. senin dahi ömrün sönsün!...

Yüklem: sönsün

Özne: senin dahi ömrün

Tablo 64. Felâketler Karşısında cümlenin ögeleri.

1. Cümle	1.	Y				
	2.	CDU	ZT	Ö	Y	
	3.	Y				
2. Cümle	1.	DT	ZT	Y	CDU	

	2.	Y				
	3.	DT	Y			
3. Cümle	1.	Y				
	2.	ZT	Ö	DT	B'SİZ N	Y
4. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	Y				
5. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	Y				
6. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	DT	Y			
7. Cümle		CDU	CDU			
8. Cümle		ZT	Ö	B'SİZ N	Y	
9. Cümle		DT	Ö	Y		
10. Cümle		ZT	Ö	DT	Y	
11. Cümle	1.	B'Lİ N	Ö	Y		
	2.	Ö	Y			

65. Benim Rüyam Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Varsın, vahşî tabiatın zelzelesi, tufanı / En şerefli sarayları, mimberleri devirsin;*

Yüklem: devirsin

Özne: vahşî tabiatın zelzelesi, tufanı

Belirtili nesne: en şerefli sarayları, mimberleri

Cümle dışı unsur: varsın

2. Cümle: *Varsın zalim kayserlerin demirleri, zindanı / En kuvvetli bilekleri, gövdeleri kemirsin.*

Yüklem: kemirsin

Özne: zalim kayserlerin demirleri, zindanı

Belirtili nesne: en kuvvetli bilekleri, gövdeleri

Cümle dışı unsur: varsın

3. Cümle:

3.1. Ben doğacak dünyaları bir sert kaya üstünden / Amerika kâşifinin gözleriyle görürüm;

Yüklem: görürüm

Özne: ben

Belirtili nesne: doğacak dünyaları

Dolaylı tümleç: bir sert kaya üstünden

Zarf tümleci: Amerika kâşifinin gözleriyle

3.2. “Milletleri gömdük!” diyen asırların önünden / Girdapları tahkir eden yıldız gibi yürürüm.

Yüklem: yürürüm

Özne: ben (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: “Milletleri gömdük!” diyen asırların önünden

Zarf tümleci: girdapları tahkir eden yıldız gibi

4. Cümle: Benim rüyam bir küçücük yaprağını soldurmaz;

Yüklem: soldurmaz

Özne: benim rüyam

Belirtili nesne: bir küçücük yaprağını

5. Cümle:

5.1. O, başlara çelenk olan yeşil defne dalıdır;

Yüklem: başlara çelenk olan yeşil defne dalıdır

Özne: o

5.2. Karlar, buzlar içersinde zümrüdünü parlatır.

Yüklem: parlatır

Özne: o (**gizli özne**)

Belirtili nesne: zümrüdünü

Dolaylı tümleç: karlar, buzlar içersinde

6. Cümle:

6.1. Ben oyum ki,

Yüklem: oyum

Özne: ben

Cümle dışı unsur: ki

6.2. tellerini haykırttığım millî saz / Beş bin yıllık mermerlere, kemiklere can verir

Yüklem: can verir

Özne: tellerini haykırttığım millî saz

Dolaylı tümleç: beş bin yıllık mermerlere, kemiklere

6.3. Ve bir fatih kılıcından büyük zafer gösterir.

Yüklem: gösterir

Özne: tellerini haykırttığım millî saz (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: bir fatih kılıcından büyük zafer

Cümle dışı unsur: ve

Tablo 65. Benim Rüyam cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		CDU	Ö	B'Lİ N	Y	
2. Cümle		CDU	Ö	B'Lİ N	Y	
3. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	DT	ZT	Y
	2.	DT	ZT	Y		
4. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y		
5. Cümle	1.	Ö	Y			
	2.	DT	B'Lİ N	Y		
6. Cümle	1.	Ö	Y	CDU		
	2.	Ö	DT	Y		
	3.	CDU	B'SİZ N	Y		

66. Irkımın Türküsü Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Biz Oğuzlar soyu olan Türkleriz;*

Yüklem: Oğuzlar soyu olan Türkleriz

Özne: biz

2. Cümle: *İlk ateşi parlatan, / İlk sabanla sert toprağa tohum atan, / İlk ocağa temel koyan hep biziz.*

Yüklem: hep biziz

Özne: ilk ateşi parlatan

Özne: ilk sabanla sert toprağa tohum atan

Özne: ilk ocağa temel koyan

3. Cümle: *Her bucakta vahşi yeller eserken / Isıgöl'de çadır kuran biz vardık;*

Yüklem: vardık

Özne: Isıgöl'de çadır kuran biz

Dolaylı tümleç: her bucakta

Zarf tümleci: vahşi yeller eserken

4. Cümle: *Ural'larda boz ayılar gezerken / İlk kervanı biz Uygurlar çıkardık.*

Yüklem: çıkardık

Özne: biz Uygurlar

Belirtili nesne: ilk kervanı

Zarf tümleç: Ural'larda boz ayılar gezerken

5. Cümle:

5.1. Bakın,

Yüklem: bakın

Özne: siz (**gizli özne**)

5.2. bizim öz Türkçemiz ne hoş dil(-dir);

Yüklem: ne hoş dil

Özne: bizim öz Türkçemiz

6. Cümle: *Onun her bir nağmesi, / Gökten gelen hitap gibi saf sesi / Ne bülbüle, ne duduya eş değil.*

Yüklem: eş değil

Özne: onun her bir nağmesi

Özne: gökten gelen hitap gibi saf sesi

Dolaylı tümleç: ne bülbüle

Dolaylı tümleç: ne duduya

7. Cümle: *Bu dil alageyiklerin içtiği / Yakut renkli çaylar gibi şarıldar;*

Yüklem: şarıldar

Özne: bu dil

Zarf tümleci: alageyiklerin içtiği yakut renkli çaylar gibi

8. Cümle: *Orhun ile Kızılırmak gibi ki / Sularında ruhlarımız pırıldar.*

Yüklem: pırıldar

Özne: ruhlarımız

Dolaylı tümleç: sularında

Zarf tümleci: Orhun ile Kızılırmak gibi

Cümle dışı unsur: ki

9. Cümle: *Eğiliniz ey şerefler, ey şanlar, / Ey ırklara altın destan yazarlar!*

Yüklem: eğiliniz

Özne: siz (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: ey şerefler

Cümle dışı unsur: ey şanlar

Cümle dışı unsur: ey ırklara altın destan yazarlar

10. Cümle:

10.1. Biz devlerin, fillerin / Diz çöktüğü kuvvetiz;

Yüklem: devlerin, fillerin diz çöktüğü kuvvetiz

Özne: biz

10.2. Eski, yeni dillerin / Anlattığı milletiz!...

Yüklem: eski, yeni dillerin anlattığı milletiz

Özne: biz (gizli özne)

11. Cümle: *Biz Türklerde büyük, küçük tanılır;*

Yüklem: tanılır

Özne: büyük

Özne: küçük

Dolaylı tümleç: biz Türklerde

12. Cümle: *Bizim için kan sağan, / Bize necat vermek için yol açan / Azizlerin sırasında anılır.*

Yüklem: anılır

Özne: bizim için kan sağan

Özne: bize necat vermek için yol açan

Dolaylı tümleç: azizlerin sırasında

13. Cümle: *Beyaz saçlı insanlarla aliller / Bizde saygı, bizde acı bulurlar;*

Yüklem: bulurlar

Özne: beyaz saçlı insanlarla aliller

Dolaylı tümleç: bizde

Belirtisiz nesne: saygı

Dolaylı tümleç: bizde

Belirtisiz nesne: acı

14. Cümle: *Solgun yüzlü yetimlerle sefiller / Bize evlât, bize kardeş olurlar.*

Yüklem: olurlar

Özne: solgun yüzlü yetimlerle sefiller

Dolaylı tümleç: bize

Belirtisiz nesne: evlât

Dolaylı tümleç: bize

Belirtisiz nesne: kardeş

15. Cümle: *Bizde her kalp Şark ruhunu titretir;*

Yüklem: titretir

Özne: her kalp

Belirtili nesne: Şark ruhunu

Dolaylı tümleç: bizde

16. Cümle: *Şu ihtiyar dünyanın, / Peygamberler yurdu olan Asya'nın / Bozulmayan pak âhlakı bizdedir.*

Yüklem: bizdedir

Özne: şu ihtiyar dünyanın peygamberler yurdu olan Asya'nın bozulmayan pak âhlakı

17. Cümle:

17.1. Bizdedir ki

Yüklem: bizdedir

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

17.2. Cümle: *bir erkeğin sözleri / Hiç bir dostu ve düşmanı aldatmaz;*

Yüklem: aldatmaz

Özne: bir erkeğin sözleri

Belirtili nesne: hiç bir dostu ve düşmanı

18. Cümle: *Genç kızların cana değen gözleri / Doğruluktan başka bir şey parlatmaz.*

Yüklem: parlatmaz

Özne: genç kızların cana değen gözleri

Belirtisiz nesne: doğruluktan başka bir şey

19. Cümle: *Eğiliniz ey şerefler, ey şanlar, / Ey ırklara altın destan yazanlar!*

Yüklem: eğiliniz

Özne: siz (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ey şerefler

Cümle dışı unsur: ey şanlar

Cümle dışı unsur: ey ırklara altın destan yazanlar

20. Cümle:

20.1. Cümle: *Biz devlerin, fillerin / Diz çöktüğü kuvvetiz;*

Yüklem: devlerin, fillerin diz çöktüğü kuvvetiz

Özne: biz

20.2. Cümle: *Eski, yeni dillerin / Anlattığı milletiz!...*

Yüklem: eski, yeni dillerin anlattığı milletiz

Özne: biz (gizli özne)

21. Cümle:

21.1. Cümle: *Biz girdaplar, uçurumlar aşanınız;*

Yüklem: aşanınız

Özne: biz

Belirtisiz nesne: girdaplar

Belirtisiz nesne: uçurumlar

21.2. Cümle: *Elimizde mızraklar, / Önümüzde gök ve kııl bayraklar / Dünyaların uçlarına koşanınız.*

Yüklem: elimizde mızraklar, önümüzde gök ve kııl bayraklar dünyaların uçlarına koşanınız

Özne: biz (gizli özne)

22. Cümle: *Milletimiz her bir yalçın kayaya, / Her sahile tuğlarını dikendir;*

Yüklem: tuğlarını dikendir

Özne: milletimiz

Dolaylı tümleç: her bir yalçın kayaya

Dolaylı tümleç: her sahile

23. Cümle: *Goluva'ya ve cihangir Roma'ya / Haraç salan fatih Hunlar bizdendir.*

Yüklem: bizdendir

Özne: Goluva'ya ve cihangir Roma'ya haraç salan fatih Hunlar

24. Cümle: *Bağrımızda şu çırpınan kalp kadar / Bir kuvvete eğilmez, / Elmas gibi parçalanır, ezilmez /
Hangi ırkta kahramanlar kalbi var?*

Yüklem: var

Özne: bağrımızda şu çırpınan kalp kadar bir kuvvete eğilmez, elmas gibi parçalanır, ezilmez,
kahramanlar kalbi

Dolaylı tümleç: hangi ırkta

25. Cümle:

25.1. *Bu kalptir ki alını yüce kaldırtır,*

Yüklem: kaldırtır

Özne: bu kalptir

Belirtili nesne: alını

Dolaylı tümleç: yüce

Cümle dışı unsur: ki

25.2. *Zafer için göğse iman getirir,*

Yüklem: getirir

Özne: bu kalptir (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: iman

Dolaylı tümleç: göğse

Zarf tümleci: zafer için

25.3. *En büyüğe ve en güce saldırtır,*

Yüklem: saldırtır

Özne: bu kalptir (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: en büyüğe ve en güce

25.4. *Sarp yollarda: "İleriye!" dedirir.*

Yüklem: dedirir

Özne: bu kalptir (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: "İleriye!"

Dolaylı tümleç: sarp yollarda

26. Cümle: *Eğiliniz ey şerefler, ey şanlar, / Ey ırklara altın destan yazanlar!*

Yüklem: eğiliniz

Özne: siz (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ey şerefler

Cümle dışı unsur: ey şanlar

Cümle dışı unsur: ey ırklara altın destan yazarlar

27. Cümle:

27.1. *Biz devlerin, fillerin / Diz çöktüğü kuvvetiz;*

Yüklem: devlerin, fillerin diz çöktüğü kuvvetiz

Özne: biz

27.2. *Eski, yeni dillerin / Anlattığı milletiz!...*

Yüklem: eski, yeni dillerin anlattığı milletiz

Özne: biz (gizli özne)

28. Cümle:

28.1. *Biz “Dünyanın Güzeli”ne âşıkız;*

Yüklem: âşıkız

Özne: biz

Dolaylı tümleç: “Dünyanın Güzeli”ne

28.2. *Baht yoluna çıkarak, / Tılsımlı kapıları yıkarak / Rüyamızı kucaklayan bir ırkız.*

Yüklem: rüyamızı kucaklayan bir ırkız

Özne: biz (gizli özne)

Zarf tümleci: baht yoluna çıkarak

Zarf tümleci: tılsımlı kapıları yıkarak

29. Cümle:

29.1. *Biz o vakur Acem ile Arab’ın / Medeniyet tahtlarını parlattık;*

Yüklem: parlattık

Özne: biz

Belirtili nesne: o vakur Acem ile Arab’ın medeniyet tahtlarını

29.2. *Muhammed’in getirdiği kitabın / Beklediği bir cihanı yarattık.*

Yüklem: yarattık

Özne: biz (gizli özne)

Belirtili nesne: Muhammed’in getirdiği kitabın beklediği bir cihanı

30. Cümle: *Türklüğümüz her ufukta parıldar;*

Yüklem: parıldar

Özne: Türklüğümüz

Dolaylı tümleç: her ufukta

31. Cümle: *Kubbeleri haykıran, / Tezgâhları iş türküsü çağıran / Yüz memleket hâlâ bizi selâmlar.*

Yüklem: selâmlar

Özne: kubbeleri haykıran, tezgâhları iş türküsü çağıran yüz memleket

Belirtili nesne: bizi

Zarf tümleci: hâlâ

32. Cümle:

32.1. *Biz oyuz ki,*

Yüklem: oyuz

Özne: biz

Cümle dışı unsur: ki

32.2. *uzun saçlı çobanlar / Ruhumuzun öz şi'ri çalarlar;*

Yüklem: çalarlar

Özne: uzun saçlı çobanlar

Belirtili nesne: ruhumuzun öz şi'ri

33. Cümle: *Bingöl'lerde bu sesleri duyanlar / En mübarek hülyalara dalarlar.*

Yüklem: en mübarek hülyalara dalarlar

Özne: Bingöl'lerde bu sesleri duyanlar

34. Cümle: *Eğiliniz ey şerefler, ey şanlar, / Ey ırklara altın destan yazanlar!*

Yüklem: eğiliniz

Özne: siz (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ey şerefler

Cümle dışı unsur: ey şanlar

Cümle dışı unsur: ey ırklara altın destan yazanlar

35. Cümle:

35.1. *Biz devlerin, fillerin / Diz çöktüğü kuvvetiz;*

Yüklem: devlerin, fillerin diz çöktüğü kuvvetiz

Özne: biz

35.2. *Eski, yeni dillerin / Anlattığı milletiz!...*

Yüklem: eski, yeni dillerin anlattığı milletiz

Özne: biz (gizli özne)

36. Cümle: *Bizi tamam elli asır dinledi;*

Yüklem: dinledi

Özne: tamam elli asır

Belirtili nesne: bizi

37. Cümle: *Karakurum çölleri, / Kaf dağları, buzlu Baykal gölleri / Hür ve yüksek sesimizle inledi.*

Yüklem: inledi

Özne: Karakurum çölleri

Özne: Kaf dağları

Özne: buzlu Baykal gölleri

Zarf tümleci: hür ve yüksek sesimizle

38. Cümle: *Bizim, mağrur kayserlere diz çöken / Hiç bir alçak askerimiz doğmadı;*

Yüklem: doğmadı

Özne: bizim, mağrur kayserlere diz çöken hiç bir alçak askerimiz

39. Cümle: *Dârâ'lara sakiyelik eyleyen / Her esir kız başka millet evlâdı(-dır).*

Yüklem: başka millet evlâdı

Özne: dârâlara sakiyelik eyleyen her esir kız

40. Cümle: *Tarihimiz Altay gibi uludur;*

Yüklem: uludur

Özne: tarihimiz

Zarf tümleci: Altay gibi

41. Cümle: *Onun her bir yaprağı, / Duman tüten yirmi milyon ocağı / Övündüren şereflele doludur.*

Yüklem: doludur

Özne: onun her bir yaprağı

Özne: duman tüten yirmi milyon ocağı

Zarf tümleci: övündüren şereflele

42. Cümle:

42.1. O şeyleri haykırır ki

Yüklem: haykırır

Özne: o

Belirtili nesne: şeyleri

Cümle dışı unsur: ki

42.2. her biri / Altın sazla çalınacak destandır;

Yüklem: altın sazla çalınacak destandır

Özne: her biri

43. Cümle: *Her milletin kahramanlık şairi / Bu beyitsiz Şehname'ye hayrandır.*

Yüklem: hayrandır

Özne: her milletin kahramanlık şairi

Dolaylı tümleç: bu beyitsiz Şehname'ye

44. Cümle: *Eğiliniz ey şereflele, ey şanlar, / Ey ırklara altın destan yazanlar!*

Yüklem: eğiliniz

Özne: siz (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ey şerefler

Cümle dışı unsur: ey şanlar

Cümle dışı unsur: ey ırklara altın destan yazarlar

45. Cümle:

45.1. *Biz devlerin, fillerin / Diz çöktüğü kuvvetiz;*

Yüklem: devlerin, fillerin diz çöktüğü kuvvetiz

Özne: biz

45.2. *Eski, yeni dillerin / Anlattığı milletiz!...*

Yüklem: eski, yeni dillerin anlattığı milletiz

Özne: biz (gizli özne)

46. Cümle:

46.1. *Biz atalar töresince gideriz*

Yüklem: gideriz

Özne: biz

Zarf tümleci: atalar töresince

46.2. *Tanrı ile hakana, / Bize hayat, hukuk veren vatana / Tatlı canlar kurban etmek isteriz.*

Yüklem: isteriz

Özne: biz (gizli özne)

Belirtisiz nesne: tatlı canlar kurban etmek

Dolaylı tümleç: Tanrı ile hakana

Dolaylı tümleç: bize hayat, hukuk veren vatana

47. Cümle: *Yurdumuzun en küçücük bir taşı / Bize Seylan incisinden üstündür;*

Yüklem: üstündür

Özne: yurdumuzun en küçücük bir taşı

Dolaylı tümleç: Seylan incisinden

Dolaylı tümleç: bize

48. Cümle: *Onun hafif gölgeli bir su başı / Bize yeşil cennet gibi görünür.*

Yüklem: görünür

Özne: onun hafif gölgeli bir su başı

Dolaylı tümleç: bize

Zarf tümleci: yeşil cennet gibi

49. Cümle: *Türk sesleri gelen her yer bizimdir;*

Yüklem: bizimdir

Özne: Türk sesleri gelen her yer

50. Cümle: *Üç dünyanın üstünde, / Gök sedefden yedi deniz önünde / Parıldayan memleketler bizimdir.*

Yüklem: bizimdir

Özne: üç dünyanın üstünde, gök sedefden yedi deniz önünde parıldayan memleketler

51. Cümle: *O Turan ki, onun her bir bucağı / Bize nice hikâyeler nakleder;*

Yüklem: nakleder

Özne: o Turan ki, onun her bir bucağı

Dolaylı tümleç: bize

Belirtisiz nesne: nice hikâyeler

52. Cümle: *Bin bir hakan sayan aziz toprağı: / “Hint’ten, Çin’den önce doğan benim!” der.*

Yüklem: der

Özne: bin bir hakan sayan aziz toprağı

Belirtisiz nesne: “Hint’ten, Çin’den önce doğan benim!”

53. Cümle: *Eğiliniz ey şerefler, ey şanlar, / Ey ırklara altın destan yazanlar!*

Yüklem: eğiliniz

Özne: siz (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ey şerefler

Cümle dışı unsur: ey şanlar

Cümle dışı unsur: ey ırklara altın destan yazanlar

54. Cümle:

54.1. Biz devlerin, fillerin / Diz çöktüğü kuvvetiz;

Yüklem: devlerin, fillerin diz çöktüğü kuvvetiz

Özne: biz

54.2. Eski, yeni dillerin / Anlattığı milletiz!...

Yüklem: eski, yeni dillerin anlattığı milletiz

Özne: biz (gizli özne)

55. Cümle: *Bize herkes saygısını takınsın;*

Yüklem: takınsın

Özne: herkes

Belirtili nesne: saygısını

Dolaylı tümleç: bize

56. Cümle: *Bize tamah besleyen, / Bir Afrika aslanının dışından / Kurtulmayan avcı gibi sakınsın!*

Yüklem: sakınsın

Özne: bize tamah besleyen

Zarf tümleci: bir Afrika aslanının dışından kurtulmayan avcı gibi

57. Cümle: *Yeryüzünde her kim Türk’e düşmansa / Onun kanı bizim için kevserdir;*

Yüklem: kevserdir

Özne: onun kanı

Zarf tümleci: yeryüzünde her kim Türk'e düşmansa

Zarf tümleci: bizim için

58. Cümle: *Bu kanlarla hatta Kâbe boyansa / Ora bize şafak doğmuş bir yerdir.*

Yüklem: şafak doğmuş bir yerdir

Özne: ora

Dolaylı tümleç: bize

Zarf tümleci: bu kanlarla hatta Kâbe boyansa

59. Cümle: *Hiç bir zalim kuvvet bizi sarsamaz;*

Yüklem: sarsamaz

Özne: hiç bir zalim kuvvet

Belirtili nesne: bizi

60. Cümle: *Yerler, gökler durdukça, / Göğüslerde kalplerimiz vurdukça / Bu Türklüğe kimse mezar kazamaz.*

Yüklem: kazamaz

Özne: kimse

Belirtisiz nesne: mezar

Dolaylı tümleç: bu Türklüğe

Zarf tümleci: yerler, gökler durdukça

Zarf tümleci: göğüslerde kalplerimiz vurdukça

61. Cümle:

61.1. Bilinsin ki,

Yüklem: bilinsin

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

61.2. en son nisan bu ilin / Son tahtına güllerini serpecek.

Yüklem: serpecek

Özne: nisan

Belirtili nesne: güllerini

Dolaylı tümleç: bu ilin son tahtına

Zarf tümleci: en son

62. Cümle: *En son doğan baygın güneş, bu neslin / Hür alnını nurlarıyla öpecek.*

Yüklem: öpecek

Özne: en son doğan baygın güneş

Belirtili nesne: nu neslin hür alnını

Zarf tümleci: nurlarıyla

63. Cümle: *Eğiliniz ey şerefler, ey şanlar, / Ey ırklara altın destan yazanlar!*

Yüklem: eğiliniz

Özne: siz (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ey şerefler

Cümle dışı unsur: ey şanlar

Cümle dışı unsur: ey ırklara altın destan yazanlar

64. Cümle:

64.1. Biz devlerin, fillerin / Diz çöktüğü kuvvetiz;

Yüklem: devlerin, fillerin diz çöktüğü kuvvetiz

Özne: biz

64.2. Eski, yeni dillerin / Anlattığı milletiz!...

Yüklem: eski, yeni dillerin anlattığı milletiz

Özne: biz (gizli özne)

Tablo 66. Irkımın Türküsü cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Ö	Y				
2. Cümle		Ö	Ö	Ö	Y		
3. Cümle		DT	ZT	Ö	Y		
4. Cümle		ZT	B'Lİ N	Ö	Y		
5. Cümle	1.	Y					
	2.	Ö	Y				
6. Cümle		Ö	Ö	DT	DT	Y	
7. Cümle		Ö	ZT	Y			
8. Cümle		ZT	CDU	DT	Ö	Y	
9. Cümle		Y	CDU	CDU	CDU		
10. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Y					
11. Cümle		DT	Ö	Ö	Y		
12. Cümle		Ö	Ö	DT	Y		
13. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	DT	B'SİZ N	Y
14. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	DT	B'SİZ N	Y

15. Cümle		DT	Ö	B'Lİ N	Y		
16. Cümle		Ö	Y				
17. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	B'Lİ N	Y			
18. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y			
19. Cümle		Y	CDU	CDU	CDU		
20. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Y					
21. Cümle	1.	Ö	B'SİZ N	B'SİZ N	Y		
	2.	Y					
22. Cümle		Ö	DT	DT	Y		
23. Cümle		Ö	Y				
24. Cümle		Ö	DT	Ö	Y		
25. Cümle	1.	Ö	CDU	B'Lİ N	DT	Y	
	2.	ZT	DT	B'SİZ N	Y		
	3.	DT	Y				
	4.	DT	B'SİZ N	Y			
26. Cümle		Y	CDU	CDU	CDU		
27. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Y					
28. Cümle	1.	Ö	DT	Y			
	2.	ZT	ZT	Y			
29. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	Y			
	2.	B'Lİ N	Y				
30. Cümle		Ö	DT	Y			
31. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N	Y		
32. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	Ö	B'Lİ N	Y			
33. Cümle		Ö	Y				

34. Cümle		Y	CDU	CDU	CDU		
35. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Y					
36. Cümle		B'Lİ N	Ö	Y			
37. Cümle		Ö	Ö	Ö	ZT	Y	
38. Cümle		Ö	Y				
39. Cümle		Ö	Y				
40. Cümle		Ö	ZT	Y			
41. Cümle		Ö	Ö	ZT	Y		
42. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	Y	CDU		
	2.	Ö	Y				
43. Cümle		Ö	DT	Y			
44. Cümle		Y	CDU	CDU	CDU		
45. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Y					
46. Cümle	1.	Ö	ZT	Y			
	2.	DT	DT	B'SİZ N	Y		
47. Cümle		Ö	DT	DT	Y		
48. Cümle		Ö	DT	ZT	Y		
49. Cümle		Ö	Y				
50. Cümle		Ö	Y				
51. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y		
52. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y			
53. Cümle		Y	CDU	CDU	CDU		
54. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Y					
55. Cümle		DT	Ö	B'Lİ N	Y		
56. Cümle		Ö	ZT	Y			
57. Cümle		ZT	Ö	ZT	Y		
58. Cümle		ZT	Ö	DT	Y		

59. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y			
60. Cümle		ZT	ZT	DT	Ö	B'SİZ N	Y
61. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	ZT	Ö	DT	B'Lİ N	Y	
62. Cümle		Ö	B'Lİ N	ZT	Y		
63. Cümle		Y	CDU	CDU	CDU		
64. Cümle	1.	Ö	Y				
	2.	Y					

67. Selâm Sana Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Ey muhterem Ertuğrul'un gözbebeği, / Ey sevgili Gazi Osman, / Ey gün yüzlü, altın kalpli erkek aslan, / Ey Kayahan oymağının asil beyi!*

Cümle dışı unsur: ey muhterem Ertuğrul'un gözbebeği

Cümle dışı unsur: ey sevgili Gazi Osman

Cümle dışı unsur: ey gün yüzlü, altın kalpli erkek aslan

Cümle dışı unsur: ey Kayahan oymağının asil beyi

2. Cümle:

2.1. Senindi ki

Yüklem: senindi

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

2.2. doğduğun gün derin gökler / Talihini yeryüzüne müjdeledi;

Yüklem: müjdeledi

Özne: derin gökler

Belirtili nesne: talihini

Dolaylı tümleç: yeryüzüne

Zarf tümleci: doğduğun gün

3. Cümle: *O mukaddes Söğüt'üne Şarkta her yer: / "Mazlum arzın ümidini büyüt!" dedi.*

Yüklem: dedi

Özne: her yer

Belirtisiz nesne: "Mazlum arzın ümidini büyüt!"

Dolaylı tümleç: o mukaddes Söğüt'üne

Dolaylı tümleç: Şarkta

4. Cümle: *Zira Dicle, Bağdat için ağlıyordu;*

Yüklem: ağlıyordu

Özne: Dicle

Zarf tümleci: Bağdat için

Cümle dışı unsur: zira

5. Cümle: *Endülüs'ün hükümeti, / Mısır'daki Abbasîler hilâfeti / İslâmların kalplerini dağlıyordu.*

Yüklem: dağlıyordu

Özne: Endülüs'ün hükümeti

Özne: Mısır'daki Abbasîler hilâfeti

Belirtili nesne: İslâmların kalplerini

6. Cümle: *Anadolu toprağının üzerinde / Herkes kanlı zulümlerle ezilmişti;*

Yüklem: ezilmişti

Özne: herkes

Dolaylı tümleç: Anadolu toprağının üzerinde

Zarf tümleci: kanlı zulümlerle

7. Cümle: *Şarkî Roma ülkesinin her yerinde / Artık iğrenç nifaklardan bezilmişti.*

Yüklem: bezilmişti

Dolaylı tümleç: Şarkî Roma ülkesinin her yerinde

Dolaylı tümleç: iğrenç nifaklardan

Zarf tümleci: artık

8. Cümle: *Şarkın İslâm, Hristiyan her evlâdı / Esirlere merhameti, / Mazumlara, zayıflara adaleti / Tattıracak bir dâhiyi sormaktaydı.*

Yüklem: sormaktaydı

Özne: Şarkın İslâm, Hristiyan her evlâdı

Belirtili nesne: esirlere merhameti, mazumlara, zayıflara adaleti tattıracak bir dâhiyi

9. Cümle:

9.1. Şüphe yok ki,

Yüklem: yok

Özne: şüphe

Cümle dışı unsur: ki

9.2. bu göz yaşı yurtlarının / Sen, çoktandır aradığı demir eldin;

Yüklem: bu göz yaşı yurtlarının çoktandır aradığı demir eldin

Özne: sen

9.3. O sahipsiz milletlere Gök Tanrı'nın / Gönderdiği bir mucize gibi geldin.

Yüklem: geldin

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: o sahipsiz milletlere

Zarf tümleci: Gök Tanrı'nın gönderdiği bir mucize gibi

10. Cümle: *Senin dahi hür alnında bir nur vardı;*

Yüklem: vardı

Özne: bir nur

Dolaylı tümleç: senin dahi hür alnında

11. Cümle: *Turan'ların güneşleri, / Kâbe'lerin o mukaddes ateşleri / Rüya gören bu alında yıldırdadı.*

Yüklem: yıldırdadı

Özne: Turan'ların güneşleri

Özne: Kâbe'lerin o mukaddes ateşleri

Dolaylı tümleç: rüya gören bu alında

12. Cümle:

12.1. *Sen Roma'dan daha büyük bir devlete / Vücut vermek için zihin yoruyordun;*

Yüklem: zihin yoruyordun

Özne: sen

Zarf tümleci: Roma'dan daha büyük bir devlete vücut vermek için

12.2. *Dört bucağı, peygamberin Muhammed'e / Vatan yapmak hulyasını kuruyordun.*

Yüklem: kuruyordun

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: dört bucağı, peygamberin Muhammed'e vatan yapmak hulyasını

13. Cümle: *Diyardun ki: "Şu dağları sarsan yeller, / Şu köpüklü Sakarya'lar, / Şu Keşiş'ler üstündeki dik kayalar / Hepsi beni güçlerine meftun eder; / Lâkin benim yiğit ırkım bu sulardan, / Bu taşlardan daha yüce bir kuvvettir; / O, göğsünde denizleri çağıldatan / Dünyaları ram edici bir kuvvettir."*

Yüklem: diyordun ki

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: "Şu dağları sarsan yeller, / Şu köpüklü Sakarya'lar, / Şu Keşiş'ler üstündeki dik kayalar / Hepsi beni güçlerine meftun eder; / Lâkin benim yiğit ırkım bu sulardan, / Bu taşlardan daha yüce bir kuvvettir; / O, göğsünde denizleri çağıldatan / Dünyaları ram edici bir kuvvettir."

14. Cümle:

14.1. *Ey hakanım! Sen gençliğin en ateşli zamanında / Erliğinle tanılmıştın;*

Yüklem: tanılmıştın

Özne: sen

Zarf tümleci: gençliğinin en ateşli zamanında

Zarf tümleci: erliğinle

Cümle dışı unsur: ey hakanım

14.2. *Konya Selçuk Devletinin sana gelen fermanında / O bahadır baban gibi: “Emîr” diye anılmıştın.*

Yüklem: anılmıştın

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleş: Konya Selçuk Devletinin sana gelen fermanında

Zarf tümleci: o bahadır baban gibi

Zarf tümleci: “Emîr” diye

15. Cümle: *Bahtı kör mum gibi yanan bu devletin her ümidi / Senin, sönük kıvılcımı güneş yapan elindeydi.*

Yüklem: senin sönük kıvılcımı güneş yapan elindeydi

Özne: bahtı kör mum gibi yanan bu devletin her ümidi

16. Cümle: *Senin oğlun, büyük ruhlu Gazi Orhan / Dağı, taşı titretici bir rüzgârdı;*

Yüklem: dağı, taşı titretici bir rüzgârdı

Özne: senin oğlun

Özne: büyük ruhlu Gazi Orhan

17. Cümle: *Turgut Alp’in, Karateke’n, Akçakoca’n / Bir sert deniz üstündeki dalgaları.*

Yüklem: bir sert deniz üstündeki dalgaları

Özne: Turgut Alp’in

Özne: Karateke’n

Özne: Akçakoca’n

18. Cümle:

18.1. *Sen, dünyada hiç bir şeyden gözü yılmaz oymağınla / Düşmanları o sararmış otlar gibi biçtin,*

Yüklem: biçtin

Özne: sen

Belirtili nesne: düşmanları

Zarf tümleci: o sararmış otlar gibi

Zarf tümleci: dünyada hiç bir şeyden gözü yılmaz oymağınla

18.2. kestin;

Yüklem: kestin

Özne: sen (**gizli özne**)

18.3. Hiç bir vakit gökten yere alçalmayan sancağınla / Burçtan burca bir kırmızı bulut gibi koştun,

Yüklem: koştun

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleş: burçtan burca

Zarf tümleci: hiç bir vakit gökten yere alçalmayan sancağınla

Zarf tümleci: bir kırmızı bulut gibi

18.4. gezdin.

Yüklem: gezdin

Özne: sen (gizli özne)

19. Cümle: Sana karşı hendek, kaya, kılıç, kalkan, kale, pusu, / Açlık, soğuk, ölüm, mezar... hepsi boştu.

Yüklem: boştu

Özne: hendek

Özne: kaya

Özne: kılıç

Özne: kalkan

Özne: kale

Özne: pusu

Özne: açlık

Özne: soğuk

Özne: ölüm

Özne: mezar

Özne: hepsi

Zarf tümleci: sana karşı

20. Cümle: Sen o zaman diyordun ki: / “Ben Oğuz Han neslindenim; / Bana yurdun üstündeki / Herkes Tanrı emaneti... / Ben burada her bir ferdi / Mesut etmek isteyenim. / Onun için her bucağa mahkemeler kurmaktayım; / Âdil Dursun Fakih’lerle zulme karşı durmaktayım. / Gelin ey siz, kayserlerin mazlumları! / Gelin ey siz, tekfurların kurbanları! / Gelin ey siz, kara bahtın mahkûmları! / Gelin ey siz, Şarkın yetim kalanları! / Gelin ey siz, ben sizlere bir çobanım; / Sizi candan koruyanım. / Gelin, size Sakarya’nın ırmağından / Daha soğuk bir pınardan su vereyim; / Gelin, size babanızın kucağından / Daha sıcak bağrımda yer göstereyim!...”

Yüklem: diyordun ki

Özne: sen

Zarf tümleci: o zaman

Belirtisiz nesne: “Ben Oğuz Han neslindenim; / Bana yurdun üstündeki / Herkes Tanrı emaneti... / Ben burada her bir ferdi / Mesut etmek isteyenim. / Onun için her bucağa mahkemeler kurmaktayım; / Âdil Dursun Fakih’lerle zulme karşı durmaktayım. / Gelin ey siz, kayserlerin mazlumları! / Gelin ey siz, tekfurların kurbanları! / Gelin ey siz, kara bahtın mahkûmları! / Gelin ey siz, Şarkın yetim kalanları! / Gelin ey siz, ben sizlere bir çobanım; / Sizi candan koruyanım. / Gelin, size Sakarya’nın ırmağından /

Daha soğuk bir pınardan su vereyim; / Gelin, size babanızın kucağından / Daha sıcak bağrımda yer göstereyim!...”

21. Cümle:

21.1. *Ey hakanım! Kuvvet ve hak.. bunlar, sen Türk fatihine / Bir büyük er dedirtmişti;*

Yüklem: dedirtmişti

Özne: kuvvet ve hak

Özne: bunlar

Dolaylı tümleç: sen Türk fatihine

Belirtisiz nesne: bir büyük er

Cümle dışı unsur: ey hakanım

21.2. *Ecdadının şeref dolu eski Turan tarihine / Yine altın bir destanla yeniden şan getirtmişti.*

Yüklem: getirtmişti

Özne: kuvvet ve hak.. bunlar (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: şan

Zarf tümleci: yeniden

Zarf tümleci: altın bir destanla

Zarf tümleci: yine

Dolaylı tümleç: ecdadının şeref dolu eski Turan tarihine

22. Cümle: *Artık senin başın da bir elmaslı taç istiyordu;*

Yüklem: istiyordu

Özne: senin başın da

Belirtisiz nesne: bir elmaslı taç

Zarf tümleci: artık

23. Cümle: *Tanrı, seni hazırlanan tahta davet ediyordu.*

Yüklem: davet ediyordu

Özne: Tanrı

Belirtili nesne: seni

Dolaylı tümleç: hazırlanan tahta

24. Cümle: *Konya Selçuk padişahı Alâeddin / Öldüğü gün hep sancaklar ayrılmıştı;*

Yüklem: ayrılmıştı

Özne: sancaklar

Zarf tümleci: hep

Zarf tümleci: Konya Selçuk padişahı Alâeddin öldüğü gün

25. Cümle: *Her bey kendi toprağında istiklâlin / Bir dalgalı bayrağına sarılmıştı.*

Yüklem: sarılmıştı

Özne: her bey

Dolaylı tümleç: kendi toprağında

Dolaylı tümleç: istiklâlin bir dalgalı bayrağına

26. Cümle: *Bugün, sen de kurultayda hanlığını selâmlattın:*

Yüklem: selâmlattın

Özne: sen de

Belirtili nesne: hanlığını

Dolaylı tümleç: kurultayda

Zarf tümleci: bugün

27. Cümle: *Oğuz Han'ın töresince Kayahanlı aşireti / Otağında toplanarak huzurunda dize geldi;*

Yüklem: dize geldi

Özne: Kayahanlı aşireti

Dolaylı tümleç: huzurunda

Zarf tümleci: Oğuz Han'ın töresince

Zarf tümleci: otağında toplanarak

28. Cümle: *Ağzı dönmez kılıcının hakkı olan saltanatın / Aksakallar derneğince kımızlarla kutlandı.*

Yüklem: kutlandı

Özne: ağzı dönmez kılıcının hakkı olan saltanatın

Zarf tümleci: Aksakallar derneğince

Zarf tümleci: kımızlarla

29. Cümle: *Gülbanklarla, hutbelerle mutlulandı.*

Yüklem: mutlulandı

Özne: o (gizli özne)

Zarf tümleci: gülbanklarla

Zarf tümleci: hutbelerle

30. Cümle: *Bugün Keşiş dağlarından / Bir Türkeli doğuyordu;*

Yüklem: doğuyordu

Özne: bir Türkeli

Dolaylı tümleç: Keşiş dağlarından

Zarf tümleci: bugün

31. Cümle: *Garp ufkunda parıldayan / Baht yıldızı sönüyordu;*

Yüklem: sönüyordu

Özne: garp ufkunda parıldayan baht yıldızı

32. Cümle: *Dünya Şarka dönüyordu;*

Yüklem: dönüyordu

Özne: dünya

Dolaylı tümleç: Şarka

33. Cümle: *Gün, geceyi boğuyordu.*

Yüklem: boğuyordu

Özne: gün

Belirtili nesne: geceyi

34. Cümle: *Bu kuvvete yüksek Alpler başlarını eğecekti;*

Yüklem: başlarını eğecekti

Özne: yüksek Alpler

Dolaylı tümleç: bu kuvvete

35. Cümle: *Her bir Kayser titreyerek: “Efendimsin!” diyecekti.*

Yüklem: diyecekti

Özne: her bir Kayser

Belirtisiz nesne: “Efendimsin!”

Zarf tümleci: titreyerek

36. Cümle: *Selâm sana(-dır) ey sevgili Gazi Osman, / Ey gözleri Altay’ları nakleyleyen!*

Yüklem: sana

Özne: selâm

Cümle dışı unsur: ey sevgili Gazi Osman

Cümle dışı unsur: ey gözleri Altay’ları nakleyleyen

37. Cümle: *Selâm sana(-dır), ey devletli, ulu sultan, / Ey bağrında Orhun’ları sürükleyen!*

Yüklem: sana

Özne: selâm

Cümle dışı unsur: ey devletli ulu sultan

Cümle dışı unsur: ey bağrında Orhun’ları sürükleyen

38. Cümle:

38.1. *Günler, aylar parladıkça al bayrağın / Nurlar saçsın,*

Yüklem: saçsın

Özne: al bayrağın

Belirtisiz nesne: nurlar

Zarf tümleci: günler, aylar parladıkça

38.2. *kararmasın.*

Yüklem: kararmasın

Özne: al bayrağın (gizli özne)

39. Cümle: *Bizden senin bıraktığın bu devlete / Bir Osmanlı vicdanıyla yüz bin minnet;*

Eksiltili cümle

40. Cümle: *Bizden senin bıraktığın şu millete / Bir asil Türk yüreğiyle candan hürmet!*

Eksiltili cümle

41. Cümle: *Ey imanın, ey meramın kahramanı, / Ey sevgili Gazi Osman, / Ey burçlara, ey kalplere hâkim olan, / Ey Osmanlı Devletinin ilk hakanı!*

Cümle dışı unsur: ey imanın, ey meramın kahramanı

Cümle dışı unsur: ey sevgili Gazi Osman

Cümle dışı unsur: ey burçlara, ey kalplere hâkim olan

Cümle dışı unsur: ey Osmanlı Devletinin ilk hakanı

42. Cümle: *Senin aziz Mal Hatun'un otağında / O gördüğün güzel rüya boş çıkmadı;*

Yüklem: boş çıkmadı

Özne: senin aziz Mal Hatun'un otağında o gördüğün güzel rüya

43. Cümle: *İsa ile Muhammed'in toprağında / Saltanatın Tûba gibi parıldadı.*

Yüklem: parıldadı

Özne: saltanatın

Dolaylı tümleç: İsa ile Muhammed'in toprağında

Zarf tümleci: Tûba gibi

44. Cümle:

44.1. İstanbul'u zaptileyen Fatih'lerin / O maksadı güttüler ki:

Yüklem: o maksadı güttüler

Özne: İstanbul'u zaptileyen Fatih'lerin

Cümle dışı unsur: ki

44.2. Osmanlılık her vicdanı, her yüreği / Kayahanlı gönlü gibi benimsesin.

Yüklem: benimsesin

Özne: Osmanlılık

Belirtili nesne: her vicdanı

Belirtili nesne: her yüreği

Zarf tümleci: Kayahanlı gönlü gibi

45. Cümle: *Şu kurduğun saltanatın şanlı tahtı / Ahalinin sevgisinden kuvvet alsın;*

Yüklem: kuvvet alsın

Özne: şu kurduğun saltanatın şanlı tahtı

Dolaylı tümleç: ahalinin sevgisinden

46. Cümle: *Onun Bizans surlarından doğan bahtı / Yedi iklim, dört bucağa şeref salsın.*

Yüklem: salsın

Özne: onun Bizans surlarından doğan bahtı

Belirtisiz nesne: şeref

Dolaylı tümleç: yedi iklim, dört bucağa

47. Cümle: *Senin ülken medeniyet yurdu oldu;*

Yüklem: oldu

Özne: senin ülken

Belirtisiz nesne: medeniyet yurdu

48. Cümle: *Onun mamur illerine, / Yüz kapılı Teb'ler gibi kırk şehrine / Her bucaktan, sarık sarmış başlar doldu.*

Yüklem: doldu

Özne: sarık sarmış başlar

Dolaylı tümleç: onun mamur illerine

Dolaylı tümleç: yüz kapılı Teb'ler gibi kırk şehrine

Dolaylı tümleç: her bucaktan

49. Cümle: *Fuzulî'ler gibi şiir yazarların / Göğüsleri aşklarıyla ısıttılar;*

Yüklem: ısıttılar

Özne: Fuzulî'ler gibi şiir yazarların göğüsleri

Zarf tümleci: aşklarıyla

50. Cümle: *Güranî'ler gibi âlim insanların / Fikirlere yeni ruhlar akıttılar.*

Yüklem: akıttılar

Özne: Güranî'ler gibi âlim insanların

Belirtisiz nesne: yeni ruhlar

Dolaylı tümleç: fikirlere

51. Cümle:

51.1. Hilâfeti alan Yavuz Selim'lerin / O rüyayı gördüler ki:

Yüklem: gördüler

Özne: hilâfeti alan Yavuz Selim'lerin

Belirtili nesne: o rüyayı

Cümle dışı unsur: ki

51.2. Hint'te, Çin'de, Nijer'deki / Üç yüz milyon dindaşları birleştirsın.

Yüklem: birleştirsın

Özne: hilâfeti alan Yavuz Selim'lerin (**gizli özne**)

Belirtili nesne: Hint'te, Çin'de, Nijer'deki üç yüz milyon dindaşları

52. Cümle: *Bu birliğin karşısında bütün dünya / Bir müminin hukukuna el sunmasın;*

Yüklem: sunmasın

Özne: bütün dünya

Belirtisiz nesne: el

Dolaylı tümleç: bu birliğin karşısında

Dolaylı tümleç: bir müminin hukukuna

53. Cümle: *Taassupla silâhlanan şu Avrupa / Bir mescidin mihrabına dokunmasın.*

Yüklem: dokunmasın

Özne: taassupla silâhlanan şu Avrupa

Dolaylı tümleç: bir mescidin mihrabına

54. Cümle:

54.1. *Senin ırkın her bir ufka at koşturdu;*

Yüklem: at koşturdu

Özne: senin ırkın

Dolaylı tümleç: her bir ufka

54.2. *O dalkılıç orduların / Kaleleri göğre değen yüz diyarın / Ehl-i Salip askerine karşı durdu.*

Yüklem: karşı durdu

Özne: senin ırkın (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: o dalkılıç orduların kaleleri göğre delen yüz diyarın Ehl-i Salip askerine

55. Cümle:

55.1. *Barbaros'la Turgut, Pîri Reislerin / Kuş uçmayan sahillerde dolaştılar;*

Yüklem: dolaştılar

Özne: Barbaros'la Turgut

Özne: Pîri Reislerin

Dolaylı tümleç: kuş uçmayan sahillerde

55.2. *Beyaz, Siyah ve Kırmızı denizlerin / Burulganlı sularında savaştılar.*

Yüklem: savaştılar

Özne: Barbaros'la Turgut (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: Beyaz, Siyah ve Kırmızı denizlerin bulurğanlı sularında

56. Cümle: *Ey hakanım! İki asrın içersinde Fafkasya'dan / Fas'a kadar her bir bucak: / Şarkî Roma, Macaristan, Makedonya, Yunanistan, / Eflak, Boğdan, Mısır, Tunus, Kırım, Yemen, Hicaz, Irak / Senin ulu bayrağının gölgesinde dirlik buldu;*

Yüklem: buldu

Özne: Fafkasya'dan Fas'a kadar her bir bucak: Şarkî Roma, Macaristan, Makedonya, Yunanistan, / Eflak, Boğdan, Mısır, Tunus, Kırım, Yemen, Hicaz, Irak

Belirtisiz nesne: dirlik

Zarf tümleci: iki asrın içersinde

Dolaylı tümleç: senin ulu bayrağının gölgesinde

Cümle dışı unsur: ey hakanım

57. Cümle: *Yüz milyon halk dilleriyle, dinleriyle korunuldu.*

Yüklem: korunuldu

Özne: yüz milyon halk

Zarf tümleci: dilleriyle

Zarf tümleci: dinleriyle

58. Cümle: *Hiç bir vakit senin Yeni Turan'ında / Neron'ların zulümleri can yakmadı;*

Yüklem: can yakmadı

Özne: Neron'ların zulümleri

Dolaylı tümleç: senin Yeni Turan'ında

Zarf tümleci: hiç bir vakit

59. Cümle: *Hürriyetin bu mübarek vatanında / Gladyatör vahşetiyle kan akmadı.*

Yüklem: kan akmadı

Dolaylı tümleç: hürriyetin bu mübarek vatanında

Zarf tümleci: gladyatör vahşetiyle

60. Cümle: *Senin güzel İstanbul'un yedi tepe üzerinden / Romulus'un beldesine yüksek sesle emreyledi;*

Yüklem: emreyledi

Özne: senin güzel İstanbul'un

Dolaylı tümleç: yedi tepe üzerinden

Dolaylı tümleç: Romulus'un beldesine

Zarf tümleci: yüksek sesle

61. Cümle: *Onun, mağrur Olimp'leri, ehramları baş eğdirten, / Kaf'tan Kaf'a hüküm süren cihangirce siyaseti / Arzı tutan temel gibi devletini pekiştirdi;*

Yüklem: pekiştirdi

Özne: Onun, mağrur Olimp'leri, ehramları baş eğdirten, Kaf'tan Kaf'a hüküm süren cihangirce siyaseti

Belirtili nesne: devletini

Zarf tümleci: arzı tutan temel gibi

62. Cümle: *İslâm Şarkın çehresini değiştirdi.*

Yüklem: değiştirdi

Özne: İslâm

Belirtili nesne: Şarkın çehresini

63. Cümle:

63.1. O idi ki Avrupa'ya / Asya için bir yol açtı;

Yüklem: bir yol açtı

Özne: o idi ki

Dolaylı tümleç: Avrupa'ya

Zarf tümleci: Asya için

63.2. Cümle: *Muteassıp İspanya'ya, / Venedik'e, Lehistan'a / Viyana'ya, her bir yana / Ateş, alev ve nur saçtı.*

Yüklem: saçtı

Özne: o idi ki (gizli özne)

Belirtisiz nesne: ateş, alev ve nur

Dolaylı tümleç: muteassıp İspanya'ya

Dolaylı tümleç: Venedik'e

Dolaylı tümleç: Lehistan'a

Dolaylı tümleç: Viyana'ya

Dolaylı tümleç: her bir yana

64. Cümle: *Gol ırkını Şarlken'in zincirinden o kurtardı,*

Yüklem: kurtardı

Özne: o

Belirtili nesne: gol ırkını

Dolaylı tümleç: Şarlken'in zincirinden

65. Cümle: *Fransa'ya o bağ sardı.*

Yüklem: sardı

Özne: o

Belirtisiz nesne: bağ

Dolaylı tümleç: Fransa'ya

66. Cümle: *Ramses'lerin debdebeli sarayları / Buradaki şanlı ömrü süremedi;*

Yüklem: süremedi

Özne: Ramses'lerin debdebeli sarayları

Belirtili nesne: buradaki şanlı ömrü

67. Cümle: *Sezar'ların büyük zafer alayları / Buradaki şenlikleri göremedi.*

Yüklem: göremedi

Özne: Sezar'ların büyük zafer alayları

Belirtili nesne: buradaki şenlikleri

68. Cümle: *O çölleri, kutupları inildetti;*

Yüklem: inildetti

Özne: o

Belirtili nesne: çölleri

Belirtili nesne: kutupları

69. Cümle:

69.1. *Ona her yer secde etti;*

Yüklem: secde etti

Özne: her yer

Dolaylı tümleç: ona

69.2. *Ve dünyanın uçlarına sesi giden / Türk ırkına taşıttığı yeni adı / Mağrur Latin, vahşî İslav, yiğit Cermen / Hayretlerle, hürmetlerle alkışladı.*

Yüklem: alkışladı

Özne: mağrur Latin

Özne: vahşî İslav

Özne: yiğit Cermen

Belirtili nesne: dünyanın uçlarına sesi giden Türk ırkına taşıttığı yeni adı

Zarf tümleci: hayretlerle

Zarf tümleci: hürmetlerle

Cümle dışı unsur: ve

70. Cümle: *Ey hakanım! Altı asrın yaşattığı hatıralar, / Ünler, haklar bütün senin(-dir);*

Yüklem: bütün senin

Özne: altı asrın yaşattığı hatıralar

Özne: ünler

Özne: haklar

Cümle dışı unsur: ey hakanım

71. Cümle: *Şu saraylar, şu hisarlar, şu sikkeler, şu tuğralar / Bu şehirler, bu denizler, bu topraklar bütün senin(-dir);*

Yüklem: bütün senin

Özne: şu saraylar

Özne: şu hisarlar

Özne: şu sikkeler

Özne: şu tuğralar

Özne: bu şehirler

Özne: bu denizler

Özne: bu topraklar

72. Cümle: *Şu camiler, medreseler, imaretler bütün senin(-dir);*

Yüklem: bütün senin

Özne: şu camiler

Özne: medreseler

Özne: imaretler

73. Cümle: *Bu tarihler, bu kanunlar, hilâfetler bütün senin(-dir)!..*

Yüklem: bütün senin

Özne: bu tarihler

Özne: bu kanunlar

Özne: hilâfetler

74. Cümle:

74.1. *Biz de bugün şu Osmanlı ülkesinde / Armağanın olan adı taşıyoruz;*

Yüklem: taşıyoruz

Özne: biz de

Belirtili nesne: armağanın olan adı

Dolaylı tümleç: şu Osmanlı ülkesinde

Zarf tümleci: bugün

74.2. *Şu Osmanlı bayrağının gölgesinde / Bir hür millet hukukuyla yaşıyoruz.*

Yüklem: yaşıyoruz

Özne: biz de (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: şu Osmanlı bayrağının gölgesinde

Zarf tümleci: bir hür millet hukukuyla

75. Cümle:

75.1. *Şi'irimiz var,*

Yüklem: var

Özne: şi'irimiz

75.2. *bülbül diller bize sizi anlatıyor;*

Yüklem: anlatıyor

Özne: bülbül diller

Belirtili nesne: sizi

Dolaylı tümleç: bize

76. Cümle:

76.1. *Ezgimiz var,*

Yüklem: var

Özne: ezgimiz

76.2. *gümüş sazlar aşkımızı titretiyor;*

Yüklem: titretiyor

Özne: gümüş sazlar

Belirtili nesne: aşkımızı

77. Cümle:

77.1. Türkümüz var,

Yüklem: var

Özne: türkümüz

77.2. millî barlar bayramları şenletiyor;

Yüklem: şenletiyor

Özne: millî barlar

Belirtili nesne: bayramları

78. Cümle:

78.1. Töremiz var,

Yüklem: var

Özne: töremiz

78.2. pulat kollar silâhları parlatıyor.

Yüklem: parlatıyor

Özne: pulat kollar

Belirtili nesne: silâhları

79. Cümle:

79.1. Her birimiz, hiç bir şeyle tadılmaz bir meserretle, / Hür kalplerin duyduğu bir saadetle / Ataların ocağında / Bir saf ömür sürmekteyiz;

Yüklem: sürmekteyiz

Özne: her birimiz

Belirtisiz nesne: bir saf ömür

Dolaylı tümleç: ataların ocağında

Zarf tümleci: hiç bir şeyle tadılmaz bir meserretle

Zarf tümleci: hür kalplerin duyduğu bir saadetle

79.2. Bir mabedin saçağında / Yuva yapan kırlangıçlar, / Cıvıldaşan kuşlar kadar / Bahtiyarız ve

Yüklem: bahtiyarız

Özne: her birimiz (**gizli özne**)

Zarf tümleci: bir mabedin saçağında yuva yapan kırlangıçlar, cıvıldaşan kuşlar kadar

Cümle dışı unsur: ve

79.3. serbestiz.

Yüklem: serbestiz

Özne: her birimiz (**gizli özne**)

80. cümle: Bizim vakur alınımıza şeref veren bu hayata / Yeryüzünün altınları, incileri, hepsi feda(-dır)!..

Yüklem: feda

Özne: yeryüzünün altınları, incileri

Özne: hepsi

Dolaylı tümleç: bizim vakur alnımıza şeref veren bu hayata

81. Cümle: *Selâm sana(-dır), ey sevgili Gazi Osman, / Ey gözleri Altay'ları nakleyen!*

Yüklem: sana

Özne: selâm

Cümle dışı unsur: ey sevgili Gazi Osman

Cümle dışı unsur: ey gözleri Altay'ları nakleyen

82. Cümle: *Selâm sana(-dır), ey devletli, ulu sultan, / Ey bağrında Orhun'ları sürükleyen!*

Yüklem: sana

Özne: selâm

Cümle dışı unsur: ey devletli, ulu sultan

Cümle dışı unsur: ey bağrında Orhun'ları sürükleyen

83. Cümle:

83.1. *Günler, aylar parladıkça al bayrağın / Kararmasın,*

Yüklem: kararmasın

Özne: al bayrağın

Zarf tümleci: günler, aylar parladıkça

83.2. *nurlar saçsın.*

Yüklem: saçsın

Özne: al bayrağın (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: nurlar

84. Cümle: *Bizden senin bıraktığın bu vatana / Bir Osmanlı vicdanıyla yüz bin minnet;*

Eksiltili cümle

85. Cümle: *bizden senin bıraktığın hanedana / Bir asil Türk yüreğiyle candan hürmet!...*

Eksiltili cümle

Tablo 67. Selâm Sana cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		CDU	CDU	CDU	CDU									
2. Cümle	1.	Y	CDU											
	2.	ZT	Ö	B'Lİ N	DT	Y								
3. Cümle		DT	DT	Ö	B'SİZ N	Y								

4. Cümle		CDU	Ö	ZT	Y									
5. Cümle		Ö	Ö	B'Li N	Y									
6. Cümle		DT	Ö	ZT	Y									
7. Cümle		DT	ZT	DT	Y									
8. Cümle		Ö	B'Li N	Y										
9. Cümle	1.	Ö	Y	CDU										
	2.	Y	Ö	Y										
	3.	DT	ZT	Y										
10. Cümle		DT	Ö	Y										
11. Cümle		Ö	Ö	DT	Y									
12. Cümle	1.	Ö	ZT	Y										
	2.	B'Li N	Y											
13. Cümle		Y	B'SİZ N											
14. Cümle	1.	CDU	Ö	ZT	ZT	Y								
	2.	DT	ZT	ZT	Y									
15. Cümle		Ö	Y											
16. Cümle		Ö	Ö	Y										
17. Cümle		Ö	Ö	Ö	Y									
18. Cümle	1.	Ö	ZT	B'Li N	ZT	Y								
	2.	Y												
	3.	ZT	DT	ZT	Y									
	4.	Y												
19. Cümle		ZT	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Y

20. Cümle		Ö	ZT	Y	B'SİZ N									
21. Cümle	1.	CDU	Ö	Ö	DT	B'SİZ N	Y							
	2.	DT	ZT	ZT	ZT	B'SİZ N	Y							
22. Cümle		ZT	Ö	B'SİZ N	Y									
23. Cümle		Ö	B'Lİ N	DT	Y									
24. Cümle		ZT	ZT	Ö	Y									
25. Cümle		Ö	DT	DT	Y									
26. Cümle		ZT	Ö	DT	B'Lİ N	Y								
27. Cümle		ZT	Ö	ZT	DT	Y								
28. Cümle		Ö	ZT	ZT	Y									
29. Cümle		ZT	ZT	Y										
30. Cümle		ZT	DT	Ö	Y									
31. Cümle		Ö	Y											
32. Cümle		Ö	DT	Y										
33. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y										
34. Cümle		DT	Ö	Y										
35. Cümle		Ö	ZT	B'SİZ N	Y									
36. Cümle		Ö	Y	CDU	CDU									
37. Cümle		Ö	Y	CDU	CDU									

38. Cümle	1.	ZT	Ö	B'SİZ N	Y									
	2.	Y												
39. Cümle		CDU												
40. Cümle		CDU												
41. Cümle		CDU	CDU	CDU	CDU									
42. Cümle		Ö	Y											
43. Cümle		DT	Ö	ZT	Y									
44. Cümle	1.	Ö	Y	CDU										
	2.	Ö	B'Lİ N	B'Lİ N	ZT	Y								
45. Cümle		Ö	DT	Y										
46. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y									
47. Cümle		Ö	B'SİZ N	Y										
48. Cümle		DT	DT	DT	Ö	Y								
49. Cümle		Ö	ZT	Y										
50. Cümle		Ö	DT	B'SİZ N	Y									
51. Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	Y	CDU									
	2.	B'Lİ N	Y											
52. Cümle		DT	Ö	DT	B'SİZ N	Y								
53. Cümle		Ö	DT	Y										

54. Cümle	1.	Ö	DT	Y										
	2.	DT	Y											
55. Cümle	1.	Ö	Ö	DT	Y									
	2.	DT	Y											
56. Cümle		CDU	ZT	Ö	DT	B'SİZ N	Y							
57. Cümle		Ö	ZT	ZT	Y									
58. Cümle		ZT	DT	Ö	Y									
59. Cümle		DT	ZT	Y										
60. Cümle		Ö	DT	DT	ZT	Y								
61. Cümle		Ö	ZT	B'Lİ N	Y									
62. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y										
63. Cümle	1.	Ö	DT	ZT	Y									
	2.	DT	DT	DT	DT	DT	B'SİZ N	Y						
64. Cümle		B'Lİ N	DT	Ö	Y									
65. Cümle		DT	Ö	B'Lİ N	Y									
66. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y										
67. Cümle		Ö	B'Lİ N	Y										
68. Cümle		Ö	B'Lİ N	B'Lİ N	Y									

69. Cümle	1.	DT	Ö	Y										
	2.	CDU	B'Lİ N	Ö	Ö	Ö	ZT	ZT	Y					
70. Cümle		CDU	Ö	Ö	Ö	Y								
71. Cümle		Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Ö	Y					
72. Cümle		Ö	Ö	Ö	Y									
73. Cümle		Ö	Ö	Ö	Y									
74. Cümle	1.	Ö	ZT	DT	B'Lİ N	Y								
	2.	DT	ZT	Y										
75. Cümle	1.	Ö	Y											
	2.	Ö	DT	B'Lİ N	Y									
76. Cümle	1.	Ö	Y											
	2.	Ö	B'Lİ N	Y										
77. Cümle	1.	Ö	Y											
	2.	Ö	B'Lİ N	Y										
78. Cümle	1.	Ö	Y											
	2.	Ö	B'Lİ N	Y										
79. Cümle	1.	Ö	ZT	ZT	DT	B'SİZ N	Y							
	2.	ZT	Y	CDU										
	3.	Y												
80. Cümle		DT	Ö	Ö	Y									
81. Cümle		Ö	Y	CDU	CDU									

82. Cümle		Ö	Y	CDU	CDU									
83. Cümle	1.	ZT	Ö	Y										
	2.	B'SİZ N	Y											
84. Cümle		CDU												
85. Cümle		CDU												

68. Barbaros Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *O vakitler demiştin ki: “Ey Hayreddin, ey Hızır! / Müslümanlık kardeşliktir, Garbı Şarklı yapmaktır; / Haydi, sedef kumsallara yelkenlerin açılsın; / Ay yıldızlı bayrakların gölgeleri saçılsın.”*

Yüklem: demiştin ki

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “Ey Hayreddin, ey Hızır! / Müslümanlık kardeşliktir, Garbı Şarklı yapmaktır; / Haydi, sedef kumsallara yelkenlerin açılsın; / Ay yıldızlı bayrakların gölgeleri saçılsın.”

Zarf tümleci: o vakitler

2. Cümle:

2.1. *Çünkü bizler, serencamı destan olmuş erlerdik;*

Yüklem: serencamı destan olmuş erlerdik

Özne: bizler

Cümle dışı unsur: çünkü

2.2. *Talihlerle dövüşmeyi oyun etmiş askerdik;*

Yüklem: talihlerle dövüşmeyi oyun etmiş askerlerdik

Özne: bizler (gizli özne)

2.3. *Ülkelere yeni doğmuş fikir gibi yürürdük,*

Yüklem: yürürdük

Özne: bizler (gizli özne)

Zarf tümleci: ülkelere yeni doğmuş fikir gibi

2.4. *İstikbali iki kutbun arasında görürdük.*

Yüklem: görürdük

Özne: bizler (gizli özne)

Belirtili nesne: istikbali

Dolaylı tümleç: iki kutbun arasında

3. Cümle:

3.1. *Sen bizlere hayran oldun,*

Yüklem: hayran oldun

Özne: sen

Dolaylı tümleç: bizlere

3.2. *gururuna tükürdün;*

Yüklem: tükürdün

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: gururuna

3.3. *Ve dedin ki: “Her şey orda: İman, ümit adalet! / Git, bu güzel memleketi Kâbe gibi tavaf et!”*

Yüklem: dedin ki

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: “Her şey orda: İman, ümit adalet! / Git, bu güzel memleketi Kâbe gibi tavaf et!”

Cümle dışı unsur: ve

4. Cümle: *Evet, geldin!...*

Yüklem: geldin

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: evet

5. Cümle:

5.1. *Padişahın ayağına yüz sürdün;*

Yüklem: yüz sürdün

Özne: sen (gizli özne)

Dolaylı tümleç: padişahın ayağına

5.2. *Hilâfete hayatını vakfeyledin,*

Yüklem: vakfeyledin

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: hayatını

Dolaylı tümleç: hilâfete

5.3. *taç verdin;*

Yüklem: verdin

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: taç

5.4. *Bir bey iken bir kalyoncu itaati gösterdin!...*

Yüklem: gösterdin

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: bir kalyoncu itaati

Zarf tümleci: bir bey iken

Tablo 68. Barbaros cümlelerinin öğeleri.

1. Cümle		ZT	Y	B'SİZ N
2. Cümle	1.	CDU	Ö	Y
	2.	Y		
	3.	ZT	Y	
	4.	B'Lİ N	DT	Y
3. Cümle	1.	Ö	DT	Y
	2.	DT	Y	
	3.	CDU	Y	B'SİZ N
4. Cümle		CDU	Y	
5. Cümle	1.	DT	Y	
	2.	DT	B'Lİ N	Y
	3.	B'SİZ N	Y	
	4.	ZT	B'SİZ N	Y

69. Kanımı Taşıyana Cümlelerinin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Hayır, asla istemem ki ben seni,*

Yüklem: istemem ki

Özne: ben

Belirtili nesne: seni

Zarf tümleci: asla

Cümle dışı unsur: hayır

1.2. *Hatta bir bal arısının dikenini / iğne ucu zehiriyle incitsin.*

Yüklem: incitsin

Özne: bir bal arısının dikenini

Zarf tümleci: iğne ucu zehiriyle

Cümle dışı unsur: hatta

2. Cümle:

2.1. *Bizler ayrı gövdelerde bir canız;*

Yüklem: bir canız

Özne: bizler

Dolaylı tümleç: ayrı gövdelerde

2.2. *Acımızı bir yürekle duyanız;*

Yüklem: acımızı bir yürekle duyanız

Özne: bizler (**gizli özne**)

3. **Cümle:** *Senin kinin benim için aynı kin(-dir)!*

Yüklem: aynı kin

Özne: senin kinin

Zarf tümleci: benim için

4. **Cümle:** *Sen, ne vakit yaralansan, ah etsen / Ben güllerden, meltemlerden, her şeyden / Kandan başka hiç bir koku alamam.*

Yüklem: alamam

Özne: ben

Belirtisiz nesne: kandan başka hiç bir koku

Dolaylı tümleç: güllerden

Dolaylı tümleç: meltemlerden

Dolaylı tümleç: her şeyden

Zarf tümleci: sen, ne vakit yaralansan, ah etsen

5. Cümle:

5.1. *O saatta zalim, vahşî olurum;*

Yüklem: olurum

Özne: ben (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: zalim

Belirtisiz nesne: vahşî

Zarf tümleci: o saatta

5.2. *Deniz gibi köpürürüm,*

Yüklem: köpürürüm

Özne: ben (**gizli özne**)

Zarf tümleci: deniz gibi

5.3. *solurum*

Yüklem: solurum

Özne: ben (**gizli özne**)

5.4. Ve içimden bir ses gelir: İntikam!...

Yüklem: gelir

Özne: bir ses

Zarf tümlecisi: içimden

Cümle dışı unsur: ve

Cümle dışı unsur: intikam

Tablo 69. Kanımı Taşıyana cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	CDU	ZT	Y	Ö	B'Lİ N		
	2.	CDU	Ö	ZT	Y			
2. Cümle	1.	Ö	DT	Y				
	2.	Y						
3. Cümle		Ö	ZT	Y				
4. Cümle		ZT	Ö	DT	DT	DT	B'SİZ N	Y
5. Cümle	1.	ZT	B'SİZ N	B'SİZ N	Y			
	2.	ZT	Y					
	3.	Y						
	4.	CDU	ZT	Ö	Y	CDU		

70. Ona Ölüm! Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. Bir yabancı çehre var ki,

Yüklem: var

Özne: bir yabancı çehre

Cümle dışı unsur: ki

1.2. kendisinden hiç hoşlanmam;

Yüklem: hoşlanmam

Özne: ben (gizli özne)

Dolaylı tümleç: kendisinden

Zarf tümlecisi: hiç

1.3. Her ne vakit onu görsem, gözlerine bakmış olsam / Bana karşı iki yılan gözü gibi alev saçar;

Yüklem: saçar

Özne: bir yabancı çehre (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: alev

Zarf tümleci: her ne vakit onu görsem

Zarf tümleci: gözlerine bakmış olsam

Zarf tümleci: bana karşı

Zarf tümleci: iki yılan gözü gibi

1.4. Benim millî gururuma bir zehirli yara açar...

Yüklem: bir zehirli yara açar

Özne: bir yabancı çehre (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: benim millî gururuma

2. Cümle:

2.1. Bilmiyorum,

Yüklem: bilmiyorum

Özne: ben (**gizli özne**)

2.2. bu gök gözler bana neden böyle hain(-dir)?

Yüklem: böyle hain

Özne: bu gök gözler

Dolaylı tümleç: bana

Zarf tümleci: neden

3. Cümle:

3.1. Onun kaplan ciğerini kabarttıran vahşî bir kin / Sanki beni bir vatansız esir gibi tahkir eder;

Yüklem: tahkir eder

Özne: onun kaplan ciğerini kabarttıran vahşî bir kin

Belirtili nesne: beni

Zarf tümleci: bir vatansız esir gibi

Cümle dışı unsur: sanki

3.2. Göz açtığım bu topraktan kıskanarak sürmek ister.

Yüklem: ister

Özne: onun kaplan ciğerini kabarttıran vahşî bir kin (**gizli özne**)

Belirtisiz nesne: sürmek

Dolaylı tümleç: göz açtığım bu topraktan

Zarf tümleci: kıskanarak

4. Cümle: Ey atamın huzurunda dize gelen alçak nesil!

Cümle dışı unsur: ey atamın huzurunda dize gelen alçak nesil

5. Cümle: O alnında taşıdığın ejder başlı tunç tolganla / Çocuk gibi ağladığın devirleri bir hatırla.

Yüklem: hatırla

Özne: sen (**gizli özne**)

Belirtili nesne: o alnında taşıdığın ejder başlı tolganla çocuk gibi ağladığın devirleri

Zarf tümleci: bir

6. Cümle:

6.1. Bil ki,

Yüklem: bil

Özne: sen (**gizli özne**)

Cümle dışı unsur: ki

6.2. benim damarımda kaynayan da irin değil;

Yüklem: irin değil

Özne: benim damarımda kaynayan da

7. Cümle: Bir cehennem olmuş olsan seni kanla söndürürüm;

Yüklem: söndürürüm

Özne: ben (**gizli özne**)

Belirtili nesne: seni

Zarf tümleci: kanla

Zarf tümleci: bir cehennem olmuş olsan

8. Cümle: Her kim benim Türk ruhuma dokunursa: Ona ölüm!..

Eksilteli cümle

Tablo 70. Ona Ölüm! cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	Ö	Y	CDU			
	2.	DT	ZT	Y			
	3.	ZT	ZT	ZT	ZT	B'SİZ N	Y
	4.	DT	Y				
2. Cümle	1.	Y					
	2.	Ö	DT	ZT	Y		
3. Cümle	1.	Ö	CDU	B'Lİ N	ZT	Y	
	2.	DT	ZT	B'SİZ N	Y		
4. Cümle		CDU					
5. Cümle		B'Lİ N	ZT	Y			

6. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	Y				
7. Cümle		ZT	B'Lİ N	ZT	Y		
8. Cümle		CDU					

71. Üstat Ekrem'e Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Sen, şu sefil dünyada hiç bir zaman gülmedin;*

Yüklem: gülmedin

Özne: sen

Dolaylı tümleç: şu sefil dünyada

Zarf tümleci: hiç bir zaman

2. Cümle: *Felâketle, ölümle bahar ömrün yas doldu.*

Yüklem: doldu

Özne: bahar ömrün

Belirtisiz nesne: yas

Zarf tümleci: felâketle

Zarf tümleci: ölümle

3. Cümle: *Fakat sende, bu zehrin akıttığı vahşî kin / Azizlere yakışan faziletle aşk oldu.*

Yüklem: oldu

Özne: bu zehrin akıttığı vahşî kin

Belirtisiz nesne: aşk

Dolaylı tümleç: sende

Zarf tümleci: azizlere yakışan faziletle

Cümle dışı unsur: fakat

4. Cümle:

4.1. Sen bu aşkla gençliğe kollarını uzattın:

Yüklem: uzattın

Özne: sen

Belirtili nesne: kollarını

Dolaylı tümleç: gençliğe

Zarf tümleci: bu aşkla

4.2. Baba oldun,

Yüklem: baba oldun

Özne: sen (gizli özne)

4.3. o yetim ruhlar için hıçkırdın;

Yüklem: hıçkırdın

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: o yetim ruhlar için

4.4. Üstat oldun,

Yüklem: oldun

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: üstat

4.5. o solgun alınları parlattın;

Yüklem: parlattın

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: o solgun alınları

4.6. Şair oldun,

Yüklem: oldun

Özne: sen (gizli özne)

Belirtisiz nesne: şair

4.7. yaralı bir kuş gibi haykırdın.

Yüklem: haykırdın

Özne: sen (gizli özne)

Zarf tümleci: yaralı bir kuş gibi

5. Cümle:

5.1. Gerçektir ki,

Yüklem: gerçektir

Özne: o (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

5.2. senin de kemiklerin fanîdir;

Yüklem: fanîdir

Özne: senin de kemiklerin

6. Cümle: Bizim seni bağrına gömdüğümüz aç toprak / Vücudunu bir avuç kül haline koyacak.

Yüklem: bir avuç kül haline koyacak

Özne: bizim seni bağrına gömdüğümüz aç toprak

Belirtili nesne: vücudunu

7. Cümle: Lâkin büyük ecdada hürmet eden her devir, / En sonuncu bir kalbin çarpacağı güne dek: /
Senin asil adını yadeyleyip övecek.

Yüklem: övecek

Özne: büyük ecdada hürmet eden her devir

Belirtili nesne: senin asil adını

Zarf tümleci: en sonuncu bir kalbin çarpacağı güne dek

Zarf tümleci: yadeyleyip

Cümle dışı unsur: lâkin

Tablo 71. Üstat Ekrem’e cümlelerin öğeleri.

1. Cümle		Ö	DT	ZT	Y		
2. Cümle		ZT	ZT	Ö	B’SİZ N	Y	
3. Cümle		CDU	DT	Ö	ZT	B’SİZ N	Y
4. Cümle	1.	Ö	ZT	DT	B’Lİ N	Y	
	2.	Y					
	3.	ZT	Y				
	4.	B’SİZ N	Y				
	5.	B’Lİ N	Y				
	6.	B’SİZ N	Y				
	7.	ZT	Y				
5. Cümle	1.	Y	CDU				
	2.	Ö	Y				
6. Cümle		Ö	B’Lİ N	Y			
7. Cümle		CDU	Ö	ZT	B’Lİ N	ZT	Y

72. İsmail Gasprinski’ye Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle:

1.1. *Ey ulu Türk! Sen Kırım’ın kanlar ile yoğrulmuş, / Vahşîlerle esir olmuş, zalim tahtlar kurulmuş, / Şerefleri unutulmuş bir toprağı üstünde... / Onun seni kan ağlatan kara bahtı önünde / Felâketli milletine: “Uyan!” diye haykırdın;*

Yüklem: haykırdın

Özne: sen

Dolaylı tümleç: Kırım'ın kanlar ile yoğrulmuş, vahşîlerle esir olmuş, zalim tahtlar kurulmuş, şerefli unutulmuş bir toprağı üstünde

Dolaylı tümleç: onun seni kan ağlatan kara bahtı önünde

Dolaylı tümleç: felâketli milletine

Zarf tümleci: "Uyan!" diye

Cümle dışı unsur: ey ulu Türk

1.2. *Bu ilâhî feryadınla onu nura çağırdın.*

Yüklem: çağırdın

Özne: sen (gizli özne)

Belirtili nesne: onu

Dolaylı tümleç: nura

Zarf tümleci: bu ilâhî feryadınla

2. Cümle:

2.1. *İstedin ki,*

Yüklem: istedin

Özne: sen (gizli özne)

Cümle dışı unsur: ki

2.2. *medeniyet güneşi / Zekâlara çeliğini akıtsın;*

Yüklem: akıtsın

Özne: medeniyet güneşi

Belirtili nesne: çeliğini

Dolaylı tümleç: zekâlara

3. Cümle: *Milliyetin diriltici ateşi / Vicdanları aleviyle ısıtsın.*

Yüklem: ısıtsın

Özne: milliyetin diriltici ateşi

Belirtili nesne: vicdanları

Zarf tümleci: aleviyle

4. Cümle: *Ta ki, fatih Cengiz'lerin evlâdı / İslavlığın pençesinden kurtulsun;*

Yüklem: kurtulsun

Özne: Fatih Cengiz'lerin evlâdı

Dolaylı tümleç: İslavlığın pençesinden

Zarf tümleci: ta ki

5. Cümle: *Onun mazlum, sefil olan hayatı / Hür ve mesut bir talihle can bulsun.*

Yüklem: can bulsun

Özne: onun mazlum, sefil olan hayatı

Zarf tümleci: hür ve mesut bir talihle

6. Cümle:

6.1. Cümle: *Sen bu aziz, büyük işe tek başına kalkıştın;*

Yüklem: kalkıştın

Özne: sen

Dolaylı tümleç: bu aziz, büyük işe

Zarf tümleci: tek başına

6.2. Cümle: *Buna asil Zühre'n ile gece, gündüz çalıştın.*

Yüklem: çalıştın

Özne: sen (**gizli özne**)

Dolaylı tümleç: buna

Zarf tümleci: asil Zühre'n ile

Zarf tümleci: gece

Zarf tümleci: gündüz

7. Cümle: *Yıllar geçti...*

Yüklem: geçti

Özne: yıllar

8. Cümle: *Türk azmine ne Sibir'in dehşeti, / Ne de ömrün azgın yüzü bir zayıflık vermedi;*

Yüklem: vermedi

Özne: ne Sibir'in dehşeti

Özne: ne de ömrün azgın yüzü

Belirtisiz nesne: bir zayıflık

Dolaylı tümleç: Türk azmine

9. Cümle: *Sen arzunu kervan geçmez bozkırlara götürdün.*

Yüklem: götürdün

Özne: sen

Belirtili nesne: arzunu

Dolaylı tümleç: kervan geçmez bozkırlara

10. Cümle: *Bu uğurda katlandığın zahmetleri Türklüğün / Ümit dolu ufukları nurlarıyla okşadı;*

Yüklem: okşadı

Özne: Türklüğün ümit dolu ufukları

Belirtili nesne: bu uğurda katlandığı zahmetleri

Zarf tümleci: nurlarıyla

11. Cümle: *Resullerin rüyaları sende dahi yaşadı.*

Yüklem: yaşadı

Özne: Resullerin rüyaları

Dolaylı tümleç: sende dahi

12. Cümle: *Sen kabrinde rahat uyu!*

Yüklem: uyu

Özne: sen

Dolaylı tümleç: kabrinde

Zarf tümleci: rahat

13. Cümle: *Yakında / Bu sonuncu felâket de bitecek;*

Yüklem: bitecek

Özne: bu sonuncu felâket de

Zarf tümleci: yakında

14. Cümle: *Yarın, senin hür bakışlı ırkın da / Altın devri terennümler edecek.*

Yüklem: terennümler edecek

Özne: senin hür bakışlı ırkın da

Belirtili nesne: altın devri

Zarf tümleci: yarın

15. Cümle: *Zira, senin bıraktığın izlerde / Kadın, erkek bir genç neslin yürüyor.*

Yüklem: yürüyor

Özne: kadın, erkek bir genç neslin

Dolaylı tümleç: senin bıraktığın izlerde

Cümle dışı unsur: zira

16. Cümle: *İman ile aşk sunduğun her yerde / İnkılâbın fikri hüküm sürüyor.*

Yüklem: hüküm sürüyor

Özne: inkılâbın fikri

Dolaylı tümleç: iman ile aşk sunduğun her yerde

17. Cümle: *Bizden senin pak ruhuna Fatihalar, rahmetler,*

Eksiltili cümle

18. Cümle: *Unutulmaz hatıranı kalp dolusu hürmetler!...*

Eksiltili cümle

Tablo 72. İsmail Gasprinski'ye cümlelerin öğeleri.

1. Cümle	1.	CDU	Ö	DT	DT	DT	ZT	Y
	2.	ZT	B'Lİ N	DT	Y			
2. Cümle	1.	Y	CDU					

	2.	Ö	DT	B'Lİ N	Y			
3. Cümle		Ö	B'Lİ N	ZT	Y			
4. Cümle		ZT	Ö	DT	Y			
5. Cümle		Ö	ZT	Y				
6. Cümle	1.	Ö	DT	ZT	Y			
	2.	DT	ZT	ZT	ZT	Y		
7. Cümle		Ö	Y					
8. Cümle		DT	Ö	Ö	B'SİZ N	Y		
9. Cümle		Ö	B'Lİ N	DT	Y			
10. Cümle		B'Lİ N	Ö	ZT	Y			
11. Cümle		Ö	DT	Y				
12. Cümle		Ö	DT	ZT	Y			
13. Cümle		ZT	Ö	Y				
14. Cümle		ZT	Ö	B'Lİ N	Y			
15. Cümle		CDU	DT	Ö	Y			
16. Cümle		DT	Ö	Y				
17. Cümle		CDU						
18. Cümle		CDU						

73. Şair Cümlelerin Öğeleri

1. Cümle: *Bana yirmi yaşında ateş saçı bir sevda, / İlk şi'rime altından kanat veren o hulya / Ak saçlarım altında yine alev saçacak.*

Yüklem: saçacak

Özne: bana yirmi yaşında ateş saçı bir sevda

Özne: ilk şi'rime altından kanat veren o hulya

Belirtisiz nesne: alev

Dolaylı tümleç: ak saçlarım altında

Zarf tümleci: yine

2. Cümle:

2.1. Milletin ruhuyle feryat eden bu dudak, / O şeyleri söyler ki,

Yüklem: söyler

Özne: milletin ruhıyla feryat eden bu dudak

Belirtili nesne: o şeyleri

Cümle dışı unsur: ki

2.2. çağılattığı gümüş ses / Asırların önünde nağmesini dindirmez.

Yüklem: dindirmez

Özne: çağılattığı gümüş ses

Belirtili nesne: nağmesini

Dolaylı tümleç: asırların önünde

3. Cümle: *Hiddet, tahkir hepsi boş(-tur)!...*

Yüklem: boş

Özne: hiddet

Özne: tahkir

Özne: hepsi

4. Cümle: *Her cefaya katlanan / Yine şair kalbinden başka bir kalp değildir;*

Yüklem: şair kalbinden başka bir kalp değildir

Özne: her cefaya katlanan

Zarf tümleci: yine

5. Cümle: *Bu zayıf kalp, en mağrur alınları eğiltir.*

Yüklem: eğiltir

Özne: bu zayıf kalp

Belirtisiz nesne: en mağrur alınları

6. Cümle:

6.1. Şu dünyada bir büyük rüya gören kahraman / O kartala benzer ki,

Yüklem: benzer

Özne: şu dünyada bir büyük rüya gören kahraman

Dolaylı tümleç: o kartala

Cümle dışı unsur: ki

6.2. en yangınlı şimşekler / Onun sisli ve korkunç yollarına nur serper.

Yüklem: serper

Özne: en yangınlı şimşekler

Belirtisiz nesne: nur

Dolaylı tümleç: onun sisli ve korkunç yollarına

Tablo 73. Şair cümlelerinin öğeleri.

1.	Cümle		Ö	Ö	DT	ZT	B'SİZ N	Y
2.	Cümle	1.	Ö	B'Lİ N	Y	CDU		
		2.	Ö	DT	B'Lİ N	Y		
3.	Cümle		Ö	Ö	Ö	Y		
4.	Cümle		Ö	ZT	Y			
5.	Cümle		Ö	B'Lİ N	Y			
6.	Cümle	1.	Ö	DT	Y	CDU		
		2.	Ö	DT	B'SİZ N	Y		

SONUÇ

Tablo 74. Cümlelerin ögeleri sonuç tablosu.

CÜMLENİN ÖGELERİ	BAŞTA	ORTADA	SONDA	TOPLAM
YÜKLEM	179	233	1567	1979
ÖZNE	650	554	136	1340
BELİRTİLİ NESNE	97	205	11	313
BELİRTİSİZ NESNE	42	198	40	280
ZARF TÜMLECİ	289	522	28	839
DOLAYLI TÜMLEÇ	221	430	70	721
CÜMLE DIŞI UNSUR	259	78	129	466

Mehmet Emin Yurdakul'un *Türk Sazı* adlı şiir kitabındaki 73 şiir üzerine yapılan cümle ögeleri incelemesi neticesinde, yukarıdaki tabloda verilen sayısal veriler elde edilmiştir.

Eserde 48'i eksiltili cümle olmak üzere 2027 farklı cümle tespit edilmiştir. Cümle sayısının en fazla olduğu şiir, 104 yüklem ile *Selâm Sana* adlı şiir; cümle sayısının en az olduğu şiir, 7 yüklemlerle *Gemici* adlı şiir olarak saptanmıştır. Yüklemler, en çok cümle sonunda kullanılmıştır. Yüklemleri sonda olan 1567 kurallı cümlelerin, yüklemi başta ve ortada olan 412 devrik cümleye oranı ise %26,29 olarak hesaplanmıştır.

1979 cümlede toplam 1340 gerçek özne kullanılmıştır. Bu da 1979 cümlelerin %67,71'inde gerçek özne kullanıldığı anlamına gelmektedir. Tabloda sadece gerçek özneler gösterilmiş; tespit edilen gizli özneler, tabloya dâhil edilmemiştir. Özne sayısının en fazla olduğu şiir, 114 özne ile *Selâm Sana* adlı şiir; en az olduğu şiirler, 2 özne ile *Ya Ölüsem Ne Yaparlar?* ve *Barbaros* adlı şiirlerdir. Öznenin diğer ögelere kıyasla ciddi oranda başta kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, şairin kim ve ne sorularına yanıt veren özneyi merkeze alarak vurgulamak istediğini göstermektedir.

Eserde toplam 2153 yardımcı ögenin yer aldığı görülmektedir. Şiirlerde en fazla kullanılan yardımcı ögeler; zarf tümlecisi, dolaylı tümleş ve nesne olarak sıralanabilir. Başta en çok kullanılan yardımcı ögeler sırasıyla zarf tümlecisi, dolaylı tümleş ve nesne olarak; ortada en çok kullanılan yardımcı ögeler sırasıyla zarf tümlecisi, dolaylı tümleş ve nesne olarak; sonda en çok kullanılan yardımcı ögeler ise sırasıyla dolaylı tümleş, nesne ve zarf tümlecisi olarak belirlenmiştir.

Yardımcı ögeler içerisinde en çok kullanılan öge, zarf tümlecidir. 2153 yardımcı öge içerisinde %38,96 zarf tümleci kullanılmıştır. Zarf tümlecine en fazla 51 zarf tümleci ile *Selâm Sana* adlı şiirde, daha sonra 44 zarf tümleci ile *Zavallılar* şiirinin alt başlığı olan *Ana ile Kızı* adlı şiirde rastlanılmıştır. En çok kullanılan öge olmasına rağmen *Bize Diyorlar ki* adlı şiirde zarf tümlecinin varlığına ilişkin herhangi bir bulguya ulaşılamamıştır. Yardımcı ögeler içerisinde zarf tümlecinin dolaylı tümlece oranı %116,36, nesneye oranı %141,48 olarak hesaplanmıştır.

Neden, niçin, nasıl, ne zaman ve ne kadar gibi sorulara yanıt veren zarf tümlecinin tüm ögeler içerisinde öznenen sonra en çok kullanılan öge olması; Mehmet Emin Yurdakul'un zaman, durum, şekil ve tarz unsurlarına önem veren, duyguları ve düşünceleri kısa yoldan okuyucuya iletmek yerine ayrıntılı anlatım tarzını benimseyen bir şair olduğunu göstermektedir.

Zarf tümlecinden sonra en çok kullanılan bir diğer yardımcı öge, 721 öge sayısı ile dolaylı tümleçtir. Bu veri, 2153 yardımcı ögenin %33,48'inde dolaylı tümleçle karşılaşıldığını ifade etmektedir. Dolaylı tümlecin en çok karşılaşıldığı şiir, 54 dolaylı tümleç ile *Selâm Sana* adlı şiirken; *Zavallılar* adlı şiirde dolaylı tümlecin belirli bir örneğine rastlanmamıştır. Dolaylı tümlecin zarf tümlecine oranı %85,93 olarak, nesneye oranı ise %121,58 olarak belirlenmiştir.

Dolaylı tümlecin yardımcı ögeler arasında en çok kullanılan ikinci öge olması; şairin tasvirlerinde yönelme, bulunma ve çıkma durumlarını bildiren kelimeleri öne çıkardığını ve mekân unsuruna önem verdiğini ifade etmektedir.

Cümlelerdeki belirtili nesne sayısı 313, belirtisiz nesne sayısı 280 olarak saptanmıştır. Yani toplam 593 nesnenin %52,78'inde belirtili nesne, %47,21'inde ise belirtisiz nesne ile karşılaşılmıştır. Bu da toplam yardımcı öge sayısının %27,54'üne tekabül etmektedir. Belirtili nesnenin en çok kullanıldığı şiir, 25 belirtili nesne ile *Selâm Sana* şiiri; belirtisiz nesnenin en çok kullanıldığı şiir ise 18 belirtisiz nesne ile *Ya Gazi Ol, ya Şehit* şiiridir. Ayrıca *Zavallılar*, *Bıçaksız Katiller*, *Bize Diyorlar ki*, *Yurdumuzun İniltisi*, *Sen Feryada Başlayınca* ve *Gemici* adlı şiirlerde belirtili nesneye; *İssız Ev*, *Çekiç Altında*, *Yavrumun Mezarında*, *Gütenberg*, *Bırak Beni Haykırayım*, *Ya Bir Mezar, ya Zindan*, *Sakın Kesme*, *Demir* ve *Ölü Kafası* adlı şiirlerde belirtisiz nesneye hiç rastlanmamıştır. Tespit edilen nesnelerin zarf tümlecine oranı %70,67, dolaylı tümlece oranı %82,24 olarak saptanmıştır.

Eserde kullanım sıklığına en az rastlanan yardımcı öge nesnedir. Buna rağmen 1979 yüklemlili cümlelerin %29,96'sında nesnenin yer alıyor olması, göz ardı edilebilecek bir durum değildir. Bu veriler doğrultusunda şairin, öznenin konu olduğu durum ve olaydan etkilenen varlığı -ki bu şahıs, eşya veya diğer canlı varlıklar olabilir- merkeze alarak önem verdiğine işaret etmektedir.

Şiirlerde, 466 cümle dışı unsur ile karşılaşilmektedir. Bu değer; 1979 cümlelerinin %23,54'ünde, yardımcı ögenin ise %21,64'ünde cümle dışı unsur kullanıldığını ifade etmektedir. 27 cümle dışı unsur ile *Zavallılar* adlı şiirin alt başlığı olan *Ana ile Kızı* ve *İrkımın Türküsü* adlı şiirler, cümle dışı unsurların en sık kullanıldığı şiirlerdir. *Fener* adlı şiirde ise cümle dışı unsura ait hiçbir bulguya rastlanmamıştır. Cümle dışı unsurun yardımcı öğelerden zarf tümlecine oranı %55,54, dolaylı tümlece oranı %64,63, nesneye oranı ise %78,58 olarak tespit edilmiştir.

Cümle dışı unsurların şiirde bu kadar fazla kullanılması; şairin şiirlerinde, anlatıma canlılık kazandırmayı hedeflediğini, duygu ve düşünceleri okura aktarırken vurgu ve çağrışım gücünü de artırmaya çalıştığını göstermektedir. Nitekim şiirdeki ahengi sağlamak amacıyla kullanılan cümle dışı unsurların şiirde yarattığı kıvraklık ve esneklik, estetik haz uyandırmak için yazılan şiir türünde normal karşılanmaktadır.

Eserde 26 şiirde 48 eksilteli yapıya rastlanmıştır. Bu da toplam cümle sayısının %2,36'sında eksilteli yapıyla karşılaşıldığı anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak *Türk Sazı*'ndaki cümlelerde çoğunlukla öznenin başta, yüklemnin sonda yer alması; Mehmet Emin Yurdakul'un Türkçenin temel söz dizimine bağlı kalarak kurallı cümle yapısı ile anlaşılır bir anlatım benimsediğini göstermektedir. Öte yandan zarf tümlecinin yardımcı öğelerden en sık kullanılan öge olması, şairin cümledeki yüklemnin şeklini, tarzını, durumunu, zamanını ve miktarını belirtmek için zarf tümlecine yoğunlaştığını ifade etmektedir. Dolaylı tümlecin şiirlerde en çok kullanılan ikinci yardımcı öge olması, şairin mekâna verdiği önemi vurgulamaktadır. Nesnelerin diğer öğelere oranla şiirlerde daha sınırlı kullanılması, nesne merkezli bir cümle yapısından ziyade şekil, tarz ve mekân merkezli cümle yapılarına ağırlık verildiğini göstermektedir. Cümle dışı unsurların kullanım yoğunluğu ise eser, türü bakımından değerlendirildiğinde makul düzeyde kabul edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, D. (2018). *Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde sosyal ve siyasi meseleler* [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Akbayır, S. (2010). *Eğitim fakülteleri için cümle ve metin bilgisi*. Pegem Akademi.
- Akdemir, F. Ş. (2025). Mehmet Emin'in şiirlerinde halkçılığın izini sürmek: Türkçe Şiirler ve Türk Sazı'nda sosyal eleştiri. *Turkish Studies-Language & Literature*, 20(2), 1353-1375.
- Akın, C. (2007). Türkiye Türkçesinde cümlede tümleçler üzerine. *Sosyal Bilimler Dergisi*, IX/ 2, 205-220.
- Akmaz, M. G. (2016). Harp edebiyatı bağlamında Mehmet Emin Yurdakul'un şiir dili. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Volume 4, Issue 1, 63-88.
- Aksan, D. (1980). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim 2*. TDK.
- Aksan, D. (2013). *Şiir dili ve Türk şiir dili (dilbilim açısından bakış)*. Bilgi.
- Aktan, B. (2016). *Türkiye Türkçesinin söz dizimi*. Eğitim.
- Akyüz, K. (2015). *Modern Türk Edebiyatının ana çizgileri*. İnkılâp.
- Aslan, C. (2019). Mehmet Emin Yurdakul (1869-1944). Yılmaz, M. (Ed.), *Millî Edebiyat* (s. 47-63). Asos.
- Atabay, N., Özel, S., Çam, A. (1981). *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi*. TDK.
- Aydoğan, B. (2010). Mehmet Emin Yurdakul'un çocuk şiirleri. *Ç. Ü. Sosyal Bilimle Enstitüsü Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, 120-146.
- Aydoğan, B. (2021). Mehmet Emin Yurdakul'un 1897 Türk-Yunan Savaşından Adana'nın kurtuluşuna yolculuğu. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30/3, 1-9.
- Banguoğlu, T. (1995). *Türkçenin grameri*. TDK.
- Bilgegil, M. K. (1984). *Türkçe dilbilgisi*. Dergâh.
- Boz, E. (2007). Adın yükleme (nesne) durumu ve tümcenin nesne ögesi üzerine. *Turkisch Studies, Türkoloji Araştırmaları Volume 2/2 Spring*, 102-109.
- Böler, T. (2022). *Türkiye Türkçesi söz dizimi*. Kesit.
- Bulak, Ş. (2015). Cümle öğelerinin tasnifi. *SÜTAD, Güz (38)*, 163-175.
- Çohadar, E. (2008). *Türkiye Türkçesinde ki'li birleşik cümle üzerine bir inceleme* [Yüksek Lisans Tezi, Kültür Üniversitesi].
- Delice, H. İ. (2012). Cümle nasıl tanımlanmalıdır? *Turkisch Studies*, 7/1, 37-40.
- Demirel, E. (2021). Cümle bilgisi. Nalbant, M. V. (Ed.), *Üniversiteler için Türk dili el kitabı* (s. 105-122). Bilgeoğuz.
- Ediskun, H. (1999). *Türk dilbilgisi*. Remzi.
- Eraslan, E. (2023). Mehmet Emin Yurdakul. *Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi*, Ed. Murat Karataş, Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını.

- Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*. Bayrak.
- Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. TDK.
- Gülensoy, T. (2019). *Türkçe el kitabı*. Akçağ.
- Gülsevin, S. (2001). Öznesi gösterilmeyen bir cümle tipi daha. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 196-204.
- Hatiboğlu, V. (1972). *Türkçenin sözdizimi*. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
- Hengirmen, M. (1998). *Türkçe dilbilgisi*. Engin.
- Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin Söz Dizimi*. Kesit.
- Karahan, L. (2018). *Türkçede söz dizimi*. Akçağ.
- Karakartal, O. (2009). Türkçede Dante üzerine. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/ 1-1, 465-485.
- Karaörs, M. (1993). *Türkçenin söz dizimi ve cümle tahlilleri*. Erciyes Üniversitesi.
- Kılıç, A. F. (2014). Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde kadın. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3/4, 34-56.
- Korkmaz, Z. (2003). *Grammer terimleri sözlüğü*. TDK.
- Oğuzkan, A. F. (1953). *Mehmet Emin Yurdakul*. Varlık.
- Özezen, M. Y. (2000). *Namık Kemal'in romanlarında cümle (I. Cilt)* [Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi].
- Özger, Y. (2010). Erzurum Valisi Mehmed Emin (Yurdakul) Bey'in Erzurum vilayetinin ihtiyaçları ve gelişmesine ait layihası. *Atatürk Dergisi*, 5(2), 115-150.
- Özkan, M., Sevinçli, V. (2017). *Türkiye Türkçesi söz dizimi (kelime çözümlemeli)*. Akademik Kitaplar.
- Özmen, M. (2013). *Türkçenin sözdizimi*. Karahan.
- Özsarı, M. (1996). *Mehmet Emin Yurdakul (şiir anlayışı ve şiirlerinde millî değerler)* [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi].
- Soydaş, H. (2016). *Fazilet ve asâlet*. Bilge Kültür Sanat.
- Şenal, A. (2019). *Mehmet Emin Yurdakul'un şiirleri üzerine söylem çözümlemesi* [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi].
- Tansel, F. A. (1969). *Mehmed Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler*. TTK.
- Tevetoğlu, F. (1988). *Mehmet Emin Yurdakul*. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Torun, Y. (2006). +dır, +dur bildirme ekiyle oluşturulan bazı yapıların cümledeki kullanımları üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, 51 (2003/1), 111-122.
- Türk Dil Kurumu (t.y.). *Sozluk.gov.tr Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim tarihi: 17 Mayıs 2026, <https://sozluk.gov.tr/>
- Türk, H. (2014). Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde ithaflar. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 52 (Haziran), 243-256.

- Uçman, A. (2013). Mehmet Emin Yurdakul. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 43, 613-614.
- Ulutaş, İ. (2018). Cümlede özne ve fail konusuna bir bakış. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-12.
- Urgenç, T. (2019). *Türk milliyetçiliği bağlamında bir mütefekkir ve devlet adamı olarak Mehmet Emin Yurdakul* [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi].
- Uyguner, M. (1992). *Mehmet Emin Yurdakul (yaşamı, sanatı, yapıtlarından seçmeler)*. Bilgi.
- Üstünoğlu, K. (2004). Dede Korkut Destanları ve sentaktik paralelizmde eksilteli yapıların rolü. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 46(1998/1), 161-169.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. Multilingual.
- Yurdakul, M. E. (1914). *Türk Sazı*. Türk Yurdu Kitapları.
- Yurdakul, M. E. (1969). *Türk Sazı*. Atlas.

